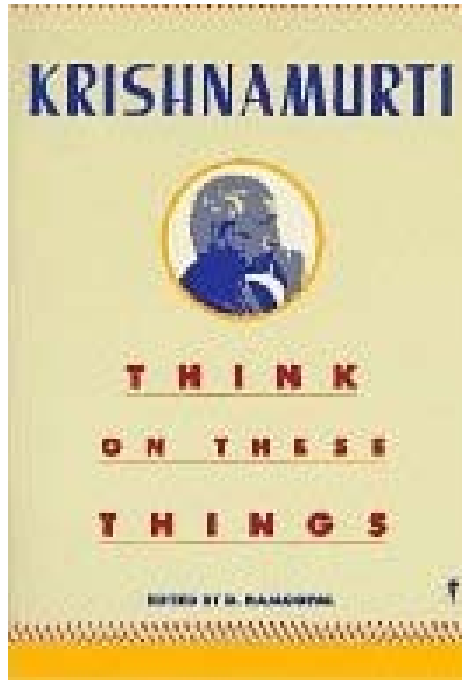

J. KRISHNAMURTI

NGHĨ VỀ NHỮNG ĐIỀU NÀY
THINK ON THESE THINGS

Lời dịch: **ÔNG KHÔNG**

Dịch 2006 – Sửa 3-2013

[\[www.jkrishnamurtiongkhong.com\]](http://www.jkrishnamurtiongkhong.com)

– Tháng 3-2013 –

THINK

ON THESE

THINGS

KRISHNAMURTI

EDITED BY D. RAJAGOPAL

HarperPerennial
A Division of HarperCollinsPublishers

J. Krishnamurti – Một chân dung

J. Krishnamurti, sống và lời giảng của ông trải dài trong phần lớn thế kỷ hai mươi, được nhiều người tôn vinh là một con người có ảnh hưởng sâu thẳm nhất vào ý thức nhân loại trong thời đại hiện nay. Là một hiền nhân, triết gia và tư tưởng gia, ông soi sáng sống của hàng triệu người khắp thế giới: những người trí thức và những người bình thường, cả người già lẫn người trẻ. Ông sáng tạo ý nghĩa căn bản và mới mẻ cho tôn giáo bằng cách chỉ rõ một sống vượt khỏi tất cả những tôn giáo có tổ chức. Ông can đảm đối diện những vấn đề của xã hội hiện nay và phân tích bằng sự rõ ràng có khoa học những hoạt động của cái trí con người. Tuyên bố rằng sự quan tâm duy nhất của ông là “làm cho con người được tự do một cách tuyệt đối và không điều kiện”, ông khám phá sự giải thoát cho con người khỏi tình trạng bị quy định sâu thẳm của tánh ích kỷ và đau khổ.

Jiddu Krishnamurti (11-05-1895 – 17-02-1986) sinh ra trong một gia đình giai cấp trung lưu ngoan đạo ở thị trấn vùng quê Mandanapalle thuộc miền nam Ấn độ. Ông được “phát hiện” trong thời niên thiếu bởi những người lãnh đạo của tổ chức huyền bí học Theosophical Society, Bà Anne Besant và Giám mục Leadbeater, những người công bố rằng ông là “Thầy Thế Giới” mà những người huyền bí học đang mong đợi. Khi còn trẻ, Krishnamurti trải qua những trải

nghiệm kỳ bí đã cho ông một thay đổi căn bản và một tâm nhìn mới mẻ về sống. Sau đó ông tách khỏi tất cả những tôn giáo có tổ chức và những học thuyết để bắt đầu nhiệm vụ cô đơn của ông, gặp gỡ và nói chuyện cùng mọi người, không phải như một đạo sư nhưng như một người bạn.

Từ đầu những năm 1920 đến năm 1986, Krishnamurti đi khắp thế giới cho đến cuối đời lúc 91 tuổi, tổ chức những nói chuyện, những bàn luận, viết sách hay ngồi yên lặng cùng những người đàn ông và đàn bà đang tìm kiếm sự hiện diện đầy từ bi và an ủi của ông. Những lời giảng của ông không dựa vào những hiểu biết thuộc sách vở và kinh điển nhưng dựa vào sự thấu triệt về tình trạng bị quy định của con người và quan điểm của ông về sự thiêng liêng. Ông không trình bày bất kỳ “triết thuyết” nào, trái lại nói về những sự việc liên quan đến tất cả chúng ta trong sống hàng ngày: những vấn đề khi đang sống trong xã hội hiện đại cùng sự phân hóa và bạo lực của nó, sự tìm kiếm của cá thể để có an toàn và hạnh phúc, và sự đòi hỏi của con người để được tự do khỏi những gánh nặng tâm lý của tham lam, bạo lực, sợ hãi và đau khổ.

Mặc dù ông được công nhận ở cả phương Đông lẫn phương Tây như một trong những người thầy tôn giáo vĩ đại nhất của mọi thời đại, nhưng chính Krishnamurti lại không lệ thuộc bất kỳ tôn giáo, giáo phái, hay quốc gia nào. Ông cũng không tán thành bất kỳ trường phái suy nghĩ thuộc học thuyết hay chính trị nào. Trái lại ông quả quyết rằng những trường phái này chính là những yếu tố phân chia con người với con người và tạo ra xung đột lẫn chiến tranh. Ông nhấn mạnh vào thời gian và lặp lại liên tục rằng chúng ta là những con người cao quý và quan trọng nhất, rằng mỗi người trong chúng ta là phần còn lại của nhân loại và không khác biệt gì cả. Ông vạch ra sự quan trọng phải sáng tạo sống hàng ngày của

chúng ta một chất lượng thiên định và tôn giáo thăm thẳm. Ông nói chỉ có một thay đổi căn bản mới có thể sáng tạo một cái trí mới mẻ, một văn minh mới mẻ. Vẫn vậy lời giảng của ông vượt khỏi tất cả những biên giới do con người tạo ra của những niềm tin tôn giáo, những cảm tính quốc gia và những quan điểm thuộc giáo phái. Cùng lúc, chúng cho một ý nghĩa và một phương hướng mới đến việc thâm nhập của con người hiện đại về chân lý, về thiêng liêng. Những lời giảng của ông, không chỉ liên quan đến thời đại hiện nay, mà còn có tính tổng thể và không thời gian.

Krishnamurti Foundation India

Nội dung

Trang

1- Ghi chú của người biên tập	10
2- Chức năng của giáo dục	15
3- Vấn đề của tự do.	25
4- Tự do và tình yêu.	35
5- Lắng nghe.	47
6- Bất mãn có tính sáng tạo.	57
7- Tổng thể của sống.	67
8- Tham vọng.	76
9- Suy nghĩ có trật tự.	86
10- Cái trí khoáng đạt.	97
11- Vẻ đẹp bên trong.	106
12- Tuân phục và Phản kháng	117
13- Sự tự tin của hồn nhiên	128
14- Bình đẳng và Tự do	139
15- Kỷ luật tự tạo	149
16- Cộng tác và chia sẻ	159
17- Làm mới mẽ cái trí	173
18- Dòng sông của sống	183
19- Cái trí chú ý	196
20- Hiểu biết và Truyền thống	208
21- Sống đời sống tôn giáo là Nhạy cảm cùng thực tế	220
22- Mục đích của học hành	231
23- Tánh đơn giản của tình yêu	242
24- Sự cần thiết phải một mình	255
25- Năng lượng của sống	267
26- Sống không nỗ lực	279
27- Cái trí không là mọi thứ	290
28- Khám phá Thượng đế	302
Mục lục những câu hỏi	303

Ghi chú của người biên tập

Dù viết về một chuyện trò với ai đó, diễn tả cảnh mặt trời lặn, hay tổ chức một nói chuyện trước công chúng, Krishnamurti dường như có một cách trình bày những lời giải thích của ông, không chỉ cho số khán giả trực tiếp của ông, nhưng còn cho mọi người, bất kỳ nơi nào, muốn lắng nghe; và có nhiều người, khắp thế giới, háo hức lắng nghe. Bởi vì, điều gì ông nói không thành kiến, và có tánh toàn cầu, và bằng một phương cách chuyển động lạ thường đã bộc lộ rõ mọi bản chất gốc rễ những vấn đề của con người chúng ta.

Những đề tài trong tập sách này, đầu tiên được trình bày theo dạng nói chuyện cùng những học sinh, những giáo viên và những bậc cha mẹ ở Ấn độ, nhưng sự thâm nhập thăm thẳm và sự đơn giản mạch lạc sẽ mang lại đầy ý nghĩa cho những con người có suy nghĩ ở mọi nơi, thuộc mọi lứa tuổi, và trong mọi hình thái của sống. Krishnamurti thâm nhập bằng sự hiểu rõ và khách quan lạ thường về những quan điểm của điều gì chúng ta đã thỏa mãn gọi là văn hóa của chúng ta, giáo dục của chúng ta, tôn giáo, chính trị và truyền thống của chúng ta; và ông phơi bày ra ánh sáng những động cơ căn bản như tham vọng, tham lam và ganh tị, ham muốn có được an toàn và thôi thúc tìm kiếm quyền hành – tất cả những việc đó ông khẳng định là những yếu tố thoái hóa trong xã hội loài người. Theo Krishnamurti, văn hóa thực sự không là vấn đề thuộc nuôi dưỡng, cũng không phải thuộc

học hành, cũng không phải thuộc tài năng, thậm chí cũng không phải thuộc thiên tài, nhưng văn hóa là điều gì mà ông gọi là “đang chuyển động không thời gian để khám phá hạnh phúc, Thượng đế, sự thật.” Và “khi dòng chuyển động này bị ngăn cản bởi uy quyền, bởi truyền thống, bởi sợ hãi, có thoái hóa,” bất kể những tài năng hay những thành tựu của bất kỳ văn minh, chủng tộc hay cá thể đặc biệt nào. Bằng sự chân thật không thỏa hiệp, ông vạch rõ những yếu tố giả dối trong những quan điểm và những tập tục của chúng ta, và những ngụ ý trong những nhận xét của ông có cả chiều sâu lẫn ảnh hưởng rộng rãi.

Một vài từ ngữ xuất hiện đó đây trong bài này – guru, sannyasi, puja, và mantram – và với chúng những độc giả phương Tây có lẽ không quen thuộc lắm, nên được giải thích vắn tắt ở đây. Một *guru* là một vị thầy tinh thần; một *sannyasi* là một thầy tu đã giữ những lời thề cuối cùng của từ bỏ theo luật lệ Ấn giáo; *puja* là sự thờ phụng nghi lễ của Ấn giáo; và một *mantram* là một văn thơ, một âm điệu, một bài hát thiêng liêng.

NGHĨ VỀ NHỮNG ĐIỀU NÀY

– Chương I –

Chức năng của giáo dục

Tôi thắc mắc không hiểu rằng chúng ta có khi nào tự hỏi giáo dục có nghĩa gì? Tại sao chúng ta đi học, tại sao chúng ta học những môn học khác nhau, tại sao chúng ta vượt qua những kỳ thi và ganh đua với nhau để có thứ hạng tốt hơn? Từ ngữ tạm gọi là giáo dục này có nghĩa là gì, và tất cả vận hành của nó có ý nghĩa gì? Đây là một câu hỏi thực sự rất quan trọng, không chỉ cho những em học sinh, cho những bậc cha mẹ, cho những giáo viên, mà còn cho tất cả mọi người yêu quý quả đất này. Tại sao chúng ta trải qua mọi nỗ lực để được giáo dục? Nó chỉ với mục đích là đậu vài kỳ thi và có một việc làm hay sao? Hay chức năng của giáo dục là chuẩn bị sẵn sàng từ khi còn nhỏ cho chúng ta hầu như toàn tiến hành của sống? Có một việc làm và có được phương tiện sinh nhai là cần thiết – nhưng đó là tất cả hay sao? Chúng ta đang được giáo dục chỉ cho việc đó thôi à? Chắc chắn, sống không là một việc làm, một nghề nghiệp; sống còn là một cái gì đó rộng rãi, và thăm thẳm lạ thường, nó là một bí mật vô cùng, một lãnh vực bao la mà trong đó chúng ta vận hành như những con người. Nếu chúng ta chỉ chuẩn bị kiếm sống cho mình, chúng ta sẽ mất đi ý nghĩa tổng thể của sống; và hiểu rõ về sống có tầm quan trọng hơn là chỉ chuẩn bị cho

những kỳ thi và giỏi giang môn toán, môn vật lý, hay bất kỳ môn học nào khác.

Vì vậy, dù chúng ta là những giáo viên hay những học sinh, liệu không quan trọng khi tự hỏi chính mình tại sao chúng ta đang giáo dục hay đang được giáo dục? Và sống có nghĩa là gì? Sống không là một sự việc lạ thường, hay sao? Những con chim, những bông hoa, những cái cây um tùm, những bầu trời, những vì sao, những con sông và những con cá trong đó – tất cả những sự vật này là sống. Sống là những người nghèo khổ và những người giàu có; sống là những trận chiến liên tục giữa những nhóm người, những chủng tộc, và những quốc gia; sống là thiên định; sống là điều gì chúng ta gọi là tôn giáo, và nó cũng là những sự việc giấu giếm, tinh tế của cái trí – những ganh tị, những tham vọng, những đam mê, những sợ hãi, những thành tựu và những lo âu. Tất cả những việc này và còn nhiều hơn nữa là sống. Nhưng thông thường chúng ta chuẩn bị cho chính mình để hiểu rõ chỉ một góc nhỏ xíu của nó. Chúng ta đậu những kỳ thi nào đó, tìm được một việc làm, lập gia đình, có con cái, và sau đó trở thành mỗi lúc một giống như những cái máy. Chúng ta vẫn còn sợ hãi, lo âu, khiếp đảm về sống. Vì vậy, liệu chức năng của giáo dục là giúp đỡ chúng ta hiểu rõ toàn tiến hành của sống, hay nó chỉ chuẩn bị cho chúng ta một nghề nghiệp, một công việc tốt nhất mà chúng ta có thể có được?

Điều gì sẽ xảy ra cho tất cả chúng ta khi lớn lên là những người đàn ông hay những người phụ nữ? Bạn có khi nào hỏi chính mình sẽ làm gì khi lớn lên hay không? Rất có thể bạn sẽ lập gia đình, và trước khi bạn biết mình ở đâu bạn sẽ là những người mẹ hay những người cha; và sau đó bạn sẽ bị trói buộc vào một việc làm, hay vào việc bép núc, trong đó bạn sẽ dần dần tàn tạ đi. Đó có phải tất cả mọi điều mà sống của bạn sắp sửa là, hay sao? Bạn có khi nào hỏi chính mình

câu hỏi này chưa? Bạn không nên hỏi nó hay sao? Nếu gia đình giàu có bạn có lẽ có một vị trí khá tốt đã được bảo đảm trước rồi, người cha có lẽ tặng cho bạn một công việc dễ chịu, hay bạn có thể kết hôn với người giàu có; nhưng ở đó cũng vậy bạn sẽ thoái hóa, thoái hóa. Bạn có hiểu không?

Chắc chắn, giáo dục không có ý nghĩa gì cả nếu nó không giúp bạn hiểu rõ sự rộng lớn vô hạn của sống cùng tất cả những tinh tế của nó, cùng vẻ đẹp lạ thường của nó, những đau khổ và hân hoan của nó. Bạn có lẽ có được những mảnh bằng, bạn có lẽ có được một loạt những tước hiệu đặt trước danh tánh của bạn và cho bạn việc làm rất tốt; nhưng sau đó là cái gì? Điểm mấu chốt của tất cả việc đó là gì? Liệu trong tiến hành như thế cái trí của bạn lại trở nên mờ dần, mệt mỏi, dốt nát? Vì vậy trong khi bạn còn nhỏ, bạn không nên thâm nhập để khám phá sống là gì, hay sao? Và liệu chức năng thực sự của giáo dục không là vun quén trong bạn sự thông minh mà sẽ cố gắng khám phá đáp án cho tất cả những vấn đề này, hay sao? Liệu bạn biết thông minh là gì? Chắc chắn rằng nó là khả năng được suy nghĩ tự do, không có sợ hãi, không có một công thức, để bạn bắt đầu khám phá cho chính mình điều gì là thực sự, điều gì là đúng đắn; nhưng nếu bạn sợ hãi bạn sẽ không bao giờ thông minh. Bất kỳ hình thức nào của tham vọng, thuộc tinh thần hay đời thường, đều nuôi dưỡng lo âu, sợ hãi; vì vậy tham vọng không thể nào giúp đỡ bạn sáng tạo một cái trí rõ ràng, đơn giản, chân thật và thế là thông minh.

Bạn biết không, khi còn nhỏ bạn được sống trong một môi trường không có sợ hãi là rất quan trọng. Hầu hết chúng ta, khi lớn lên, trở nên sợ hãi; chúng ta sợ hãi sống, sợ hãi mất việc làm, sợ hãi truyền thống, sợ hãi những điều gì người láng giềng, hay điều gì người vợ hay người chồng sẽ nói, sợ hãi chết. Hầu hết chúng ta đều có sợ hãi trong một hình thức

này hay một hình thức khác; và ở đâu có sợ hãi đều không có thông minh. Và liệu tất cả mọi người, khi còn nhỏ, có thể ở trong một môi trường không sợ hãi mà có nghĩa ở trong một bầu không khí của tự do – tự do, không phải làm việc gì chúng ta thích, nhưng để hiểu rõ toàn tiến hành của sống? Thật ra sống rất đẹp đẽ, nó không là sự vật xấu xa này mà chúng ta đã tạo ra; và bạn có thể trân trọng sự phong phú của nó, chiều sâu của nó, sự dễ mến lạ lùng của nó chỉ khi nào bạn phản kháng mọi thứ – chống lại tôn giáo có tổ chức, chống lại truyền thống, chống lại xã hội thối nát hiện nay – để cho bạn, như một con người, khám phá cho chính mình điều gì là sự thật. Không phải bắt chước nhưng khám phá – đó là giáo dục, đúng chứ? Tuân phục điều gì mà xã hội hay cha mẹ và giáo viên chỉ bảo cho bạn là điều rất dễ dàng. Đó là một cách để hiện diện an toàn và dễ chịu; nhưng đó không phải là sống vì trong nó có sợ hãi, thoái hóa, chết. Sống là khám phá cho chính mình điều gì là sự thật, và bạn có thể làm được việc này chỉ khi nào có tự do, chỉ khi nào có sự cách mạng liên tục ở bên trong, trong chính bản thân bạn.

Nhưng bạn lại không được khuyến khích làm việc này; không một ai bảo cho bạn hãy nghi vấn, hãy khám phá cho chính mình Thượng đế là gì, bởi vì nếu bạn có ý phản kháng bạn sẽ trở thành một hiểm họa cho mọi điều giả dối. Cha mẹ và xã hội của bạn sống an toàn và bạn cũng muốn sống an toàn. Thông thường sống an toàn có nghĩa là sống trong bắt chước và thế là trong sợ hãi. Chắc chắn chức năng của giáo dục là giúp đỡ mỗi người chúng ta được sống tự do và không còn sợ hãi, đúng chứ? Và muốn sáng tạo một bầu không khí trong đó không còn sợ hãi đòi hỏi nhiều suy nghĩ về phía bạn cũng như về phía giáo viên, người giáo dục.

Bạn biết điều này có nghĩa gì hay không – sẽ là một sự việc lạ thường khi sáng tạo một bầu không khí không còn sợ

hãi? Và chúng ta *phải* sáng tạo nó, bởi vì chúng ta thấy rằng thế giới bị trói buộc trong chiến tranh vô tận; nó bị điều khiển bởi những người chính trị luôn luôn thèm khát quyền hành; nó là một thế giới của những luật sư, những cảnh sát và những người lính, của những người đàn ông và những người phụ nữ đầy tham vọng, tất cả đều ham muốn những chức vụ và tất cả đều đang đấu tranh với nhau để giành giật nó. Rồi thì cũng có những người tạm gọi là thánh, những vị đạo sư tôn giáo với những đệ tử; họ cũng muốn quyền hành địa vị, đòi này hay đòi sau. Đó là một thế giới điên cuồng, hoàn toàn hỗn loạn, trong đó người cộng sản đang đánh nhau với người tư bản, người xã hội đang phản kháng cả hai người kia, và mỗi người phản kháng lại người nào đó, chiến đấu để đến được một nơi an toàn, một vị trí cho quyền hành hay cho thanh thân. Thế giới bị xé nát bởi những niềm tin mâu thuẫn nhau, bởi những phân biệt giai cấp, bởi những quốc gia tách rời nhau, bởi mọi hình thức của dốt nát và bạo lực – và đây chính là thế giới mà bạn đang được giáo dục để phù hợp vào nó. Bạn được khuyến khích để ăn khớp vào cái khung của xã hội thảm khốc này; cha mẹ bạn muốn bạn làm việc đó, và bạn cũng muốn phù hợp vào nó.

Lúc này, lẽu chức năng của giáo dục chỉ là giúp đỡ bạn tuân phục những khuôn mẫu của cái trật tự xã hội thối nát này, hay nó cho bạn tự do – tự do hoàn toàn để thăng hoa và sáng tạo một xã hội khác hẳn, một thế giới mới mẻ? Chúng ta muốn có sự tự do này, không phải trong tương lai, nhưng ngay lúc này, tiêu không tất cả chúng ta có lẽ đều bị hủy diệt. Chúng ta phải ngay tức khắc sáng tạo một bầu không khí tự do để cho bạn có thể sống và khám phá cho chính mình điều gì là sự thật, để cho bạn trở nên thông minh, để cho bạn có thể đối diện với thế giới và hiểu rõ nó, không phải chỉ tuân phục nó, để cho bên trong, thăm thẳm, theo tâm

lý bạn phản kháng liên tục; bởi vì chỉ có những người phản kháng liên tục mới có thể khám phá điều gì là sự thật, không phải con người tuân phục, con người đi theo một truyền thống nào đó. Chỉ khi nào bạn liên tục thâm nhập, liên tục quan sát, liên tục học hành, bạn mới khám phá sự thật, Thượng đế, hay tình yêu và bạn không thể nào thâm nhập, quan sát, học hành, bạn không thể nào nhận biết thâm thẳm, nếu bạn sợ hãi. Vì vậy chắc chắn chức năng của giáo dục, là xóa sạch, bên trong lẫn bên ngoài, sự sợ hãi này mà hủy hoại suy nghĩ của con người, liên hệ và tình yêu của con người.

***Người hỏi:** Nếu mọi cá thể đều phản kháng, ông không nghĩ rằng sẽ có hỗn loạn trong thế giới này hay sao?*

Krishnamurti: Trước tiên bạn hãy lắng nghe câu hỏi, bởi vì rất quan trọng khi hiểu rõ câu hỏi chứ không chỉ chờ đợi một câu trả lời. Câu hỏi là: nếu mọi cá thể đều phản kháng, thế giới này sẽ không ở trong hỗn loạn hay sao? Nhưng thế giới hiện nay đã ở trong một trật tự hoàn hảo đến nỗi hỗn loạn sẽ xảy ra nếu mọi người chống lại nó hay sao? *Hiện nay* không có hỗn loạn hay sao? Mọi sự việc đều đẹp đẽ, không thoái hóa hay sao? Mọi người đều đang sống hạnh phúc, no đủ, giàu có hay sao? Con người không chống lại con người hay sao? Không có tham vọng, ganh đua, tàn nhẫn hay sao? Vì vậy thế giới đã hỗn loạn rồi, đó là điều đầu tiên chúng ta phải nhận ra. Đừng bị quá quen thuộc rằng đây là một xã hội có trật tự; đừng có tự thuộc lòng bởi những từ ngữ. Dù rằng, ở đây trong Châu Âu, trong nước Mỹ hay nước Nga, thế giới đang trong một qui trình của thoái hóa. Nếu bạn nhìn thấy sự thoái hóa, bạn có một thách thức: bạn được thách thức để khám phá một phương cách giải quyết vấn đề khẩn thiết này. Và phương cách bạn đối phó lại thách thức này là quan trọng,

đúng chứ? Nếu bạn đáp lại như một người Ấn giáo hay một người Phật giáo, người Thiên chúa giáo hay một người cộng sản, vậy thì sự đối phó của bạn rất là giới hạn – mà không là đối phó gì cả. Bạn có thể đối phó trọn vẹn, tổng thể chỉ khi nào không còn sợ hãi trong chính bạn, chỉ khi nào bạn không còn suy nghĩ như một người Ấn độ, một người cộng sản hay một người tư bản, nhưng như một con người tổng thể đang cố gắng giải quyết vấn đề này; và bạn không thể giải quyết nó nếu chính bạn không phản kháng toàn bộ sự việc, chống lại sự thâm lợi đầy tham vọng mà xã hội đặt nền tảng trên nó. Khi chính bạn không còn tham vọng, không còn thâm lợi, không còn bám vào sự an toàn riêng của bạn – chỉ lúc đó bạn mới có thể đối phó lại thách thức này và sáng tạo một thế giới mới mẻ.

Người hỏi: Phản kháng, học hành, thương yêu – đây là ba tiến hành tách rời, hay chúng xảy ra cùng lúc?

Krishnamurti: Dĩ nhiên chúng không là ba tiến hành tách rời nhau; nó là một tiến hành duy nhất. Bạn thấy không, rất quan trọng phải khám phá câu hỏi này có ý nghĩa gì: câu hỏi này được đặt nền tảng trên lý thuyết, không phải trên trải nghiệm; nó chỉ là từ ngữ, trí năng, vì vậy nó không có giá trị gì cả. Một con người không sợ hãi, thực sự phản kháng, đang nỗ lực để khám phá học hành, thương yêu có nghĩa gì – một người như thế không bao giờ hỏi nó là một hay ba tiến hành. Chúng ta quá thông minh với những từ ngữ, và chúng ta nghĩ rằng bằng cách đưa ra những lời giải thích chúng ta đã giải quyết được vấn đề.

Bạn biết ý nghĩa của học hành là gì? Khi chúng ta thực sự đang học hành bạn đang học hành suốt sống của bạn và không có một giáo viên riêng biệt nào để bạn học hành.

Vậy thì mỗi một sự việc sự vật đều dạy bạn – một chiếc lá khô, một con chim đang bay, một mùi hương, một giọt nước mắt, người giàu có và người nghèo khổ, những người đang khóc lóc, nụ cười của một phụ nữ, vẻ kên kiêu của một người đàn ông. Bạn học hành từ mọi thứ, vì vậy không có người hướng dẫn, không có người triết lý, không có ý đạo sư. Chính sống là người thầy của bạn, và bạn đang ở trong một tình trạng học hành liên tục.

***Người hỏi:** Có phải đúng thật rằng xã hội đặt nền tảng vào sự thu lợi và tham vọng; nhưng nếu chúng ta không có tham vọng chúng ta không thoái hóa hay sao?*

Krishnamurti: Đây thực sự là một câu hỏi rất quan trọng, và nó cần chú ý nhiều lắm.

Bạn biết chú ý là gì? Chúng ta hãy thâm nhập. Trong một lớp học, khi bạn chăm chăm nhìn qua cửa sổ hay chọc ghẹo một ai đó, giáo viên bảo bạn hãy chú ý. Điều đó có nghĩa gì? Rằng bạn không thích điều gì bạn đang học và vì vậy giáo viên ép buộc bạn chú ý – mà không là chú ý gì cả. Chú ý có được khi bạn quan tâm thật thắm thắm một điều gì đó, vì lúc đó bạn thương yêu thâm nhập tất cả về điều đó; lúc đó toàn cái trí của bạn, toàn thân tâm của bạn đều đang hiện diện ở đó. Tương tự như vậy, khoảnh khắc bạn thấy rằng câu hỏi này – nếu chúng ta không có tham vọng, chúng ta không bị thoái hóa hay sao? – thực sự rất quan trọng, bạn quan tâm và muốn khám phá sự thật của vấn đề.

Lúc này, một con người tham vọng không đang hủy diệt chính anh ấy hay sao? Đó là điều đầu tiên phải khám phá, chứ không phải hỏi rằng tham vọng là đúng hay sai. Hãy nhìn quanh bạn, quan sát tất cả những người có tham vọng. Điều gì xảy ra khi bạn có tham vọng? Bạn đang suy nghĩ cho

chính bản thân mình, đúng chứ? Bạn thật tàn nhẫn, bạn gạt những người khác sang một bên vì bạn đang cố gắng đạt được tham vọng của bạn, đang cố gắng trở thành một người quan trọng, vì vậy tạo ra trong xã hội sự xung đột giữa những người đang thành công và những người đang đuổi theo. Có một chiến đấu liên tục giữa bạn và những người cũng đuổi theo điều gì bạn đang mong muốn; và xung đột này là sản phẩm của sống sáng tạo hay sao? Bạn hiểu rõ không, hay điều này khó khăn quá?

Liệu bạn có tham vọng khi bạn thương yêu làm một việc gì đó chỉ vì bạn thương yêu nó? Khi bạn đang làm một việc gì bằng toàn thân tâm của bạn không phải bởi vì bạn muốn được một cái gì đó, hay có lợi lộc hơn, hay có một kết quả tốt đẹp hơn, nhưng đơn giản chỉ vì bạn thương yêu làm việc đó – trong đó không có tham vọng, đúng chứ? Trong đó không có ganh đua; bạn không đang đấu tranh với bất kỳ người nào để được vị trí tốt nhất. Và giáo dục không nên giúp đỡ bạn khám phá điều gì bạn thực sự thương yêu làm, để cho từ lúc bắt đầu cho đến khi chấm dứt sống của bạn, bạn đang làm một việc gì đó mà bạn cảm thấy xứng đáng và có một ý nghĩa thăm thẳm, hay sao? Nếu không như vậy, suốt những ngày còn lại của bạn, bạn sẽ đau khổ. Vì không biết điều gì bạn thực sự muốn làm, cái trí của bạn rơi vào một lè thối mà trong đó có nhảm chán, thoái hóa và chết. Đó là lý do tại sao trong khi còn nhỏ khám phá điều gì bạn thực sự thương yêu làm là rất quan trọng; và đây là phương cách duy nhất để sáng tạo một xã hội mới mẻ.

Người hỏi: Ở Ấn độ, cũng như hầu hết những quốc gia khác, giáo dục đang bị kiểm soát bởi chính phủ. Dưới những hoàn cảnh như thế, liệu có thể thực hiện một thử nghiệm về loại giáo dục mà ông trình bày, hay không?

Krishnamurti: Nếu không có sự giúp đỡ của chính phủ liệu một trường học loại này có thể hiện diện? Đó là điều gì người bạn này đang hỏi. Bạn ấy nhìn thấy được mọi sự việc khắp thế giới càng ngày càng bị kiểm soát bởi chính phủ, bởi các người chính trị, bởi những người có quyền hành mà muốn định hình cái trí và thân tâm của chúng ta, mà muốn chúng ta suy nghĩ theo một lối nào đó. Dù ở Nga hay bất kỳ quốc gia nào khác, đều đang có khuynh hướng chính phủ kiểm soát giáo dục; và người bạn này hỏi liệu một trường học thuộc loại tôi đang trình bày có thể hiện diện mà không cần sự trợ giúp của chính phủ, hay không?

Lúc này, *bạn* nói gì đây? Bạn biết không, nếu bạn nghĩ một điều gì đó là quan trọng, thực sự xứng đáng, bạn trao toàn thân tâm mà không thêm quan tâm gì đến những chính phủ và những luật lệ của xã hội – và lúc đó nó sẽ thành công. Nhưng hầu hết chúng ta không trao toàn thân tâm của chúng ta đến bất kỳ cái gì, và đó là lý do tại sao chúng ta đặt ra loại câu hỏi này. Nếu bạn và tôi cảm thấy mãnh liệt rằng thế giới mới mẻ có thể hiện diện, khi mỗi người trong chúng ta ở trong sự phản kháng hoàn toàn, bên trong, thuộc tâm lý, thuộc tinh thần – vậy thì chúng ta sẽ trao quả tim của chúng ta, cái trí của chúng ta, cơ thể của chúng ta vào việc sáng tạo một ngôi trường nơi đó không có những sự việc như sợ hãi cùng tất cả những hàm ý của nó.

Thưa bạn, bất kỳ cách mạng thực sự nào đều được sáng tạo bởi một ít người mà thấy điều gì là sự thật và sẵn lòng sống cùng sự thật đó; nhưng muốn khám phá điều gì là sự thật đòi hỏi tự do khỏi truyền thống, mà có nghĩa tự do khỏi tất cả sợ hãi.

– Chương 2 –

Vấn đề của tự do

Tôi muốn bàn luận cùng bạn về vấn đề của tự do. Đó là một chủ đề rất phức tạp, cần thâm nhập kỹ lưỡng và hiểu rõ thăm thẳm. Chúng ta đã nghe nhiều diễn thuyết về tự do, tự do tôn giáo, và tự do làm điều gì người ta muốn làm. Nhiều quyển sách đã viết về tất cả điều này bởi những người uyên bác. Nhưng tôi nghĩ chúng ta có thể tiếp cận nó rất đơn giản và trực tiếp, và có lẽ việc đó sẽ mang lại cho chúng ta một giải pháp thực sự.

Tôi tự hỏi liệu có khi nào bạn ngừng lại để quan sát tia sáng tuyệt vời ở hướng tây khi mặt trời lặn, cùng mặt trăng non e thẹn lơ lửng trên cây cối? Thường thường vào giờ đó con sông rất êm đềm, và rồi mọi thứ được phản ánh trên mặt sông: cây cầu, chiếc xe lửa đang chạy qua, mặt trăng non, và lúc này, khi trời tối om, những vì sao. Tất cả đều rất đẹp. Và muốn quan sát, muốn nhìn ngắm, muốn trao chú ý tổng thể của bạn vào điều gì đó đẹp đẽ, cái trí của bạn phải được tự do khỏi tất cả những gì nó có từ trước đến nay, đúng chứ? Nó không còn bị nhét đầy những vấn đề, những lo âu, những giả thuyết. Chỉ khi nào cái trí thật yên lặng thì bạn mới có thể quan sát, vì lúc đó cái trí nhạy cảm lạ thường cùng vẻ đẹp; và có lẽ đây là một manh mối dẫn đến vấn đề tự do của chúng ta.

Lúc này, được tự do có nghĩa gì? Liệu tự do là làm việc gì đang xảy ra cho phù hợp bạn, đi nơi nào bạn thích, suy nghĩ điều gì bạn muốn? Bạn làm được việc này trong một mức độ nào đó. Chỉ có được sự độc lập, điều đó có nghĩa là tự do hay sao? Nhiều người trên thế giới sống độc lập, nhưng chẳng có bao nhiêu người được tự do. Tự do hàm ý thông minh tốt đỉnh, đúng chứ? Được tự do là được thông minh, nhưng thông minh không hện diện chỉ bằng ước muốn được tự do; nó hiện diện chỉ khi nào bạn bắt đầu hiểu rõ toàn môi trường sống quanh bạn, những ảnh hưởng của truyền thống, cha mẹ, tôn giáo và xã hội đang liên tục bủa vây bạn. Nhưng muốn hiểu rõ những ảnh hưởng khác nhau – ảnh hưởng của cha mẹ, của chính phủ, của xã hội, của văn hóa mà bạn lệ thuộc, của những niềm tin, những thần thánh và những mê tín của bạn, của truyền thống mà bạn tuân phục không cần suy nghĩ – muốn hiểu rõ tất cả việc này và được tự do khỏi chúng đòi hỏi sự hiểu rõ thăm thẳm; nhưng thông thường bạn nhượng bộ chúng bởi vì bên trong bạn sợ hãi. Bạn sợ hãi không có một vị trí tốt đẹp trong sống; bạn sợ hãi điều gì vị giáo sĩ của bạn sẽ nói; bạn sợ hãi không tuân theo truyền thống, sợ hãi không làm một việc đúng đắn. Nhưng tự do thực sự là một tình trạng của cái trí trong đó không còn sợ hãi hay cưỡng bách, không còn thôi thúc muốn được an toàn.

Hầu hết chúng ta không muốn được an toàn, hay sao? Chúng ta không muốn được khen ngợi rằng chúng ta là một con người tuyệt vời làm sao, chúng ta trông đẹp đẽ làm sao hoặc chúng ta thông minh lạ lùng làm sao? Ngược lại, chúng ta sẽ không có những tước hiệu đặt trước danh tánh của chúng ta. Tất cả loại sự việc đó giúp chúng ta có được sự bảo đảm cho mình, một ý thức của quan trọng. Tất cả chúng ta đều muốn là những người nổi tiếng – và khoảnh khắc chúng ta muốn là cái gì đó, chúng ta không còn được tự do nữa.

Làm ơn hãy thấy điều này, vì nó là cái manh mối thực sự dẫn đến hiểu rõ vấn đề của tự do. Dù rằng ở trong thế giới này của những người chính trị, quyền hành, chức vụ và uy quyền, hay trong thế giới tạm gọi là tinh thần nơi mà bạn ham muốn có đức hạnh, cao quý, thánh thiện; khoảnh khắc bạn muốn là một người nào đó, bạn không còn được tự do nữa. Nhưng người đàn ông hay người phụ nữ nhìn thấy được điều vô lý của tất cả những sự việc này và vì vậy quả tim của họ hồn nhiên, và vì vậy không bị chuyển động bởi ham muốn là một người nào đó – một con người như thế được tự do. Nếu bạn hiểu rõ sự đơn giản của nó bạn cũng thấy được vẻ đẹp và chiều sâu lạ thường của nó.

Rốt cuộc, những kỳ thi dành cho mục đích đó; cho bạn một vị trí, khiến cho bạn là một người nào đó. Những tước hiệu, chức vụ và hiểu biết khuyến khích bạn là cái gì đó. Bạn không thấy rằng cha mẹ và giáo viên của bạn luôn luôn bảo rằng bạn phải leo lên một cái gì đó trong sống, rằng bạn phải thành công giống như người chú hay người ông của bạn, hay sao? Hay bạn cố gắng bắt chước mẫu mực của một vị anh hùng nào đó, giống như các người t hầy, các vị thánh; và vì vậy bạn không bao giờ được tự do. Dù rằng bạn tuân theo mẫu mực của một người thầy, một vị thánh, một người họ hàng hay bám chặt vào một truyền thống đặc biệt, tất cả đều ngụ ý một đòi hỏi về phía bạn để là một điều gì đó; và chỉ khi nào bạn thực sự hiểu rõ sự thật này thì lúc đó bạn mới có tự do.

Vậy thì, chức năng của giáo dục, là phải giúp đỡ bạn từ khi còn bé không được bắt chước bất kỳ người nào, nhưng luôn luôn là chính mình. Và đây là điều khó khăn nhất khi thực hiện: dù rằng bạn xấu xí hay đẹp đẽ, dù rằng bạn đổ ky hay ghen tuông, luôn luôn là bạn là gì, và hiểu rõ nó. Rất khó khăn để là chính mình, bởi vì bạn nghĩ rằng bạn là gì là

không cao quý, và ằng nếu bạn có thể thay đổi bạn là gì thành một cái gì đó cao quý thì nó sẽ tuyệt vời lắm nhưng điều đó không bao giờ xảy ra được. Trái lại, nếu bạn nhìn ngắm bạn thực sự là gì và hiểu rõ nó, vậy thì trong chính hiểu rõ đó có một thay đổi. Vì vậy tự do nằm ở chỗ, không phải trong cố gắng trở thành một cái gì đó khác biệt, cũng không phải trong việc làm cái gì bạn bất ngờ cảm thấy thích làm, cũng không phải trong việc tuân theo uy quyền của truyền thống, của cha mẹ, của vị đạo sư, nhưng trong hiểu rõ bạn là gì từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc.

Bạn thấy không, bạn không được giáo dục cho việc này; giáo dục của bạn khuyến khích bạn trở thành cái này hay cái kia – nhưng đó không là hữu rõ về chính bạn. “Cái tôi” của bạn là một sự việc rất phức tạp; nó không chỉ là cái thực thể mà đi học, mà cãi cọ, mà chơi những trò chơi, mà sợ hãi, nhưng nó cũng còn là cái gì đó giấu giếm, không hiển lộ. Nó được tạo thành, không chỉ bằng tất cả những suy nghĩ mà bạn suy nghĩ, mà còn bằng tất cả những sự việc đã được đặt vào cái trí của bạn bởi những người khác, bởi những quyền sách, bởi báo chí, bởi những người lãnh đạo của bạn; và chỉ có thể hiểu rõ được việc đó khi bạn không muốn là một ai đó, khi bạn không bắt chước, khi bạn không tuân theo – mà thực sự có nghĩa rằng, khi bạn phản kháng toàn lể thói cố gắng trở thành một điều gì đó. Đó là cách mạng thực sự duy nhất, dẫn đến tự do lạ thường. Vun quén tự do này là chức năng thực sự của giáo dục.

Cha mẹ của bạn, giáo viên của bạn và những ham muốn riêng của bạn đều mong muốn bạn được gắn kết vào điều này hay điều khác với mục đích được hạnh phúc, an toàn. Nhưng muốn có thông minh, bạn không phải xóa sạch tất cả những ảnh hưởng đang vây bủa và nghiền nát bạn hay sao?

Hy vọng của một thế giới mới ở trong tay những người của các bạn mà bắt đầu nhìn thấy cái gì là giả dối và chống lại nó, không chỉ bằng lời nói nhưng thực tế. Và đó là lý do tại sao bạn nên tìm kiếm loại giáo dục đúng đắn; vì chỉ khi nào lớn lên trong tự do, bạn mới có thể sáng tạo một thế giới mới mà không dựa vào những truyền thống hay bị định hình theo một ý tưởng của một người triết lý hay một người lý tưởng nào đó. Nhưng không thể có tự do chừng nào bạn còn đang cố gắng trở thành một người nào đó, hay bắt chước một mẫu mực cao quý.

Người hỏi: Thông minh là gì?

Krishnamurti: Chúng ta hãy thâm nhập câu hỏi này rất cẩn thận, kiên trì, và khám phá. Khám phá không là đạt được một kết luận. Tôi không hiểu liệu bạn thấy sự khác biệt? Khoảnh khắc bạn đạt được một kết luận giải thích thông minh là gì, bạn đã không còn thông minh. Đó là điều gì hầu hết những người lớn tuổi đã làm: họ đã có những kết luận. Thế là, họ không còn thông minh. Thế là, bạn đã khám phá ngay tức khắc một điều: một cái trí thông minh là một cái trí đang liên tục học hành, không bao giờ đang kết luận.

Thông minh là gì? Hầu hết mọi người đều thỏa mãn bởi định nghĩa thông minh là gì. Hoặc họ nói rằng, “Đó là một giải thích đúng,” hoặc họ thích lối giải thích riêng của họ; và một cái trí thỏa mãn bởi một giải thích lại rất hời hợt, vì vậy nó không thông minh.

Bạn đã bắt đầu hiểu rõ rằng một cái trí thông minh là một cái trí không thỏa mãn với những giải thích, với những kết luận, nó cũng không là một cái trí tin tưởng, bởi vì lại nữa niềm tin chỉ là một hình thức của kết luận. Một cái trí thông minh là một cái trí đang thâm nhập, một cái trí đang quan sát,

đang học hành, đang suy xét. Mà có nghĩa gì? Rằng thông minh chỉ có được khi nào không còn sợ hãi, khi bạn sẵn lòng phản kháng toàn cấu trúc của xã hội với mục đích khám phá Thượng đế là gì, hay với mục đích khám phá sự thật của bất kỳ việc gì.

Thông minh không là hiểu biết. Nếu bạn có thể đọc tất cả những quyển sách trên thế giới này nó sẽ không cho bạn thông minh. Thông minh là một cái gì đó rất tinh tế, nó không bám rễ vào đâu cả. Nó hiện diện khi nào bạn hiểu rõ toàn tiến hành của cái trí – không phải cái trí lệ thuộc một người triết lý hay người thầy nào đó, nhưng cái trí riêng của bạn. Cái trí của bạn là kết quả của tất cả nhân loại, khi bạn hiểu rõ nó bạn không cần học một quyển sách nào, bởi vì cái trí của bạn chứa đựng toàn thể hiểu biết của quá khứ. Vì vậy thông minh hiện diện bằng hiểu rõ về chính mình; và bạn có thể hiểu rõ về chính mình chỉ trong liên hệ đến thế giới của con người, những sự vật và những ý tưởng. Thông minh không là cái gì đó mà bạn có thể tìm kiếm, giống như học hành; nó sinh ra khi cự phản kháng lạ thường, đó là, không còn sợ hãi – mà thực sự có nghĩa, khi có một ý thức của tình yêu. Bởi vì chỉ khi nào không còn sợ hãi, lúc đó mới có tình yêu.

Nếu bạn chỉ thích thú những giải thích, tôi nghĩ bạn sẽ cảm thấy rằng tôi đã không giải đáp câu hỏi của bạn. Khi hỏi thông minh là gì cũng giống như khi hỏi sống là gì. Sống là học hành, chơi đùa, ái ân, làm việc, cãi cọ, ganh tị, tham lam, thương yêu, vẻ đẹp, sự thật – sống là mọi thứ, đúng chứ? Nhưng bạn thấy không, hầu hết chúng ta không có sự kiên nhẫn một cách nghiêm túc và kiên trì để theo đuổi sự thâm nhập này.

Người hỏi: Liệu một cái trí thô thiển có thể trở thành nhạy cảm?

Krishnamurti: Lắng nghe câu hỏi, lắng nghe ý nghĩa đằng sau những từ ngữ. Liệu một cái trí thô thiển có thể trở thành nhạy cảm? Nếu tôi nói cái trí của tôi thô thiển và tôi cố gắng trở thành nhạy cảm, chính nỗ lực trở thành nhạy cảm đó là thô thiển. Làm ơn thấy điều này. Đừng bị thúc đẩy, nhưng hãy nhìn ngắm nó. Trái lại, nếu tôi nhận ra rằng tôi thô thiển mà không muốn thay đổi lần không có cố gắng trở nên nhạy cảm, nếu tôi bắt đầu hiểu rõ thô thiển là gì, quan sát nó trong sống của tôi từ ngày này qua ngày khác – cách tôi ăn uống tham lam, cách tôi cư xử cộc cằn với con người, sự tự hào, sự ngạo mạn, sự tầm thường của những suy nghĩ và những thói quen của tôi – vậy thì chính quan sát đó thay đổi cái gì là.

Tương tự như thế, nếu tôi dốt nát và tôi nói rằng tôi phải trở thành thông minh, nỗ lực trở thành thông minh đó chỉ là một hình thức to lớn hơn của dốt nát mà thôi; bởi vì điều gì quan trọng là hiểu rõ dốt nát. Dù tôi có cố gắng trở nên thông minh chừng nào chẳng nữa, dốt nát của tôi vẫn còn y nguyên. Tôi có thể thâm lượm được lớp hào nhoáng giả tạo của học hành, tôi có thể trích dẫn những quyển sách, lặp lại những đoạn văn của những tác giả vĩ đại, nhưng theo căn bản tôi sẽ vẫn còn dốt nát. Nhưng nếu tôi thấy và hiểu rõ dốt nát khi nó tự phơi bày trong sống hàng ngày của tôi – cách tôi cư xử với người giúp việc của tôi, cách tôi lưu ý đến người láng giềng của tôi, người đàn ông nghèo khổ, người đàn ông giàu có, người thư ký – vậy thì chính nhận biết đó sáng tạo một động thái phá vỡ dốt nát.

Bạn thử nó đi. Hãy quan sát chính bạn khi nói chuyện với người giúp việc của bạn, quan sát sự kính trọng to lớn mà bạn cư xử với một vị thống đốc và chẳng kính trọng bao

nhiều khi bạn thể hiện với người đàn ông mà không có gì để cho bạn. Rồi thì bạn sẽ bắt đầu khám phá bạn là người dốt nát như thế nào, và trong khi hiểu rõ dốt nát đó có thông minh, nhạy cảm. Bạn không phải trở thành nhạy cảm. Cái người đang cố gắng trở thành cái gì đó là xấu xa, không nhạy cảm; anh ấy là một người thô thiển.

Người hỏi: Làm thế nào một em bé hiểu được em ấy là gì nếu không có sự trợ giúp của cha mẹ và những giáo viên của em.

Krishnamurti: Tôi đã nói rằng em bé có thể, hay đây là sự diễn giải của bạn về điều gì tôi đã nói? Em bé sẽ khám phá về chính em nếu môi trường em sống giúp đỡ em làm như thế. Nếu những bậc cha mẹ và những giáo viên thực sự quan tâm rằng một em bé nên khám phá em là gì, họ sẽ không áp đặt em; họ sẽ sáng tạo một môi trường trong đó em sẽ nhận được hiểu rõ về chính em.

Bạn đặt ra câu hỏi này; nhưng liệu nó là một vấn đề mấu chốt đối với bạn? Nếu bạn cảm thấy thăm thẳm rằng một em bé khám phá em là gì là điều rất quan trọng, và rằng em không thể khám phá điều này nếu em bị chi phối bởi uy quyền, liệu bạn không giúp đỡ sáng tạo một môi trường sống đúng đắn, hay sao? Lại nữa cùng một thái độ cũ kỹ: hãy bảo tôi biết phải làm gì và tôi sẽ làm việc đó. Chúng ta không nói rằng: “Chúng ta hãy cùng nhau làm việc đó đi.” Vấn đề là làm thế nào sáng tạo một môi trường sống trong đó em bé có thể có được hiểu rõ về chính em là một vấn đề liên quan đến mọi người – những bậc cha mẹ, những giáo viên và chính các em bé. Nhưng hiểu rõ về chính mình không thể nào bị áp đặt, hiểu rõ không thể nào bị thúc đẩy; và nếu đây là một vấn đề mấu chốt cho bạn và cho tôi, cho cha mẹ và cho giáo viên,

vậy thì cùng nhau chúng ta sẽ sáng tạo những ngôi trường thuộc loại đúng đắn.

Người hỏi: Trẻ em kể với tôi rằng các em đã thấy được trong những ngôi làng vài hiện tượng lạ lùng, như là ma ám, và rằng các em sợ ma, những linh hồn và vân vân. Các em cũng hỏi về chết. Người ta sẽ phải nói gì về tất cả việc này?

Krishnamurti: Đúng ra chúng ta cần thâm nhập chết là gì? Nhưng bạn thấy không, sợ hãi là một điều lạ lùng. Các bạn, những em nhỏ đã được kể về những con ma bởi cha mẹ của các bạn, bởi những người lớn hơn, nếu không các bạn sẽ không cảm thấy những con ma. Một người nào đó đã kể với bạn về chuyện ma ám. Bạn còn quá nhỏ để biết những điều này. Nó không là trải nghiệm riêng của bạn, nó là phản ảnh của điều gì những người lớn đã kể cho bạn. Và chính những người lớn hơn thường chẳng biết gì về tất cả việc này. Họ chỉ đọc trong quyển sách nào đó, và nghĩ rằng họ đã hiểu nó. Điều này nảy sinh một câu hỏi hoàn toàn khác hẳn: liệu có một trải nghiệm không bị vấy bẩn bởi quá khứ? Nếu một trải nghiệm bị vấy bẩn bởi quá khứ nó chỉ là một tiếp tục của quá khứ, và vì vậy không là một trải nghiệm đầu tiên.

Điều quan trọng là những người lớn của các bạn đang tiếp xúc với những em bé không nên áp đặt vào các em sự tưởng tượng riêng của các bạn, những nhận thức riêng của các bạn về những con ma, những ý tưởng và những trải nghiệm đặc biệt riêng của các bạn. Tránh được điều này rất khó khăn, bởi vì những người lớn nói nhiều về tất cả những sự việc không cần thiết và không quan trọng trong sống; thế là họ dần dần chuyển cho các em nhỏ những lo âu, sợ hãi, và những mê tín riêng của họ, và trẻ em tự nhiên lặp lại những điều gì các em đã nghe được. Rất quan trọng là những người

lớn, mà thông thường chính họ chẳng biết gì về những sự việc đó, không nên kể về chúng trước mặt những em bé, nhưng thay vì vậy giúp đỡ nhau sáng tạo một môi trường sống trong đó các em có thể lớn lên cùng tự do và không còn sợ hãi.

– Chương 3 –

Tự do và Tình yêu

Có lẽ một vài bạn không hoàn toàn hiểu rõ tất cả mọi điều mà tôi đã nói về tự do; nhưng, như tôi đã vạch rõ, bạn rất cần được phơi bày những ý tưởng mới, cần được phơi bày một vấn đề nào đó mà bạn có lẽ không quen thuộc. Nhìn thấy điều gì đẹp đẽ là tốt lắm, nhưng bạn cũng phải quan sát những sự việc xấu xa của sống, bạn phải được đánh thức vào mọi sự việc. Tương tự như thế, bạn phải được phơi bày những vấn đề mà có lẽ bạn không hoàn toàn hiểu rõ, vì bạn càng suy nghĩ và thâm nhập những vấn đề mà có lẽ khá khó khăn cho bạn, bạn sẽ càng có khả năng nhiều hơn để sống phong phú.

Tôi không hề có bất kỳ ai trong các bạn đã nhìn thấy, vào sáng sớm, ánh mặt trời trên những dòng nước. Cái ánh sáng đó mềm dịu lạ thường làm sao, và những dòng nước đen kịt đang nhảy múa như thế nào, cùng vì sao mai trên cây cối, ngôi sao duy nhất trên bầu trời. Liệu có khi nào các bạn nhìn thấy phong cảnh đó? Hay các bạn quá bận rộn, quá bận rộn bởi những thói quen hàng ngày, đến độ bạn quên bằng và không bao giờ thấy vẻ đẹp phong phú của quả đất này – quả đất mà tất cả chúng ta đang sống trên nó. Dù chúng ta gọi chúng ta là những ngư ời cộng sản hay những ngư ời tư bản, ngư ời Ấn giáo hay Phật giáo, dù chúng ta mù lòa, què quặt,

hay giàu có và hạnh phúc, quả đất này là của chúng ta. Bạn hiểu rõ chứ? Nó là quả đất của chúng ta, không phải của một ai khác; nó không là quả đất của người già u có, nó không lệ thuộc độc quyền vào những người cai trị có quyền hành, vào những người cao quý trên thế giới, nhưng nó là quả đất của chúng ta, của các bạn và của tôi. Chúng ta chẳng là những con người nào cả, tuy nhiên chúng ta cũng sống trên quả đất này, và tất cả chúng ta phải sống cùng nhau. Đó là thế giới của người nghèo khổ cũng như của người giàu có, của những người không biết chữ cũng như những người có học thức; đó là thế giới của chúng ta, và tôi nghĩ rất quan trọng phải nhận thấy những việc này và thương yêu quả đất, không chỉ thỉnh thoảng vào một buổi sáng thanh bình nhưng mãi mãi. Chúng ta có thể cảm thấy thế giới là của chúng ta và thương yêu nó chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ tự do là gì.

Vào thời điểm hiện nay không có một sự việc như là tự do, chúng ta không biết nó có nghĩa gì. Chúng ta muốn được tự do nhưng, nếu bạn nhận thấy, mọi người – giáo viên, cha mẹ, người luật sư, người cảnh sát, người lính, người chính trị, người kinh doanh – đều đang làm điều gì đó trong ngõ ngách nhỏ xíu riêng của anh ấy để ngăn cản tự do. Được tự do không là làm điều gì bạn thích, hay phá vỡ những hoàn cảnh bên ngoài đang trói buộc bạn, nhưng hiểu rõ toàn vấn đề của lệ thuộc. Liệu bạn biết lệ thuộc là gì? Bạn lệ thuộc vào cha mẹ bạn, đúng chứ? Bạn lệ thuộc vào những giáo viên của bạn, bạn lệ thuộc vào người nấu ăn, vào người đưa thư, vào người mang sữa cho bạn và vân vân. Người ta có thể hiểu dễ dàng loại lệ thuộc đó. Nhưng có một loại lệ thuộc còn sâu thẳm hơn nhiều mà người ta phải hiểu rõ trước khi người ta có thể được tự do: lệ thuộc vào người khác để có được hạnh phúc cho riêng mình. Liệu bạn biết lệ thuộc vào người khác để tìm kiếm hạnh phúc của bạn là gì? Không phải sự lệ thuộc

vật chất hoàn toàn vào người khác mới gây trói buộc, nhưng sự lệ thuộc tâm lý, bên trong mà từ đó bạn có được cái tạm gọi là hạnh phúc; và khi bạn lệ thuộc vào người nào theo kiểu đó, bạn trở thành một nô lệ. Nếu, khi bạn lớn lên, bạn lệ thuộc đầy cảm xúc vào cha mẹ của bạn, vào người vợ hay người chồng của bạn, vào một vị đạo sư, hay vào một ý tưởng nào đó, luôn luôn có sẵn sự bắt đầu của ngục tù. Chúng ta không hiểu rõ điều này – mặc dầu hầu hết chúng ta, đặc biệt khi chúng ta còn nhỏ, đều muốn được tự do.

Muốn được tự do chúng ta phải phản kháng lại tất cả sự lệ thuộc bên trong, và chúng ta không thể phản kháng nếu chúng ta không hiểu rõ tại sao chúng ta lệ thuộc. Chỉ đến khi nào chúng ta hiểu rõ và thực sự xóa sạch tất cả sự lệ thuộc bên trong thì chúng ta mới có thể được tự do, vì chỉ trong hiểu rõ đó tự do mới hiện diện. Nhưng tự do không chỉ là một phản ứng. Liệu bạn biết một phản ứng là gì? Nếu tôi nói một điều gì đó gây tổn thương bạn, nếu tôi gọi bạn bằng một cái tên xấu xa và bạn tức giận tôi, đó là một phản ứng – một phản ứng được sinh ra từ lệ thuộc; và không lệ thuộc là một phản ứng thêm nữa. Nhưng tự do không là một phản ứng, và cho đến khi nào chúng ta hiểu rõ phản ứng và vượt khỏi nó, chúng ta mới được tự do.

Liệu bạn biết thương yêu người nào đó có nghĩa gì? Bạn biết thương yêu một cái cây, hay một con chim, hay một con thú nuôi, đến độ bạn chăm sóc nó, cho nó ăn, ôm ấp nó, mặc dù có lẽ nó không cho bạn một cái gì đáp lại, mặc dù nó không cho bạn bóng mát, hay theo sau bạn, hay lệ thuộc vào bạn có nghĩa gì? Hầu hết chúng ta không thương yêu theo cách đó, chúng ta không biết thương yêu có nghĩa gì bởi vì tình yêu của chúng ta luôn luôn bị vây bủa bởi lo âu, ghen tuông, sợ hãi – mà ngụ ý rằng chúng ta bị lệ thuộc bên trong vào một sự việc khác, chúng ta muốn được thương yêu.

Chúng ta không chỉ thương yêu rồi thôi nhưng chúng ta lại đòi hỏi được đáp lại một điều gì đó; và trong chính đòi hỏi đó chúng ta trở nên bị lệ thuộc.

Vì vậy tự do và tình yêu theo cùng nhau. Tình yêu không là một phản ứng. Nếu tôi yêu bạn vì bạn yêu tôi, đó chỉ là một buôn bán, một sự việc được mua nơi chợ búa; nó không là tình yêu. Trong yêu không đòi hỏi bất kỳ cái gì đáp lại, thậm chí không cảm thấy rằng bạn đang cho một cái gì đó – và chỉ có tình yêu như thế mới biết được tự do mà thôi. Nhưng bạn thấy không, bạn không được giáo dục cho điều này. Bạn được giáo dục môn toán, môn hóa, địa lý, lịch sử, và nó ngừng lại ở đó, bởi vì mối quan tâm duy nhất của cha mẹ là giúp bạn có một công việc làm tốt và được thành công trong ống. Nếu họ có tiền có lẽ họ gửi bạn ra nước ngoài, nhưng cũng giống như phần còn lại của thế giới toàn mục đích của họ là bạn phải giàu có và có một vị trí được kính trọng trong xã hội; và bạn càng leo cao bao nhiêu bạn càng gây cho người khác nhiều đau khổ bấy nhiêu, bởi vì muốn leo đến đó bạn phải ganh đua, phải tàn nhẫn. Vì vậy cha mẹ gửi con cái của họ đến những trường học nơi có tham vọng, ganh đua, nơi không có tình yêu gì cả, đó là lý do tại sao một xã hội như xã hội của chúng ta đang liên tục thoái hóa, đang liên tục xung đột; và mặc dù những người chính trị, những quan tòa, những người được gọi là cao quý của mảnh đất này đều nói về hòa bình, nó chẳng có ý nghĩa gì cả.

Lúc này, bạn và tôi phải thâm nhập thăm thẳm toàn nghi vấn của tự do. Chúng ta phải tự khám phá cho chính mình thương yêu có nghĩa gì; bởi vì nếu chúng ta không thương yêu chúng ta không bao giờ có thể đầy ý tứ, chú ý; chúng ta không bao giờ có thể ân cần. Liệu bạn biết ân cần có nghĩa gì? Khi bạn nhìn thấy một viên đá nhọn trên đường đi bị giẫm phải bởi nhiều bàn chân trần, bạn nhặt nó và vất đi,

không phải bởi vì bạn được yêu cầu, nhưng bởi vì bạn cảm thấy thương tâm cho những người khác – không đặt thành vấn đề người ấy là ai, và có lẽ bạn không bao giờ gặp người ấy. Trồng một cái cây và nâng niu nó, nhìn một dòng sông và tận hưởng sự phong phú của quả đất, quan sát một con chim đang vỗ cánh và quan sát vẻ đẹp trong đường bay của nó, có được nhạy cảm và khoáng đạt về chuyên động lạ thường này được gọi là sống – vì tất cả việc này phải có tự do; và muốn được tự do bạn phải thương yêu. Nếu không có tình yêu không có tự do; nếu không có tình yêu, tự do chỉ là một ý tưởng và không có ý nghĩa gì cả. Vì vậy chỉ có những người hiểu rõ và phá vỡ sự lệ thuộc bên trong, và vì vậy những người biết thương yêu là gì, mới có thể tự do; và chính họ một mình sẽ sáng tạo một văn minh mới mẻ, một thế giới khác hẳn.

Người hỏi: Nguồn gốc của ham muốn là gì, và làm thế nào tôi có thể loại bỏ được nó?

Krishnamurti: Một người trẻ tuổi đang đặt ra câu hỏi này; và tại sao bạn ấy lại muốn loại bỏ ham muốn? Bạn hiểu rõ chứ? Bạn ấy là một thanh niên, đầy sức sống, đầy sinh lực; tại sao cậu ấy lại muốn loại bỏ ham muốn? Bạn ấy đã được bảo rằng không còn ham muốn là một trong những đức hạnh lớn nhất, và rằng khi không còn ham muốn bạn ấy sẽ khám phá Thượng đế, hay có lẽ được gọi là một cứu cánh rất ráo nào đó; vì thế bạn ấy hỏi, “Nguồn gốc của ham muốn là gì, và làm thế nào loại bỏ được nó?” Nhưng chính sự thôi thúc loại bỏ ham muốn vẫn còn là bộ phận của ham muốn, đúng chứ? Nó thực sự bị thúc giục bởi sợ hãi. Khởi nguồn, nguồn gốc, bắt đầu của ham muốn là gì? Bạn nhìn thấy một cái gì đó quyến rũ và bạn muốn nó. Bạn nhìn thấy một chiếc xe hơi,

hay một con thuyền và bạn muốn sở hữu nó hay bạn muốn giành được vị trí của một người giàu có, hay trở thành một khát sĩ. Đây là nguồn gốc của ham muốn: nhìn thấy, tiếp xúc, từ đó có cảm xúc, và từ cảm xúc có ham muốn. Lúc này, bởi vì nhận ra rằng ham muốn đó mang lại xung đột, bạn hỏi, “Làm thế nào có thể không còn ham muốn?” Vì vậy điều gì bạn thực sự muốn không là thoát khỏi ham muốn, nhưng thoát khỏi lo âu, buồn rầu, đau khổ do ham muốn gây ra. Bạn muốn thoát khỏi những kết quả cay đắng của ham muốn, chứ không phải chính ham muốn, và đây là một điều rất quan trọng phải hiểu rõ. Nếu bạn có thể tách rời ham muốn khỏi đau khổ, khỏi chịu đựng, khỏi đấu tranh, khỏi tất cả những lo âu, và sợ hãi theo cùng nó, để cho chỉ còn vui thú được hiện diện, vậy thì liệu bạn còn muốn thoát khỏi ham muốn?

Chừng nào còn có ham muốn để đạt được, để thành tựu, để trở thành, ở mức độ nào chẳng nữa, chắc chắn vẫn còn lo âu, đau khổ, sợ hãi. Tham vọng để được giàu có, để là cái này hay cái kia, sẽ kết thúc chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ sự thối nát, bản chất xấu xa của chính tham vọng. Khoảnh khắc chúng ta thấy rằng ham muốn vì quyền lực trong bất kỳ hình thức nào – vì quyền lực của một vị thủ tướng, của một quan tòa, của một giáo sĩ, của một đạo sư – trên căn bản là xấu xa, chúng ta không còn ham muốn có quyền lực nữa. Nhưng chúng ta không thấy rằng ham muốn đang gây thoái hóa, rằng ham muốn có quyền lực là xấu xa, ngược lại, chúng ta nói rằng chúng ta sẽ sử dụng quyền lực cho điều tốt lành – mà tất cả đều hoàn toàn vô nghĩa. Một phương tiện sai trái không bao giờ dẫn đến một kết thúc đúng đắn. Nếu phương tiện là xấu xa, kết thúc cũng là xấu xa. Tốt lành không là đối nghịch của xấu xa; nó hiện diện chỉ khi nào xấu xa hoàn toàn chấm dứt.

Vì vậy, nếu chúng ta không hiểu rõ toàn ý nghĩa của ham muốn, cùng những kết quả của nó, những phó bản của nó, chỉ cố gắng loại bỏ những ham muốn không có ý nghĩa gì cả.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể được tự do khỏi lệ thuộc khi chúng ta vẫn còn đang sống trong xã hội?

Krishnamurti: Liệu bạn biết xã hội là gì? Xã hội là sự liên hệ giữa con người và con người, đúng chứ? Đừng khiến cho nó phức tạp, đừng trích dẫn những quyển sách; hãy suy nghĩ rất đơn giản về nó và bạn sẽ thấy rằng xã hội là sự liên hệ giữa bạn và tôi và những người khác. Sự liên hệ giữa con người tạo thành xã hội; và xã hội của chúng ta hiện nay được xây dựng trên sự liên hệ của thù lợi, đúng chứ? Hầu hết chúng ta đều muốn tiền bạc, quyền hành, tài sản, uy quyền; ở mức độ này hay mức độ khác chúng ta đều muốn có vị trí, thanh danh, và vì vậy chúng ta đã xây dựng một xã hội thù lợi. Chừng nào chúng ta còn muốn thù lợi, chừng nào chúng ta còn muốn vị trí, thanh danh, quyền hành và tất cả những chuyện đại loại như thế, chúng ta còn là thành viên của xã hội này và thế là lệ thuộc nó. Nhưng nếu người ta không muốn bất kỳ những việc này và vẫn sống đơn giản như người ta là gì cùng khiêm tốn vô cùng, vậy thì người ta phản kháng nó; người ta thoát khỏi nó và phá vỡ xã hội này.

Rủi thay, giáo dục hiện nay nhắm vào mục đích bắt buộc bạn tuân phục, phù hợp và điều chỉnh mình vào xã hội thù lợi này. Đó là điều gì tất cả cha mẹ của bạn, những giáo viên của bạn và những quyển sách của bạn quan tâm. Chừng nào bạn còn tuân phục, chừng nào bạn còn tham vọng, thù lợi, thối nát và hủy diệt những người khác trong sự theo đuổi vị trí và quyền hành, bạn còn được coi như một công dân

được kính trọng. Bạn được giáo dục để phù hợp vào xã hội; nhưng đó không là giáo dục gì cả, đó chỉ là một qui trình quy định bạn tuân phục vào một khuôn mẫu. Chức năng thực sự của giáo dục không phải có mục đích sản xuất ra bạn là một người thư ký, một quan tòa hay vị thủ tướng, nhưng có mục đích giúp đỡ bạn hiểu rõ toàn cấu trúc của xã hội thoái hóa này và cho phép bạn thăng hoa vào tự do để cho bạn sẽ phá vỡ và sáng tạo một xã hội khác hẳn, một thế giới mới mẻ. Phải có những con người phản kháng, không phải từng phần nhưng tổng thể, phản kháng cái cũ kỹ, bởi vì chỉ có những người như thế mới có thể sáng tạo một thế giới mới mẻ – một thế giới không bị đặt nền tảng vào thâu lợi, vào quyền lực và thanh danh.

Tôi có thể nghe những người lớn tuổi nói rằng, “Điều đó không bao giờ có thể thực hiện được. Bản chất của con người là cái gì nó là, và ông đang nói điều vô nghĩa.” Nhưng chúng ta không bao giờ suy nghĩ về việc tháo gỡ tình trạng bị quy định của những cái trí trưởng thành, và không quy định em bé. Chắc chắn, giáo dục gồm cả chữa trị lẫn phòng ngừa. Các bạn, những em học sinh lớn tuổi đã bị định hướng rồi, đã bị quy định rồi, đã có tham vọng rồi; các bạn muốn thành công như người cha của các bạn, như vị thống đốc, hay một người nào khác. Vì vậy chức năng thực sự của giáo dục không chỉ giúp đỡ bạn tháo gỡ chính mình, nhưng còn giúp đỡ bạn hiểu rõ toàn tiến hành của sống từ ngày sang ngày để cho bạn có thể lớn lên trong tự do và sáng tạo một thế giới mới mẻ – một thế giới hoàn toàn khác hẳn thế giới hiện nay. Rủi thay, không có bậc cha mẹ nào, cũng không có những giáo viên nào, cũng không có những con người nào quan tâm đến điều này. Đó là lý do tại sao giáo dục phải là một tiến hành của giáo dục người giáo dục cũng như em học sinh.

Người hỏi: Tại sao con người lại đánh nhau?

Krishnamurti: Tại sao các cậu trai nhỏ lại đánh nhau? Bạn thỉnh thoảng đánh nhau với người anh của bạn, hay những cậu trai khác ở đây, đúng chứ? Tại sao? Bạn đánh nhau vì một món đồ chơi. Có lẽ cậu trai khác đã cướp quả bóng của bạn, hay quyển sách của bạn, và vì vậy bạn đánh nhau. Những người lớn đánh nhau chắc chắn cũng cùng lý do đó mà thôi, chỉ khác là những đồ chơi của họ là chức vụ, của cải và quyền hành. Nếu bạn muốn quyền hành và tôi cũng muốn quyền hành, chúng ta đánh nhau, đó là lý do tại sao các quốc gia đi đến chiến tranh. Nó đơn giản như thế, chỉ những người triết lý, những người chính trị và những người tạm gọi là tôn giáo mới làm phức tạp nó. Bạn biết không, có nhiều hiểu biết và trải nghiệm là một nghệ thuật quan trọng – để cảm nhận sự phong phú của sống, vẻ đẹp của hiện diện, những đấu tranh, những đau khổ, tiếng cười, những giọt nước mắt – và tuy nhiên lại giữ cái trí của bạn thật đơn giản; và bạn có thể có cái trí đơn giản chỉ khi nào bạn biết cách thương yêu.

Người hỏi: Ganh ghét là gì?

Krishnamurti: Ganh ghét hàm ý không thỏa mãn với bạn là gì và ganh tị với người khác, đúng chứ? Bất mãn với điều gì bạn là bắt đầu của ganh ghét. Bạn muốn giống như ai đó có nhiều kiến thức hơn, hay đẹp đẽ hơn, hay có một ngôi nhà lớn hơn, nhiều quyền hành hơn, có một vị trí tốt hơn bạn đang có. Bạn muốn có đức hạnh nhiều hơn, bạn muốn biết làm thế nào thiên định tốt hơn, bạn muốn đến gần Thượng đế, bạn muốn làm điều gì đó khác hẳn bạn là gì; vì vậy bạn đố kỵ, ganh ghét. Hiểu rõ bạn là gì là cực kỳ khó khăn, bởi vì nó đòi hỏi tự do tổng thể khỏi tất cả mọi ham muốn thay đổi

bạn là gì thành cái gì khác. Ham muốn thay đổi chính bạn nuôi dưỡng đố kỵ, ganh ghét; trái lại, trong hiểu rõ bạn là gì, có một thay đổi bạn là gì. Nhưng, bạn thấy không, toàn giáo dục của bạn thúc giục bạn cố gắng khác biệt với bạn là gì. Khi bạn ganh tị bạn được người ta bảo rằng, “lúc này đừng ganh tị nữa, nó là một việc xấu xa lắm.” Vì vậy bạn cố gắng không ganh tị; nhưng chính cố gắng đó lại là bộ phận của ganh tị, bởi vì bạn muốn khác biệt.

Bạn biết không, một bông hoa hồng dễ thương là một bông hoa hồng dễ thương; nhưng chúng ta những con người đã được trao tặng khả năng suy nghĩ, và chúng ta suy nghĩ sai lầm. Biết được suy nghĩ *như thế nào* đòi hỏi nhiều thâm nhập, hiểu rõ, nhưng biết được suy nghĩ *cái gì* lại quá dễ dàng. Hiện nay giáo dục của chúng ta dạy chúng ta suy nghĩ *cái gì*, nó không *đi* cho chúng ta suy nghĩ *như thế nào*, thâm nhập như thế nào; và chỉ khi nào giáo viên lẫn em học sinh biết suy nghĩ như thế nào thì trường học mới xứng đáng với cái tên của nó.

Người hỏi: *Tại sao em không thỏa mãn với bất kỳ thứ gì.*

Krishnamurti: Một em gái nhỏ xíu đang đặt ra câu hỏi này, và tôi chắc chắn rằng em không được ai gợi ý. Vào cái tuổi non nớt của em, em muốn biết tại sao em không bao giờ thỏa mãn. Bạn, những người lớn tuổi nói gì đây? Đó là công việc của bạn: bạn đã tạo ra sự hiện diện ở thế giới này mà trong đó em bé hỏi tại sao em không bao giờ thỏa mãn với bất kỳ thứ gì. Bạn là những người giáo dục, nhưng bạn không thấy được bi kịch này. Bạn trầm tư suy nghĩ, nhưng bạn đờ đẫn, u ám, không còn sinh khí bên trong.

Tại sao những con người không bao giờ thỏa mãn? Có phải bởi vì họ đang tìm kiếm hạnh phúc, và họ nghĩ rằng qua

sự thay đổi liên tục họ sẽ được hạnh phúc? Họ chuyển động từ một công việc này sang một công việc khác, từ một liên hệ này đến một liên hệ khác, từ một tôn giáo hay học thuyết này đến một tôn giáo hay học thuyết khác, nghĩ rằng qua sự chuyển động liên tục của thay đổi này họ sẽ tìm được hạnh phúc; hoặc là họ lại chọn ra một vũng nước nào đó của sống và trì tệ ở đó. Chắc chắn, mãn nguyện là một điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Nó hiện diện chỉ khi nào bạn nhìn thấy chính bạn như bạn *là* mà không có bất kỳ ham muốn nào để thay đổi, mà không có bất kỳ chỉ trích hay so sánh – mà không có nghĩa rằng bạn chỉ chấp nhận điều gì bạn thấy và ngủ quên trong đó. Nhưng khi cái trí không còn đang so sánh, không còn đang nhận xét, không còn đang đánh giá, và vì vậy có khả năng nhìn thấy cái gì *là* từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc mà không muốn thay đổi nó – trong chính nhận biết đó là vĩnh hằng.

Người hỏi: Tại sao chúng ta phải đọc sách?

Krishnamurti: Tại sao bạn phải đọc sách? Hãy im lặng lắng nghe. Bạn không bao giờ hỏi tại sao bạn phải chơi đùa, tại sao bạn phải ăn, tại sao bạn phải nhìn con sông, tại sao bạn hung bạo – đúng chứ? Bạn phản kháng và hỏi tại sao bạn phải làm một việc gì đó khi bạn không thích làm. Nhưng đọc sách, chơi đùa, cời cọt, hung dữ, tốt lành, nhìn thấy con sông, những đám mây – tất cả điều này là bộ phận của sống; và nếu bạn không biết đọc sách như thế nào, nếu bạn không biết dạo bộ như thế nào, nếu bạn không thể tận hưởng vẻ đẹp của một chiếc lá, bạn không đang sống. Bạn phải hiểu rõ toàn sống, không chỉ một phần nhỏ nhoi của nó. Đó là lý do tại sao bạn phải đọc sách, đó là lý do tại sao bạn phải ca hát, và

nhảy múa, và viết những vần thơ, và đau khổ và hiểu biết; vì tất cả việc đó là sống.

Người hỏi: *Ngượng ngùng là gì?*

Krishnamurti: Bạn không cảm thấy ngượng ngùng khi gặp một người lạ hay sao? Bạn không cảm thấy ngượng ngùng khi đặt ra câu hỏi đó hay sao? Bạn không cảm thấy ngượng ngùng nếu bạn phải ở trên cái bục gỗ này như tôi đang ngồi đây nói chuyện hay sao? Bạn không cảm thấy ngượng ngùng, không cảm thấy một chút bối rối và muốn đứng sững lại khi bạn đột nhiên gặp phải một cái cây đẹp đẽ, hay một bông hoa nhỏ nhắn, hay một con chim đang đậu trên tổ của nó, hay sao? Bạn thấy không, rất tốt khi ngượng ngùng. Nhưng với hầu hết mọi người sự ngượng ngùng hàm ý trạng thái ý thức về chính mình. Khi chúng ta gặp một người đàn ông quan trọng, nếu có một người như thế, chúng ta tự nhiên ý thức về chính chúng ta. Chúng ta nghĩ rằng, “Ông ấy quan trọng làm sao đâu, nổi tiếng làm sao đâu, và tôi chẳng là gì cả”; vì vậy chúng ta ảm thấy ngượng ngùng, mà là ý thức về chính mình. Nhưng có một loại ngượng ngùng khác hẳn, mà thực sự là nhạy cảm, và trong đó không còn ý thức về chính mình.

– Chương 4 –

Lắng nghe

Tại sao các bạn lại ở đây lắng nghe tôi? Liệu có khi nào bạn suy nghĩ tại sao bạn lắng nghe người ta? Và lắng nghe một ai đó có nghĩa gì? Tất cả các bạn ở đây ngồi trước một người đang nói chuyện. Bạn đang lắng nghe để nghe một điều gì đó mà sẽ khẳng định, phù hợp với những suy nghĩ riêng của bạn, hay bạn đang lắng nghe để khám phá? Liệu bạn thấy sự khác biệt? Lắng nghe để khám phá có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn với lắng nghe chỉ để nghe cái đó mà sẽ khẳng định điều gì bạn suy nghĩ. Nếu bạn ở đây chỉ để có sự khẳng định, để được khuyến khích trong cách suy nghĩ riêng của bạn, vậy thì lắng nghe của bạn chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Nhưng, nếu bạn lắng nghe để khám phá, vậy thì cái trí của bạn được tự do, không bị trói buộc bởi bất kỳ điều gì; nó rất nhanh nhẹn, sắc bén, sinh động, thâm nhập, tò mò, và vì vậy có khả năng khám phá. Do đó, liệu không quan trọng để suy xét tại sao bạn lắng nghe, và bạn đang lắng nghe cái gì hay sao?

Bạn có khi nào ngồi rất yên lặng, không phải với chú ý của bạn cố định vào một điều gì đó, không tạo ra một nỗ lực để tập trung, nhưng với cái trí rất yên lặng, thật tĩnh. Lúc đó bạn nghe mọi thứ, đúng chứ? Bạn nghe những tiếng ồn xa thật xa cũng như những tiếng ồn ở gần hơn và những tiếng ồn

rất gần bên, những âm thanh tức khắc – mà có nghĩa, thực sự, rằng là bạn đang lắng nghe mọi thứ. Cái trí của bạn không bị giới hạn bởi một cái kênh nhỏ xíu chật hẹp nào. Nếu bạn có khả năng lắng nghe trong cách này, lắng nghe thoải mái, không có căng thẳng, bạn sẽ thấy được một thay đổi lạ thường đang xảy ra bên trong bạn, thay đổi xảy ra mà không có ý muốn của bạn, mà không có nài nỉ của bạn; và trong thay đổi đó có vẻ đẹp lẫn chiều sâu lạ thường của hiểu rõ.

Hãy thử nó đi, thử ngay lúc này. Khi bạn lắng nghe tôi, lắng nghe không chỉ riêng tôi, mà còn mọi thứ quanh bạn. Lắng nghe tất cả những tiếng chuông kia, những tiếng chuông của những con bò và những đèn chùa; lắng nghe tiếng xe lửa xa xa và những chiếc xe ngựa trên đường phố; và sau đó nếu bạn kề cận hơn sự tĩnh lặng và cũng lắng nghe tôi nữa, bạn sẽ thấy rằng có một chiều sâu lạ thường của lắng nghe, nhưng để làm được việc này bạn phải có một cái trí rất yên lặng. Nếu bạn thực sự muốn lắng nghe, cái trí của bạn tự nhiên yên lặng, đúng chứ? Lúc đó bạn không bị xao nhãng bởi một điều gì đó đang xảy ra kế cận bạn; cái trí của bạn yên lặng bởi vì bạn đang lắng nghe mọi thứ thật thắm thắm. Nếu bạn lắng nghe theo lối này cùng sự thanh thản, cùng một hân hoan nào đó, bạn sẽ phát giác một thay đổi kinh ngạc đang xảy ra trong quả tim của bạn, trong cái trí của bạn – một thay đổi mà bạn chưa từng suy nghĩ về nó, hay không có cách nào gây ra được.

Suy nghĩ là một sự việc lạ lùng, đúng chứ? Liệu bạn biết suy nghĩ là gì? Suy nghĩ đối với mọi người là điều gì đó được đặt vào cùng nhau bởi cái trí, và họ đấu tranh với những suy nghĩ của họ. Nhưng nếu bạn có thể thực sự lắng nghe mọi thứ – tiếng vỗ của dòng nước đập vào bờ sông, bản nhạc của chim chóc, tiếng khóc của một em bé, người mẹ đang la mắng bạn, một người bạn đang dọa nạt bạn, người chồng hay

người vợ đang cầu nhau bạn – lúc đó bạn sẽ phát giác rằng bạn thoát khỏi những tù ngục, thoát khỏi những diễn tả thuần túy từ ngữ và vì vậy toàn thân tâm của bạn xé toang ra.

Và rất quan trọng khi không còn bị trói buộc trong những diễn tả thuần túy từ ngữ bởi vì, xét cho cùng, tất cả chúng ta đều muốn điều gì? Dù chúng ta còn trẻ hay già nua, dù chúng ta không có kinh nghiệm hay đầy những năm tháng, tất cả chúng ta đều muốn hạnh phúc, đúng chứ? Là những em học sinh chúng ta muốn được vui vẻ khi chơi đùa những trò chơi của chúng ta, trong khi học hành, trong khi làm tất cả những công việc nhỏ bé mà chúng ta môn làm. Khi chúng ta lớn lên chúng ta tìm kiếm hạnh phúc trong những sở hữu, trong tiền bạc, trong có một ngôi nhà đẹp, một người vợ hay người chồng thông cảm, một việc làm tốt. Khi những việc này không còn thỏa mãn chúng ta nữa, chúng ta nhảy sang một việc khác. Chúng ta nói, “Tôi phải được tách rời và sau đó tôi sẽ hạnh phúc.” Thế là chúng ta thực hiện sự tách rời. Chúng ta rời gia đình, chúng ta trao lại tài sản của chúng ta và rút lui khỏi thế giới này. Hay chúng ta tham gia vào một tổ chức tôn giáo nào đó, nghĩ rằng chúng ta sẽ được hạnh phúc bằng cách cùng nhau họp mặt và nói chuyện về tình huynh đệ, bằng cách theo sau một vị lãnh đạo, một vị đạo sư, một người thầy, một lý tưởng, bằng cách tin tưởng điều gì đó mà thực chất là một tự lừa gạt, một ảo tưởng, một mê tín.

Liệu bạn hiểu rõ điều gì tôi đang nói?

Khi bạn chải tóc của bạn, khi bạn mặc vào bộ quần áo sạch sẽ và trang điểm cho bạn trông đẹp đẽ thêm, đó là mọi ham muốn của bạn để được hạnh phúc, đúng chứ? Khi bạn đậu những kỳ thi của bạn và thêm vài chữ cái nào đó của bảng mẫu tự trước danh tính của bạn, khi bạn có một việc làm, có được một ngôi nhà và những tài sản khác, khi bạn lập

gia đình và có con cái, khi bạn tham gia một tổ chức tôn giáo nào đó mà người lãnh đạo khẳng định rằng họ có những thông điệp từ những người thầy vô hình – đằng sau tất cả những việc đó có sự thôi thúc lạ thường này, sự thúc ép này để tìm được hạnh phúc.

Nhưng, bạn thấy không, hạnh phúc không đến dễ dàng như thế đâu, bởi vì hạnh phúc không ở trong những sự việc này. Bạn có lẽ có vui thú, bạn có lẽ kiếm được một thỏa mãn mới, nhưng sớm hay muộn nó cũng trở thành nhàm chán. Bởi vì không có hạnh phúc nào vĩnh cửu trong những sự việc mà chúng ta bắt. Nụ hôn được theo sau những giọt nước mắt, tiếng cười theo sau bởi đau khổ và phân ly. Mọi thứ đều tàn tạ. Vì vậy, trong khi bạn còn nhỏ, bạn phải bắt đầu khám phá cái sự việc lạ thường này là gì mà được gọi là hạnh phúc. Đó là một phần cốt lõi của giáo dục.

Hạnh phúc không hiện diện khi bạn đang nỗ lực tìm kiếm nó – và đó là điều bí mật lạ thường nhất, mặc dù rất dễ dàng khi nói về nó. Tôi có thể diễn tả hạnh phúc trong vài từ ngữ đơn giản; nhưng, bằng cách chỉ lắng nghe tôi và lặp lại điều gì bạn đã nghe, bạn sẽ không có hạnh phúc đâu. Hạnh phúc lạ thường lắm; nó đến khi bạn không đang tìm kiếm nó. Khi bạn không đang tạo ra một nỗ lực để được hạnh phúc, rồi thì bất thành linh, một cách lặng lẽ, hạnh phúc ở đó, được sinh ra từ sự tinh khiết, từ sự triu mến của thân tâm. Nhưng những việc đó đòi hỏi nhiều hiểu rõ – không phải tham gia một tổ chức hay cố gắng trở thành một người nào đó. Sự thật không là một cái gì đó để được thành tựu. Sự thật hiện diện khi cái trí và quả tim của bạn buông bỏ tất cả ý thức của cố gắng và bạn không còn nỗ lực để trở thành một người nào đó; nó ở đó khi cái trí rất yên lặng, lắng nghe không thời gian mọi thứ đang xảy ra. Bạn có lẽ lắng nghe những từ ngữ này

nhưng, muốn hạnh phúc hiện diện, bạn phải khám phá phương cách để cái trí được tự do khỏi tất cả sợ hãi.

Chùng nào bạn còn sợ hãi bất kỳ ai hay bất kỳ sự việc gì, không thể có hạnh phúc. Không thể có hạnh phúc chùng nào bạn còn sợ hãi cha mẹ của bạn, những giáo viên của bạn, sợ hãi không đậu những kỳ thi, sợ hãi không tiến bộ, sợ hãi không đến gần được người thầy hơn, sợ hãi không đến gần sự thật hơn, hay sợ hãi không được chấp thuận, bị vồ vào lưng đuổi đi. Nhưng thực sự nêu bạn không sợ hãi bất kỳ thứ gì cả, vậy thì bạn sẽ khám phá – khi bạn thức dậy một buổi sáng, hay khi bạn dạo bộ một mình – rằng là bỗng nhiên một sự việc lạ thường hiện diện: không mời mọc, không nài nỉ, không tìm kiếm, cái đó mà có lẽ được gọi là tình yêu, sự thật, hạnh phúc, bỗng nhiên ở đó.

Đó là lý do tại sao bạn phải được giáo dục đúng đắn ngay khi bạn còn nhỏ là điều rất quan trọng. Điều gì chúng ta gọi là giáo dục hiện nay không là giáo dục gì cả, bởi vì không một ai nói cho bạn biết về tất cả những việc này. Những giáo viên của bạn chuẩn bị cho bạn đậu những kỳ thi, nhưng họ lại không nói với bạn về cách sống, mà là quan trọng nhất; bởi vì chẳng có bao nhiêu người biết cách sống như thế nào. Hầu hết chúng ta chỉ cố mà sống, bằng cách nào đó chúng ta lê lét theo và vì vậy sống trở thành một sự việc kinh hoàng. Thực ra sống đòi hỏi nhiều tình yêu, một cảm thấy vô cùng của tĩnh lặng, một đơn giản nhẹ nhàng cùng sự phong phú của trải nghiệm; nó yêu cầu một cái trí có khả năng suy nghĩ rất rõ ràng, không bị giới hạn bởi thành kiến hay mê tín, bởi hy vọng hay sợ hãi. Tất cả việc này là sống, và nếu bạn không đang được giáo dục cách sống, vậy thì giáo dục không có ý nghĩa gì cả. Bạn có lẽ học hành để rất ngăn nắp, để có cách cư xử đúng đắn, và bạn có lẽ đậu tất cả các kỳ thi; nhưng, trao tầm quan trọng chính đến những sự việc hời hợt này

trong khi toàn cấu trúc xã hội đang vỡ vụn, giống như đang lau chùi và đánh bóng những móng tay của bạn trong khi ngôi nhà đang bị cháy. Bạn thấy không, không một ai nói với bạn về tất cả việc này, không một ai thâm nhập nó cùng bạn. Khi bạn trải qua hết ngày này sang ngày khác học tập những môn học nào đó – toán, lịch sử, địa lý – bạn cũng nên dành nhiều thời gian nói chuyện về những vấn đề thắm thắm hơn, bởi vì việc này cho bạn sự phong phú của sống.

Người hỏi: Thờ phụng Thượng đế không là tôn giáo thực sự hay sao?

Krishnamurti: Trước hết, chúng ta hãy khám phá điều gì không là tôn giáo. Đó không là sự tiếp cận đúng đắn, hay sao? Nếu chúng ta có thể hiểu được điều gì không là tôn giáo, vậy thì chúng ta có lẽ bắt đầu nhận biết cái gì đó. Nó giống như lau sạch một cái cửa sổ bẩn – rồi qua nó người ta bắt đầu nhìn thấy rất rõ ràng. Vì vậy chúng ta hãy xem thử liệu chúng ta có thể hiểu rõ và lau sạch cái trí của chúng ta khỏi điều gì không là tôn giáo; chúng ta đừng nói rằng, “Tôi sẽ suy nghĩ về nó” và chỉ đùa giỡn loanh quanh với những từ ngữ. Có lẽ bạn có thể làm điều đó, nhưng hầu hết những người lớn tuổi đã bị kẹt cứng rồi; họ được củng cố một cách thanh thân trong điều gì không là tôn giáo và họ không muốn bị khuấy rầy.

Vì vậy, điều gì không là tôn giáo? Bạn có khi nào suy nghĩ về điều đó hay chưa? Bạn đã được dạy dỗ lặp đi lặp lại rằng tôn giáo phải là gì – niềm tin trong Thượng đế và hàng tá sự việc khác – nhưng không một ai đã yêu cầu bạn khám phá điều gì không là tôn giáo và lúc này bạn và tôi sắp sửa khám phá cho chính chúng ta.

Khi lắng nghe tôi, hay lắng nghe bất kỳ người nào khác, đừng chỉ chấp nhận điều gì được nói ra, nhưng hãy lắng nghe để nhận thức rõ sự thật của vấn đề. Nếu ngay khi bạn nhận biết cho chính mình điều gì không là tôn giáo, vậy thì suốt sống của bạn không có vị giáo sĩ hay quyển sách nào có thể lừa gạt bạn, không còn một ý thức sợ hãi nào sẽ tạo ra một ảo tưởng mà có lẽ khiến bạn tin tưởng và tuân theo. Muốn khám phá điều gì không là tôn giáo bạn phải bắt đầu ở mức độ hàng ngày, và sau đó bạn có thể leo lên. Muốn đi xa bạn phải bắt đầu từ rất gần, và bước gần nhất là bước quan trọng nhất. Vì vậy, điều gì không là tôn giáo? Những nghi lễ là tôn giáo hay sao? Thực hành việc thờ cúng lặp đi lặp lại – đó là tôn giáo à?

Giáo dục thực sự là học hành suy nghĩ *như thế nào*, không là suy nghĩ *cái gì*. Nếu bạn biết suy nghĩ như thế nào, nếu bạn thực sự có khả năng đó, vậy thì bạn là con người tự do – tự do khỏi những tín điều, những mê tín, những nghi lễ – và vì vậy bạn có thể khám phá tôn giáo là gì.

Rõ ràng những nghi lễ không là tôn giáo, bởi vì trong khi thực hiện những nghi lễ bạn chỉ đang lặp lại một công thức đã được truyền xuống cho bạn. Bạn có lẽ tìm được một vui thú nào đó, trong việc thực hiện những nghi lễ, giống như những người khác đã làm trong khi hút thuốc lá hay nhậu nhẹt; nhưng đó là tôn giáo hay sao? Khi thực hiện những nghi lễ bạn đang làm điều gì đó mà bạn chẳng biết gì cả. Người cha và người ông của bạn làm điều đó, vì vậy bạn làm nó, và nếu bạn không làm họ sẽ quở mắng bạn. Đó không là tôn giáo, đúng chứ?

Và có cái gì trong *nguồn*? Một hình ảnh t rang nghiêm được chế tạo theo thời trang bởi một con người tùy theo sự tưởng tượng riêng của anh ấy. Hình ảnh đó có lẽ là một biểu tượng, nhưng nó vẫn chỉ là một hình ảnh, nó không

là sự kiện thực sự. Một biểu tượng, một từ ngữ không là sự kiện mà nó đại diện. Từ ngữ “cửa ra vào” không là cái cửa ra vào, đúng chứ? Từ ngữ không là sự vật. Chúng ta đi vào ngôi đền để thờ phụng – cái gì? Một hình ảnh giả sử là một biểu tượng; nhưng biểu tượng không phải là sự vật thực sự. Vì vậy tại sao lại đi đến đó? Đây là những sự thật; tôi không đang chỉ trích; và, vì chúng là những sự thật, tại sao lại phiền muộn về việc ai đi đến ngôi đền, dù rằng đó là người có liên quan hay người không liên quan, người theo Bà la môn giáo hay không theo Bà la môn giáo? Ai thêm quan tâm? Bạn thấy không, những người lớn tuổi đã biến biểu tượng thành một tôn giáo và ời họ sẵn sàng cãi cọ, đánh nhau, giết chóc; nhưng Thượng đế không có ở đó. Thượng đế không bao giờ ở trong biểu tượng. Vì vậy sự thờ phụng một biểu tượng hay một hình ảnh không là tôn giáo.

Và liệu niềm tin là tôn giáo? Điều này phức tạp hơn nhiều. Chúng ta đã bắt đầu từ gần, và lúc này chúng ta sắp sửa thâm nhập xa hơn một chút. Niềm tin là tôn giáo hay sao? Những người Thiên chúa giáo tin tưởng một cách, những người Ấn giáo tin tưởng cách khác, những người Hồi giáo tin tưởng cách khác, những người Phật giáo lại tin tưởng cách khác và tất cả họ đều nghĩ rằng chính họ là những người rất tôn giáo; tất cả họ đều có những ngôi đền, những thần thánh, những biểu tượng, những niềm tin của họ. Và đó là tôn giáo hay sao? Đó là tôn giáo khi bạn tin tưởng Thượng đế, tin tưởng Rama, tin tưởng Rita, tin tưởng Ishawa, và tất cả các loại sự việc đó hay sao? Làm thế nào bạn có được niềm tin như thế? Bạn tin tưởng bởi vì người cha và người ông của bạn tin tưởng; hay đã đọc điều gì đó mà một người thầy giống như Shankara hay Buddha chắc là đã nói, bạn tin tưởng nó và nói ằng nó là sự thật. Hầu hết các bạn chỉ tin tưởng điều gì kinh Gita nói, vì vậy bạn không thâm nhập nó rõ ràng

và đơn giản như bạn làm với bất kỳ quyển sách nào khác; bạn không cố gắng khám phá điều gì là sự thật.

Chúng ta đã thấy rằng những nghi lễ không là tôn giáo, rằng đi đến một ngôi đền không là tôn giáo, và rằng niềm tin không là tôn giáo, niềm tin phân chia con người. Những người Thiên chúa giáo có những niềm tin và vì vậy phân chia với những người của những niềm tin khác và với chính họ; những người theo Ấn giáo luôn luôn đầy dẫy những kẻ thù bởi vì họ tin chính họ là những người Bà la môn giáo hay không là Bà la môn giáo, điều này hay điều kia. Vì vậy niềm tin tạo ra kẻ thù, phân chia, hủy diệt, và rõ ràng điều đó không là tôn giáo.

Vậy thì tôn giáo là gì? Nếu bạn đã lau chùi sạch sẽ cái cửa sổ rồi – mà có nghĩa bạn thực sự chấm dứt những nghi lễ, từ bỏ tất cả những niềm tin, không còn tuân ph bất kỳ người lãnh đạo hay vị đạo sư nào – lúc đó cái trí của bạn, giống như cái cửa sổ, được sạch sẽ, được láng bóng và bạn có thể nhìn thấy rất rõ ràng từ cái trí đó. Khi cái trí được lau chùi sạch sẽ không còn những hình ảnh, không còn nghi lễ, không còn niềm tin, không còn biểu tượng, không còn tất cả những từ ngữ, những bùa chú và những câu kinh lặp lại, và không còn tất cả sợ hãi, vậy thì điều gì bạn thấy sẽ là sự thật, không thời gian, vĩnh cửu, mà có lẽ được gọi là Thượng đế; nhưng công việc này đòi hỏi sự thấu triệt, sự hiểu rõ, sự kiên nhẫn vô hạn, và nó chỉ dành riêng cho những người thực sự thâm nhập tôn giáo là gì và theo đuổi nó ngày sang ngày đến khi khám phá. Chỉ có những người như thế mới biết tôn giáo thực sự là gì. Những người còn lại chỉ là đang mấp máy những từ ngữ, và tất cả những đồ trang sức dùng điếm tô cơ thể của họ, những nghi lễ của họ và tiếng leng keng của những cái chuông – tất cả việc đó đều là mê tín mà không có bất kỳ ý nghĩa nào cả. Chỉ khi nào cái trí phản kháng tất cả

cái gì ạm gọi là tôn giáo thì nó mới khám phá sự thật,
Thượng đế.

– Chương 5 –

Bất mãn có tánh sáng tạo

Có khi nào bạn ngồi rất yên lặng không còn bất kỳ chuyển động nào hay chưa? Bạn thử nó đi, hãy ngồi rất yên lặng, lưng của bạn thẳng và quan sát cái trí của bạn đang làm gì. Đừng cố gắng kiểm soát nó, đừng nói rằng nó không được nhảy từ một suy nghĩ này sang một suy nghĩ khác, từ một quan tâm này đến một quan tâm khác, nhưng chỉ nhận biết cái trí của bạn đang nhảy nhót như thế nào. Đừng làm bất cứ điều gì về nó, nhưng hãy quan sát nó như từ hai bờ của con sông bạn quan sát dòng nước đang chảy qua. Trong con sông đang chảy đó có thật nhiều thứ – những con cá, những chiếc lá, những con thú chết – nhưng nó luôn luôn đang sống, đang chuyển động, và cái trí của bạn giống như thế. Nó không bao giờ ngưng nghỉ, chuyển động nhẹ nhàng từ một sự việc này sang một sự việc khác giống như một con bướm.

Khi bạn lắng nghe một bài hát, bạn lắng nghe như thế nào? Bạn có lẽ thích người đang hát, anh ấy có lẽ có khuôn mặt đẹp, và bạn có lẽ theo dõi nghĩa lý của những từ ngữ; nhưng đằng sau tất cả việc đó, khi bạn lắng nghe một bài hát, bạn đang lắng nghe những âm điệu và khoảng im lặng giữa những âm điệu, đúng chứ? Trong cùng cách như thế, cố gắng ngồi rất yên lặng không cựa quậy, không chuyển động bàn tay của bạn hoặc thậm chí những ngón chân của bạn, và chỉ

quan sát cái trí của bạn. Nó vui lắm. Nếu bạn thử nó chỉ để vui đùa mà thôi, như một việc giải trí, bạn sẽ phát giác rằng cái trí bắt đầu êm ả lại mà không cần bạn gắng sức chế ngự nó. Lúc đó không có người kiểm duyệt, không có người đánh giá, không có người nhận xét; và vẫn vậy cái trí rất yên lặng trong chính nó, tự nhiên rất tĩnh, bạn sẽ khám phá hân hoan có nghĩa gì. Liệu bạn biết hân hoan là gì? Nó chỉ là cười đùa, có vui thích trong tất kỳ điều gì hay không điều gì cả, nhận được niềm vui của sống, nụ cười, nhìn thẳng vào khuôn mặt của người khác mà không có bất kỳ ý thức sợ hãi nào.

Liệu có khi nào bạn thực sự nhìn thẳng vào mặt của ai? Liệu có khi nào bạn nhìn vào khuôn mặt của người giáo viên, người cha hay người mẹ của bạn, một viên chức cao cấp, người giúp việc, người cu li nghèo khổ, và thấy điều gì đang xảy ra? Hầu hết chúng ta đều sợ hãi khi nhìn thẳng vào mặt người khác; và những người khác lại không muốn chúng ta nhìn họ theo cách đó, bởi vì họ cũng sợ hãi. Không ai muốn bộc lộ chính họ; tất cả chúng ta đều đang phòng vệ, đang che giấu đằng sau nó nhiều lớp khác nhau của đau khổ, cam chịu, ao ước, hy vọng, và chẳng có bao nhiêu người có thể nhìn thẳng vào mặt của bạn và mỉm cười. Và cũng rất quan trọng để mỉm cười, để vui vẻ; bởi vì bạn thấy đó, nếu không có một bài hát trong quả tim của người ta thì sống trở nên rất chán chường. Người ta có thể đi từ đền chùa này đến đền chùa khác, từ một người chồng hay người vợ đến người khác, hay người ta có thể tìm người thầy mới hay vị đạo sư mới; nhưng nếu không có hân hoan bên trong này, sống chẳng còn ý nghĩa bao nhiêu. Và khám phá hân hoan bên trong này không phải dễ dàng, bởi vì hầu hết chúng ta đều chỉ bắt mẫn một cách hời hợt.

Bạn biết bắt mẫn có nghĩa gì? Rất khó khăn để hiểu rõ sự bắt mẫn, bởi vì hầu hết mọi người trong chúng ta đã đầu

hẹp sự bất mãn theo một phương hướng nào đó và vì vậy bóp nghẹt nó. Đó là, quan tâm duy nhất của chúng ta là cùng cố chính chúng ta trong một vị trí an toàn cùng những thích thú và thanh danh được thiết lập tốt, với mục đích không còn bị quấy rầy. Nó xảy ra trong những ngôi nhà và trong những trường học nữa. Những giáo viên không muốn bị quấy rầy, và đó là lý do tại sao họ theo đuổi những lễ thói cũ kỹ; bởi vì khoảnh khắc người ta thực sự bất mãn và bắt đầu thâm nhập, nghi ngờ, chắc chắn là có sự quấy rầy. Nhưng chỉ nhờ vào bất mãn thực sự thì người ta mới có trạng thái khởi đầu.

Liệu bạn biết trạng thái khởi đầu là gì? Bạn có trạng thái khởi đầu khi bạn bắt đầu hay khởi động cái gì đó mà không bị nhắc nhở. Nó không cần làm việc gì đó rất lớn lao hay phi thường – điều đó có lẽ đến sau; nhưng có một tia lửa của khởi đầu khi bạn trồng một cái cây riêng cho bạn, khi bạn tử tế, khi bạn mỉm cười với một người đàn ông đang vác một bó nặng, khi bạn nhặt đi một cục đá ở con đường, hay vồ về một con thú trên đường đi. Đó là một bắt đầu nhỏ bé của trạng thái khởi đầu to lớn mà bạn phải có nếu bạn muốn biết sự việc lạ thường được gọi là sáng tạo này. Sáng tạo có gốc rễ của nó trong trạng thái khởi đầu mà được hiện diện chỉ khi nào có sự bất mãn thăm thẳm.

Đừng sợ hãi bất mãn, nhưng hãy cho nó chất dinh dưỡng cho đến khi nào tia lửa trở thành ngọn lửa và bạn luôn luôn bất mãn với mọi thứ – với công việc của bạn, với gia đình của bạn, với truyền thống theo đuổi về tiền bạc, chức vụ, quyền lực – để cho bạn thực sự bắt đầu thâm nhập, khám phá. Nhưng khi lên bạn sẽ thấy rằng muốn duy trì tinh thần bất mãn này rất khó khăn. Bạn có con cái phải nuôi dưỡng, và những đòi hỏi của công việc của bạn để lưu ý; quan điểm của những người hàng xóm của bạn, của xã hội vây bủa vào bạn, và chẳng mấy chốc bạn bắt đầu mất đi ngọn

lửa hùng hực của bất mãn. Khi bạn cảm thấy bất mãn bạn lại vặn máy thu thanh, bạn đi đến một vị đạo sư, thực hành thờ cúng, tham gia một câu lạc bộ, nhậu nhẹt, đuổi theo những người phụ nữ – bất kỳ việc gì để dập tắt ngọn lửa này. Nhưng, bạn thấy không, nếu không có ngọn lửa bất mãn này bạn sẽ không bao giờ có trạng thái khởi đầu mà là bắt đầu của sáng tạo. Muốn khám phá điều gì là sự thật bạn phải phản kháng cái trật tự đã được thiết lập; nhưng cha mẹ của bạn càng có nhiều tiền bạc bao nhiêu và những giáo viên của bạn càng có nhiều an toàn trong công việc của họ bao nhiêu, họ càng muốn bạn phản kháng ít hơn bấy nhiêu.

Sáng tạo không chỉ là vấn đề vẽ những bức tranh, sáng tác những bài thơ, mà cũng tốt khi làm chúng, nhưng rất nhỏ nhoi trong chính nó. Điều gì quan trọng là bất mãn hoàn toàn, vì sự bất mãn hoàn toàn như thế là một bắt đầu của trạng thái khởi đầu mà trở thành sáng tạo khi nó phát triển trọn vẹn; và đó là phương cách duy nhất để khám phá sự thật, chân lý, Thượng đế là gì, bởi vì sáng tạo là Thượng đế.

Vì vậy người ta phải có sự bất mãn hoàn toàn này – nhưng cùng hân hoan. Bạn có hiểu được không? Người ta phải bất mãn hoàn toàn, không phải than phiền oán trách, nhưng cùng hân hoan, cùng vui tươi, cùng tình yêu. Hầu hết những người bất mãn là những người buồn chán khủng khiếp; họ luôn luôn kêu ca rằng cái này hay cái kia là không đúng, hay ước ao rằng họ có một vị trí tốt hơn, hay mong muốn những hoàn cảnh khác hẳn, bởi vì sự bất mãn của họ rất hời hợt. Và những người không bất mãn gì cả thì lại chết rồi, không còn sinh khí nữa.

Nếu bạn có thể phản kháng trong khi bạn còn nhỏ, và khi lớn lên giữ bất mãn của bạn sinh động cùng sức sống của hân hoan và thương yêu vô hạn; vậy thì ngọn lửa bất mãn đó sẽ có ý nghĩa phi thường bởi vì nó sẽ xây dựng, nó sẽ sáng

tạo, nó sẽ giúp đỡ những sự việc mới mẻ được hiện diện. Muốn được như vậy bạn phải có loại giáo dục đúng đắn, không phải cái loại chỉ chuẩn bị cho bạn một việc làm hay leo lên những nấc thang của thành công, nhưng loại giáo dục mà giúp đỡ bạn suy nghĩ và đem lại cho bạn không gian – không gian, không phải trong hình thức của một phòng ngủ lớn hơn hay một mái nhà cao hơn, nhưng không gian cho cái trí của bạn thăng hoa để cho nó không còn bị trói buộc bởi bất kỳ niềm tin nào, bởi bất kỳ sợ hãi nào.

Người hỏi: Bất mãn ngăn cản sự suy nghĩ rõ ràng. Làm thế nào chúng ta vượt qua trở ngại này?

Krishnamurti: Tôi không nghĩ bạn đã hiểu rõ điều gì tôi đang nói; có thể bạn quan tâm đến câu hỏi của bạn, đang lo lắng làm thế nào bạn sẽ dung thứ được nó. Đó là điều gì tất cả các bạn đang làm trong những phương cách khác nhau. Mỗi người đều có một bận tâm, và nếu điều gì tôi nói không phải điều gì bạn muốn nghe bạn gạt nó đi bởi vì cái trí của bạn bị chất đầy vấn đề riêng của bạn. Nếu người hỏi đã lắng nghe điều gì đang được nói, nếu anh ấy cảm thấy bản chất bên trong của bất mãn, của hân hoan, của sáng tạo, vậy thì tôi nghĩ rằng anh ấy đã không đặt ra câu hỏi này.

Lúc này, bất mãn có ngăn cản sự suy nghĩ rõ ràng hay không? Và suy nghĩ rõ ràng là gì? Liệu có thể suy nghĩ rất rõ ràng nếu bạn muốn đạt được một điều gì đó từ sự suy nghĩ của bạn hay sao? Nếu cái trí của bạn quan tâm đến một kết quả, bạn có thể suy nghĩ rất rõ ràng hay sao? Hay bạn chỉ có thể suy nghĩ rất rõ ràng khi nào bạn không đang tìm kiếm một kết thúc, một kết quả, không đang cố gắng đạt được một điều gì đó?

Và bạn có thể suy nghĩ rõ ràng nếu bạn có một thành kiến, một niềm tin đặc biệt – đó là, nếu bạn suy nghĩ như là một người Ấn giáo, một người cộng sản hay một người Thiên chúa giáo hay sao? Chắc chắn rằng, bạn có thể suy nghĩ rất rõ ràng chỉ khi nào cái trí của bạn không bị trói buộc vào một niềm tin như một con khỉ bị trói vào một cái cọc; bạn có thể suy nghĩ rất rõ ràng chỉ khi nào bạn không đang tìm kiếm một kết quả; bạn có thể suy nghĩ rất rõ ràng chỉ khi nào bạn không còn thành kiến – thật ra tất cả điều đó có nghĩa rằng bạn có thể suy nghĩ rõ ràng, đơn giản và ngay thẳng chỉ khi nào cái trí của bạn không còn đang theo đuổi bất kỳ hình thức an toàn nào và thế là được tự do khỏi sợ hãi.

Vì vậy trong một cách, bất mãn có ngăn cản suy nghĩ rõ ràng. Khi qua bất mãn bạn theo đuổi một kết quả, hay khi bạn tìm kiếm để bóp nghẹt bất mãn này bởi vì cái trí của bạn ghét bị quấy rầy và bằng bất kỳ mọi giá mong muốn được yên lặng, được thanh thản, vậy thì suy nghĩ rõ ràng là không thể được. Nhưng nếu bạn bất mãn với mọi thứ – với những thành kiến của bạn, với những niềm tin của bạn, với những sợ hãi của bạn – và không đang tìm kiếm một kết quả, vậy thì chính bất mãn đó mang suy nghĩ của bạn vào trạng trầm, không phải vào vấn đề đặc biệt hay bất kỳ phương hướng đặc biệt nào, nhưng toàn tiến hành suy nghĩ của bạn trở nên đơn giản, ngay thẳng, rõ ràng.

Người già nua hay người trẻ tuổi, hầu hết chúng ta đều bị bất mãn chỉ bởi vì chúng ta mong muốn một điều gì đó – hiểu biết nhiều hơn, một công việc tốt hơn, một chiếc xe đẹp hơn, tiền lương nhiều hơn. Bất mãn của chúng ta được đặt nền tảng trên ham muốn có “nhiều hơn” của chúng ta. Chỉ vì chúng ta muốn một cái gì nhiều hơn nên hầu hết chúng ta đều bất mãn. Nhưng tôi không đang nói về loại bất mãn như thế. Chính ham muốn có “nhiều hơn” mới ngăn cản suy nghĩ rõ

ràng. Trái lại, nếu chúng ta bất mãn, không phải vì muốn cái gì đó, nhưng không biết chúng ta muốn *cái gì*; nếu chúng ta không thỏa mãn với công việc làm của chúng ta, với việc kiếm tiền, với việc tìm kiếm chức vụ và quyền hành, với truyền thống, với điều gì chúng ta có và với điều gì chúng ta có lẽ có; nếu chúng ta không thỏa mãn, không phải với bất kỳ cái gì đặc biệt nhưng với mọi thứ, vậy thì tôi nghĩ rằng chúng ta sẽ phát hiện rằng bất mãn của chúng ta mang lại rõ ràng. Khi chúng ta không **áp** nhận hay tuân theo, nhưng nghi ngờ, thâm nhập, sẽ có một hiểu rõ mà từ đó là sáng tạo, hân hoan.

Người hỏi: *Hiểu rõ về chính mình là gì, và làm thế nào chúng ta có thể có được nó?*

Krishnamurti: Liệu bạn thấy được cái tinh thần đằng sau câu hỏi này? Tôi không đang nói vì không tôn trọng đối với người hỏi, nhưng chúng ta hãy nhìn vào cái tinh thần mà hỏi rằng, “làm thế nào tôi có thể có được nó, và tôi có thể mua nó với giá bao nhiêu? Tôi phải làm gì, tôi phải thực hiện sự hy sinh nào, kỷ luật hay thiền định nào tôi phải rèn luyện để có được nó?” Chính một cái trí tầm thường, giống như một cái máy mới nói rằng, “tôi làm *cái này* với mục đích có được *cái kia*”. Những người tạm gọi là tôn giáo suy nghĩ trong những điều kiện này. Nhưng hiểu rõ về chính mình không đến bằng cách này được. Bạn không thể mua nó nhờ vào một nỗ lực hay luyện tập nào đó. Hiểu rõ về chính mình có được khi bạn tự quan sát chính bạn trong sự liên hệ của bạn với những em học sinh bạn bè và những giáo viên của bạn, với tất cả mọi người chung quanh bạn; nó đến khi bạn quan sát cách cư xử của người khác, cử chỉ điệu bộ của anh ấy, cách anh ấy mặc quần áo, cách anh ấy nói chuyện, sự khinh miệt hay nịnh nọt

của anh ấy và phản ứng của bạn; nó đến khi bạn quan sát mọi thứ trong bạn và quanh bạn và nhìn thấy chính bạn như bạn nhìn thấy khuôn mặt của bạn trong cái gương soi. Khi bạn nhìn vào gương bạn thấy chính bạn như bạn là, đúng chứ? Bạn có lẽ ao ước cái đầu của bạn là một hình dáng khác, có nhiều tóc hơn, và khuôn mặt của bạn ít xấu xí hơn; nhưng sự thật là ở đó, phản ánh rõ ràng trong cái gương, và bạn không thể gạt nó đi và nói rằng, “Tôi đẹp làm sao đâu.”

Lúc này, nếu bạn có thể nhìn vào cái gương của sự liên hệ chính xác như bạn nhìn vào cái gương thông thường, vậy thì không có đoạn kết cho hiểu rõ về chính mình. Nó giống như là đi vào một đại dương không đáy mà không có bờ. Hầu hết chúng ta đều muốn đạt được một kết thúc, chúng ta muốn có thể nói rằng, “Tôi đã đạt được hiểu rõ về chính tôi và tôi hạnh phúc”; nhưng nó không giống như thế đâu. Nếu bạn có thể quan sát về chính bạn mà không phê bình chỉ trích cái gì bạn nhìn thấy, hoặc không so sánh chính bạn với người khác, hoặc không ao ước được đẹp đẽ hơn hoặc có đức hạnh nhiều hơn; nếu bạn có thể quan sát chính xác bạn là gì và chuyển động cùng nó, vậy thì bạn sẽ khám phá rằng nó có thể đi xa vô tận. Vậy thì không có kết thúc cho chuyến hành trình, và đó là điều bí mật, vẻ đẹp của nó.

Người hỏi: *Linh hồn là gì?*

Krishnamurti: Văn hóa của chúng ta, văn minh của chúng ta đã sáng chế ra từ ngữ “linh hồn” – văn minh là ham muốn và ý muốn chung của nhiều người gộp lại. Hãy nhìn vào văn minh của Ấn độ. Nó không là kết quả của nhiều người với những ham muốn của họ, những ý muốn của họ hay sao? Bất kỳ văn minh nào cũng đều là kết quả của cái gì có lẽ được gọi là ý muốn chung; và ý muốn chung trong những trường

hợp này đã nói rằng phải có một cái gì đó còn quan trọng hơn cái cơ thể vật chất mà chết đi, thoái hóa, một cái gì đó lớn lao, bao la hơn, một cái gì đó không bị hủy diệt, vĩnh cửu; vì vậy nó đã dựng lên cái ý tưởng linh hồn này. Thịnh thoảng có lẽ có một hoặc hai người đã khám phá cho chính mình một cái gì đó về một sự việc phi thường này được gọi là bất tử, một tình trạng trong đó không có cái chết, và sau đó tất cả những cái trí tầm thường đã nói rằng, “Vâng, điều đó chắc chắn đúng, ông ấy chắc chắn nói đúng”; và bởi vì họ muốn bất tử nên họ bám vào cái từ ngữ “linh hồn”.

Bạn cũng muốn biết liệu có một cái gì đó quan trọng hơn cái thực thể vật chất này, đúng chứ? Cái qui trình không ngưng nghỉ của đi đến một văn phòng, làm một việc gì đó bạn không hứng thú, cãi cọ, ganh tị, có con cái, bàn tán với người hàng xóm của bạn, thốt ra những từ ngữ vô dụng – bạn muốn biết liệu có một cái gì đó quan trọng hơn tất cả việc này? Chính từ ngữ linh hồn đã tô đậm thêm ý tưởng về một tình trạng không hủy diệt, không thời gian, đúng chứ? Nhưng, bạn thấy không, bạn không bao giờ khám phá cho chính mình liệu có hay không có một tình trạng như thế. Bạn không nói rằng, “Tôi không quan tâm đến điều gì Christ, Shankara, hay bất kỳ ai đã nói, cũng không quan tâm đến những mệnh lệnh của truyền thống, của cái tạm gọi là văn minh; tôi sẽ tự khám phá cho chính mình liệu có hay không có một tình trạng vượt khỏi cái khung của thời gian.” Bạn không chống lại cái gì văn minh hay ý muốn chung đã lập thành công thức; trái lại, bạn chấp nhận nó và nói rằng, “Vâng, có một linh hồn.” Bạn gọi công thức đó là một sự việc, người khác gọi nó là một sự việc gì đó, và rồi thì các bạn phân chia các bạn ra và trở thành những kẻ thù do những niềm tin xung đột của các bạn.

Con người thực sự muốn khám phá liệu có hay không có một tình trạng vượt khỏi cái khung của thời gian, phải được tự do khỏi văn hóa; đó là, anh ấy phải được tự do khỏi ý muốn chung và một mình. Và đây là một phần căn bản của giáo dục: học hành về một mình để cho bạn không bị trói buộc hoặc trong ý muốn của nhiều người hoặc là trong ý muốn của một người, và vì vậy có thể khám phá cho chính mình điều gì là sự thật.

Đừng lệ thuộc vào ai cả. Tôi hay một người nào khác có lẽ bảo với bạn rằng có một tình trạng không thời gian, nhưng điều đó có giá trị gì cho bạn đâu? Nếu bạn đói bạn cần phải ăn, và bạn không muốn được cho ăn bởi những từ ngữ. Điều gì quan trọng cho bạn là tự khám phá cho chính mình. Bạn có thể thấy rằng mọi thứ quanh bạn đang bị thoái hóa, đang bị hủy diệt. Cái tạm gọi là văn minh này không còn được kết hợp chặt chẽ cùng nhau bởi ý muốn chung nữa; nó đang bị phân rã từng mảnh nhỏ. Sống đang thách thức bạn từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, và nếu bạn chỉ đáp trả những thách thức này từ cái khe rãnh của thói quen, mà là đáp trả trong những điều kiện của sự chấp nhận, vậy thì đáp trả của bạn không có một giá trị nào cả. Bạn có thể khám phá liệu có một tình trạng không thời gian hay không, một tình trạng trong đó không có chuyển động của “nhiều hơn” hay của “ít hơn,” chỉ khi nào bạn nói rằng, “tôi sẽ không chấp nhận, tôi sẽ thâm nhập, khám phá” – mà có nghĩa bạn không còn sợ hãi *một mình* nữa.

– Chương 6 –

Tổng thể của sống

Hầu hết chúng ta đều bám vào cái mảnh nhỏ nào đó của sống, và nghĩ rằng qua cái mảnh nhỏ đó chúng ta sẽ tìm được tổng thể. Không rời căn phòng chúng ta hy vọng thâm nhập chiều dài và chiều sâu của con sông và nhìn thấy vẻ trù phú của những cánh đồng xanh tươi dọc theo hai bờ của nó. Chúng ta sống trong một căn phòng nhỏ xíu, chúng ta vẽ trên một khung vải nhỏ xíu, nghĩ rằng chúng ta đã nắm bắt được sống trong bàn tay hay hiểu rõ ý nghĩa của chết; nhưng chúng ta không làm được. Muốn làm được điều đó chúng ta phải đi ra ngoài. Và đi ra ngoài khó khăn ực kỳ, rời căn phòng với cái cửa sổ chật hẹp của nó và nhìn thấy mọi thứ chính xác như nó là mà không đánh giá, mà không ch trích, mà không nói, “Điều này tôi thích và điều kia tôi không thích”; bởi vì hầu hết chúng ta nghĩ rằng qua cái mảnh nhỏ chúng ta sẽ hiểu được tổng thể. Qua một cái tấm xe duy nhất chúng ta hy vọng hiểu được cái bánh xe; nhưng một cái tấm xe không tạo thành cái bánh xe, đúng chứ? Nó phải có nhiều cái tấm xe, cũng như một cái đùm và một cái vành, để làm nên cái vật được gọi là bánh xe, và chúng ta cần thấy tổng thể cái bánh xe với mục đích hiểu rõ nó. Trong cùng cách như vậy chúng ta phải nhận biết tiến hành tổng thể của sống nếu chúng ta thực sự muốn hiểu rõ về sống.

Tôi hy vọng bạn đang theo dõi tất cả điều này, bởi vì giáo dục nên giúp bạn hiểu rõ tổng thể của sống và không chỉ chuẩn bị cho bạn có được một công việc và tiếp tục sống một cách tầm thường cùng hôn nhân của bạn, con cái của bạn, bảo hiểm của bạn, những nghi lễ tôn giáo của bạn và những vị thần thánh nhỏ xíu của bạn. Nhưng muốn sáng tạo loại giáo dục đúng đắn đòi hỏi nhiều thông minh, hiểu rõ, và đó là lý do tại sao rất quan trọng cho chính người giáo dục phải được giáo dục để hiểu rõ sự tiến hành tổng thể của sống và không chỉ dạy bạn theo một công thức nào đó, cũ kỹ hay mới mẻ.

Sống là một sự việc bí ẩn lạ thường – nhưng không phải sự bí ẩn trong những quyển sách, không phải sự bí ẩn mà người ta đã nói về nó, nhưng một bí ẩn mà người ta phải khám phá cho chính người ta; và đó là lý do tại sao bạn phải hiểu rõ cái nhỏ xíu, cái chật hẹp, cái tầm thường và vượt khỏi nó là một vấn đề rất nghiêm túc.

Khi bạn còn nhỏ nếu bạn không bắt đầu hiểu rõ sống, bạn sẽ lớn lên đầy xấu xa bên trong; bạn sẽ dờ dẫm, trống rỗng bên trong, mặc dầu bên ngoài bạn có lẽ có tiền bạc, ngồi trong những chiếc xe đắt tiền, khoác một bộ dạng kهن kiệu. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải lia bỏ căn phòng nhỏ xíu của bạn và nhìn thấy sự trải rộng vô hạn của những bầu trời. Nhưng bạn không thể làm được việc đó nếu bạn không có tình yêu – không phải tình yêu xác thịt hay tình yêu thiêng liêng, nhưng chỉ tình yêu; mà là thương yêu những con chim, những cái cây, những bông hoa, những giáo viên của bạn, cha mẹ của bạn và vượt ngoài cha mẹ của bạn, loài người.

Liệu sẽ không là một bi kịch vô cùng nếu bạn không khám phá cho chính mình tình yêu có nghĩa gì, hay sao? Nếu bạn không biết tình yêu lúc này, bạn sẽ không bao giờ biết được nó, bởi vì khi bạn già nua, cái gì được gọi là tình yêu sẽ

trở thành một điều gì đó rất xấu xa – một sở hữu, một hình thức của hàng hóa được mua và được bán. Nhưng bắt đầu từ lúc này nếu bạn có tình yêu trong quả tim của bạn, nếu bạn thương yêu cái cây bạn trồng, con thú lang thang mà bạn vỗ về, vậy thì khi lớn lên bạn sẽ không ở lại căn phòng nhỏ xíu của bạn với cái cửa sổ chật hẹp của nó, nhưng sẽ lìa bỏ nó và thương yêu tổng thể của sống.

Tình yêu là thực tế, nó không là cảm xúc, một cái gì đó để khóc lóc kêu than; nó không là cảm tính. Tình yêu không có cảm tính. Và bạn phải biết tình yêu là gì trong khi bạn còn bé nhỏ là một vấn đề rất quan trọng và rất nghiêm túc. Cha mẹ và những giáo viên của bạn có lẽ không biết tình yêu, và đó là lý do tại sao họ đã tạo ra một thế giới kinh hoàng, một xã hội liên tục có chiến tranh trong chính nó và với những xã hội khác. Những tôn giáo, những triết lý và những học thuyết của họ tất cả đều giả dối bởi vì chúng không có tình yêu. Họ nhìn thấy chỉ một mảnh nhỏ; họ đang nhìn từ một cái cửa sổ chật hẹp mà từ đó phong cảnh có thể dễ chịu và bao quát, nhưng nó không là toàn cảnh trải rộng của sống. Nếu không có cảm thấy mạnh mẽ của tình yêu này bạn sẽ không bao giờ có thể có được sự nhận biết của tổng thể; vì vậy bạn sẽ luôn luôn đau khổ, và vào cuối cuộc đời bạn sẽ không có gì cả ngoại trừ tro bụi, nhiều từ ngữ trống rỗng.

Người hỏi: Tại sao chúng ta muốn được nổi tiếng?

Krishnamurti: Tại sao bạn nghĩ rằng bạn muốn được nổi tiếng? Tôi có thể giải thích, nhưng khi giải thích xong, liệu bạn có không còn muốn được nổi tiếng? Bạn muốn được nổi tiếng bởi vì mọi người chung quanh bạn trong xã hội này muốn được nổi tiếng. Cha mẹ của bạn, những giáo viên của

bạn, vị đạo sư, người tập yoga – tất cả họ đều muốn được nổi tiếng, có danh vọng và bạn cũng thế.

Chúng ta hãy suy nghĩ việc này cùng nhau nhé. Tại sao người ta lại muốn được nổi tiếng? Trước hết có lợi lộc khi được nổi tiếng; và nó cho bạn nhiều vui thú, đúng chứ? Nếu bạn được cả thế giới biết đến bạn cảm thấy rất quan trọng, và nó cho bạn một cảm giác của lưu danh muôn thuở. Bạn muốn được nổi tiếng, bạn muốn được biết đến và được kể lể khắp thế giới bởi vì chính bạn ở bên trong không có gì cả. Bên trong không có phong phú, không có gì cả, vì vậy bạn muốn được biết đến ở thế giới bên ngoài; nhưng, nếu bên trong bạn phong phú, vậy thì nó không đặt thành vấn đề liệu bạn có nổi tiếng hay không nổi tiếng.

Muốn được phong phú bên trong cần nhiều đam mê hơn muốn được giàu có và nổi tiếng bên ngoài; nó cần được chăm sóc hơn, cần được chú ý kỹ lưỡng hơn. Nếu bạn có một chút ít tài năng và biết cách khai thác nó, bạn trở nên người nổi tiếng; nhưng phong phú bên trong không xảy ra theo lối này. Muốn phong phú bên trong cái trí phải hiểu rõ và gạt đi những sự việc không quan trọng, giống như muốn được nổi tiếng. Phong phú bên trong ngụ ý là *một mình*; nhưng con người muốn nổi tiếng sợ hãi một mình bởi vì anh ấy lệ thuộc vào sự nịnh nọt và những ý kiến tốt của người khác.

Người hỏi: *Khi còn trẻ ông đã viết một quyển sách trong đó nói rằng: “Đây không là những lời của tôi, đây là những lời của thầy tôi.” Làm thế nào lúc này ông quả quyết sự suy nghĩ của chúng ta là cho chính chúng ta? Và ai là thầy của ông?*

Krishnamurti: Một trong những sự việc khó khăn nhất trong sống là không bị trói buộc bởi một ý tưởng; bị trói buộc được gọi là cố chấp. Nếu bạn có lý tưởng của không bạo lực, bạn

cố gắng cố chấp với lý tưởng đó. Lúc này, người hỏi đang nói có mục đích, “Ông bảo chúng tôi suy nghĩ cho chính chúng tôi, mà trái ngược điều gì ông đã nói khi ông còn là một cậu bé. Tại sao ông lại không cố chấp như vậy?”

Cố chấp có nghĩa gì? Đây thực sự là một mẫu chốt rất quan trọng. Cố chấp là có một cái trí đang kiên định tuân theo một khuôn mẫu đặc biệt của suy nghĩ – mà có nghĩa rằng bạn không được làm những sự việc mâu thuẫn nhau, một sự việc ngày hôm nay và một sự việc đối nghịch ngày mai. Chúng ta đang cố gắng khám phá một cái trí cố chấp là gì. Một cái trí mà nói rằng, “Tôi đã giữ lời thề là một cái gì đó và tôi sẽ là cái đó trong suốt sống của tôi” được gọi là cố chấp; nhưng nó thực sự là một cái trí rất dốt nát, bởi vì nó đã đạt đến một kết luận và nó đang sống theo kết luận đó. Nó giống như một người đang xây một bức tường quanh chính anh ấy và để sống trôi đi.

Đây là một vấn đề rất phức tạp; tôi có lẽ đã quá đơn giản nó, nhưng tôi không nghĩ như thế. Khi cái trí chỉ ưa thích cố chấp nó trở thành máy móc và mất đi sinh lực, sự rực lửa, vẻ đẹp của chuyển động tự do. Nó đang vận hành trong một khuôn mẫu. Đó là một phần của câu hỏi.

Phần khác là: người thầy là ai? Bạn không biết hàm ý của tất cả những điều này. Nó dễ hiểu thôi. Bạn thấy không, người ta nói rằng tôi đã viết một quyển sách nào đó khi còn nhỏ, và rằng người bạn này đã trích dẫn từ quyển sách một câu nói mà nói rằng một người thầy đã giúp đỡ tôi viết nó. Lúc này, có những nhóm người, giống như những người thần học, tin rằng có những người thầy đang sống trong rừng Hi mã Lạp sơn xa xôi đang hướng dẫn và giúp đỡ thế giới; và người bạn đó muốn biết người thầy là ai. Hãy lắng nghe cẩn thận, bởi vì điều này cũng có liên quan với bạn nhiều lắm.

Liệu có đặt thành vấn đề rất nhiều ai là một người thầy hay một vị đạo sư? Điều gì phải quan tâm là sống – không phải vị đạo sư của bạn, không phải một người thầy, một người lãnh đạo hay một người giáo viên mà giải thích sống cho bạn. Chính là *bạn* mà phải hiểu rõ sống; chính là *bạn* mà đang chịu đau khổ, mà đang trong phiền muộn; chính là *bạn* mà muốn biết ý nghĩa của sinh tử, của thiên định, của đau khổ, và không một ai có thể chỉ bảo cho bạn được. Những người khác có thể giải thích, nhưng sự giải thích của họ có thể hoàn toàn giả dối, hoàn toàn sai lầm.

Vì vậy nghi ngờ là một điều rất tốt, bởi vì nó cho bạn một cơ hội tự khám phá cho chính mình liệu bạn có cần một *đạo sư*, hay không? Điều gì quan trọng là hãy là một ngọn đèn cho chính bạn, hãy là người thầy riêng của bạn và học trò riêng của bạn, hãy vừa là người giáo viên vừa là người học trò. Chừng nào bạn còn đang học hành, không có người giáo viên. Chỉ khi nào bạn đã ngừng thâm nhập, ngừng khám phá, ngừng hiểu rõ tiến hành tổng thể của sống, lúc đó người giáo viên mới hiện diện – và một người giáo viên như thế chẳng có giá trị gì cả. Vậy thì bạn đã chết rồi và vì vậy người giáo viên cũng chết rồi.

Người hỏi: Tại sao con người lại kiêu ngạo?

Krishnamurti: Bạn không kiêu ngạo nếu bạn viết chữ đẹp, khi bạn thắng một trò chơi hay đậu một kỳ thi nào đó hay sao? Liệu có khi nào bạn viết một bài thơ hay vẽ một bức tranh, và sau đó khoe với một người bạn? Nếu người bạn của bạn nói rằng nó là một bài thơ hay hoặc một bức tranh đẹp, bạn không thấy rất hài lòng hay sao? Khi bạn làm một việc gì đó mà một người bạn nói rằng tuyệt vời, bạn cảm thấy một ý thức của hài lòng, và điều đó được thôi, điều đó đúng đắn;

nhưng chuyện gì xảy ra lần sau khi bạn vẽ một bức tranh, hay viết một bài thơ, hay dọn sạch căn phòng? Bạn chờ đợi một người nào đó xuất hiện và nói rằng bạn là một cậu trai giỏi giang làm sao đâu; và, nếu không ai đến, bạn không còn quan tâm đến vẽ, hay viết lách, hay lau chùi nữa. Thế là bạn có trạng thái lệ thuộc vào vui thú mà những người khác gây ra cho bạn bởi sự khuyến khích của họ. Nó cũng đơn giản như thế mà thôi. Và sau đó việc gì xảy ra? Khi lớn lên bạn muốn làm việc gì đó được công nhận bởi nhiều người. Bạn có lẽ nói rằng, “Tôi sẽ làm việc này vì lợi ích của vị đạo sư của tôi, vì lợi ích của quốc gia tôi, vì lợi ích của con người, vì lợi ích của Thượng đế,” nhưng bạn thực sự đang làm nó để có được sự công nhận, từ việc đó nảy sinh kiêu ngạo; và khi bạn làm bất kỳ điều gì theo lối này, nó không xứng đáng để làm. Tôi tự hỏi không biết bạn có hiểu rõ tất cả việc này hay không?

Muốn hiểu rõ một điều gì đó giống như kiêu ngạo, bạn phải có khả năng thâm nhập, thấu triệt; bạn phải thấy nó bắt đầu như thế nào và thảm họa nó mang lại, thấy được toàn bộ điều đó, mà có nghĩa rằng bạn phải thực sự thích thú đến độ cái trí của bạn theo dõi nó đến khi kết thúc và không ngừng lại giữa đường. Khi bạn thực sự thích thú một trò chơi bạn chơi cho đến khi kết thúc, bạn không bất thành linh ngất ngang giữa chừng và đi về nhà. Nhưng cái trí của bạn không quen với loại suy nghĩ này, và chính chức năng của giáo dục là giúp đỡ bạn khám phá sự tiến hành tổng thể của sống và không chỉ học một vài môn học.

Người hỏi: Khi còn là những đứa bé chúng ta đã được chỉ bảo điều gì là đẹp đẽ và điều gì là xấu xa, với hậu quả rằng suốt sống chúng ta luôn luôn lặp lại, “Cái này đẹp, cái kia xấu.” Làm thế nào người ta biết thực sự cái gì là đẹp đẽ và cái gì là xấu xí?

Krishnamurti: Giả sử bạn nói rằng một mái vòm nào đó đẹp đẽ, và người nào đó nói nó xấu xí. Lúc này, điều gì là quan trọng: đấu tranh với những quan điểm xung đột của các bạn về vấn đề liệu cái gì đó là đẹp đẽ hay xấu xí, hay nhạy cảm cùng cả đẹp đẽ lẫn xấu xí? Trong sống có những bản thiêu, khu nhà ổ chuột, thoái hóa, đau khổ, những giọt nước mắt và cũng có cả niềm vui, tiếng cười, vẻ đẹp của một bông hoa dưới ánh mặt trời. Chắc chắn, điều gì phải quan tâm là nhạy cảm cùng mọi thứ, chứ không chỉ quyết định cái gì đẹp đẽ và cái gì xấu xí rồi khư khư ý kiến đó. Nếu tôi nói rằng, “Tôi sẽ vun quén vẻ đẹp và loại bỏ tất cả xấu xa,” điều gì xảy ra? Rồi thì sự vun quén vẻ đẹp dẫn đến vô cảm. Nó giống như một con người đang tập luyện cánh tay phải của anh ấy, làm cho nó rất mạnh mẽ, và lại để cánh tay trái của anh ấy yếu ớt đi. Vì vậy bạn phải nhận biết sự xấu xí cũng như sự đẹp đẽ. Bạn phải thấy những chiếc lá đang nhảy múa, dòng nước đang chảy dưới cây cầu, vẻ đẹp của một chiều tối, và cũng vậy nhận biết người ăn mày trên đường phố; bạn phải thấy người phụ nữ cơ cực đang vật lộn với một đồng hàng hóa nặng nề và sẵn lòng giúp đỡ bà ấy, chìa tay bạn ra. Tất cả việc này là cần thiết, và chỉ khi nào bạn có nhạy cảm cùng mọi sự việc thì bạn mới có thể bắt đầu làm việc, giúp đỡ và không còn chối từ hay khinh miệt.

Người hỏi: Xin lỗi, nhưng ông đã không nói ai là Thầy của ông?

Krishnamurti: Điều đó có đặt thành vấn đề nhiều lắm không? Đốt quyền sách đi, quẳng nó đi. Khi bạn trao sự quan trọng vào một cái gì đó thật tầm thường như ai là người thầy, bạn đang khiến cho toàn hiện diện trở thành một công việc rất nhỏ nhoi. Bạn thấy không, chúng ta luôn luôn muốn biết

người thầy là ai, người có học thức kia là ai, họa sĩ vẽ bức tranh đó là ai. Chúng ta không bao giờ muốn khám phá cho chính mình nội dung của bức tranh nếu không biết nhân dạng của người họa sĩ. Chỉ khi nào bạn biết được ai là người thi sĩ thì lúc đó bạn mới nói rằng bài thơ đó tuyệt vời. Điều này thật kên kiêu, sự lặp lại thuần túy của một quan điểm, và nó hủy diệt sự nhận biết bên trong riêng của bạn về sự thật của sự vật. Nếu bạn thấy rằng bức tranh đó đẹp và bạn cảm thấy rất hài lòng, liệu nó có đặt thành vấn đề với bạn là ai vẽ bức tranh đó hay không? Nếu quan tâm của bạn là khám phá nội dung, sự thật của bức tranh, vậy thì bức tranh chuyển tải ý nghĩa của nó.

– Chương 7 –

Tham vọng

Chúng ta đã bàn luận sự cần thiết phải có tình yêu, và chúng ta đã thấy rằng người ta không thể nào tìm kiếm hay mua nó được; tuy vậy nếu không có tình yêu tất cả những kế hoạch của chúng ta để có một trật tự xã hội hoàn hảo mà trong đó không có sự bóc lột, không có những cơ cấu luật pháp, sẽ không có ý nghĩa gì cả, và tôi nghĩ rằng rất cần thiết phải hiểu rõ việc này trong khi chúng ta còn nhỏ.

Bất kỳ nơi nào người ta đi trên thế giới, không đặt thành vấn đề nơi nào, người ta thấy rằng xã hội luôn ở trong tình trạng xung đột liên tục. Luôn luôn có những người có quyền lực, những người giàu có, những người sung túc ở bên này, và những người lao động ở bên kia; và mỗi người đang ganh đua đầy ghen tị, mỗi người đều muốn một vị trí cao hơn, đồng lương lớn hơn, quyền hành nhiều hơn, thanh danh nhiều hơn. Đó là tình trạng của thế giới, và vì vậy luôn luôn có chiến tranh xảy ra cả bên trong lẫn bên ngoài.

Lúc này, nếu bạn và tôi muốn sáng tạo một cách mạng hoàn toàn trong trật tự của xã hội, việc đầu tiên chúng ta phải hiểu rõ là cái bản năng muốn kiếm được quyền hành này. Hầu hết chúng ta đều muốn quyền hành trong một hình thức này hay một hình thức khác. Chúng ta thấy rằng qua giàu có và quyền hành chúng ta sẽ có thể đi du lịch, hợp tác với

những người quan trọng và trở nên nổi tiếng; hay chúng ta mơ mộng về việc tạo ra một xã hội hoàn chỉnh. Chúng ta nghĩ rằng chúng ta sẽ hoàn thành được tốt lành qua quyền hành; nhưng chính ừ theo đuổi quyền hành – quyền hành cho chính chúng ta, quyền hành cho quốc gia chúng ta, quyền hành cho một học thuyết – là tội lỗi, hủy diệt, bởi vì rõ ràng nó tạo ra những quyền hành đối nghịch, và vì vậy luôn luôn có xung đột.

Vậy thì, nó không đúng hay sao, rằng giáo dục phải giúp đỡ bạn, khi bạn lớn lên, nhận biết sự quan trọng khi sáng tạo một thế giới trong đó không còn xung đột cả bên trong lẫn bên ngoài, một thế giới trong đó bạn không còn xung đột với người hàng xóm của bạn hay với bất kỳ nhóm người nào bởi vì sự thôi thúc của tham vọng, mà là sự ham muốn vị trí và quyền hành, hoàn toàn chấm dứt? Và liệu có thể sáng tạo một xã hội trong đó sẽ không có xung đột cả bên trong lẫn bên ngoài? Xã hội là sự liên hệ giữa bạn và tôi; và nếu sự liên hệ của chúng ta được đặt nền tảng trên tham vọng, mỗi người chúng ta muốn có quyền hành nhiều hơn người khác, vậy là rõ ràng chúng ta luôn luôn ở trong xung đột. Vì vậy, liệu nguyên nhân của xung đột này có thể được xóa sạch? Liệu tất cả chúng ta có thể giáo dục chính mình để không ganh đua, không so sánh chính chúng ta với một người nào đó, không muốn chức vụ này hay chức vụ kia – nói cách khác, không tham vọng gì cả?

Khi bạn đi ra ngoài trường học với cha mẹ của bạn, khi bạn đọc báo chí hay nói chuyện với con người, bạn chắc là đã nhận thấy rằng hầu hết mọi người đều muốn tạo ra một thay đổi trong thế giới. Và bộ bạn không nhận thấy rằng chính những người này lại luôn luôn xung đột với nhau về một điều này hay điều kia – về những lý tưởng, tài sản, chủng tộc, giai cấp hoặc tôn giáo hay sao? Cha mẹ của bạn,

những người hàng xóm của bạn, ông bộ trưởng và những viên chức chính quyền – liệu tất cả họ không tham vọng, đấu tranh để có một vị trí tốt hơn, và vì vậy luôn luôn xung đột với người khác hay sao? Chắc chắn rằng, chỉ khi nào tất cả những ganh đua này được xóa sạch thì sẽ có một xã hội hòa bình trong đó tất cả chúng ta đều sống đầy hạnh phúc, đầy sáng tạo.

Lúc này, làm thế nào điều này có thể thực hiện được? Liệu những quy định, luật pháp hay công việc rèn luyện cái trí của bạn không còn tham vọng, xóa sạch tham vọng được không? Bên ngoài bạn có lẽ được huấn luyện không tham vọng, thuộc xã hội bạn có thể chấm dứt ganh đua với những người khác; nhưng bên trong bạn vẫn còn tham vọng, đúng chứ? Và liệu bạn có thể xóa sạch hoàn toàn tham vọng này, mà đang mang lại quá nhiều đau khổ cho những con người? Có lẽ bạn không suy nghĩ về điều này trước kia, bởi vì không ai bảo cho bạn như thế này; nhưng lúc này khi có một người nào đó đang nói cho bạn về nó, bộ bạn không muốn khám phá liệu có thể sống trong thế giới này một cách phong phú, tràn đầy, hạnh phúc, sáng tạo mà không có sự thôi thúc hủy hoại của tham vọng, mà không có ganh đua? Bộ bạn không muốn biết làm thế nào để sống, để cho sống của bạn sẽ không hủy hoại những người khác hay phủ một cái bóng trên đường đi của người đó hay sao?

Bạn thấy đó, chúng ta nghĩ rằng đây là một giấc mộng không tưởng không bao giờ có thể tạo ra được trong thực tế; nhưng tôi không đang nói về một điều không tưởng, mà sẽ là vô lý. Liệu bạn và tôi, những con người đơn giản, bình thường, có thể sống đầy sáng tạo trong thế giới này mà không có sự thôi thúc của tham vọng được bộc lộ trong nhiều cách khác nhau như ham muốn quyền hành, chức vụ hay không? Bạn sẽ khám phá đáp án đúng đắn khi bạn thương yêu việc gì

bạn đang làm. Nếu bạn là một kỹ sư chỉ bởi vì bạn phải kiếm sống, hay bởi vì người cha hay xã hội của bạn mong đợi bạn làm công việc đó, đó là một hình thức khác của cưỡng bách; và cưỡng bách trong bất kỳ hình thức nào đều tạo ra một mâu thuẫn, xung đột. Trái lại, nếu bạn thực sự thương yêu là một kỹ sư, một người khoa học, hay nếu bạn có thể trồng một cái cây, vẽ một bức tranh, viết một bài thơ, không phải để có được sự công nhận nhưng chỉ vì bạn thương yêu công việc đó, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng bạn không bao giờ ganh đua với ai cả. Tôi nghĩ rằng đây là chìa khóa thực sự: thương yêu việc gì bạn làm.

Nhưng khi còn nhỏ thông thường rất khó khăn để biết bạn thương yêu làm việc gì, bởi vì bạn muốn làm quá nhiều sự việc. Bạn muốn làm một kỹ sư, một tài xế xe lửa, một phi công đang bay lượn trên bầu trời xanh; hay có lẽ bạn muốn là một người diễn thuyết hoặc một người chính trị nổi tiếng. Bạn có lẽ muốn là một họa sĩ, một người hóa học, một thi sĩ hay một người thợ mộc. Bạn có lẽ muốn làm việc bằng trí óc của bạn, hay công việc gì đó bằng đôi tay của bạn. Liệu công việc bạn thực sự thương yêu làm này, hay sự thích thú của bạn trong chúng chỉ là một đáp ứng đến những áp lực của xã hội? Làm thế nào bạn có thể khám phá? Và không phải mục đích của giáo dục là *giúp đỡ* bạn khám phá, để cho khi lớn lên bạn có thể bắt đầu trao toàn cái trí, quả tim và cơ thể của bạn đến công việc mà bạn thực sự thương yêu làm hay sao?

Khám phá công việc gì bạn thương yêu làm ần đến nhiều thông minh; bởi vì, nếu bạn sợ rằng không thể kiếm sống được, hay sợ rằng không phù hợp vào cái xã hội thời nát này, vậy thì bạn sẽ không bao giờ khám phá. Nhưng, nếu bạn không sợ hãi, nếu bạn khước từ bị đẩy vào cái khe rãnh của truyền thống bởi cha mẹ của bạn, bởi những giáo viên của bạn, bởi những đòi hỏi giả tạo hời hợt của xã hội, vậy thì có

một khả năng khám phá ra bạn thực sự thương yêu làm công việc gì. Vì vậy muốn khám phá, phải không còn sự sợ hãi của không hiện diện.

Nhưng hầu hết chúng ta đều sợ hãi không hiện diện, chúng ta nói rằng, “Việc gì sẽ xảy ra cho tôi nếu tôi không làm như cha mẹ tôi dạy bảo, nếu tôi không phù hợp vào xã hội này?” Bị sợ hãi, chúng ta làm công việc gì chúng ta được dạy bảo, và trong đó không còn tình yêu, chỉ còn mâu thuẫn; và mâu thuẫn phía bên trong này là một trong những yếu tố tạo ra tham vọng hủy diệt.

Vì vậy, chính chức năng căn bản của giáo dục là giúp đỡ bạn khám phá bạn thực sự thương yêu làm công việc gì, để rồi bạn có thể trao toàn thân tâm cho nó, bởi vì điều đó sáng tạo sự cao quý của con người, mà xóa sạch sự tầm thường, cái tinh thần tập tục nhỏ nhen. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải có những giáo viên đúng đắn, bầu không khí thích hợp, để cho bạn sẽ lớn lên cùng tình yêu mà tự thể hiện trong công việc gì bạn đang làm. Nếu không có tình yêu này thì những kỳ thi của bạn, hiểu biết của bạn, những khả năng của bạn, vị trí của bạn và những sở hữu của bạn đều giống như tro bụi, chúng không có ý nghĩa gì cả; nếu không có tình yêu này những hành động của bạn sẽ tạo thêm nhiều chiến tranh, nhiều hận thù, nhiều tổn thương và hủy diệt.

Tất cả điều này có lẽ chẳng có ý nghĩa gì với bạn, bởi vì nhìn bên ngoài bạn vẫn còn rất trẻ, nhưng tôi hy vọng rằng nó sẽ có ý nghĩa nào đó cho những giáo viên của bạn – và cũng cho bạn, một nơi nào đó ở bên trong.

***Người hỏi:** Tại sao ông cảm thấy ngưng ngưng?*

***Krishnamurti:** Bạn biết không, không là ai cả là một sự việc lạ thường trong sống – không phải để nổi tiếng hay vĩ đại,*

không phải để là một người rất có học thức, không phải để là một người đổi mới hay một người cách mạng vĩ đại, chỉ không là ai cả; và khi người ta thực sự cảm thấy theo cách đó, đột nhiên bị vây quanh bởi nhiều người tò mò sáng tạo một cảm giác của rút lui. Đó là tất cả.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể nhận ra sự thật trong sống hàng ngày của chúng ta?

Krishnamurti: Bạn nghĩ rằng sự thật là một sự việc và sống hàng ngày của bạn là một sự việc khác, và trong sống hàng ngày bạn muốn nhận ra một điều gì mà bạn gọi là sự thật. Nhưng sự thật tách rời sống hàng ngày hay sao? Khi bạn lớn lên bạn sẽ phải kiếm sống, đúng chứ? Rốt cuộc, đó là lý do tại sao bạn đang đậu những kỳ thi của bạn: chuẩn bị cho bạn kiếm sống. Nhưng nhiều người không thêm quan tâm đến lãnh vực làm việc mà họ phải tham gia chừng nào họ còn đang kiếm được một số tiền nào đó. Chừng nào họ còn có một công việc làm nó không đặt thành vấn đề với họ dù rằng là một người lính, một người cảnh sát, một luật sư hay một loại người kinh doanh ranh mãnh nào đó.

Lúc này, tất quan trọng phải khám phá sự thật của điều gì tạo thành phương tiện kiếm sống đúng đắn, đúng chứ? Bởi vì sự thật ở trong sống của bạn, không phải tách khỏi nó. Cách bạn nói chuyện, điều gì bạn nói, cách bạn cười, liệu bạn có đang lừa dối, đang trục lợi mọi người – tất cả việc đó là sự thật trong sống hàng ngày của bạn. Vì vậy, trước khi bạn trở thành một người lính, một người cảnh sát, một luật sư hay một người kinh doanh nhay bén, bộ bạn không nhận thức sự thật của những nghề nghiệp này hay sao? Chắc chắn, nếu bạn không thấy sự thật của công việc gì bạn làm và bị hướng

dẫn bởi sự thật đó, sống của bạn trở thành một mớ hỗn độn xấu xa.

Chúng ta hãy thâm nhập vấn đề liệu bạn có nên trở thành một người lính hay không, bởi vì những nghề nghiệp còn lại hơi phức tạp hơn. Ngoại trừ việc tuyên truyền và điều gì người khác nói, sự thật liên quan đến nghề nghiệp của người lính là gì? Nếu một người trở thành một người lính nó có nghĩa anh ấy phải chiến đấu bảo vệ quốc gia của anh ấy, anh ấy phải kỷ luật cái trí không được suy nghĩ nhưng vâng lời. Anh ấy phải chuẩn bị giết người hay bị giết – vì việc gì? Vì một ý tưởng mà một người nào đó, vĩ đại hay tầm thường, đã nói là đúng. Vì vậy, bạn trở thành một người lính với mục đích hy sinh chính bản thân mình và giết những người khác. Đó là một nghề nghiệp đúng đắn hay sao? Đừng hỏi người nào khác, nhưng hãy khám phá cho chính mình sự thật của vấn đề. Bạn được người ta bảo giết chóc vì một điều không tưởng tuyệt vời nào đó trong tương lai – như thể người đó biết tất cả về tương lai! Bạn nghĩ rằng giết chóc là một nghề nghiệp đúng đắn, dù rằng nó là cho quốc gia của bạn hay cho một tôn giáo có tổ chức nào đó? Giết chóc luôn luôn đúng hay sao?

Vì vậy nếu bạn muốn khám phá chân lý trong sự tiến hành mãnh liệt đó mà là sống riêng của bạn, bạn sẽ phải thâm nhập thăm thẳm tất cả những điều này; bạn sẽ phải trao toàn thân tâm của bạn cho nó. Bạn sẽ phải suy nghĩ độc lập, rõ ràng, không thành kiến vì chân lý không tách rời sống, sự thật ở trong chính chuyển động thuộc sống hàng ngày của bạn.

***Người hỏi:** Những hình ảnh, những người thầy và những vị thánh không giúp chúng ta thiền định đúng hay sao?*

Krishnamurti: Liệu bạn biết thiên định đúng là gì? Bộ bạn không muốn khám phá cho chính mình sự thật của vấn đề hay sao? Và bạn sẽ khám phá sự thật đó nếu bạn chấp nhận cái uy quyền chỉ bảo rằng thiên định đúng là gì à?

Đây là một nghi vấn thăm thẳm. Muốn khám phá nghệ thuật của thiên định bạn phải hiểu rõ toàn bộ chiều sâu và hơi thở của qui trình lạ lùng này được gọi là suy nghĩ. Nếu bạn chấp nhận một uy quyền nào đó nói ằng, “Thiên định theo phương pháp này,” đó chỉ là một người tuân theo, một người đầy tớ mù quáng của một hệ thống hay một ý tưởng. Sự chấp nhận uy quyền của bạn được đặt nền tảng vào hy vọng để được một kết quả, và đó không là thiên định.

Người hỏi: *Bổn phận của một học sinh là gì?*

Krishnamurti: Từ ngữ “bổn phận” có nghĩa gì? Bổn phận với cái gì? Bổn phận với quốc gia của bạn tùy theo một người chính trị? Bổn phận với cha mẹ của bạn tùy theo những ước muốn của họ? Họ sẽ nói rằng đó là bổn phận của bạn phải làm như họ chỉ bảo; và điều gì họ chỉ bảo bị quy định bởi nền quá khứ của họ, truyền thống của họ, và vân vân. Và một học sinh là gì? Đó là một cậu trai hay một cô gái đi học và đọc một vài quyển sách với mục đích đậu một kỳ thi nào đó hay sao? Hay anh ấy là một học sinh luôn luôn học hành và vì vậy không có sự kết thúc của học hành? Chắc chắn rằng, người mà chỉ thông suốt một môn học, đậu một kỳ thi, và sau đó bỏ nó, không là một học sinh. Người học sinh thực sự đang nghiên cứu, đang học hành, đang thâm nhập, đang khám phá, không chỉ đến khi anh ấy hai mươi tuổi hay hai mươi lăm tuổi, nhưng suốt cuộc đời.

Là một học sinh là luôn luôn học hành; và chừng nào bạn còn đang học hành, không có giáo viên, đúng chứ?

Khoảnh khắc bạn là một học sinh không có một người đặc biệt nào đó dạy bảo bạn, bởi vì bạn đang học hành từ mọi thứ. Chiếc lá bị thổi đi bởi cơn gió, tiếng rì rào của những dòng nước vỗ vào hai bờ sông, đường bay của một con chim vút cao trên không trung, người đàn ông nghèo khổ đi ngang qua đang vác một bó nặng trên vai, những con người mà nghĩ rằng họ biết mọi thứ về sông – bạn đang học hành từ tất cả sự vật và sự việc, vì vậy không có người giáo viên và bạn không là người đi theo.

Vì vậy bốn phần của một học sinh là chỉ học hành. Hồi trước có một họa sĩ nổi tiếng ở Tây ban nha có tên là Goya. Ông ấy là một trong những người vĩ đại, và khi ông ấy rất già ông ấy viết bên dưới một trong những bức họa của ông, “Tôi vẫn còn đang học hành.” Bạn có thể học hành từ những quyển sách, nhưng chúng không dẫn bạn đi xa lắm đâu. Một quyển sách chỉ có thể cho bạn biết điều gì tác giả phải nói ra. Nhưng học hành có được qua hiểu rõ về chính mình không có giới hạn, bởi vì học hành qua hiểu rõ riêng của bạn là học cách lắng nghe, cách quan sát, và thế là bạn học từ mọi thứ: từ âm nhạc, từ giận dữ, tham lam, tham vọng.

Quả đất này là của chúng ta, nó không thuộc những người cộng sản, những người xã hội hay những người tư bản; nó là quả đất của bạn và của tôi, chúng ta phải được sống trên nó đầy hạnh phúc, đầy phong phú, không xung đột. Nhưng phong phú của sống đó, hạnh phúc đó, cảm thấy đó, “Quả đất này là của chúng ta,” không thể được tạo ra bởi sức mạnh, bởi luật pháp. Nó phải đến từ bên trong bởi vì chúng ta thương yêu quả đất và tất cả sự vật của nó; và đó là tình trạng học hành.

Người hỏi: Sự khác biệt giữa kính trọng và tình yêu là gì?

Krishnamurti: Bạn có thể tìm định nghĩa từ ngữ “kính trọng” và “tình yêu” trong từ điển và có được câu trả lời. Đó là điều gì bạn muốn biết? Liệu bạn muốn biết nghĩa lý hời hợt của những từ ngữ này, hay ý nghĩa đằng sau chúng?

Khi một người nổi tiếng đến, một ông bộ trưởng hay một ông thống đốc, bạn có thấy mọi người chào ông ấy như thế nào hay không? Bạn gọi đó là kính trọng, đúng chứ? Nhưng kính trọng như thế thì giả tạo, bởi vì núp sau nó là sợ hãi, tham lam. Bạn muốn một cái gì đó từ con người tội nghiệp đó, vì vậy bạn đặt một vòng hoa quanh cổ ông ấy. Đó không là kính trọng, nó chỉ là đồng tiền các mà bạn mua và bán ngoài chợ. Bạn không thấy kính trọng người giúp việc của bạn hay người dân làng, nhưng chỉ kính trọng những người mà bạn hy vọng có được một cái gì đó. Thật ra loại kính trọng đó là sợ hãi; nó không là kính trọng gì cả, nó không có ý nghĩa gì. Nhưng nếu bạn thực sự có tình yêu trong quả tim của bạn, vậy thì với bạn người thống đốc, người giáo viên, người giúp việc, người dân làng đều như nhau; vậy thì bạn có sự kính trọng, một cảm thấy cho tất cả họ, bởi vì tình yêu không đòi hỏi bất kỳ thứ gì đáp lại.

– Chương 8 –

Suy nghĩ có trật tự

Trong số quá nhiều sự việc khác nhau trong sống, bạn có khi nào suy xét tại sao hầu hết chúng ta đều khá cầu thả – cầu thả trong cách ăn mặc của chúng ta, trong cách cư xử của chúng ta, trong suy nghĩ của chúng ta, trong cách chúng ta làm mọi việc? Tại sao chúng ta không đúng giờ và, vì vậy, không để ý đến những người khác? Và điều gì sáng tạo trật tự trong mọi thứ, trật tự trong cách ăn mặc của chúng ta, trong suy nghĩ của chúng ta, trong câu nói của chúng ta, trong cách chúng ta đi, trong cách chúng ta cư xử với những người bất hạnh hơn chúng ta? Điều gì sáng tạo trật tự lạ thường này mà hiện diện không do cưỡng bách, không do lên kế hoạch, không do ý định? Bạn có khi nào suy xét việc này chưa? Bạn có biết tôi muốn nói gì qua từ ngữ trật tự không? Đó là ngồi yên lặng mà không có áp lực, ăn uống từ tốn không vội vàng, hành động thư thả mà lại rõ ràng, chính xác trong suy nghĩ nhưng vẫn khoáng đạt. Điều gì sáng tạo trật tự này trong sống? Đó thực sự là một vấn đề rất quan trọng, và tôi nghĩ rằng, nếu người ta có thể được giáo dục để khám phá yếu tố sinh ra trật tự, nó sẽ có ý nghĩa lớn lao lắm.

Chắc chắn, trật tự chỉ hiện diện qua đạo đức; vì nếu bạn không có đạo đức, không chỉ trong những việc nhỏ bé, nhưng trong tất cả mọi việc, sống của bạn trở thành hỗn loạn, đúng chứ? Đạo đức có rất ít ý nghĩa trong chính nó; nhưng

bởi vì bạn đạo đức nên có sự rõ ràng trong suy nghĩ của bạn, trật tự trong toàn thân tâm của bạn, và đó là sự vận hành của đạo đức.

Nhưng điều gì xảy ra khi một người cố gắng để trở thành đạo đức, khi anh ấy kỷ luật chính anh ấy để tử tế, có hiệu quả, đầy ý tứ, ân cần, khi anh ấy gắng sức không làm tổn thương người khác, khi anh ấy tiêu phí hết năng lượng của anh ấy trong nỗ lực thiết lập trật tự, trong đấu tranh để tốt lành? Những nỗ lực của anh ấy chỉ dẫn đến được kính trọng, mà tạo ra sự tầm thường của cái trí; vì vậy anh ấy không đạo đức gì cả.

Bạn có khi nào quan sát kỹ càng một bông hoa hay chưa? Nó rõ ràng thật kinh ngạc, cùng tất cả cánh hoa của nó; tuy vậy vẫn có một hòa nhã lạ thường, một hương thơm, một vẻ đẹp. Lúc này, khi một người cố gắng để có trật tự, sống của anh ấy có lẽ rất rõ ràng, nhưng nó đã mất đi chất lượng hòa nhã đó mà chỉ hiện diện khi nào, giống như một bông hoa, không còn nỗ lực. Vì vậy sự khó khăn của chúng ta là rõ ràng, trong sáng, khoáng đạt mà không có nỗ lực.

Bạn thấy không, nỗ lực để có trật tự hay ngăn nắp có một ảnh hưởng hạn hẹp như thế. Nếu tôi cố gắng có dụng ý để tạo ra trật tự trong căn phòng của tôi, nếu tôi cẩn thận đặt mọi thứ vào đúng vị trí của nó, nếu tôi luôn luôn đang canh chừng chính tôi, nơi nào tôi đặt bàn chân, và vân vân, điều gì xảy ra? Tôi trở thành một con người nhàm chán không chịu nổi cho chính tôi và cho những người khác. Chính con người chán chường đang luôn luôn cố gắng để là một điều gì đó, người mà những suy nghĩ của họ đã được sắp xếp cẩn thận, người mà lựa chọn một suy nghĩ thích hợp hơn một suy nghĩ khác. Một người như thế có lẽ rất ngăn nắp rõ ràng, anh ấy có lẽ sử dụng những từ ngữ chính xác, anh ấy có lẽ rất chú ý và

ân cần, nhưng anh ấy đã mất đi niềm vui sáng tạo khi đang sống.

Vì vậy, vấn đề là gì? Làm thế nào người ta có thể có được niềm vui sáng tạo này khi đang sống, trải ra trong cảm thấy của người ta, cởi mở trong suy nghĩ của người ta, và tuy nhiên vẫn rõ ràng, trong sáng, trật tự trong sống của người ta? Tôi nghĩ hầu hết chúng ta đều không giống như thế bởi vì chúng ta không bao giờ cảm thấy bất kỳ điều gì mãnh liệt, chúng ta không bao giờ hoàn toàn trao toàn quả tim và cái trí của chúng ta đến bất kỳ thứ gì. Tôi nhớ có lần quan sát hai con sóc màu **đ**, với cái đuôi dài rậm rạp và bộ lông mượt đang rượt đuổi nhau lên xuống một cây cao trong khoảng mười phút mà không ngừng nghỉ – chỉ vì hân hoan khi đang sống. Nhưng bạn và tôi không thể biết được hân hoan đó nếu chúng ta không có **âm** thấy thăm thẳm những sự việc đó, nếu không có đam mê trong sống của chúng ta – đam mê, không phải làm tốt lành hay tạo ra một đổi mới nào đó, nhưng đam mê trong ý nghĩa của cảm thấy những sự vật rất mạnh mẽ; và chúng ta có thể có đam mê đầy sinh lực đó chỉ khi nào có **ột** cách mạng hoàn toàn trong suy nghĩ của chúng ta, trong toàn thân tâm của chúng ta.

Liệu có khi nào bạn thấy rằng chẳng có mấy người trong chúng ta có được cảm thấy thăm thẳm cùng bất kỳ sự việc nào? Liệu có khi nào bạn phản kháng những giáo viên của bạn, chống đối cha mẹ bạn, không chỉ bởi vì bạn không thích một điều gì đó, nhưng bởi vì bạn có một cảm thấy mãnh liệt, thăm thẳm, rằng bạn không muốn làm những sự việc nào đó? Nếu bạn cảm thấy mãnh liệt và thăm thẳm về một điều gì đó, bạn sẽ phát giác rằng chính cảm thấy này bằng một cách lạ thường mang lại một trật tự mới mẻ vào sống của bạn.

Trật tự, ngăn nắp, rõ ràng của suy nghĩ không quan trọng lắm trong chính chúng, nhưng chúng trở nên quan

trọng cho một con người mà nhạy cảm, mà cảm thấy thăm thẳm, mà ở trong tình trạng cách mạng liên tục bên trong. Nếu bạn cảm thấy rất mạnh mẽ cùng số phận của một người đàn ông cơ cực, cùng người ăn mày phải hứng trọn bụi bặm trên khuôn mặt của ông ấy khi chiếc xe hơi của một người giàu có đang chạy ngang qua, nếu bạn nhạy bén, nếu bạn nhạy cảm lạ thường cùng mọi thứ, vậy thì chính nhạy cảm đó mang lại trật tự, đạo đức; và tôi nghĩ hiểu rõ điều này rất quan trọng cho cả người giáo dục lẫn em học sinh.

Bất hạnh thay, trong quốc gia này, cũng như ở khắp thế giới, chúng ta ân cần quá ít, chúng ta không có cảm thấy thăm thẳm về bất kỳ sự vật sự việc nào. Hầu hết chúng ta là những người trí thức trong ý nghĩa giả tạo hời hợt của sự thông thái, đầy chữ nghĩa và những lý thuyết về điều gì là đúng và điều gì là sai, về chúng ta nên suy nghĩ như thế nào, về chúng ta nên làm gì. Về tinh thần chúng ta đã phát triển cao lắm rồi, nhưng phía bên trong có rất ít thực chất hay ý nghĩa; và chính thực chất bên trong này mới sáng tạo hành động thực sự, mà không phải hành động lệ thuộc vào ý tưởng.

Đó là lý do tại sao bạn phải có những cảm thấy rất mãnh liệt – những cảm thấy của đam mê, giận dữ – và hãy nhìn ngắm chúng, chơi đùa cùng chúng, khám phá sự thật về chúng; bởi vì nếu bạn chỉ kiềm chế chúng, nếu bạn nói rằng, “Tôi không được giận dữ, tôi không được cảm thấy đam mê, bởi vì nó là sai trái,” bạn sẽ phát giác rằng cái trí của bạn dần dần đang bị bao bọc trong một ý tưởng và vì vậy trở nên rất nông cạn. Bạn có lẽ thông minh tuyệt vời, bạn có lẽ hiểu biết hàng trăm thứ, nhưng nếu không có sinh lực của tình trạng cảm thấy mãnh liệt thăm thẳm, hiểu biết của bạn giống như một bông hoa không có hương thơm.

Vì vậy, rất quan trọng phải hiểu rõ tất cả những việc này trong khi bạn còn bé, bởi vì nhờ đó, khi lớn lên, bạn sẽ là những người cách mạng thực sự – những người cách mạng, không phải theo một hệ suy nghĩ, một lý thuyết hay một quyển sách nào đó, nhưng những người cách mạng trong ý nghĩa tổng thể của từ ngữ đó, ngay tức khắc và suốt đời như những con người hiệp thông, để cho không còn một dấu vết nào còn sót lại trong bạn mà bị vấy bẩn bởi cái cũ kỹ. Rồi thì cái trí của bạn trong sáng, hồn nhiên và thế là có khả năng sáng tạo lạ thường. Nhưng nếu bạn bỏ đi sự quan trọng của tất cả việc này, sống của bạn sẽ trở nên rất buồn tẻ, vì bạn sẽ bị xô đẩy bởi xã hội, bởi gia đình của bạn, bởi người vợ hay người chồng của bạn, bởi những lý thuyết, bởi những tổ chức tôn giáo hay chính trị. Đó là lý do tại sao có được sự giáo dục đúng đắn là rất cấp bách cho bạn – mà có nghĩa rằng bạn phải có những giáo viên có thể giúp đỡ bạn phá vỡ lớp vỏ của cái tạm gọi là văn minh này và là, không phải những cỗ máy lặp lại, nhưng là những cá thể thực sự có một bài hát trong chính họ và vì vậy là những người hạnh phúc, sáng tạo.

***Người hỏi:** Giận dữ là gì và tại sao người ta giận dữ?*

Krishnamurti: Nếu tôi đạp phải chân của bạn, hay cấu véo bạn, hay lấy một cái gì đó của bạn, bạn sẽ không giận dữ hay sao? Và tại sao bạn không nên giận dữ? Tại sao bạn lại nghĩ giận dữ là xấu xa? Tại vì một người nào đó đã bảo cho bạn à? Vì vậy, rất quan trọng phải khám phá vì sao người ta giận dữ, phải nhận biết sự thật của giận dữ, và không chỉ nói giận dữ là xấu xa.

Lúc này, tại sao bạn giận dữ? Bởi vì bạn không muốn bị tổn thương – mà là đòi hỏi thông thường của con người để hiện diện. Bạn cảm thấy rằng bạn không nên bị lợi dụng, bị

chà đạp, bị hủy hoại hay bị trục lợi bởi một cá thể, một chính phủ hay xã hội. Khi một ai đó tát bạn, bạn cảm thấy bị tổn thương, bị chà đạp và bạn không thích cảm giác đó. Nếu một người nào đó gây tổn thương cho bạn là to lớn và khoẻ mạnh đến độ bạn không thể đánh lại được, thì bạn chuyển qua gây tổn thương cho một người khác, bạn thực hiện điều đó nơi người em trai của bạn, người em gái của bạn, hay người giúp việc của bạn nếu bạn có một người nào đó. Vì vậy cái trò chơi của giận dữ cứ tiếp tục.

Trước hết, liệu đó là một phản ứng tự nhiên khi lần tránh bị tổn thương? Tại sao bất kỳ người nào đó lại thích trục lợi bạn? Vì vậy, muốn không bị tổn thương, bạn bảo vệ chính bạn, bạn bắt đầu phát triển một phòng vệ, một rào chắn. Ở bên trong bạn thiết lập một bức tường quanh bạn bằng cách không cởi mở, không thân nhận; vì vậy bạn không còn khả năng thâm nhập, không còn khả năng cảm thấy khoáng đạt. Bạn nói rằng giận dữ là xấu xa và bạn chê trách nó, giống như bạn chê trách những cảm thấy khác; vì vậy bạn dần dần trở nên khô khan trống rỗng, bạn không còn cảm thấy mạnh mẽ gì cả. Liệu bạn hiểu rõ?

***Người hỏi:** Tại sao chúng ta thương yêu người mẹ của chúng ta nhiều như thế?*

Krishnamurti: Bạn thương yêu người mẹ nếu bạn không thích người cha đúng chứ? Hãy lắng nghe cẩn thận. Khi bạn thương yêu ai đó rất nhiều, bạn có loại trừ những người khác khỏi tình yêu đó hay không? Nếu bạn thực sự thương yêu người mẹ của bạn, bộ bạn cũng không thương yêu người cha của bạn, người cô của bạn, người hàng xóm của bạn, người giúp việc của bạn hay sao? Bộ bạn không có cảm thấy của tình yêu tước tiên, rồi sau đó yêu một ai đặc biệt hay sao?

Khi bạn nói rằng, “Tôi thương yêu mẹ tôi nhiều lắm,” bạn không đang ân cần với người mẹ đúng chứ? Lúc đó bạn có thể gây cho người mẹ nhiều phiền muộn vô lý đúng chứ? Và nếu bạn ân cần với người mẹ, bạn cũng không ân cần với người em, người chị, người hàng xóm của bạn hay sao? Nếu không bạn sẽ không thực sự thương yêu người mẹ của bạn; nó chỉ là một từ ngữ, một câu nói sáo rỗng.

Người hỏi: Tôi đầy hận thù. Ông làm ơn dạy cho tôi làm thế nào biết thương yêu ?

Krishnamurti: Không ai có thể dạy bạn làm thế nào biết thương yêu được. Nếu người ta có thể được dạy làm thế nào biết thương yêu, vấn đề thế giới sẽ đơn giản lắm, đúng chứ? Nếu chúng ta có thể học hành làm thế nào biết thương yêu từ một quyển sách như chúng ta học môn toán, nó sẽ là một thế giới tuyệt vời; sẽ không có hận thù, không có bóc lột, không có những chiến tranh, không có phân chia giữa người giàu và người nghèo, và tất cả chúng ta sẽ thực sự là bạn bè của nhau. Nhưng tình yêu không dễ dàng đến được. Hận thù lại dễ dàng, và hận thù mang con người lại với nhau vì một hoàn cảnh nhất thời; nó tạo ra mọi loại ảo tưởng, nó tạo ra nhiều loại cộng tác với nhau như trong chiến tranh. Nhưng tình yêu còn khó khăn hơn nhiều lắm. Bạn không thể học hành làm thế nào biết thương yêu, nhưng điều gì bạn có thể học hành là quan sát hận thù và nhẹ nhàng gạt nó đi. Đừng chiến đấu chống lại hận thù, đừng nói rằng nó khủng khiếp làm sao khi hận thù người khác, nhưng hãy nhìn rõ hận thù là gì và hãy thả nó trôi đi; gạt nó qua một bên, nó không quan trọng lắm đâu. Điều gì quan trọng là không để hận thù bám rễ trong cái trí của bạn. Bạn hiểu không? Cái trí của bạn giống như một mảnh đất màu mỡ, và nếu được cho đủ thời gian thì bất kỳ

vấn đề nào xuất hiện sẽ bám rễ giống như một cây cỏ dại, và rồi thì bạn gặp khó khăn khi nhổ nó đi; nhưng nếu bạn không cho phép vấn đề đó đủ thời gian bám rễ, vậy thì nó không có nơi chỗ để mọc và sẽ tàn lụi đi. Nếu bạn khuyến khích hận thù, cho nó thời gian để bám rễ, để phát triển, để lớn lên, nó trở thành một vấn đề khủng khiếp. Nhưng nếu mỗi lần hận thù phát sinh bạn hãy thả nó trôi đi, sau đó bạn sẽ phát giác rằng cái trí của bạn trở nên rất nhạy cảm mà không có cảm tính; vì vậy nó sẽ biết được tình yêu.

Cái trí có thể theo đuổi những cảm xúc, những ham muốn, nhưng nó không thể theo đuổi tình yêu. Tình yêu phải đến cho cái trí. Và, khi một lần tình yêu đã ở đó rồi, nó không có phân chia như đức vọng và thánh thiện: nó là tình yêu. Đây là điều lạ thường của tình yêu: nó là chất lượng duy nhất mà mang lại hiểu rõ tổng thể về toàn hiện diện.

Người hỏi: Hạnh phúc trong sống là gì?

Krishnamurti: Nếu bạn muốn làm một việc gì đó thích thú, bạn nghĩ rằng sẽ được hạnh phúc khi bạn làm nó. Bạn có lẽ muốn lấy một người đàn ông giàu có nhất, hay một cô gái đẹp nhất, hay đậu một kỳ thi nào đó, hay được ngợi khen bởi ai đó, và nghĩ rằng bằng cách có được điều gì mong muốn bạn sẽ được hạnh phúc. Nhưng đó là hạnh phúc hay sao? Liệu nó không mau lẹ biến mất đi, giống như những bông hoa nở rộ vào buổi sáng và héo tàn vào buổi chiều hay sao? Tuy nhiên đó là sống của chúng ta, và đó là tất cả những gì chúng ta muốn. Chúng ta thỏa mãn với những sự vật rất thô thiển: với việc có một chiếc xe hay một vị trí an toàn, với việc cảm thấy một chút ít cảm xúc vào một sự việc nhỏ nhoi nào đó, giống như một em bé có hạnh phúc khi thả một cái điều bay cao trong cơn gió mạnh nhưng một vài phút sau lại

trào nước mắt. Đó là sống của chúng ta, và với việc đó chúng ta được thỏa mãn. Chúng ta không bao giờ nói, “Tôi sẽ trao quả tim của tôi, năng lượng của tôi, toàn thân tâm của tôi để khám phá hạnh phúc là gì.” Chúng ta không nghiêm túc lắm, chúng ta không cảm thấy rất mãnh liệt về nó, vì vậy chúng ta hài lòng với những sự việc nhỏ xíu.

Nhưng hạnh phúc không là một cái gì đó mà bạn có thể tìm kiếm được; nó là một kết quả, một phó sản. Nếu bạn theo đuổi hạnh phúc cho chính nó, nó sẽ không có ý nghĩa gì cả. Hạnh phúc đến không mời mọc được; và khoảnh khắc bạn nhận biết rằng bạn hạnh phúc, bạn sẽ không còn hạnh phúc nữa. Tôi tự hỏi liệu bạn nhận biết điều này? Khi bạn đột nhiên vui vẻ vì chẳng có việc gì đặc biệt cả, chỉ có tự do của vui cười, của hạnh phúc; nhưng, khoảnh khắc bạn nhận biết nó, bạn đã mất nó rồi, đúng chứ? Hạnh phúc mà có ý thức, hay theo đuổi hạnh phúc, là kết thúc hạnh phúc. Có hạnh phúc chỉ khi nào cái tôi và những đòi hỏi của nó bị xóa sạch.

Bạn được dạy nhiều về môn toán, bạn bỏ ra nhiều ngày để học môn lịch sử, môn địa lý, môn khoa học, môn vật lý, môn sinh học và vân vân; nhưng bạn và giáo viên của bạn có dành bất kỳ thời gian nào để suy nghĩ về những vấn đề nghiêm túc nhiều hơn này hay không? Bạn có khi nào ngồi yên lặng, với lưng của bạn rất thẳng không cử động, và tận hưởng vẻ đẹp của yên lặng, hay không? Bạn có khi nào thả cái trí của bạn rong chơi, không phải về những sự việc tầm thường, nhưng khoáng đãng, trải rộng, thăm thẳm, và vì vậy thâm nhập, khám phá hay không?

Và liệu bạn biết điều gì đang xảy ra trong thế giới này? Điều gì đang xảy ra trong thế giới là sự chiêu rọi của điều gì đang xảy ra bên trong của mỗi người chúng ta; điều gì chúng ta là, thế giới là. Hầu hết chúng ta đều khổ sở, chúng ta ham phi lợi, muốn chiếm hữu, chúng ta ganh tị và chê

trách con người; và đó chính xác là điều gì đang xảy ra trong thế giới, chỉ có thảm kịch hơn, tàn nhẫn hơn. Nhưng bạn hay những giáo viên của bạn không dành bất kỳ thời gian nào để suy nghĩ về tất cả việc này; và chỉ khi nào mỗi ngày bạn dành ra một thời gian nào đó sốt sắng suy nghĩ về những vấn đề này thì mới có khả năng sáng tạo một cách mạng tổng thể và xây dựng một thế giới mới mẻ. Và tôi bảo đảm với bạn, một thế giới mới mẻ phải được xây dựng, một thế giới mà sẽ không là một tiếp tục của xã hội thoái hóa này trong một hình thức khác. Nhưng bạn không thể sáng tạo một thế giới mới mẻ nếu cái trí của bạn không tinh táo, không canh chừng, không nhận biết khoáng đạt; và đó là lý do tại sao rất quan trọng, trong khi bạn còn nhỏ, phải dành ra một ít thời gian nào đó suy nghĩ về những vấn đề rất nghiêm túc này chứ không phải chỉ trải qua những ngày của bạn trong việc học hành một vài môn học, mà chẳng dẫn đến đâu cả ngoại trừ một việc làm và chết. Vì vậy hãy làm ơn suy nghĩ nghiêm túc tất cả những việc này, bởi vì từ suy nghĩ rất kỹ càng đó kia là một cảm giác lạ thường của hân hoan, của hạnh phúc hiện diện.

Người hỏi: Sống thực sự là gì?

Krishnamurti: “Sống thực sự là gì?” Một cậu bé nhỏ xíu đã đặt câu hỏi này. Chơi những trò chơi, ăn thức ăn ngon, chạy, nhảy, đẩy xô – đó là sống thực sự của cậu ấy. Bạn thấy không, chúng ta phân chia sống thành cái thực sự và cái giả dối. Sống thực sự là bạn đang làm một cái gì đó mà bạn thương yêu bằng toàn thân tâm của bạn và vì vậy không có mâu thuẫn gì bên trong, không có xung đột giữa bạn đang làm gì và bạn nghĩ bạn nên làm gì. Lúc đó sống là một tiến hành hiệp thông tổng thể mà trong đó có hân hoan lạ thường.

Nhưng điều đó có thể xảy ra chỉ khi nào bạn không lệ thuộc theo tâm lý vào bất kỳ ai, hay vào bất kỳ xã hội nào, khi có sự tách rời hoàn toàn phía bên trong, vì chỉ lúc đó bạn mới có khả năng thương yêu thực sự việc gì bạn làm. Nếu bạn ở trong một tình trạng cách mạng tổng thể, nó không đặt thành vấn đề liệu rằng bạn làm vườn, hay trở thành vị thủ tướng, hay làm một cái gì khác nữa; bạn sẽ thương yêu việc gì bạn làm, và từ tình yêu đó có một cảm thấy lạ thường của sáng tạo.

– Chương 9 –

Cái trí khoáng đạt

Bạn biết không, rất lý thú khi hiểu rõ học hành là gì. Chúng ta học hành từ một quyển sách hay từ một giáo viên về môn toán, môn địa lý, môn sử; chúng ta học hành London, Moscow, hay New York ở đâu; chúng ta học hành một cái máy làm việc như thế nào, hay một con chim làm tổ, chăm sóc cho những đứa con của chúng ra sao và vân vân. Bằng cách quan sát và thâm nhập chúng ta học hành. Đó là một loại học hành.

Nhưng cũng còn có một loại học hành khác – học hành có được do trải nghiệm, đúng chứ? Khi chúng ta trông thấy một con thuyền trên sông với những cánh buồm của nó được phản ánh trên những dòng nước lặng lẽ, đó không là một trải nghiệm lạ thường hay sao? Và rồi sau đó điều gì xảy ra? Cái trí lưu trữ một trải nghiệm của loại đó, giống như nó lưu trữ hiểu biết, và chiều hôm sau chúng ta ra nơi đó để ngắm con thuyền, hy vọng có được cùng loại cảm giác như thế – một trải nghiệm của hân hoan, cái ý thức bình an hiếm hoi trong sống của chúng ta. Vì vậy cái trí đang luôn luôn lưu trữ trải nghiệm; và chính sự lưu trữ trải nghiệm như ký ức mới làm cho chúng ta suy nghĩ, đúng chứ? Điều gì chúng ta gọi là suy nghĩ là sự phản hồi của ký ức. Bởi vì đã quan sát con thuyền đó trên sông và cảm thấy một ý thức hân hoan,

chúng ta lưu trữ trải nghiệm như ký ức và sau đó muốn nó lặp lại; thế là tiến trình suy nghĩ được khởi động, đúng chứ?

Bạn thấy không, rất ít người chúng ta biết suy nghĩ như thế nào. Hầu hết chúng ta chỉ lặp lại điều gì đã đọc trong một quyển sách, hay điều gì một người nào đó đã kể cho chúng ta, hay suy nghĩ của chúng ta là kết quả của trải nghiệm riêng rất bị giới hạn của chúng ta. Thậm chí nếu chúng ta đi khắp thế giới và có vô số những trải nghiệm, gặp gỡ nhiều người khác nhau và nghe điều gì họ phải nói, quan sát những phong tục của họ, những tôn giáo của họ, những cách cư xử của họ, chúng ta giữ lại những kỷ niệm của tất cả những việc đó, từ đó có cái gì chúng ta gọi là suy nghĩ. Chúng ta so sánh, đánh giá, ~~ch~~ lựa và qua qui trình này chúng ta hy vọng tìm được thái độ hợp lý nào đó đối với sống. Nhưng loại suy nghĩ đó rất giới hạn, nó bị hạn chế trong một lãnh vực rất nhỏ. Chúng ta có một trải nghiệm giống như nhìn thấy một con thuyền trên sông, hay một xác chết được mang đến *nơi hỏa táng*, hay một phụ nữ quê mùa đang vác một bó thật nặng – tất cả những ấn tượng này đều ở đó, nhưng chúng ta không ~~l~~ cảm đến nỗi chúng không thấm thấu trong chúng ta và nở hoa trong ký ức; và chỉ qua nhạy cảm cùng mọi thứ chung quanh chúng ta thì mới có khởi đầu của một loại suy nghĩ khác hẳn mà không bị giới hạn bởi tình trạng bị quy định của chúng ta.

Nếu bạn khư khư vào vô vàn những niềm tin này hay những niềm tin kia, bạn quan sát mọi thứ qua thành kiến hay truyền thống đặc biệt đó; bạn không có bất kỳ liên lạc tiếp xúc nào cùng thực tại. Liệu có khi nào bạn chú ý đến người đàn bà quê mùa đang vác ~~n~~ bó nặng đến thị trấn? Khi bạn chú ý, điều gì xảy ra cho bạn, bạn cảm thấy như thế nào? Hay chính vì bạn đã nhìn thấy những người đàn bà quê mùa đó qua lại thường xuyên quá đến độ bạn không còn cảm thấy

gì cả bởi vì bạn đã trở nên quen thuộc với nó và, vì vậy, hầu như chẳng chú ý đến họ? Và thậm chí khi bạn quan sát một cái gì đó lần đầu tiên, chuyện gì xảy ra? Ngay lập tức bạn tự động diễn giải cái gì bạn nhìn thấy tùy theo thành kiến của bạn, đúng chứ? Bạn trải nghiệm nó tùy theo tình trạng bị quy định của bạn như một người cộng sản, một người xã hội, một người tư bản, hay một người nào khác. Trái lại, nếu bạn không là những người này và vì vậy không nhìn qua bức màn của bất kỳ ý tưởng hay niềm tin, nhưng thực sự có một hiệp thông trực tiếp, vậy thì bạn sẽ nhận ra rằng có một liên hệ lạ thường giữa bạn và cái gì bạn quan sát. Nếu bạn không có thành kiến, không thiên vị, nếu bạn khoáng đạt cởi mở, vậy thì mọi thứ quanh bạn trở nên lý thú lạ thường, sinh động lạ thường.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng, khi bạn còn nhỏ, chú ý tất cả những việc này. Hãy chú ý chiếc thuyền trên sông, hãy nhìn ngắm những chiếc xe lửa chạy ngang qua, hãy quan sát người dân quê đang vác một bó nặng, quan sát sự kهنieu của người giàu có, vẻ kهنieu ngạo của những vị bộ trưởng, của những người quan trọng, của những con người mà nghĩ rằng họ biết nhiều – chỉ quan sát họ, đừng phê bình. Khoảnh khắc bạn phê bình, bạn không còn trong liên hệ, bạn đã có một rào chắn giữa chính bạn và họ rồi; nhưng nếu bạn chỉ quan sát, vậy thì bạn sẽ có một liên hệ hiệp thông cùng những con người và những sự vật sự việc. Nếu bạn có thể quan sát tinh tảo, sắc bén, nhưng không có nhận xét, không có kết luận, bạn sẽ nhận ra rằng suy nghĩ của bạn trở nên nhạy bén lạ thường. Lúc đó bạn luôn luôn đang học hành.

Quanh bạn bất cứ nơi nào đều có việc sinh ra và chết đi, sự đấu tranh để có tiền bạc, để có địa vị, để có quyền lực, qui trình vô hạn của điều gì chúng ta gọi là sống; và bộ bạn thỉnh thoảng không thắc mắc, thậm chí khi bạn còn rất nhỏ,

sống là tất cả những việc đó hay sao? Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều muốn một câu trả lời, chúng ta muốn được *chỉ bảo* sống như thế thì ra sao, vì vậy chúng ta nhật lên một quyển sách về chính trị hay tôn giáo, hay chúng ta hỏi một ai đó để chỉ bảo cho chúng ta; nhưng không một ai có thể chỉ bảo cho chúng ta được, bởi vì sống không là một cái gì đó có thể hiểu rõ được từ một quyển sách, và ý nghĩa của nó cũng không thể nào thấu lượm được bằng cách đi theo một người nào đó, hay qua một dạng cầu nguyện nào đó. Bạn và tôi phải hiểu rõ nó cho chính mình – mà chúng ta chỉ có thể làm được khi chúng ta tràn đầy sinh động, rất tinh táo, cảnh giác, quan sát, có hứng thú với mọi thứ quanh chúng ta; và rồi thì chúng ta sẽ thực sự khám phá hạnh phúc có nghĩa gì.

Hầu hết chúng ta đều không hạnh phúc; và chúng ta không có hạnh phúc bởi vì không có tình yêu trong quả tim của chúng ta. Tình yêu sẽ sinh ra trong quả tim của bạn khi bạn không còn rào chắn giữa bạn và người khác nữa, khi bạn gặp gỡ và quan sát mọi người mà không đánh giá họ, khi bạn chỉ nhìn ngắm con thuyền trên sông và tận hưởng vẻ đẹp của nó. Đừng để những thành kiến của bạn che phủ sự quan sát của bạn về những sự vật như chúng là; chỉ quan sát, và bạn sẽ khám phá rằng từ quan sát đơn giản này, từ chú ý này về cây cối, về chim chóc, về những con người đang đi bộ, đang làm việc, đang mỉm cười, một điều gì đó xảy ra cho bạn ở bên trong. Nếu không có sự việc lạ thường này đang xảy ra cho bạn, nếu không có nảy sinh tình yêu trong quả tim của bạn, sống chẳng còn bao nhiêu ý nghĩa; và đó là lý do tại sao rất quan trọng rằng người giáo dục nên được giáo dục để giúp đỡ bạn hiểu rõ ý nghĩa của tất cả những sự việc này.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại muốn sống xa hoa?

Krishnamurti: Bạn có ý nói gì qua từ ngữ xa hoa? Mặc quần áo sạch, giữ gìn cơ thể sạch sẽ, ăn thức ăn ngon – bạn gọi điều đó là xa hoa à? Nó có vẻ xa hoa đối với con người đang đói khát, mặc rách rưới, và không thể tắm rửa mỗi ngày. Vì vậy xa hoa thay đổi tùy theo những ham muốn của người ta; đó là vấn đề thuộc mức độ sống trong xã hội.

Lúc này, bạn có biết điều gì xảy ra cho bạn nếu bạn thích xa hoa, nếu bạn bị quyến luyến vào sự thoải mái và luôn luôn muốn ngồi trên một chiếc ghế sofa hay một ghế dựa nhồi nệm hay không? Cái trí của bạn u mê. Có một chút thoải mái cơ thể cũng là điều tốt đẹp; nhưng khi đặt sự quan trọng vào thoải mái, khi cho nó một ảnh hưởng lớn lao, là có một cái trí ù lì. Bạn có để ý rằng hầu hết những người mập mạp sung sướng như thế nào hay không? Dường như không có gì khuấy rầy được họ qua nhiều lớp mỡ. Đó là một tình trạng thuộc cơ thể, nhưng cái trí cũng phủ dày những lớp mỡ; nó không muốn bị thâm nhập hay bị khuấy rầy, và một cái trí như thế từ từ chìm vào mê muội. Điều gì chúng ta gọi là giáo dục lúc này thông thường đẩy những em học sinh chìm vào mê muội, bởi vì nếu cậu ấy đặt những câu hỏi thực sự sắc bén và sâu thẳm, giáo viên sẽ rất bực dọc và nói rằng, “Chúng ta hãy tiếp tục bài học.”

Vì vậy, khi cái trí quyến luyến vào bất kỳ hình thức thoải mái nào, khi nó quyến luyến vào một thói quen, một niềm tin, hay vào một nơi đặc biệt mà nó gọi là “nhà của tôi,” nó bắt đầu mê muội; và hiểu rõ sự việc này còn quan trọng hơn là hỏi liệu chúng ta có nên sống xa hoa hay không. Cái trí mà ắt năng động, tinh táo, canh chừng, không bao giờ quyến luyến vào thoải mái; xa hoa không có ý nghĩa gì với nó cả. Nhưng chỉ có rất ít quần áo thôi không có nghĩa rằng người ta có một cái trí tinh táo. Người khát sĩ sống bên ngoài rất đơn giản nhưng có lẽ bên trong lại rất phức tạp, vun quén

đạo đức, muốn khám phá sự thật, chân lý, Thượng đế. Điều gì quan trọng là bên trong rất đơn giản, rất mộc mạc, mà là có một cái trí không bị nhồi nhét những niềm tin, những sợ hãi, vô số những ham muốn, vì chỉ với một cái trí như thế đó mới có khả năng suy nghĩ thực sự, khả năng thâm nhập và khám phá.

Người hỏi: Liệu có thể có an bình trong sống khi chúng ta còn đang đấu tranh với môi trường sống của chúng ta hay không?

Krishnamurti: Bạn không được đấu tranh với môi trường sống của bạn à? Bạn không được phá vỡ nó hay sao? Điều gì cha mẹ của bạn tin tưởng, nền tảng xã hội của bạn, những truyền thống của bạn, loại thức ăn bạn ăn, và những sự việc quanh bạn như tôn giáo, người giáo sĩ, người đàn ông giàu có, người đàn ông nghèo khổ – tất cả cái đó là môi trường sống của bạn. Và bộ bạn không được phá vỡ môi trường sống đó bằng cách thâm nhập nó, bằng cách phản kháng nó hay sao? Nếu bạn không phản kháng, nếu bạn chỉ chấp nhận môi trường sống của bạn, có một loại an bình nhưng nó là an bình của chết; trái lại, nếu bạn đấu tranh phá vỡ môi trường sống đó và khám phá cho chính mình điều gì là sự thật, vậy thì bạn sẽ khám phá một loại an bình khác hẳn mà không là sự trì trệ. Rất cần thiết khi đấu tranh với môi trường sống của bạn. Bạn phải làm. Vì vậy an bình không quan trọng. Điều gì quan trọng là hiểu rõ và phá vỡ môi trường sống của bạn; và từ đó có an bình thực sự. Nhưng, nếu bạn tìm kiếm an bình chỉ bằng cách chấp nhận môi trường sống của bạn, bạn sẽ chìm trong mê muội, và sau đó bạn có lẽ chết. Đó là lý do tại sao vào cái tuổi non nớt nhất bạn nên có một ý thức phản kháng. Nếu không bạn sẽ chỉ thoái hóa, đúng chứ?

Người hỏi: Ông có hạnh phúc hay không?

Krishnamurti: Tôi không biết. Tôi không bao giờ nghĩ về nó cả. Cái khoảnh khắc bạn nghĩ bạn hạnh phúc, bạn không còn hạnh phúc, đúng chứ? Khi bạn đang chơi đùa và la hét đầy vui thú, điều gì xảy ra ngay khoảnh khắc bạn nhận biết rằng bạn vui thú? Bạn không còn vui thú. Liệu bạn thấy điều này? Vì vậy hạnh phúc là một điều gì đó không ở trong lãnh vực của tự ý thức.

Khi bạn cố gắng tốt lành, liệu bạn tốt lành? Tốt lành có thể được luyện tập à? Hay tốt lành là một cái gì đó xảy ra tự nhiên bởi vì bạn nhìn thấy, quan sát, hiểu rõ? Tương tự như vậy, khi cảm thấy rằng bạn hạnh phúc, hạnh phúc đã trôi qua cửa sổ rồi. Tìm kiếm hạnh phúc là vô lý, bởi vì có hạnh phúc chỉ khi nào bạn không tìm kiếm nó.

Liệu bạn biết từ ngữ “khiêm tốn” có nghĩa gì? Và bạn có thể vun quén được khiêm tốn hay không? Nếu bạn lặp lại mỗi buổi sáng, “Tôi sẽ khiêm tốn,” đó là khiêm tốn hay sao? Hay là khiêm tốn tự nảy sinh khi bạn không còn ngạo mạn, kiêu ngạo. Trong cùng cách như vậy, khi những sự việc mà ngăn cản hạnh phúc đã đi mất rồi, khi những lo âu, khát vọng, sự tìm kiếm an toàn của người ta đã ngừng hẳn, vậy thì hạnh phúc ở đó, bạn không phải tìm kiếm nó.

Tại sao hầu hết các bạn lại im lặng như thế? Tại sao các bạn không bàn luận với tôi? Bạn biết không, rất quan trọng khi bày tỏ suy nghĩ và cảm thấy của bạn dù rằng nó xấu xa, bởi vì nó sẽ có ý nghĩa nhiều lắm cho bạn, và tôi sẽ cho bạn biết tại sao? Nếu lúc này bạn bắt đầu bộc lộ những suy nghĩ và cảm thấy của bạn, dù rằng nó ngập ngừng như thế nào chẳng nữa, khi lớn lên bạn sẽ không bị bóp nghẹt bởi môi trường sống, bởi cha mẹ, bởi xã hội, bởi truyền thống của bạn. Nhưng bắt hạnh thay những giáo viên của bạn

không khuyến khích bạn thâm nhập, họ không hỏi bạn suy nghĩ điều gì.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại khóc, và đau khổ là gì?

Krishnamurti: Một cậu bé muốn biết tại sao chúng ta lại khóc và đau khổ là gì. Bạn khóc khi nào? Bạn khóc khi một người nào đó lấy đi món đồ chơi của bạn, khi bạn bị tổn thương, khi bạn không thắng trong một trò chơi, khi giáo viên hoặc cha mẹ của bạn la mắng, hay khi một ai đó đánh bạn. Khi lớn lên bạn khóc mỗi lúc một ít đi, bởi vì chính bạn đã chai lì với sống rồi. Rất ít người trong chúng ta khóc khi lớn lên bởi vì chúng ta đã đánh mất tánh nhạy cảm lạ thường của thời niên thiếu. Nhưng đau khổ không chỉ là mất mát một điều gì đó, nó không chỉ là trạng thái cảm thấy của bị chặn đứng, bị thất vọng; đau khổ là một cái gì đó sâu thẳm hơn nhiều. Bạn thấy không, có một sự việc như là không hiểu rõ. Nếu không hiểu rõ, có đau khổ vô cùng. Nếu cái trí không vượt khỏi những rào chắn riêng của nó, có đau khổ.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể hiệp thông mà không có xung đột?

Krishnamurti: Tại sao bạn lại phản kháng xung đột? Dường như tất cả các bạn đều nghĩ rằng xung đột là một sự việc kinh hãi. Lúc này bạn và tôi đang xung đột, đúng chứ? Tôi đang cố gắng nói cho bạn một điều gì đó, và bạn không hiểu rõ; vì vậy có một ý thức của mâu thuẫn, xung đột. Và điều gì sai trái với mâu thuẫn, xung đột, bực dọc? Bộ bạn không được bực dọc à? Hiệp thông không hiện diện khi bạn tìm kiếm nó bằng cách lẩn tránh xung đột. Chỉ qua xung đột, và hiểu rõ xung đột, mới có hiệp thông.

Hiệp thông là một trong những sự việc khó khăn nhất để có được, bởi vì nó có nghĩa là một hợp nhất trọn vẹn của toàn thân tâm bạn trong tất cả điều gì bạn làm, trong tất cả điều gì bạn nói, trong tất cả điều gì bạn suy nghĩ. Bạn không có hiệp thông nếu không hiểu rõ sự liên hệ – liên hệ của bạn với xã hội, liên hệ của bạn với người đàn ông nghèo nàn, người dân làng, người ăn mày, người triệu phú và vị thống đốc. Muốn hiểu rõ sự liên hệ bạn phải đấu tranh với nó, bạn phải thâm nhập và không chỉ chấp nhận những giá trị được thiết lập bởi truyền thống, bởi cha mẹ bạn, bởi người giáo sĩ, bởi tôn giáo và hệ thống kinh tế của xã hội quanh bạn. Đó là lý do tại sao phản kháng lại rất cần thiết, nếu không bạn sẽ không bao giờ có hiệp thông.

– Chương 10 –

Vẻ đẹp bên trong

Tôi chắc chắn lúc này hay lúc khác tất cả chúng ta đã trải nghiệm một ý thức lớn lao của an bình và vẻ đẹp tràn vào chúng ta từ những cánh đồng xanh, cảnh mặt trời đang lặn, những dòng nước lặng lẽ, hay những đỉnh núi phủ đầy tuyết. Nhưng vẻ đẹp là gì? Có phải đó chỉ là sự tán thưởng mà chúng ta cảm thấy, hay vẻ đẹp là sự việc tách rời khỏi sự nhận biết? Nếu bạn có khiếu thẩm mỹ về quần áo, nếu bạn sử dụng màu sắc hài hòa, nếu bạn có những cách cư xử cao quý, nếu bạn nói năng từ tốn và giữ tư thế ngay thẳng, tất cả việc đó sáng tạo vẻ đẹp, đúng chứ? Nhưng đó chỉ là sự thể hiện bên ngoài của tình trạng bên trong, giống như một bài thơ bạn viết hay một bức tranh bạn vẽ. Bạn có thể nhìn ngắm cánh đồng xanh phản ánh dưới con sông nhưng không tận hưởng vẻ đẹp, chỉ đi ngang qua nó. Nếu, giống như một người dân chài, hàng ngày bạn nhìn thấy những con chim én bay lượn là là trên mặt nước, nó có thể chẳng có ý nghĩa bao nhiêu cho bạn; nhưng nếu bạn nhận biết vẻ đẹp lạ thường của một cái gì đó giống như thế, nó là cái gì mà xảy ra bên trong bạn và làm cho bạn nói rằng, “Đẹp quá đi!” Điều gì xảy ra để tạo thành sự nhận biết bên trong về vẻ đẹp này? Có vẻ đẹp của hình dáng bên ngoài: quần áo đẹp, những bức tranh đẹp, đồ đạc đẹp, hay không có đồ đạc gì cả, ngoại trừ những bức

tường, những cửa sổ cân xứng, trơ trọi nhưng hoàn hảo trong hình thể, và vân vân. Tôi không đang nói về điều đó, nhưng về điều gì xảy ra để sáng tạo cái vẽ đẹp bên trong này.

Chắc chắn, muốn có vẻ đẹp bên trong này, phải có sự buông bỏ hoàn toàn; ý thức của không bị giam giữ, của không bị kềm hãm, của không phòng vệ, không chống đối; nhưng sự buông bỏ trở thành hỗn loạn nếu không có tánh mộc mạc cùng nó. Và bạn biết sống mộc mạc, thỏa mãn chút ít và không suy nghĩ dựa vào “nhiều hơn” có nghĩa gì không? Phải có sự buông bỏ này cùng mộc mạc thăm thẳm bên trong – mộc mạc mà đơn sơ lạ thường bởi vì cái trí không đang thâm nhập, không đang thâm lượm, không đang suy nghĩ dựa vào “nhiều hơn.” Chính là sự đơn sơ được sinh ra từ buông bỏ cùng mộc mạc mới hiện diện tình trạng của vẻ đẹp sáng tạo. Nhưng nếu không có tình yêu, bạn không thể nào đơn sơ, bạn không thể nào mộc mạc. Bạn có lẽ nói về đơn sơ và mộc mạc, nhưng nếu không có tình yêu chúng chỉ là một hình thức của cưỡng bách, và vì vậy không có buông bỏ. Chính cái người từ bỏ anh ấy, quên đi hoàn toàn anh ấy mới có tình yêu, và thế là hiện diện tình trạng của vẻ đẹp sáng tạo.

Hiển nhiên vẻ đẹp gồm cả vẻ đẹp hình dáng; nhưng nếu không có vẻ đẹp bên trong, sự tán thưởng thuần túy bằng giác quan về vẻ đẹp hình dáng dẫn đến thoái hóa, không hiệp thông. Có vẻ đẹp bên trong chỉ khi nào bạn cảm thấy tình yêu thực sự cho những con người và cho tất cả những sự vật của trái đất; và với tình yêu đó sẽ mang lại một ý thức ân cần, cảnh giác, kiên nhẫn lạ thường. Bạn có lẽ có được kỹ thuật hoàn hảo, như một ca sĩ hay một thi sĩ, bạn có lẽ biết làm thế nào để vẽ hay đặt những từ ngữ vào với nhau, nhưng nếu không có vẻ đẹp sáng tạo bên trong này, tài năng của bạn sẽ không có ý nghĩa bao nhiêu cả.

Rủi thay, hầu hết chúng ta đang trở nên mỗi lúc một trở thành những chuyên viên kỹ thuật. Chúng ta đậu những kỳ thi, thu lượm được kỹ thuật này hay kỹ thuật kia với mục đích kiếm sống; nhưng thu lượm kỹ thuật hay phát triển khả năng mà không quan tâm đến tình trạng bên trong, chỉ tạo ra sự xấu xa và hỗn loạn trong thế giới. Nếu chúng ta thức dậy vẻ đẹp sáng tạo ở bên trong, chính nó tự bộc lộ ở bên ngoài, vậy thì có trật tự. Nhưng việc đó còn khó khăn nhiều hơn là thu lượm một phương pháp kỹ thuật, bởi vì nó có nghĩa là từ bỏ chính chúng ta hoàn toàn, đang hiện diện mà không sợ hãi, không lềm hãm, không chống cự, không phòng vệ; và vẫn vậy chúng ta có thể từ bỏ chính chúng ta chỉ khi nào có một mục đích, một ý thức đơn sơ vô cùng ở bên trong. Bên ngoài chúng ta có lẽ đơn giản, chúng ta có lẽ chỉ có một ít quần áo và hài lòng với một bữa ăn một ngày; nhưng đó không là một mục đích. Có một mục đích khi cái trí có khả năng trải nghiệm vô hạn – khi nó có tải nghiệm, và tuy nhiên vẫn giữ được sự đơn sơ. Nhưng tình trạng đó có thể hiện diện chỉ khi nào cái trí không còn đang suy nghĩ dựa vào “nhiều hơn,” dựa vào đang có được hay đang trở thành một cái gì đó nhờ vào thời gian.

Điều gì tôi đang nói có lẽ khó khăn cho bạn hiểu rõ, nhưng nó thực sự rất quan trọng. Bạn thấy không, những người kỹ thuật không là những người sáng tạo; và mỗi lúc lại càng có nhiều người kỹ thuật trên thế giới, những người biết làm cái gì và làm nó như thế nào, nhưng lại không là những người sáng tạo. Ở nước Mỹ có những máy tính có khả năng giải quyết trong ít phút những vấn đề toán học mà một người phải làm việc mười tiếng đồng hồ trong một ngày, trong một trăm năm để giải quyết nó. Những cái máy phi thường này đang được phát triển. Nhưng những máy móc không bao giờ có thể là những con người sáng tạo – và những con người

đang trở nên mỗi lúc một giống như những cái máy. Thậm chí khi họ phản kháng, sự phản kháng của họ vẫn còn trong những giới hạn của máy móc và vì vậy không là phản kháng chút nào cả.

Vì vậy khám phá sáng tạo là gì rất quan trọng. Bạn có thể sáng tạo chỉ khi nào có từ bỏ – mà thực ra có nghĩa là, khi không có ý thức của thúc đẩy, không có sợ hãi của không hiện diện, của không kiếm được, của không đến được. Rồi thì có mộc mạc, đơn sơ, và cùng nó có tình yêu. Toàn bộ việc đó là vẻ đẹp, tình trạng sáng tạo.

Người hỏi: Linh hồn có hiện diện sau khi chết không?

Krishnamurti: Nếu bạn thực sự muốn biết, làm thế nào bạn sẽ khám phá đây? Bằng cách đọc điều gì Shankara, Buddha hay Christ đã nói về nó hay sao? Bằng cách lắng nghe những người lãnh đạo hay những vị thánh riêng của bạn hay sao? Tất cả họ có lẽ hoàn toàn sai lầm. Liệu bạn sẵn lòng công nhận việc này – mà có nghĩa cái trí của bạn đang ở trong một vị trí thâm nhập?

Chắc chắn, đầu tiên bạn phải khám phá, liệu có một linh hồn hiện diện? Linh hồn là gì? Bạn có biết nó là gì hay không? Hay bạn chỉ được người ta bảo rằng có một linh hồn – được bảo bởi cha mẹ của bạn, bởi người giáo sĩ, bởi một quyển sách đặc biệt, bởi môi trường văn hóa của bạn – và đã chấp nhận nó.

Từ ngữ “linh hồn” hàm ý một cái gì đó vượt ngoài sự hiện diện thuần túy vật chất, đúng chứ? Có cái cơ thể vật chất của bạn, và cũng vậy có nhân cách của bạn, những khuynh hướng của bạn, những đạo đức của bạn; và vượt quá giới hạn tất cả việc này bạn nói rằng có linh hồn. Nếu tình trạng đó hiện diện, nó phải thuộc về tinh thần, một cái gì đó mà có

chất lượng của không thời gian; và bạn đang hỏi liệu rằng có một cái gì đó thuộc tinh thần hiện diện sau khi chết. Đó là một phần của câu hỏi.

Phần còn lại là: chết là gì? Liệu bạn biết chết là gì? Bạn muốn biết liệu có sự hiện diện sau khi chết; nhưng, bạn biết không, câu hỏi đó không quan trọng. Câu hỏi quan trọng là: bạn có thể biết được chết trong khi bạn đang sống hay không? Liệu có ý nghĩa gì nếu người ta bảo với bạn rằng có hay không có sự hiện diện sau khi chết? Bạn vẫn còn không biết được. Nhưng bạn có thể khám phá cho chính mình chết là gì, không phải sau khi bạn đã chết, như ng trong khi bạn đang sống, khoẻ mạnh, đầy sức sống, trong khi bạn đang suy nghĩ, đang cảm thấy.

Đây cũng là một phần của giáo dục. Được giáo dục không phải chỉ có hiệu quả trong môn toán, lịch sử hay địa lý, nó cũng phải có khả năng hiểu rõ cái sự việc lạ thường này được gọi là chết – không phải khi bạn đang hấp hối phần cơ thể vật chất, nhưng trong khi bạn đang sống, trong khi bạn đang cười, trong khi bạn đang leo lên một cái cây, trong khi bạn đang chèo một con thuyền hay đang bơi lội. Chết là cái không biết được, và điều gì cần chú ý là biết cái không biết được trong khi bạn đang sống.

Người hỏi: Khi chúng ta bị bệnh tật, tại sao cha mẹ chúng ta lại lo âu và lo âu cho chúng ta?

Krishnamurti: Hầu hết cha mẹ ít ra cũng một phần nào đó quan tâm chăm sóc con cái của họ, để ý chúng, nhưng khi họ lo âu và lo âu cho các bạn nó chỉ ra rằng họ quan tâm nhiều đến chính họ hơn là đến con cái của họ. Họ không muốn bạn chết, bởi vì họ nói rằng, “nếu con trai hay con gái chúng tôi chết, chuyện gì sẽ xảy ra cho chúng tôi?” Nếu cha mẹ yêu quý

con cái của họ, bạn biết điều gì xảy ra không? Nếu cha mẹ bạn thực sự thương yêu bạn, họ sẽ chắc chắn rằng bạn không còn nguyên nhân cho sự sợ hãi, rằng bạn là con người lành mạnh và hạnh phúc; họ sẽ chắc chắn rằng không có chiến tranh, không có nghèo đói trong thế giới, rằng xã hội không hủy diệt bạn hay bất kỳ người nào quanh bạn, dù rằng đó là những dân làng, hay những con người trong những thị trấn, hay những thú vật. Chính bởi vì những bậc cha mẹ không thực sự thương yêu con cái của họ nên mới có những chiến tranh, nên mới có những người giàu có và những người nghèo khổ. Họ đã đầu tư toàn bộ thân tâm riêng của họ trong con cái và qua con cái họ hy vọng được tiếp tục, và nếu bạn bị bệnh quá nặng họ lo âu; vì vậy họ quan tâm đến sự đau khổ riêng của họ. Nhưng họ sẽ không thừa nhận việc đó.

Bạn thấy không, tài sản, đất đai, tên tuổi, giàu sang và gia đình là những phương tiện của sự tiếp tục riêng của người ta, mà cũng được gọi là vĩnh cửu; và khi một điều gì đó xảy ra cho con cái của họ thì cha mẹ bị sợ hãi, bị cuốn hút vào sự đau khổ vô cùng, bởi vì theo căn bản họ quan tâm đến chính bản thân họ. Nếu cha mẹ thực sự quan tâm đến con cái của họ, xã hội sẽ được thay đổi ngay tức khắc; chúng ta sẽ có một loại giáo dục khác hẳn, những ngôi nhà khác hẳn, một thế giới không còn chiến tranh.

Người hỏi: Những đền chùa có nên mở cửa cho tất cả mọi người thờ phụng hay không?

Krishnamurti: Đền chùa là gì? Nó là một nơi thờ phụng mà trong đó có một biểu tượng của Thượng đế, biểu tượng là một hình ảnh được tưởng tượng bởi cái trí và được chạm khắc từ đá bằng bàn tay. Cái cục đá đó, cái hình ảnh đó, không là Thượng đế, đúng chứ? Nó chỉ là một biểu tượng, và

một biểu tượng giống như cái bóng của bạn khi đi dưới ánh nắng mặt trời. Cái bóng không là bạn; và những biểu tượng này trong những đền chùa không là Thượng đế, không là sự thật, chân lý. Vì vậy tại sao lại phải đặt thành vấn đề ai đi vào hay ai không đi vào đền chùa? Tại sao lại phải rối rắm về nó như vậy? Sự thật có thể ở trên một chiếc lá khô, nó có thể trong một tảng đá nằm bên lề đường, trong những dòng nước đang phản ánh vẻ đẹp của một buổi chiều, trong những đám mây, trong nụ cười của người phụ nữ đang vác một bó nặng. Có sự thật trong toàn thể giới này, không nhất thiết trong đền chùa; và thông thường nó *không* ở trong đền chùa, bởi vì đền chùa đó được tạo ra từ sự sợ hãi của con người, nó được đặt nền tảng trên ham muốn của con người để có được sự an toàn, dựa vào sự phân chia của con người về những niềm tin và giai cấp. Thế giới này là thế giới của chúng ta, chúng ta là những con người đang sống cùng nhau, và nếu một con người đang tìm kiếm Thượng đế anh ấy tránh xa những đền chùa bởi vì chúng phân chia con người. Nhà thờ Thiên chúa giáo, thánh đường Hồi giáo, ngôi đền Ấn giáo riêng của bạn – tất cả chúng đều phân chia con người, và một con người đang tìm kiếm Thượng đế sẽ chẳng có những sự việc này. Vì vậy câu hỏi liệu một ai đó có nên đi vào đền chùa hay không chỉ là một đề tài chính trị; nó không là sự thật.

Người hỏi: Kỷ luật đóng vai trò gì trong sống chúng ta?

Krishnamurti: Rủi thay nó đóng một vai trò to lớn, đúng chứ? Một phần lớn sống của các bạn được kỷ luật: hãy làm *việc này* và đừng làm *việc kia*. Bạn được bảo khi nào thức dậy, ăn cái gì và đừng ăn cái gì, bạn phải biết cái gì và không được biết cái gì; bạn được bảo rằng bạn phải đọc sách, đi đến những lớp học, thi đậu những kỳ thi, và vân vân. Cha mẹ của

bạn, giáo viên của bạn, xã hội của bạn, truyền thống của bạn, những quyền sách thiêng liêng của bạn đều bảo bạn phải làm gì; vì vậy sống của bạn bị giới hạn, bị vây quanh bởi kỷ luật, đúng chứ? Bạn là một tù nhân của *làm cái này* và *không được làm cái kia*, chúng là những song chắn của cái cũ của bạn.

Lúc này, điều gì xảy ra cho một cái trí bị trói buộc bởi kỷ luật? Chắc chắn, chỉ khi nào bạn sợ hãi một cái gì đó, khi bạn kháng cự một cái gì đó, thì phải có kỷ luật; vậy thì bạn phải kiểm soát, giam giữ chính mình lại. Hoặc bạn làm việc này vì ý muốn riêng của bạn, hoặc xã hội làm nó cho bạn – xã hội là cha mẹ của bạn, giáo viên của bạn, truyền thống của bạn, những quyền sách thiêng liêng của bạn. Nhưng nếu bạn bắt đầu thâm nhập, khám phá, nếu bạn học hành và hiểu rõ mà không có sợ hãi, vậy thì kỷ luật có cần thiết nữa hay không? Bởi vì chính hiểu rõ đó sáng tạo trật tự thực sự riêng của nó, mà không được sinh ra từ áp đặt hay cưỡng bách.

Làm ơn hãy suy nghĩ điều này; bởi vì khi bạn bị kỷ luật qua sợ hãi, bị nghiền nát bởi sự cưỡng bách của xã hội, bị điều phối bởi điều gì cha mẹ và giáo viên của bạn dạy dỗ, bạn không có tự do, không có hân hoan, và tất cả những hành động khởi đầu đều không có. Văn hóa càng cổ xưa bao nhiêu, gánh nặng của truyền thống mà kỷ luật bạn càng nặng nề bấy nhiêu, sai bảo bạn phải làm điều gì và không được làm điều gì; và thế là bạn bị đàn áp, thuộc tâm lý bạn bị san bằng như thể một cái máy cán thép chạy qua bạn. Đó là điều gì đã xảy ra ở Ấn độ. Gánh nặng của truyền thống quá khủng khiếp đến độ tất cả những hành động khởi đầu đều bị triệt tiêu, và bạn đã không là một cá thể nữa; bạn chỉ còn là một phần của bộ máy xã hội, và với việc đó bạn lại mãi nguyên. Bạn hiểu không? Bạn không phản kháng, không nổi tung, không thoát ra. Cha mẹ bạn không muốn bạn phản kháng, giáo viên của

bạn không muốn bạn phá vỡ, vì vậy giáo dục của bạn chỉ nhằm mục đích tạo cho bạn tuân phục vào một khuôn mẫu đã được thiết lập. Vậy thì bạn không thể là một con người tổng thể, bởi vì sợ hãi gặm nhấm quả tim của bạn; và chừng nào còn sợ hãi thì không có hân hoan, không có sáng tạo.

Người hỏi: Ngay lúc này, khi ông đang nói về những đèn chùa, ông nói đến hình tượng của Thượng đế như thể là một cái bóng. Chúng ta không thể thấy một cái bóng của một con người nếu không có một con người thực sự tỏa vào cái bóng đó.

Krishnamurti: Bạn thỏa mãn với cái bóng à? Nếu bạn đói, liệu bạn sẽ thỏa mãn khi chỉ nhìn thức ăn hay sao? Vậy thì tại sao lại thỏa mãn với cái bóng trong đèn chùa? Nếu bạn muốn hiểu rõ thăm thẳm sự thật, bạn sẽ thả cái bóng đó đi. Nhưng, bạn thấy không, bạn bị mê hoặc bởi cái bóng, cái biểu tượng, cái hình ảnh bằng đá. Hãy nhìn việc gì đang xảy ra trên thế giới. Con người đã bị phân chia bởi vì họ thờ phụng một cái bóng đặc biệt nào đó trong một thánh đường, trong một đèn chùa, trong một nhà thờ. Có thể có vô số những cái bóng, nhưng chỉ có một sự thật, chân lý, mà không thể bị phân chia; và đối với chân lý đó thì không có con đường, cũng không thuộc Thiên chúa giáo, Hồi giáo, Ấn giáo, hay bất kỳ tôn giáo nào khác.

Người hỏi: Những kỳ thi có lẽ không cần thiết cho cậu trai hay cô gái giàu có mà tương lai họ đã được bảo đảm, nhưng chúng không cần thiết cho những học sinh nghèo khổ mà phải chuẩn bị để mưu sinh hay sao? Và liệu sự cần thiết của các em ít khẩn cấp hơn, đặc biệt nếu chúng ta đang sống trong xã hội như chúng ta là lúc này?

Krishnamurti: Bạn coi xã hội như nó là lúc này vì quá quen thuộc. Tại sao vậy? Bạn là người không phụ thuộc vào giai cấp nghèo khổ, khá sung túc, tại sao bạn lại không phản kháng – không phải như một người cộng sản hay như một người xã hội, nhưng phản kháng toàn cấu trúc của xã hội? Bạn có thể làm việc này, vì vậy tại sao bạn không sử dụng thông minh của bạn để khám phá điều gì là sự thật và sáng tạo một xã hội mới mẻ? Con người nghèo khổ sẽ không phản kháng, bởi vì anh ấy không có năng lượng hay thời gian để suy nghĩ; anh ấy hoàn toàn bị bận rộn, anh ấy muốn có thức ăn, công việc làm. Nhưng bạn là người có nhàn rỗi, một ít thời gian rảnh rỗi để sử dụng thông minh của bạn, tại sao *bạn* không phản kháng đi? Tại sao bạn không khám phá cái gì là một xã hội đúng đắn, một xã hội thực sự, và xây dựng một văn minh mới mẻ? Nếu nó không bắt đầu nơi bạn, rõ ràng nó sẽ không thể nào bắt đầu nơi những người nghèo khổ.

Người hỏi: *Lệu những người giàu có sẵn lòng trao tặng nhiều thứ của họ vì lợi ích của những người nghèo khổ?*

Krishnamurti: Chúng ta không đang nói về cái gì người giàu có nên trao tặng vì lợi ích của những người nghèo khổ. Dù họ có trao tặng nhiều bao nhiêu chăng nữa, nó vẫn không thỏa mãn cho những người nghèo khổ – nhưng điều đó không là vấn đề. Bạn là người giàu có, và vì vậy là người có cơ hội để vun quén thông minh, bạn không thể thông qua cách mạng sáng tạo một xã hội mới mẻ, hay sao? Nó phụ thuộc vào bạn, không phải vào bất kỳ người nào khác; nó phụ thuộc vào mỗi người trong chúng ta, không phụ thuộc vào những người giàu có hay những người nghèo khổ, hay những người cộng sản. Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều không có tinh thần

phản kháng này, sự thôi thúc để phá vỡ này, để khám phá này; và chính tinh thần này mới quan trọng.

– Chương 11 –

Tuân phục và phản kháng

Bạn có khi nào ngồi rất yên lặng với hai mắt nhắm lại và nhìn ngắm chuyển động của suy nghĩ riêng của bạn? Bạn có khi nào quan sát cái trí của bạn đang làm việc – hay nói cách khác, cái trí của bạn đang quan sát chính nó trong vận hành, chỉ để xem thử những suy nghĩ của bạn là gì, những cảm thấy của bạn là gì, bạn nhìn cây cối như thế nào, những bông hoa, những con chim, những con người, bạn đáp lại một đề nghị hay phản ứng một suy nghĩ mới như thế nào? Bạn có từng làm việc này chưa? Nếu bạn chưa làm, bạn đang mất đi nhiều lắm. Hiểu rõ cái trí của bạn làm việc như thế nào là một mục đích cốt lõi của giáo dục. Nếu bạn không biết cái trí của bạn phản ứng như thế nào, nếu cái trí của bạn không nhận biết những hoạt động riêng của nó, bạn sẽ không bao giờ khám phá xã hội là gì. Bạn có lẽ đọc những quyển sách về xã hội học, nghiên cứu khoa học xã hội, nhưng nếu bạn không biết cái trí riêng của bạn làm việc như thế nào bạn không thể hiểu xã hội thực sự là gì, bởi vì cái trí của bạn là bộ phận của xã hội; nó là xã hội. Những phản ứng của bạn, những niềm tin của bạn, việc đi đến đền chùa của bạn, quần áo bạn mặc, những sự việc bạn làm và không làm và điều gì bạn suy nghĩ – xã hội được tạo nên từ tất cả điều này, nó là bản sao của điều gì đang diễn tiến trong cái trí riêng của bạn.

Vì vậy cái trí của bạn không tách khỏi xã hội, nó không tách biệt văn hóa của bạn, tôn giáo của bạn, phân chia giai cấp khác nhau của bạn, những tham vọng và những xung đột của nhiều người. Tất cả những điều này là xã hội, và bạn là bộ phận của xã hội. Không có cái “bạn” tách khỏi xã hội.

Hiện nay, xã hội luôn luôn đang cố gắng kiểm soát, định hình, uốn khuôn sự suy nghĩ của những người trẻ. Từ khoảnh khắc bạn được sinh ra và bắt đầu nhận được những cảm xúc, người cha và người mẹ của bạn liên tục đang dạy bảo bạn làm việc gì và không làm việc gì, tin tưởng điều gì và không tin tưởng điều gì; bạn được bảo rằng có Thượng đế, hay không có Thượng đế nhưng lại có cái chính thể đang cầm quyền và một người độc tài nào đó là vị thánh của nó. Từ niên thiếu việc này được tuôn vào bạn, mà có nghĩa rằng cái trí của bạn – mà còn rất non dại, dễ bị ảnh hưởng, tọc mạch, hiếu kỳ, muốn thâm nhập, muốn được khám phá – dần dần đang bị bao bọc lại, bị quy định, bị định hình để cho bạn sẽ ăn khớp với khuôn mẫu của một xã hội đặc biệt và không là một người cách mạng. Từ thói quen của suy nghĩ theo khuôn mẫu đã được thiết lập sẵn trong bạn, thậm chí nếu bạn “phản kháng” thì nó vẫn ở trong khuôn mẫu. Nó giống như những tù nhân phản kháng để có thức ăn tốt hơn, tiện nghi nhiều hơn – nhưng luôn luôn ở trong nhà tù. Khi bạn tìm kiếm Thượng đế, hay cố gắng tìm ra như thế nào là một chính quyền đúng đắn, nó luôn luôn ở trong khuôn mẫu của xã hội, mà nói rằng, “Điều này đúng và điều kia sai, điều này tốt và điều kia xấu, đây là người lãnh đạo đúng đắn và đây là những vị thánh.” Vì vậy, sự phản kháng của bạn, giống như cái tạm gọi là cách mạng đã được thiết lập bởi những con người rất khôn khéo hay tham vọng, luôn luôn bị giới hạn bởi quá khứ. Đó không là phản kháng, đó không là cách mạng: đó chỉ là hoạt động được nâng cao, một cuộc đấu tranh can đảm hơn ở

trong khuôn mẫu. Phản kháng thực sự, cách mạng thực sự là phá vỡ khuôn mẫu và thâm nhập phía bên ngoài của nó.

Bạn thấy không, tất cả những người đổi mới – không đặt thành vấn đề *họ* là ai – chỉ quan tâm làm tốt đẹp hơn những điều kiện ở trong nhà tù. Họ không bao giờ bảo bạn không tuân phục, họ không bao giờ nói rằng, “hãy phá vỡ bức tường của truyền thống và uy quyền, giải thoát khỏi tình trạng bị quy định đang nhốt chặt cái trí.” Và đó là giáo dục thực sự: không chỉ đòi hỏi bạn đậu những kỳ thi mà bạn đã học gạo vì chúng, hay viết ra một điều gì đó mà bạn học thuộc lòng, nhưng còn giúp đỡ bạn thấy được những bức tường của nhà tù này mà trong đó cái trí bị nhốt chặt. Xã hội tác động vào tất cả chúng ta, nó liên tục định hướng sự suy nghĩ của chúng ta, và áp lực của xã hội từ bên ngoài này dần dần được diễn đạt như bên trong; nhưng, dù nó vào trong sâu thẳm bao nhiêu, nó vẫn còn ở bên ngoài và không có sự việc như bên trong chừng nào bạn còn chưa phá vỡ tình trạng bị quy định này. Bạn phải biết bạn đang suy nghĩ điều gì, và liệu bạn có đang suy nghĩ như một người Ấn giáo, hay như một người Hồi giáo, hay như một người Thiên chúa giáo; đó là, bị quy định vào tôn giáo mà bạn tình cờ lệ thuộc. Bạn phải nhận biết điều gì bạn tin tưởng hay không tin tưởng. Tất cả việc này là khuôn mẫu của xã hội và, nếu bạn không nhận biết cái khuôn mẫu và phá vỡ nó đi, bạn vẫn còn là một tù nhân mặc dù bạn có lẽ nghĩ rằng bạn được tự do.

Nhưng bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều quan tâm đến sự phản kháng bên trong nhà tù; chúng ta muốn thức ăn tốt hơn, một ít ánh sáng hơn, một cửa sổ rộng hơn để cho chúng ta có thể nhìn thấy bầu trời nhiều hơn nữa. Chúng ta quan tâm đến vấn đề những giai cấp khác có nên đi vào đền chùa hay không; chúng ta muốn phá vỡ giai cấp đặc biệt này, và chính trong phá vỡ một giai cấp đó chúng ta lại tạo ra một

giai cấp khác, một giai cấp “cao cấp hơn”; vì vậy chúng ta vẫn còn là những tù nhân, và không có tự do trong nhà tù. Tự do vượt khỏi những bức tường, vượt khỏi khuôn mẫu của xã hội; nhưng muốn được tự do khỏi khuôn mẫu đó bạn phải hiểu rõ toàn bộ những chứa đựng của nó, mà là hiểu rõ cái trí riêng của bạn. Chính cái trí đã tạo ra văn minh hiện nay, văn hóa hay xã hội bị trói buộc bởi truyền thống này và, nếu không hiểu rõ cái trí riêng của bạn, chỉ phản kháng như một người cộng sản, một người xã hội, cái này hoặc cái kia, chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải hiểu rõ về chính mình, phải nhận biết tất cả những hoạt động của bạn, những suy nghĩ của bạn và những cảm thấy của bạn; và đây là giáo dục, đúng chứ? Bởi vì khi bạn hoàn toàn nhận biết chính mình, cái trí của bạn trở nên rất nhạy cảm, rất tinh táo.

Bạn thử việc này đi – không phải một ngày nào đó trong một tương lai xa, nhưng là ngày mai hay chiều nay. Nếu có quá nhiều người trong phòng của bạn, nếu ngôi nhà của bạn đông người, vậy thì hãy đi khỏi một mình, hãy ngồi dưới một gốc cây hay bên bờ sông và yên lặng quan sát cái trí của bạn làm việc như thế nào. Đừng sửa đổi nó, đừng nói rằng, “cái này đúng, cái kia sai,” nhưng hãy quan sát nó như bạn xem một cuốn phim; khi bạn đi vào rạp chiếu bóng bạn không tham dự trong cuốn phim; những nam nữ diễn viên đang diễn, nhưng bạn chỉ đang quan sát. Trong cùng cách như vậy, hãy quan sát cái trí của bạn làm việc như thế nào. Nó thực sự rất lý thú, còn lý thú hơn bất kỳ cuốn phim nào, bởi vì cái trí của bạn là căn bản của toàn thể giới và nó chứa đựng tất cả những sự việc mà con người đã trải nghiệm. Bạn có hiểu không? Cái trí của bạn là nhân loại, và khi bạn nhận biết điều này, bạn sẽ có từ bi vô biên. Từ hiểu rõ về chính

mình này tình yêu hện diện; và rồi bạn sẽ biết, khi bạn nhìn thấy những sự việc dễ thương, tình yêu là gì.

Người hỏi: Ông học tất cả những điều ông đang nói bằng cách nào và làm thế nào chúng tôi có thể hiểu rõ nó?

Krishnamurti: Đó là một câu hỏi hay, đúng chứ?

Lúc này nếu tôi được phép nói về chính tôi một chút xíu, tôi chưa bao giờ đọc bất kỳ quyển sách nào nói về những sự việc này, hoặc kinh Upanishads, kinh Bhagavad Gita, hay bất kỳ những quyển sách tâm lý; nhưng như tôi đã nói cho bạn, nếu bạn quan sát cái trí riêng của bạn, tất cả đều ở đó. Vì vậy ngay khi bạn khởi sự chuyến hành trình của hiểu rõ về chính mình, những quyển sách không quan trọng lắm. Nó giống như đi vào một vùng đất lạ ở đó bạn bắt đầu khám phá những sự vật mới mẻ và có những khám phá kinh ngạc; nhưng, bạn thấy không, tất cả điều đó bị hủy diệt nếu bạn trao sự quan trọng vào chính bạn. Khoảnh khắc bạn nói rằng, “tôi đã khám phá, tôi biết rồi, tôi là một người vĩ đại bởi vì tôi đã khám phá cái này và cái kia,” bạn đã mất rồi. Nếu bạn phải thực hiện một chuyến đi dài, bạn phải mang theo rất ít; nếu bạn muốn leo lên độ cao nào đó, bạn phải mang theo đồ đạc thật nhẹ nhàng.

Vì vậy câu hỏi này thực sự quan trọng, bởi vì khám phá và thấu triệt hiện diện qua hiểu rõ về chính mình, qua quan sát những vận dụng của cái trí. Điều gì bạn nói về người láng giềng của bạn, bạn nói như thế nào, bạn đi như thế nào, bạn nhìn bầu trời như thế nào, bạn nhìn chim chóc như thế nào, bạn cư xử với người ta như thế nào, bạn chặt một cành cây như thế nào – tất cả những sự việc này là quan trọng, bởi vì chúng hành động giống như những tấm gương t hể hiện

bạn chính xác như bạn là và, nếu bạn tỉnh táo, bạn khám phá mọi thứ đều mới mẻ lại từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc.

Người hỏi: Liệu chúng ta nên hình thành một ý tưởng về một người nào đó?

Krishnamurti: Bạn nên có những ý tưởng về con người à? Bạn nên hình thành một quan điểm, thực hiện một đánh giá về người nào đó hay sao? Khi bạn có những ý tưởng về người giáo viên của bạn, điều gì quan trọng với bạn đây? Không phải người giáo viên của bạn, nhưng những ý tưởng của bạn về ông ấy. Và đó là điều gì đang xảy ra trong sống, đúng chứ? Tất cả chúng ta đều có những quan điểm về mọi người; chúng ta nói rằng, “Anh ấy tốt,” “Anh ấy mơ mộng,” “Anh ấy mê tín,” “Anh ấy làm việc này hay việc kia.” Chúng ta có một bức màn của những ý tưởng giữa chúng ta và một người khác, vì vậy chúng ta không bao giờ thực sự gặp gỡ con người đó. Khi thấy một ai đó đang làm một điều gì đó, chúng ta nói rằng, “Anh ấy đã làm việc này;” vì vậy nó trở nên quan trọng đối với những biến cố có ngày tháng. Bạn hiểu rõ không? Nếu bạn thấy một ai đó làm một điều gì mà bạn nhận xét tốt hay xấu, lúc đó bạn có một quan điểm về anh ấy mà có khuynh hướng trở thành cố định và, khi bạn gặp người đó mười ngày sau hay một năm sau, bạn vẫn còn nghĩ về anh ấy dựa vào quan điểm của bạn. Nhưng, trong suốt thời gian này anh ấy có lẽ đã thay đổi; vì vậy rất quan trọng khi không nói rằng, “Anh ấy giống như thế đó,” nhưng hãy nói rằng, “Anh ấy giống như thế đó vào tháng Hai,” bởi vì vào cuối năm chắc có lẽ anh ấy hoàn toàn khác hẳn. Nếu bạn nói về bất kỳ người nào rằng, “Tôi biết người đó,” bạn có lẽ hoàn toàn sai lầm, bởi vì bạn biết anh ấy chỉ vào một thời điểm nào đó, hay bởi những biến cố đã xảy ra vào một ngày

tháng đặc biệt, và tách khỏi ngày tháng đó bạn không biết chút nào về anh ấy. Vì vậy điều gì quan trọng là gặp gỡ một người khác luôn luôn bằng một cái trí trong sáng, không phải bằng những thành kiến của bạn, bằng những ý tưởng cố định của bạn, bằng những quan điểm của bạn.

Người hỏi: Cảm thấy là gì và chúng ta cảm thấy như thế nào?

Krishnamurti: Nếu bạn có những bài học môn sinh lý học, giáo viên của bạn sẽ giải thích cho bạn làm thế nào hệ thần kinh của con người được hình thành. Khi một ai đó cầu vėjo bạn, bạn cảm thấy đau đớn. Điều đó có nghĩa gì? Thần kinh của bạn chuyên chở một cảm giác đến bộ não, bộ não giải thích nó như đau đớn, và rồi bạn nói rằng, “Anh đã làm đau đớn tôi.” Lúc này, đó là một phần của cảm thấy vật chất.

Tương tự như vậy, có cảm thấy tâm lý, đúng chứ? Nếu bạn nghĩ rằng bạn đẹp đẽ và một ai đó nói rằng, “Bạn là một con người xấu xí,” bạn cảm thấy bị tổn thương. Mà có nghĩa gì? Bạn nghe những từ ngữ nào đó mà bộ não giải thích như khó chịu hay sỉ nhục, và bạn bị bực dọc; hay một ai đó nịnh nọt bạn, và bạn nói rằng, “Thú vị làm sao khi nghe những lời này.” Vì vậy suy nghĩ-cảm thấy là một phản ứng – một phản ứng đến đau nhói khi bị kim châm, đến một lãng mạ, đến nịnh nọt và vân vân. Toàn việc này là tiến hành của suy nghĩ-cảm thấy; nhưng nó còn phức tạp hơn việc này nhiều, và bạn có thể thâm nhập sâu hơn và sâu hơn vào nó.

Bạn thấy không, khi chúng ta có một cảm thấy, chúng ta luôn luôn đặt tên nó, đúng chứ? Chúng ta nói nó là dễ chịu hay khó chịu. Khi chúng ta tức giận, chúng ta cho cảm thấy đó một cái tên, chúng ta gọi nó là tức giận; nhưng có khi nào bạn suy nghĩ điều gì sẽ xảy ra nếu bạn không đặt tên cho một

cảm thấy? Bạn thử nó đi. Lần sau bạn tức giận, đừng đặt tên nó, đừng gọi nó là tức giận; chỉ nhận biết cảm thấy đó mà không đặt cho nó một cái tên, và xem thử điều gì xảy ra.

Người hỏi: Sự khác nhau giữa văn hóa Ấn độ và văn hóa Mỹ là gì?

Krishnamurti: Khi chúng ta nói về văn hóa Mỹ chúng ta thông thường có nghĩa là văn hóa Châu âu được gieo trồng ở nước Mỹ, một văn hóa được bổ sung và mở rộng khi gặp gỡ những biên giới mới, vật chất cũng như tinh thần.

Và văn hóa Ấn độ là gì? Văn hoá bạn có ở đây là gì? Bạn có ý nói gì qua từ ngữ “văn hóa”? Nếu bạn đã từng làm bất kỳ công việc làm vườn nào bạn biết làm thế nào để vun sới và chuẩn bị đất. Bạn đào, vất những cục đá đi, và nếu cần thiết bạn thêm vào phân bón, một pha trộn của những lá cây thối rữa, cỏ, phân bón, và những loại chất hữu cơ khác, để làm cho đất màu mỡ, và sau đó bạn trồng trọt. Đất màu mỡ đem chất dinh dưỡng đến cho cây, và cái cây đó dần dần sản sinh ra cái vật đẹp tuyệt vời kia được gọi là một bông hồng.

Hiện nay, văn hóa Ấn độ giống như thế đó. Hàng triệu người đã tạo ra nó bởi những đấu tranh của họ, bởi vận dụng ý chí của họ, bởi muốn việc này và chống cự lại việc kia, bởi liên tục suy nghĩ, chịu đựng đau khổ, sợ hãi, lẩn tránh, thích thú; khí hậu, thực phẩm và trang phục cũng có ảnh hưởng của chúng vào nó. Vì vậy chúng ta có ở đây một mảnh đất tuyệt vời, mảnh đất đó là cái trí; và trước khi nó hoàn toàn bị đúc khuôn, đã có một ít người sáng tạo, tràn đầy sức sống bùng nổ khắp Châu á. Họ đã không nói, như bạn nói rằng, “Tôi phải tuân theo những luật lệ của xã hội. Cha của tôi sẽ nghĩ gì nếu tôi không như vậy”? Trái lại, họ là những con người đã khám phá cái gì đó và họ không thờ ơ lãnh đạm, họ

nóng bỏng sôi sục bởi cái gì đó. Lúc này, toàn bộ những việc đó là văn hóa Ấn độ. Bạn nghĩ điều gì, thức ăn bạn ăn, quần áo bạn mặc, cách cư xử của bạn, những truyền thống của bạn, lời nói của bạn, những bức tranh và những bức tượng của bạn, những thần thánh của bạn, những vị giáo sĩ của bạn và những quyển sách thiêng liêng của bạn – tất cả những việc đó là văn hóa Ấn độ, đúng chứ?

Vì vậy văn hóa Ấn độ trong một chừng mực hơi khác biệt văn hoá Châu âu, nhưng phía dưới đó sự chuyển động đều giống hệt nhau. Chuyển động này có lẽ tự thể hiện khác biệt ở nước Mỹ, bởi vì những đòi hỏi khác biệt ở đó; họ có ít truyền thống hơn và có nhiều tủ lạnh hơn, nhiều xe hơi hơn, và vân vân. Nhưng nó là cùng **chuyển động** ở phía dưới – chuyển động để khám phá hạnh phúc, để khám phá Thượng đế là gì, sự thật là gì, chân lý là gì; và khi chuyển động này ngừng lại, văn hóa suy đồi, như nó đã xảy ra trong quốc gia này. Khi chuyển động này bị ngăn cản bởi uy quyền, bởi truyền thống, bởi sợ hãi, có sự phân rã, thoái hóa.

Sự thôi thúc để khám phá sự thật là gì, Thượng đế là gì, là thôi thúc **thực** sự duy nhất và tất cả những thôi thúc khác đều là phần phụ. Khi bạn ném một viên đá vào mặt nước đứng yên, nó làm thành những vòng tròn lan rộng. Những vòng tròn lan rộng này là những chuyển động phụ, những phản ứng xã hội, nhưng chuyển động thực sự thì ngay ở trung tâm, mà là chuyển động để khám phá hạnh phúc, Thượng đế, sự thật; và bạn không thể khám phá nó chừng nào bạn còn bị trói buộc trong sợ hãi, bị giam giữ bởi đe dọa. Từ khoảnh khắc có sự phát sinh của đe dọa và sợ hãi, văn hóa suy đồi.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng, khi bạn còn nhỏ *không* trở nên bị quy định, *không* bị nhốt trong sợ hãi của cha mẹ bạn, của xã hội, để cho trong bạn có chuyển động không

thời gian này để khám phá điều gì là sự thật. Những con người khám phá sự thật là gì, Thượng đế là gì – chỉ những con người như thế đó mới có thể sáng tạo một văn minh mới mẻ, một văn hóa mới mẻ; không phải những con người tuân phục, hay những con người chỉ phản kháng trong nhà tù của tình trạng quy định cũ. Bạn có lẽ khoác vào những chiếc áo choàng của người tu khổ hạnh, tham gia tổ chức này hay tổ chức kia, từ bỏ một tôn giáo này để theo một tôn giáo khác, cố gắng bằng nhiều cách để được tự do; nhưng nếu trong bạn không có tự do này để khám phá điều gì là sự thật, điều gì là chân lý, điều gì là tình yêu, những nỗ lực của bạn sẽ không có ý nghĩa. Có lẽ bạn rất có học thức và làm những sự việc mà xã hội gọi là tốt lành, nhưng tất cả chúng đều ở trong những bức tường ngục tù của truyền thống và vì vậy chẳng có giá trị cách mạng gì cả.

Người hỏi: Ông nghĩ gì về những người Ấn độ?

Krishnamurti: Đó thực sự là một câu hỏi ngây thơ, đúng chứ? Thấy những sự kiện mà không có quan điểm là một việc, nhưng có những quan điểm về những sự kiện là một việc hoàn toàn khác hẳn. Đó là một việc khi chỉ thấy cái sự kiện rằng nguyên một chủng tộc bị trói buộc trong mê tín, trong sợ hãi, nhưng hoàn toàn là một việc khác khi thấy cái sự kiện đó và chỉ trích nó. Những quan điểm không quan trọng, bởi vì tôi sẽ còn có một quan điểm khác nữa. Quan tâm đến những quan điểm là một hình thức dốt nát của suy nghĩ. Điều quan trọng là thấy những sự kiện như chúng là mà không có quan điểm, không có đánh giá, không có so sánh.

Cảm thấy vẻ đẹp mà không có quan điểm là nhận biết thực sự duy nhất về vẻ đẹp. Tương tự như vậy, nếu bạn có thể thấy những người Ấn độ chính xác như họ là, thấy họ rất

rõ ràng mà không có **nh**ng quan điểm cố định, mà không đánh giá, rồi thì điều gì bạn thấy sẽ là sự thật.

Những người Ấn độ có những cách cư xử nào đó, những phong tục nào đó của riêng họ, nhưng căn bản họ cũng giống như bất kỳ người nào khác. Họ chán nản, họ hung ác, họ sợ hãi, họ phản kháng bên trong nhà tù của xã hội, cũng giống như người ta làm ở mọi nơi. Giống như những người Mỹ, họ cũng muốn thoải mái, chỉ là lúc này họ không có nó trong chừng mực nào đó. Họ có một truyền thống nặng nề về việc từ bỏ thế giới và cố gắng để trở nên thánh thiện; nhưng họ cũng có những tham vọng bám rễ sâu, đạo đức giả, tham lam, ganh tị, và họ bị vỡ vụn bởi những giai cấp, như những con người ở khắp mọi nơi, chỉ khác là ở đây có nhiều hung tợn hơn. Ở đây trong Ấn độ bạn có thể thấy rõ ràng toàn hiện tượng của điều gì đang xảy ra trong thế giới. Chúng ta muốn được thương yêu, nhưng chúng ta không biết tình yêu là gì; chúng ta không hạnh phúc, khao khát một cái gì đó thực sự, và chúng ta quay sang **nh**ng quyển sách, kinh Upanishads, kinh Gita, hay kinh Bible, vì vậy chúng ta bị mất hút trong từ ngữ, trong những giả thuyết. Dù nó ở đây, hay ở Nga, hay ở Mỹ, cái trí của con người đều giống hệt nhau, chỉ khác là nó tự thể hiện trong nhiều cách khác nhau dưới những bầu trời khác nhau và những chính thể khác nhau.

– Chương 12 –

Sự tự tin của hồn nhiên

Chúng ta đã bàn luận vấn đề phản kháng bên trong nhà tù: làm thế nào tất cả những người đổi mới, những người lý tưởng và những người khác mà liên tục hoạt động trong việc sản sinh ra những kết quả nào đó, luôn luôn đang phản kháng bên trong những bức tường của tình trạng bị quy định riêng của họ, trong những bức tường của cấu trúc xã hội riêng của họ, trong cái khuôn mẫu văn hóa của văn minh mà là một diễn tả của một ý muốn chung của nhiều người. Tôi nghĩ lúc này sẽ là đúng lúc nếu chúng ta có thể hiểu được sự tự tin là gì và làm thế nào nó xảy ra được.

Qua tình trạng khởi đầu sẽ có sự tự tin; nhưng tình trạng khởi đầu ở trong khuôn mẫu chỉ mang lại sự tự tin của *có cái tôi*, mà hoàn toàn khác hẳn sự tự tin của *không có cái tôi*. Liệu bạn biết tự tin có nghĩa gì? Nếu bạn làm một điều gì đó bằng đôi tay của bạn, nếu bạn trồng một cái cây và nhìn thấy nó lớn lên, nếu bạn vẽ một bức tranh, hay viết một bài thơ, hay là, khi bạn lớn lên, xây dựng một cây cầu hay điều hành một công việc quản trị nào đó rất giỏi, nó cho bạn tự tin rằng bạn có thể làm một việc nào đó. Nhưng, bạn thấy không, tự tin như chúng ta biết nó lúc này luôn luôn ở trong nhà tù, cái nhà tù mà xã hội – dù rằng một người cộng sản, người Ấn giáo, hay người Thiên chúa giáo – đã xây dựng quanh chúng

ta. Tình trạng khởi đầu trong nhà tù cũng tạo ra được một tự tin nào đó, bởi vì bạn cảm thấy có thể làm được những công việc này: bạn có thể thiết kế một động cơ, là một bác sĩ rất giỏi, một người khoa học xuất sắc, và vân vân. Nhưng tình trạng cảm thấy tự tin này xảy ra cùng khả năng để thành công bên trong cái cấu trúc của xã hội, hay để đổi mới, để cho ánh sáng nhiều hơn, để trang trí bên trong của nhà tù thực sự là sự tự tin *có cái tôi*; bạn biết bạn có thể làm cái gì đó, và bạn cảm thấy quan trọng khi làm việc đó. Trái lại, khi qua thâm nhập, qua hiểu rõ, bạn phá vỡ khỏi cấu trúc xã hội của cái gì mà bạn là một bộ phận, từ đó có một loại tự tin hoàn toàn khác hẳn mà là không có ý thức của tự quan trọng; và nếu chúng ta có thể hiểu rõ sự khác nhau giữa hai điều này – giữa tự tin có cái tôi và tự tin không có cái tôi – tôi nghĩ rằng nó sẽ có ý nghĩa vô cùng trong sống của chúng ta.

Khi bạn chơi một trò chơi rất giỏi, như cầu lông, cricket, hay bóng đá, bạn có một ý thức nào đó của tự tin, đúng chứ? Nó cho bạn trạng thái cảm thấy rằng bạn xuất sắc môn đó. Nếu bạn mau lẹ khi giải những bài toán khó, điều đó cũng nuôi dưỡng một ý thức của tự tin. Khi tự tin được sinh ra từ hành động trong cấu trúc xã hội, luôn luôn theo cùng nó sự kiêu ngạo lạ lùng, đúng chứ? Sự tự tin của con người có thể làm những sự việc, có khả năng đạt được những kết quả, luôn luôn bị tô màu bởi sự kiêu ngạo này của cái tôi, trạng thái cảm thấy rằng, “Chính tôi làm việc này.” Vì vậy trong chính hành động của đạt được một kết quả, của tạo ra một đổi mới xã hội trong nhà tù, có sự kiêu ngạo của cái tôi, sự cảm thấy rằng *tôi* đã làm việc đó, rằng lý tưởng *của tôi* là quan trọng, rằng nhóm *của tôi* đã thành công. Cái ý thức này của “cái tôi” và “cái của tôi” luôn luôn đi cùng với tự tin mà tự bộc lộ chính nó trong nhà tù xã hội.

Bộ bạn không khi nào nhận thấy rằng những người lý tưởng kiêu ngạo như thế nào, hay sao? Những người lãnh đạo chính trị đã tạo ra những kết quả nào đó, đạt được những đổi mới lớn lao – bộ bạn không khi nào nhận thấy rằng họ ngập tràn những cái tôi của họ, thổi phồng quá đáng những lý tưởng của họ và những thành tựu của họ hay sao? Trong đánh giá riêng của họ, họ rất quan trọng. Hãy đọc một ít những bài diễn văn chính trị, hãy nhìn một số trong những người này mà đang gọi chính họ là những nhà đổi mới, và bạn sẽ thấy rằng trong tiến trình đổi mới như thế đó, họ đang nuôi dưỡng cái tôi riêng của họ; những đổi mới của họ, dù mở rộng như thế nào chăng nữa, vẫn còn trong giới hạn của cái nhà tù, vì vậy họ hủy hoại và cuối cùng mang lại nhiều đau khổ và xung đột cho con người hơn.

Lúc này, nếu bạn có thể nhìn rõ toàn cấu trúc của xã hội, cái khuôn mẫu văn hóa của ý muốn tập thể mà chúng ta gọi là văn minh – nếu bạn có thể hiểu rõ tất cả việc đó và vượt khỏi nó, phá vỡ những bức tường ngục tù của xã hội đặc biệt của bạn, dù rằng Ấn giáo, cộng sản, hay Thiên chúa giáo, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng kia kia một tự tin mà không bị nhơ bần bởi ý thức kiêu ngạo. Đó chính là sự tự tin của hồn nhiên. Nó giống như sự tự tin của một em bé mà hoàn toàn hồn nhiên, em sẽ cố gắng làm bất kỳ việc gì. Chính là sự tự tin hồn nhiên này sẽ sáng tạo một văn minh mới mẻ; nhưng sự tự tin hồn nhiên này không thể hiện diện chừng nào bạn vẫn còn ở trong khuôn mẫu của xã hội.

Làm ơn lắng nghe điều này cẩn thận. Người nói chẳng quan trọng chút gì cả, nhưng bạn hiểu rõ sự thật về điều gì đang được nói lại rất quan trọng. Rốt cuộc ra, đó là giáo dục, đúng chứ? Chức năng của giáo dục không là làm cho bạn ăn khớp vào khuôn mẫu của xã hội; trái lại, nó phải là giúp đỡ bạn hiểu rõ hoàn toàn, thăm thẳm, trọn vẹn và thế

là phá vỡ khuôn mẫu của xã hội, để cho bạn là một cá thể không còn sự kiêu ngạo đó của cái tôi; nhưng bạn có tự tin bởi vì bạn thực sự hồn nhiên.

Liệu có phải là một bi kịch vô cùng khi hầu hết chúng ta chỉ quan tâm vào công việc hoặc làm thế nào để ăn khớp vào xã hội, hoặc làm thế nào để đổi mới hay không? Liệu bạn thấy rằng hầu hết những câu hỏi bạn đã đặt ra đều phản ảnh thái độ này? Bạn đang nói rằng, trong phản ảnh lại, “Làm thế nào tôi có thể ăn khớp vào xã hội? Người cha của tôi và người mẹ của tôi sẽ nói gì, và nếu tôi không làm việc này điều gì sẽ xảy ra cho tôi?” Một thái độ như thế đó hủy diệt bất kỳ sự tự tin nào, bất kỳ khởi đầu nào mà bạn có. Và bạn rời trường học và đại học giống như những cái máy tự động, có lẽ hiệu quả hơn, nhưng không có bất kỳ ngọn lửa sáng tạo nào. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải hiểu rõ xã hội, môi trường người ta đang sống, và, chính trong lúc tiến hành hiểu rõ đó, phá vỡ nó.

Bạn thấy không, đây là một vấn đề khắp thế giới. Con người đang tìm kiếm một đáp ứng mới mẻ, một tiếp cận mới mẻ với sống, bởi vì những phương cách cũ kỹ đang thoái hóa, dù ở Châu Âu, ở Nga, hay ở đây. Sống là một thách thức liên tục, và chỉ cố gắng tạo ra một trật tự thuộc kinh tế tốt đẹp hơn không là một đáp ứng tổng thể đến thách thức đó, mà luôn luôn mới mẻ; và khi những văn hóa, những chủng tộc, những văn minh không thể đáp ứng một cách tổng thể đến thách thức của cái mới mẻ, chúng bị hủy diệt.

Nếu bạn không được giáo dục đúng đắn, nếu bạn không có sự tự tin lạ lùng này của hồn nhiên, hiển nhiên bạn sẽ bị nuốt chửng bởi những ý muốn tập thể và mất hút trong tầm thường. Bạn sẽ đặt vài chữ cái trước danh tánh của bạn, bạn sẽ lập gia đình, có con cái, và đó sẽ là sự kết thúc của bạn.

Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều sợ hãi. Cha mẹ của bạn sợ hãi, những người giáo dục của bạn sợ hãi, những chính phủ và những tôn giáo đều sợ hãi khi bạn trở thành một cá thể tổng thể, bởi vì tất cả họ đều muốn bạn vẫn còn an toàn trong nhà tù ủa những ảnh hưởng thuộc môi trường sống và văn hóa. Nhưng chỉ có những cá thể phá vỡ được khuôn mẫu của xã hội bằng cách hiểu rõ nó, và vì vậy là những con người không bị trói buộc bởi tình trạng bị quy định những cái trí riêng của họ – chỉ có những con người như thế mới có thể mang lại một văn minh mới mẻ, không phải những con người chỉ biết tuân phục, hay những con người chống đối lại một khuôn mẫu đặc biệt bởi vì họ bị định hình bởi một khuôn mẫu khác. Việc tìm kiếm Thượng đế hay sự thật không thể ở trong nhà tù, nhưng ngược lại ở trong sự hiểu rõ nhà tù và phá vỡ những bức tường của nó – và chính chuyển động hướng về tự do này sáng tạo một văn hóa mới mẻ, một thế giới khác biệt.

Người hỏi: Thưa ông, tại sao chúng ta muốn có một người đồng hành?

Krishnamurti: Một cô gái hỏi tại sao chúng ta muốn có một người đồng hành. Tại sao người ta muốn có một người đồng hành? Bạn không thể sống một mình trong thế giới này mà không có người chồng hay người vợ, không có con cái, không có bạn bè hay sao? Hầu hết mọi người không thể sống một mình, vì vậy họ cần những người đồng hành. Nó đòi hỏi thông minh và thường khi sống một mình; và bạn *bắt buộc* phải một mình để khám phá Thượng đế, sự thật, chân lý. Thật là vui vẻ khi có một người đồng hành, một người chồng hay một người vợ, và cũng có những em bé nữa; nhưng bạn thấy không, chúng ta bị mất hút trong gia đình, trong công

việc, trong cái thường lệ đơn điệu, nhằm chán của một hiện diện thoái hóa. Chúng ta đã quen thuộc với nó, và rồi ý tưởng sống một mình trở thành sợ hãi, một điều gì đó phải khiếp sợ. Hầu hết chúng ta đều đặt tất cả trung thành của chúng ta trong một điều gì đó, tất cả những quả trứng của chúng ta đều ở trong một cái rổ, và sống của chúng ta không có sự phong phú nếu không có những người bạn đồng hành của chúng ta, nếu không có gia đình của chúng ta, nếu không có việc làm của chúng ta. Nhưng nếu có sự phong phú trong sống của người ta – không phải sự phong phú của tiền bạc hay hiểu biết, mà bất kỳ người nào cũng có thể kiếm được, nhưng phong phú đó mà là chuyển động của sự thật không có bắt đầu lẫn kết thúc – lúc đó người đồng hành trở thành một vấn đề phụ.

Nhưng, bạn thấy không, bạn không được giáo dục sống một mình. Liệu có khi nào bạn dạo bộ một mình? Nó rất quan trọng khi ra ngoài một mình, khi ngồi dưới một cái cây – không phải với một quyển sách, không phải với một người đồng hành, nhưng một mình bạn – và quan sát một chiếc lá đang rơi, nghe tiếng vỗ của dòng nước, bài hát của người dân chài, nhìn ngắm một con chim đang bay lượn, và nhìn ngắm những suy nghĩ riêng của bạn khi chúng đuổi theo nhau qua không gian của cái trí bạn. Nếu bạn có thể một mình và nhìn ngắm những việc này, rồi thì bạn sẽ khám phá sự giàu có lạ thường này mà không có chính phần nào có thể đánh thuế, không có tổ chức của con người nào có thể làm hư hỏng, và không bao giờ có thể bị hủy diệt.

Người hỏi: Thú tiêu khiển của ông là nói chuyện? Ông không mệt mỏi vì nói chuyện à? Tại sao ông đang làm việc đó?

Krishnamurti: Tôi vui mừng khi bạn đặt ra câu hỏi đó. Bạn biết không, nếu bạn thương yêu điều gì đó, bạn không bao giờ chán nó – tôi muốn nói cái tình yêu mà trong đó không có tìm kiếm một kết quả, không muốn cái gì từ nó. Khi bạn thương yêu điều gì đó, nó không là sự thành tựu của cái tôi, vì vậy không có thất vọng, không có chấm dứt. Tại sao tôi đang làm việc này? Nó cũng giống như là bạn hỏi tại sao một cây bông lồng lại nở hoa, tại sao bụi hoa lại lại có hương thơm ngọt ngào như vậy, hay tại sao con chim lại bay.

Bạn thấy không, tôi đã thử không nói chuyện, để khám phá việc gì xảy ra nếu tôi không nói chuyện. Điều đó cũng được thôi. Bạn hiểu rõ chứ? Nếu bạn đang nói chuyện bởi vì bạn kiếm được cái gì đó từ nó – tiền bạc, một phần thưởng, một ý thức của sự quan trọng riêng của bạn – vậy thì có buồn chán, vậy thì nói chuyện của bạn là hủy hoại, nó không có ý nghĩa gì cả bởi vì nó chỉ là sự thành tựu của cái tôi; nhưng nếu có tình yêu trong quả tim của bạn và quả tim của bạn không bị nhét đầy những sự việc của cái trí, vậy thì nó giống như một nguồn nước, giống như một con suối đang tràn ngập không ngưng nghỉ những dòng nước ngọt ngào.

Người hỏi: Khi tôi thương yêu một người và anh ấy tức giận, tại sao sự tức giận của anh ấy mạnh mẽ như thế?

Krishnamurti: Trước hết, bạn có thương yêu một người nào đó chưa? Liệu bạn có biết thương yêu có nghĩa gì? Nó là trao tặng hoàn toàn cái trí của bạn, quả tim của bạn, thân tâm của bạn nhưng lại không xin xỏ một thứ gì trả lại, không đưa ra một cái bát ăn xin để nhận được tình yêu. Bạn hiểu rõ chứ? Khi có loại tình yêu đó, có giận dữ hay sao? Và tại sao chúng ta lại giận dữ khi chúng ta thương yêu một ai đó bằng một trạng thái tạm gọi là tình yêu thông thường. Đó có phải bởi vì

chúng ta không **nhận** được một cái gì đó mà chúng ta đang mong đợi từ người mình thương yêu, đúng chứ? Tôi thương yêu người vợ của tôi hay người chồng của tôi, người con trai hay người con gái của tôi, nhưng ngay lúc chúng làm điều gì đó “sai trái” và tôi tức giận. Tại sao?

Tại sao người cha tức giận với người con trai hay người con gái của ông ấy? Bởi vì ông ấy muốn đưa trẻ nên là điều gì đó hay làm điều gì đó, nên phù hợp vào một khuôn mẫu nào đó, và đưa trẻ phản kháng lại. Cha mẹ cố gắng để thành tựu, để làm bất tử chính họ qua tài sản của họ, qua con cái của họ và, khi đưa trẻ làm điều gì đó mà họ không vừa ý, họ rất giận dữ. Họ có một lý tưởng về điều gì mà đưa trẻ nên là, và qua lý tưởng đó họ đang thỏa mãn chính họ; và họ trở nên tức giận khi đưa trẻ không phù hợp vào cái khuôn mẫu đó mà là sự thỏa mãn của họ.

Liệu bạn nhận biết thỉnh thoảng bạn tức giận như thế nào với một người bạn của bạn? Nó cũng cùng một qui trình như vậy mà thôi. Bạn đang mong đợi một điều gì đó từ anh ấy, và khi sự mong đợi đó không được toại nguyện bạn thất vọng – mà có nghĩa, thực sự rằng, bên trong, phần tâm lý bạn đang lệ thuộc vào người đó. Vì vậy bất kỳ nơi nào có sự lệ thuộc tâm lý, phải có sự thất vọng; và rõ ràng thất vọng nuôi dưỡng sự tức giận, cay đắng, ganh tị và vô số những hình thức khác nhau của xung đột. Đó là lý do tại sao rất quan trọng, đặc biệt khi bạn còn nhỏ, hãy thương yêu một cái gì đó bằng toàn thân tâm của bạn – một cái cây, một con thú, giáo viên của bạn, cha mẹ của bạn – vì lúc đó bạn sẽ khám phá cho chính mình nó có **nghĩ** khi không còn xung đột, không còn sợ hãi.

Nhưng bạn thấy không, người giáo dục thường quan tâm đến chính anh ấy, anh ấy bị trói buộc trong những lo âu cá nhân của anh ấy về gia đình, về tiền bạc, về chức vụ. Anh

ấy không có tình yêu trong quả tim anh ấy, và đây là một trong những khó khăn của giáo dục. *Bạn* có lẽ có tình yêu trong quả tim của bạn, bởi vì thương yêu là một sự việc tự nhiên khi người ta còn trẻ; nhưng chẳng mấy chốc nó bị hủy diệt bởi cha mẹ, bởi người giáo dục, bởi môi trường xã hội. Muốn duy trì hồn nhiên đó, tình yêu đó mà là hương thơm của sống, phải gian lao vất vả lắm; nó đòi hỏi nhiều thông minh, hiểu rõ.

Người hỏi: Làm thế nào cái trí có thể vượt khỏi tất cả những cản trở của nó?

Krishnamurti: Muốn vượt khỏi những cản trở của nó, đầu tiên cái trí phải nhận biết chúng, đúng chứ? Bạn phải biết những giới hạn, những biên giới, những đường ranh của cái trí riêng của bạn; nhưng rất ít người trong chúng ta biết được chúng. Chúng ta nói rằng chúng ta biết nhưng đó chỉ là một khẳng định bằng từ ngữ. Chúng ta không bao giờ nói rằng, “Đây là một chương ngại, một ngục tù trong tôi, và tôi muốn hiểu rõ nó; vì vậy tôi sẽ nhận biết nó, xem thử nó hiện diện như thế nào và toàn bản chất của nó là gì.” Nếu người ta biết căn bệnh đó là gì, sẽ có khả năng chữa trị nó. Nhưng muốn biết căn bệnh, muốn biết cái giới hạn, cái nhà tù hay cản trở đặc biệt của cái trí, và muốn hiểu rõ nó, người ta không được chỉ trích nó, người ta không được nói nó là đúng hay sai. Người ta phải quan sát nó mà không có bất kỳ một ý kiến, một thành kiến nào về nó – điều đó khó khăn cực kỳ bởi vì chúng ta nuôi dưỡng sự chỉ trích.

Muốn hiểu rõ một em nhỏ, phải không có sự chỉ trích. Chỉ trích em không có ý nghĩa gì cả. Bạn phải quan sát em khi em đang chơi đùa, đang khóc, đang ~~ăn~~ ~~ng~~ ~~ng~~. Bạn phải quan sát em trong tất cả những tâm trạng của em; nhưng bạn

không thể làm điều này nếu bạn nói rằng em ấy xấu xa, em ấy dốt nát, em ấy như thế này hay như thế kia. Tương tự như thế, nếu người ta có thể quan sát những cản trở của cái trí, không chỉ những cản trở hời hợt mà còn những cản trở sâu thẳm hơn trong tầng ý thức bên trong – quan sát chúng mà không chỉ trích – rồi thì cái trí có thể vượt khỏi chúng; và chính trạng thái vượt khỏi chúng là một chuyển động hướng về sự thật, chân lý.

Người hỏi: Tại sao Thượng đế đã tạo ra quá nhiều đàn ông và đàn bà trong thế giới này như thế?

Krishnamurti: Tại sao bạn đã quá quen thuộc khi nghĩ rằng Thượng đế đã tạo ra chúng ta? Có một giải thích, rất đơn giản: bản năng sinh học. Bản năng, ham muốn, đam mê, nhục dục là tất cả thành phần của sống. Nếu bạn nói rằng, “Sống là Thượng đế,” vậy thì đó là một vấn đề hoàn toàn khác hẳn. Vậy thì Thượng đế là mọi thứ, gồm cả đam mê, dục vọng, ganh tị, sợ hãi. Tất cả những yếu tố này đã vận hành để sản xuất trong thế giới này một số lượng ngập tràn đàn ông và đàn bà, và vậy có vấn đề dư thừa dân số, mà là một trong những lời nguyện của mảnh đất này. Nhưng bạn thấy không, vấn đề này không phải dễ dàng giải quyết được. Có những thôi thúc và những ép buộc khác nhau mà con người tự nhiên thừa hưởng, và nếu không hiểu rõ toàn qui trình phức tạp đó, chỉ cố gắng điều chỉnh tỉ lệ sinh sản chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Chúng ta đã tạo ra hỗn loạn của thế giới này, mỗi người chúng ta, bởi vì chúng ta không biết đang sống là gì. Sống không phải là cái sự việc được kỷ luật, tầm thường, hào nhoáng bên ngoài này mà chúng ta tạo là sự hiện diện của chúng ta. Sống là một cái gì đó hoàn toàn khác hẳn; nó phong phú tuyệt vời, đang thay đổi không ngừng nghỉ, và chùng nào

chúng ta còn không **l**ờ rõ chuyển động vô tận này, sống của chúng ta chắc chắn chẳng có ý nghĩa bao nhiêu.

– Chương 13 –

Bình đẳng và tự do

Mưa trên mảnh đất khô cằn là một kì diệu, đúng chứ? Nó rửa sạch những chiếc lá, quả đất được làm tươi mát lại. Và tôi nghĩ tất cả chúng ta cũng nên rửa sạch những cái trí của chúng ta, như cây cối được rửa sạch bởi cơn mưa, bởi vì chúng ta đã chất đầy bụi bặm của nhiều thế kỷ, bụi bặm của cái gì chúng ta gọi là hiểu biết, trải nghiệm. Nếu bạn và tôi lau chùi cái trí mỗi ngày, quét sạch nó khỏi những hồi tưởng của ngày hôm qua, vậy là mỗi người chúng ta đều có một cái trí trong sáng, một cái trí có khả năng giải quyết nhiều vấn đề của sự hiện diện.

Lúc này, một trong những vấn đề quan trọng đang làm xáo trộn thế giới là điều gì được gọi là bình đẳng. Theo một ý nghĩa thì không có một sự việc như bình đẳng, bởi vì tất cả chúng ta có những khả năng khác nhau; nhưng chúng ta đang bàn luận bình đẳng theo ý nghĩa rằng tất cả mọi người nên được đối xử như nhau. Ví dụ, trong một trường học, những vị trí của hiệu trưởng, người giáo viên và hội phụ huynh học sinh chỉ là những công việc, những chức năng; nhưng, bạn thấy không, với những công việc hay chức năng nào đó đều kèm theo cái gì được gọi là giai cấp, và giai cấp được kính trọng bởi nó hàm ý quyền hành, thanh danh, nó có nghĩa là ở trong một vị trí có quyền đuổi mọi người đi khỏi, có quyền

sai bảo mọi người chạy quanh, có quyền giao công ăn việc làm cho những người bạn và những thành viên trong gia đình của người ta. Vì vậy theo cùng chức năng là giai cấp; nhưng nếu bạn có thể xóa sạch toàn ý tưởng của giai cấp, của quyền hành, của vị trí, của nhờ vào thanh danh bạn mà những người thân sẽ có lợi lộc, vậy thì chức năng hoàn toàn có ý nghĩa khác hẳn và đơn giản, đúng chứ? Vậy thì, dù người ta là những thống đốc, những thủ tướng, những đầu bếp hay những giáo viên kém, tất cả họ đều được đối xử bằng sự kính trọng giống nhau bởi vì tất cả họ đều đang thực hiện một chức năng khác biệt nhưng cần thiết trong xã hội.

Bạn có biết điều gì sẽ xảy ra, đặc biệt trong một ngôi trường, nếu chúng ta thực sự xóa khỏi chức năng toàn ý nghĩa của quyền hành, của vị trí, của thanh danh; cái cảm giác, “Tôi là người đứng đầu, tôi là người quan trọng”, hay không? Tất cả chúng ta sẽ đang sống trong bầu không khí hoàn toàn khác hẳn, đúng chứ? Sẽ không có uy quyền theo ý nghĩa của người có quyền nhiều và người có quyền ít, người quan trọng và người không quan trọng, và vì vậy sẽ có tự do. Và rất quan trọng trong một ngôi trường phải sáng tạo một bầu không khí như thế, một bầu không khí tự do mà trong đó có tình yêu, trong đó mỗi người cảm thấy ý thức tuyệt vời của tự tin; bởi vì, bạn thấy không, tự tin đến khi bạn cảm thấy hoàn toàn như ở nhà, yên tâm. Bạn có cảm thấy thoải mái trong ngôi nhà riêng của bạn hay không nếu người cha của bạn, người mẹ của bạn và người bà của bạn liên tục chỉ bảo bạn phải làm gì đến nỗi dần dần bạn mất đi sự tự tin trong khi làm bất kỳ việc gì một mình? Khi bạn lớn lên bạn phải có thể bàn luận, để khám phá liệu điều gì bạn suy nghĩ là sự thật và kiên trì theo đuổi nó. Bạn phải có thể ủng hộ một điều gì đó mà bạn cảm thấy là đúng, mặc dù nó mang lại đau thương, khổ sở, mất mát tiền bạc, và mọi chuyện như thế; và vì việc

đó bạn phải cảm thấy, trong khi bạn còn trẻ, hoàn toàn yên tâm và thoải mái.

Hầu hết những người trẻ không cảm thấy yên tâm bởi vì họ bị sợ hãi. Họ sợ hãi những người lớn hơn của họ, giáo viên của họ, người mẹ hay người cha của họ, vì vậy họ không bao giờ thực sự cảm thấy như ở nhà. Nhưng khi bạn có cảm thấy như ở nhà, sẽ xảy ra một việc rất lạ thường. Khi bạn có thể đi vào phòng của bạn, khóa cửa và ở đó một mình không một ai chú ý, không một ai bảo bạn phải làm gì, bạn cảm thấy hoàn toàn yên tâm; và rồi thì bạn bắt đầu nở hoa, hiểu rõ, khai sáng. Giúp đỡ bạn khai sáng là chức năng của một ngôi trường; và nếu nó không giúp bạn khai sáng, nó không là ngôi trường gì cả.

Khi bạn cảm thấy như ở nhà tại một ngôi trường theo ý nghĩa rằng bạn cảm thấy an toàn, không bị đánh đập, không bị bắt buộc làm việc này hay việc kia, khi bạn cảm thấy rất hạnh phúc, khi bạn hoàn toàn thoải mái, vậy thì bạn không hư hỏng, đúng chứ? Khi bạn thực sự hạnh phúc, bạn không muốn gây tổn thương cho bất kỳ ai, bạn không muốn hủy hoại bất kỳ sự việc gì. Nhưng muốn làm cho em học sinh cảm thấy hoàn toàn hạnh phúc là một điều khó khăn cực kỳ, bởi vì em học sinh đến trường với một ý tưởng rằng người hiệu trưởng, những giáo viên và hội phụ huynh học sinh sẽ bắt buộc em phải làm điều gì, và sai bảo em đủ mọi chuyện, và vì vậy có sợ hãi.

Hầu hết các bạn đến đây từ những gia đình hay từ những trường học luôn luôn giáo dục các bạn kính trọng những giai cấp. Người cha và người mẹ của bạn có giai cấp, người hiệu trưởng có giai cấp, vì vậy bạn đến đây bằng sợ hãi, kính trọng giai cấp. Nhưng trong ngôi trường này chúng ta phải sáng tạo một bầu không khí tự do thực sự, và điều đó chỉ có thể xảy ra khi nào có sự vận hành mà không còn giai

cấp, và vì vậy có một cảm thấy của bình đẳng. Sự quan tâm thực sự của giáo dục đúng đắn là giúp đỡ bạn là con người nhạy cảm, đầy sinh lực, một con người không sợ hãi và một con người không còn cái ý thức kính trọng giả dối vì giai cấp.

Người hỏi: Tại sao chúng ta cảm thấy vui thú trong những trò chơi của chúng ta và không phải trong việc học hành của chúng ta?

Krishnamurti: Vì lý do rất đơn giản rằng giáo viên của bạn không biết cách dạy học. Đó là tất cả, không có lý do phức tạp cho việc này. Bạn biết không, nếu một giáo viên yêu môn toán, hay môn sử, hay bất kỳ môn gì ông ấy dạy, vậy thì bạn cũng sẽ yêu môn học đó, bởi vì tình yêu về một cái gì đó tự chuyển tải chính nó. Bạn không biết việc đó sao? Nếu một ca sĩ thích ca hát và toàn thân tâm của anh ấy ở trong nó, cảm giác đó không tự chuyển tải sang bạn khi đang lắng nghe hay sao? Bạn cảm thấy rằng bạn cũng muốn học cách hát như thế nào. Nhưng hầu hết những người giáo dục không yêu quý dạy học của họ; nó đã trở thành một nhàm chán cho họ, một thói quen mà họ phải tiếp tục làm chỉ vì mục đích kiếm sống. Nếu những giáo viên của bạn thực sự yêu quý dạy học, bạn biết điều gì sẽ xảy ra cho bạn? Bạn sẽ là những con người tuyệt vời. Bạn sẽ không chỉ thương yêu trò chơi của bạn và việc học hành của bạn, bạn cũng thương yêu những bông hoa, con sông, chim chóc, quả đất, bởi vì bạn sẽ có sự việc này rung động trong quả tim của bạn; và bạn sẽ học hành mau lẹ hơn, cái trí của bạn sẽ trở nên xuất sắc và không còn tầm thường.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải giáo dục người giáo dục – mà khó khăn lắm, bởi vì hầu hết những người giáo dục đã cố định trong những thói quen của họ rồi. Nhưng thói quen không duy trì lâu với những người trẻ; và nếu bạn

thương yêu thậm chí chỉ một sự việc vì chính nó – nếu bạn thực sự thương yêu những trò chơi của bạn, hay môn toán, hay môn sử, hay vẽ, hay hát – vậy thì bạn sẽ phát giác rằng thuộc trí năng bạn tinh táo, đầy sinh lực, và bạn sẽ rất giỏi trong tất cả việc học hành của bạn. Rốt cuộc ra, cái trí muốn thâm nhập, muốn biết, bởi vì nó rất tò mò; nhưng sự tò mò đó bị phá hoại bởi loại giáo dục sai lầm. Vì vậy không chỉ em học sinh phải được giáo dục, mà cũng còn cả giáo viên nữa. Chính đang sống là một tiến hành của học hành. Có một kết thúc cho những kỳ thi, nhưng không có kết thúc cho học hành, và bạn có thể học hành từ mọi thứ nếu cái trí của bạn tò mò, tinh táo.

Người hỏi: Ông nói rằng khi người ta thấy điều gì đó là giả dối, điều giả dối đó mất đi liền. Tôi hàng ngày thấy rằng việc hút thuốc là sai trái, nhưng nó không rời tôi được.

Krishnamurti: Bạn có khi nào nhìn thấy những người lớn tuổi, hoặc cha mẹ của bạn, giáo viên của bạn, những người hàng xóm của bạn hoặc người nào khác hút thuốc hay không? Nó đã trở thành một thói quen đối với họ, đúng chứ? Họ cứ tiếp tục hút thuốc ngày này qua ngày khác, năm này qua năm khác và họ đã trở thành nô lệ cho thói quen. Nhiều người trong số họ nhận ra rằng dốt nát làm sao khi là nô lệ cho một cái gì đó, và họ chiến đấu chống lại thói quen, họ kỷ luật chính họ để chống lại nó, họ kháng cự lại nó, họ cố gắng bằng mọi cách để loại bỏ nó. Nhưng, bạn thấy không, thói quen là một sự việc chết, nó là một hành động mà đã trở thành tự động, và người ta càng chiến đấu chống lại nó nhiều bao nhiêu thì người ta càng cho nó thêm nhiều sức sống bấy nhiêu. Nhưng ầu người hút thuốc trở nên nhận biết thói quen của anh ấy, nếu anh ấy trở nên nhận biết việc đặt bàn

tay anh ấy vào túi, rút ra điều thuốc lá, vớ nó, đặt lên miệng anh ấy, châm lửa và hút một hơi đầu tiên – nếu mỗi lần anh ấy trái qua cái thói quen này anh ấy chỉ đơn giản nhìn nó mà không chỉ trích, không nói rằng hút thuốc kinh khủng làm sao đâu, vậy thì anh ấy không đang truyền một sức sống mới cho thói quen đặc biệt đó. Nhưng thực sự để từ bỏ một cái gì đó mà đã trở thành một thói quen, bạn phải thâm nhập nó nhiều hơn nữa, mà có nghĩa là thâm nhập toàn vấn đề tại sao cái trí nuôi dưỡng thói quen – đó là, tại sao cái trí lại không chú ý. Nếu bạn đánh răng mỗi ngày trong khi nhìn qua cửa sổ, việc đánh răng của bạn trở thành một thói quen; nhưng nếu bạn luôn luôn đánh răng ắt cẩn thận, đặt tổng thể chú ý vào đó, vậy thì nó không trở thành một thói quen, một lễ thói được lặp lại không suy nghĩ.

Hãy thử nghiệm việc này, quan sát làm thế nào cái trí muốn mê muội vì thói quen và sa đọa để nguyên đùng quấy rầy. Hầu hết cái trí của người ta luôn luôn đang vận hành trong khe rãnh của thói quen, và khi chúng ta lớn lên nó trở thành tồi tệ hơn. Có thể bạn đã có hàng tá thói quen rồi. Bạn sợ hãi điều gì sẽ xảy ra nếu bạn không làm như cha mẹ chỉ bảo, nếu bạn không kết hôn như cha bạn muốn, vì vậy cái trí của bạn đang vận hành trong một khe rãnh rồi; và khi bạn vận hành trong một khe rãnh rồi, mặc dù bạn có lẽ chỉ mới mười tuổi hay mười lăm tuổi, bạn đã già rồi, bên trong đang thoái hóa. Bạn có lẽ có một cơ thể khỏe mạnh, nhưng không còn gì thêm nữa. Cơ thể của bạn có lẽ còn trẻ và ngay thẳng nhưng cái trí của bạn bị nhét đầy gánh nặng riêng của nó.

Vì vậy rất quan trọng phải hiểu rõ toàn vấn đề tại sao cái trí luôn luôn trong những thói quen, vận hành trong những khe rãnh, tại sao nó di chuyển theo một đường rầy đặc biệt giống như một chiếc xe điện ngoài đường phố và sợ hãi khi suy xét, khi thâm nhập. Nếu bạn nói rằng, “Cha tôi là một

người *Sikh*, vì vậy tôi là một người *Sikh* và tôi sẽ để tóc dài của tôi, quấn một miếng khăn đội đầu” – nếu bạn nói điều đó mà không thâm nhập, không suy xét, không có bất kỳ ý tưởng phá vỡ nào, vậy thì bạn giống như một cái máy. Hút thuốc cũng làm cho bạn giống như một cái máy, một nô lệ của thói quen, và chỉ khi nào bạn hiểu rõ tất cả việc này thì cái trí mới trở nên trong sáng, trẻ trung, năng động, sinh động, để cho mỗi ngày là một ngày mới mẻ, mỗi bình minh phản ánh trên dòng sông là một sự việc hân hoan khi quan sát.

Người hỏi: Tại sao chúng ta sợ hãi khi một số người lớn tuổi của chúng ta có thái độ nghiêm túc? Và điều gì làm cho họ nghiêm túc như thế?

Krishnamurti: Liệu có khi nào bạn suy nghĩ nghiêm túc có nghĩa gì? Bạn có khi nào nghiêm túc hay không? Bạn luôn luôn vui tươi, luôn luôn reo hò, ười đùa hay có những khoảnh khắc khi bạn yên lặng, nghiêm túc – không phải nghiêm túc về cái gì đó, nhưng chỉ nghiêm túc? Và tại sao một người phải sợ hãi khi người lớn nghiêm túc? Có cái gì phải sợ hãi? Có phải bạn sợ hãi rằng họ có lẽ nhìn thấy một điều gì đó trong bạn mà chính bạn cũng không thích hay không? Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều không nghĩ về những vấn đề này; nếu chúng ta sợ hãi khi có sự hiện diện của một người lớn nghiêm túc hay nghiêm nghị, chúng ta không thâm nhập nó, chúng ta không đi chính chúng ta, “Tại sao tôi lại sợ hãi?”

Lúc này, nghiêm túc có nghĩa gì? Chúng ta hãy khám phá. Bạn có lẽ nghiêm túc về rất nhiều sự việc đời sống. Khi bạn mua một cái áo Sari, ví dụ như thế, bạn có lẽ chú ý hoàn toàn vào nó, lo lắng về nó, đi đến mười cửa hàng khác nhau và mắt cả suốt buổi sáng để xem các mẫu mã khác nhau. Đó

cũng được gọi là nghiêm túc; nhưng một người như vậy chỉ nghiêm túc hời hợt. Rồi thì bạn có thể nghiêm túc về việc đi đền chùa mỗi ngày, đặt một vòng hoa ở đó, biếu tiền bạc cho những giáo sĩ; nhưng tất cả việc đó là sự việc rất giả dối, đúng chứ? Bởi vì sự thật hay Thượng đế không ở trong bất kỳ đền chùa nào. Và bạn có thể rất nghiêm túc về chủ nghĩa quốc gia, mà là một sự việc giả dối khác.

Liệu bạn biết chủ nghĩa quốc gia là gì? Nó là sự cảm thấy như thế này, “Nước Ấn độ của tôi, quốc gia của tôi, đúng hay sai,” hay cảm thấy rằng Ấn độ có những kho tàng quý giá của sự hiểu biết tinh thần và vì vậy quan trọng hơn bất kỳ quốc gia nào khác. Khi chúng ta gắn kết mình với một quốc gia đặc biệt và cảm thấy hãnh diện về nó, chúng ta tạo ra chủ nghĩa quốc gia trên thế giới. Chủ nghĩa quốc gia là một Thượng đế giả dối, nhưng hàng triệu người rất nghiêm túc về nó; họ sẽ thực hiện chiến tranh, hủy diệt, giết người hay bị giết chết nhân danh quốc gia của họ, và cái loại nghiêm túc này được tận dụng và khai thác bởi những người chính trị.

Vì vậy bạn có thể nghiêm túc về những sự việc giả dối. Nhưng nếu bạn thực sự bắt đầu thâm nhập nghiêm túc có nghĩa gì, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng có một tình trạng nghiêm túc mà không được đo lường bởi hoạt động của điều giả dối hay được định hình bởi một khuôn mẫu đặc biệt – một tình trạng nghiêm túc hiện diện khi cái trí không đang theo đuổi một kết quả, một kết thúc.

Người hỏi: Số mệnh là gì?

Krishnamurti: Bạn thực sự muốn thâm nhập vấn đề này à? Đặt ra một câu hỏi là việc dễ dàng nhất trong thế giới, nhưng câu hỏi của bạn có ý nghĩa chỉ khi nào nó ảnh hưởng trực tiếp

đến bạn để cho bạn rất nghiêm túc về nó. Liệu bạn thấy nhiều người đã mất hẳn sự quan tâm ngay khi họ đặt ra những câu hỏi? Ngày hôm trước một người đã đặt ra một câu hỏi và sau đó bắt đầu ngáp, gãi đầu rồi nói chuyện với người ngồi bên cạnh; anh ấy đã hoàn toàn mất sự quan tâm. Vì vậy tôi đề nghị rằng bạn không nên đặt ra một câu hỏi nếu bạn không thực sự nghiêm túc về nó.

Câu hỏi số mệnh là gì này rất khó khăn và phức tạp. Bạn thấy không, nếu một nguyên nhân được bắt đầu chắc chắn nó phải tạo ra một kết quả. Nếu một số đông người, dù là người Nga, người Mỹ hay người Ấn giáo, chuẩn bị cho chiến tranh, số mệnh của họ là chiến tranh; mặc dù có lẽ họ nói rằng muốn hòa bình và đang chuẩn bị chỉ cho sự phòng vệ của riêng họ, họ đã khởi động những nguyên nhân tạo ra chiến tranh. Tương tự như vậy khi hàng triệu người trong hàng thế kỷ đã tham dự vào sự phát triển của một văn minh hay văn hóa nào đó, họ đã bắt đầu một chuyển động mà trong đó những con người cá thể bị vướng vào và bị kéo lê theo, dù rằng họ ưa thích hay không ưa thích; và toàn qui trình bị vướng mắc và kéo lê bởi một dòng chảy đặc biệt của văn hóa hay văn minh đó có lẽ được gọi là số mệnh.

Rốt cuộc, nếu bạn sinh ra là người con trai của một luật sư mà quả quyết rằng bạn cũng trở thành một luật sư, và nếu bạn thỏa hiệp với những ước muốn của ông ấy mặc dù bạn thích làm một công việc khác, vậy thì rõ ràng số mệnh của bạn là trở thành một luật sư. Tuy nhiên nếu bạn từ chối trở thành một luật sư, nếu bạn cả quyết làm việc gì bạn cảm thấy là một công việc phù hợp, công việc gì bạn thực sự yêu quý – nó có lẽ là viết văn, vẽ tranh, hay không có tiền bạc và ăn xin – vậy thì bạn đi ra khỏi dòng chảy, bạn phá vỡ số mệnh mà người cha đã quyết định cho bạn. Điều đó cũng như vậy với một văn hóa hay văn minh.

Đó là lý do tại sao thật quan trọng khi được giáo dục đúng đắn – bạn được giáo dục không phải bị bao bọc bởi truyền thống, không phải bị rơi vào số mệnh của một nhóm gia đình, văn hóa, hay chủng tộc đặc biệt, được giáo dục không phải để trở thành những con người máy móc đang chuyển động hướng về một kết thúc đã được quyết định sẵn. Cái người hiểu rõ toàn qui trình này, phá vỡ nó và một mình, sáng tạo động lực riêng của anh ấy; và nếu hành động của anh ấy là một phá vỡ khỏi những giả dối dẫn đến sự thật, vậy thì chính động lực đó trở thành sự thật. Những người như thế được tự do khỏi số mệnh.

– Chương 14 –

Kỷ luật tự tạo

Bạn có khi nào suy nghĩ tại sao chúng ta lại được kỷ luật, hay tại sao chúng ta lại tự kỷ luật chính mình? Những đảng phái chính trị khắp thế giới quả quyết rằng kỷ luật của đảng phái phải được tuân theo. Cha mẹ của bạn, những giáo viên của bạn, xã hội quanh bạn – tất cả đều bảo rằng bạn phải được kỷ luật, được kiểm soát. Tại sao vậy? Và liệu kỷ luật thực sự cần thiết? Tôi biết chúng ta quen suy nghĩ rằng kỷ luật là cần thiết – kỷ luật được áp đặt hoặc bởi xã hội, hoặc bởi một người thầy tôn giáo, hoặc bởi một luật lệ luân lý đặc biệt, hoặc bởi trải nghiệm riêng của chúng ta. Cái người tham vọng muốn thành công, muốn kiếm nhiều tiền, muốn là một người chính trị vĩ đại – chính tham vọng của anh ấy trở thành phương tiện cho kỷ luật riêng của anh ấy. Vì vậy mọi người quanh bạn đều nói rằng kỷ luật là cần thiết: bạn phải đi ngủ và thức dậy vào một giờ nào đó, bạn phải học, đậu những kỳ thi, vâng lời cha mẹ, và vân vân.

Lúc này, **h**i sao bạn phải được kỷ luật? Kỷ luật có nghĩa gì? Nó có nghĩa điều chỉnh chính bạn vào một điều gì đó, đúng chứ? Điều chỉnh suy nghĩ của bạn vào điều gì những người khác nói, kháng cự một hình thức ham muốn nào đó và chấp nhận những hình thức khác, thỏa hiệp với phương pháp thực hành này và không thỏa hiệp với phương pháp kia, qui phục, kiểm chế, tuân theo, không chỉ trên bề

mặt của cái trí, mà còn thăm thẳm bên trong – tất cả điều này được hàm ý trong từ ngữ kỷ luật. Và trong hàng thế kỷ, thời đại này tiếp nối thời đại khác, chúng ta đã được chỉ bảo bởi những giáo viên, những đạo sư, những giáo sĩ, những người chính trị, những vị vua, những luật sư, bởi cái xã hội trong đó chúng ta sống, rằng phải có kỷ luật.

Vì vậy tôi đang hỏi chính mình – và tôi hy vọng bạn cũng đang hỏi chính bạn nữa – liệu kỷ luật có cần thiết hay không, và liệu có một sự tiếp cận hoàn toàn khác hẳn đến vấn đề này? Tôi nghĩ rằng có một cách tiếp cận khác hẳn, và đây là vấn đề thực sự mà không chỉ những trường học nhưng toàn thế giới đang phải đương đầu. Bạn thấy không, với mục đích đạt được hiệu quả, thông thường người ta đã chấp nhận rằng, bạn phải được kỷ luật, hoặc bởi một luật lệ luân lý, một niềm tin chính trị, hoặc bởi được huấn luyện để làm việc giống như một cái máy trong một cơ xưởng; nhưng qui trình kỷ luật này đang làm cho cái trí dờ dẫm qua sự tuân phục.

Lúc này, kỷ luật có khiến cho bạn tự do, hay nó làm cho bạn tuân phục vào một khuôn mẫu học thuyết, dù nó là khuôn mẫu không tưởng của chủ nghĩa cộng sản, hay một loại khuôn mẫu thuộc tôn giáo và luân lý nào đó? Kỷ luật có cho bạn tự do hay không? Đã trói buộc bạn, đã làm cho bạn trở thành một tù nhân, như tất cả những hình thức kỷ luật đã áp dụng, vậy thì nó có thể buông trôi cho bạn đi hay sao? Làm thế nào có thể được? Hay có một cách tiếp cận hoàn toàn khác hẳn – mà là đánh thức một hiểu rõ thăm thẳm bên trong về toàn nghi vấn của kỷ luật? Đó là, liệu rằng bạn, cá thể, chỉ có một ham muốn chứ không phải là hai hay nhiều ham muốn đang mâu thuẫn lẫn nhau? Liệu bạn hiểu điều gì tôi nói? Khoảnh khắc bạn có hai, ba, hay nhiều ham muốn, bạn có vấn đề của kỷ luật, đúng chứ? Bạn muốn giàu sang, có những chiếc xe hơi, những ngôi nhà, và cùng lúc bạn lại

muốn từ bỏ những sự việc này bởi vì bạn nhận biết rằng khi sở hữu rất ít hay không sở hữu gì cả là có luân lý, đạo đức, tôn giáo. Và liệu có thể được giáo dục một cách đúng đắn để toàn thân tâm ủa bạn được hiệp thông, không còn mâu thuẫn, và vì vậy không còn nhu cầu của kỷ luật nữa? Được hiệp thông hàm ý một ý thức tự do và khi hiệp thông này đang xảy ra chắc chắn không có nhu cầu kỷ luật. Hiệp thông có nghĩa là nguyên vẹn trong một sự việc ở mọi mức độ tại cùng thời điểm.

Bạn thấy không, nếu chúng ta có thể có giáo dục đúng đắn từ cái tuổi mỏng manh nhất, nó sẽ sáng tạo một tình trạng không còn mâu thuẫn, cả bên trong lẫn bên ngoài; và rồi thì không còn nhu cầu của kỷ luật hay cưỡng bách bởi vì bạn đang làm một việc gì đó một cách trọn vẹn, tự do, cùng toàn thân tâm ủa bạn. Kỷ luật nảy sinh chỉ khi nào có một mâu thuẫn. Những người chính trị, những chính phủ, những tôn giáo có tổ chức muốn bạn chỉ có một hướng suy nghĩ, bởi vì nếu họ có thể làm cho bạn trở thành một người cộng sản hoàn toàn, một người Thiên chúa giáo hoàn toàn, hay bất kỳ người gì chẳng nữa, lúc đó bạn không còn là một vấn đề, bạn chỉ tin tưởng và làm việc như một cái máy; vậy thì không còn mâu thuẫn bởi vì bạn chỉ tuân theo. Nhưng tất cả những tuân theo đều hủy hoại bởi vì nó là máy móc, nó chỉ là tuân phục trong đó không còn tánh giải thoát đầy sáng tạo.

Lúc này, từ cái tuổi mỏng manh nhất, liệu chúng ta có thể sáng tạo một ý thức an toàn hoàn toàn, một cảm thấy ở nhà, để cho trong bạn không còn đấu tranh để là *cái này* và không là *cái kia*? Bởi vì khoảnh khắc có một đấu tranh bên trong liền có xung đột, và muốn dập tắt xung đột đó phải có kỷ luật. Trái lại, nếu bạn được giáo dục đúng đắn, vậy thì mọi thứ bạn làm là một hành động hiệp thông; không có mâu thuẫn và vì vậy không có hành động cưỡng bách. Chừng nào

còn không có hiệp thông g phải cần kỷ luật, nhưng kỷ luật là hủy diệt bởi vì nó không dẫn đến tự do.

Muốn hiệp thông không đòi hỏi bất kỳ hình thức nào. Đó là, nếu tôi đang làm điều gì tốt lành, điều gì xác thực, điều gì thực sự đẹp đẽ, đang làm nó bằng toàn thân tâm của tôi, vậy thì không có mâu thuẫn trong tôi và tôi không đang tuân phục một điều gì đó. Nếu điều gì tôi đang làm hoàn toàn tốt lành, đúng đắn trong chính nó – không phải đúng đắn theo một truyền thống Ấn giáo hay lý thuyết cộng sản nào đó, nhưng đúng đắn không có thời gian trong mọi tình huống – vậy thì tôi là một người hiệp thông và không còn nhu cầu kỷ luật. Và bộ không phải chức năng của một ngôi trường là sáng tạo trong bạn ý thức tự tin hiệp thông này để cho điều gì bạn đang làm không chỉ là ao ước của bạn, mà còn hoàn toàn đúng đắn, tốt lành, và trung thực mãi mãi, hay sao?

Bạn biết rồi, nếu bạn thương yêu thì không còn nhu cầu kỷ luật nữa, đúng chứ? Tình yêu mang lại hiểu rõ sáng tạo riêng của nó, vì vậy không có chống đối, không có xung đột; nhưng thương yêu bằng một hiệp thông trọn vẹn như thế chỉ xảy ra được khi nào bạn cảm thấy rất an toàn, hoàn toàn như ở nhà, đặc biệt khi bạn còn bé. Thật ra, điều này có nghĩa người giáo dục và em học sinh phải có niềm tin gấp bội trong lẫn nhau, nếu không chúng ta sẽ tạo ra một xã hội xấu xa và hủy hoại giống như xã hội hiện nay. Nếu chúng ta có thể hiểu rõ sự quan trọng của hành động hiệp thông trọn vẹn trong đó không còn xung đột, và vì vậy không còn nhu cầu kỷ luật, vậy thì tôi nghĩ rằng chúng ta sẽ tạo ra một loại văn hoá hoàn toàn khác hẳn, một văn minh mới mẻ. Nhưng nếu chúng ta chỉ kháng cự, kiểm chế, vậy thì điều gì bị kháng cự, kiểm chế hiển nhiên sẽ tác động lại trong những phương hướng khác và khởi sự vô số những hoạt động ranh mãnh lẫn những tình huống hủy hoại.

Vì vậy rất quan trọng phải hiểu rõ toàn vấn đề kỷ luật. Đối với tôi kỷ luật là một điều gì đó rất xấu xa; nó không là sáng tạo, nó là hủy diệt. Nhưng chỉ ngừng ở đó, với một câu phát biểu như thế, dường như hàm ý rằng bạn có thể làm bất kỳ việc gì bạn thích. Trái lại, một người thương yêu *không* làm bất kỳ việc gì anh ấy thích. Chính tình yêu tự nó dẫn đến hành động đúng đắn. Điều gì mang lại trật tự trong thế giới là tình yêu và hãy để cho tình yêu làm việc gì nó muốn.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại ghét những người nghèo khổ?

Krishnamurti: Bạn có thực sự ghét những người nghèo khổ hay không? Tôi không đang chỉ trích bạn; tôi chỉ đang hỏi, bạn có thực sự ghét những người nghèo khổ hay không? Và nếu bạn ghét họ, tại sao? Đó có phải bởi vì bạn có lẽ cũng nghèo khổ một ngày nào đó, và tưởng tượng cái thảm họa riêng của bạn lúc đó, bạn chối bỏ nó? Hay chính bởi vì bạn không thích sự hiện diện lôi thôi bản thiêu hèn hạ của những người nghèo khổ? Không thích sự bẽ bộn, vô trật tự, dơ dáy, nghèo túng, bạn nói rằng, “Tôi không muốn liên quan gì với những người nghèo khổ.” Đó là như vậy đúng chứ? Nhưng ai đã tạo ra sự nghèo khổ, sự đói khát và vô trật tự trong thế giới? Bạn, cha mẹ của bạn, chính phủ của bạn – toàn xã hội của chúng ta đã tạo ra chúng; bởi vì, bạn thấy không, chúng ta không có tình yêu trong ~~qu~~tim của chúng ta. Chúng ta không thương yêu con cái ~~ủa~~ chúng ta hay những người hàng xóm của chúng ta, chúng ta cũng không thương yêu những người còn sống lẫn những người đã chết. Chúng ta không có tình yêu cho bất kỳ cái gì cả. Những người chính trị không thể xóa bỏ mọi đau khổ và xấu xa này trong thế giới, và những người tôn giáo lẫn những người đổi mới sẽ như

vậy, bởi vì họ chỉ quan tâm đến những công việc nhỏ nhoi đó đây; nhưng nếu có tình yêu, vậy thì tất cả những sự việc xấu xa này sẽ biến mất vào ngày mai.

Bạn có thương yêu cái gì không? Bạn biết thương yêu có nghĩa gì? Bạn biết không, khi bạn thương yêu một cái gì đó trọn vẹn, bằng toàn thân tâm, tình yêu đó không là cảm xúc, nó không là bồn phận, nó không bị phân chia thành dự vọng hay thiêng liêng. Bạn có thương yêu bất kỳ ai hay bất kỳ việc gì bằng toàn thân tâm của bạn – cha mẹ bạn, một người bạn, con chó của bạn, một cái cây, hay không? Bạn thương yêu à? Tôi nghĩ rằng bạn chẳng thương yêu gì cả. Đó là lý do tại sao bạn có những khoảng không gian rộng lớn trong quả tim của bạn để chứa đựng những xấu xa, hận thù, ganh tị. Bạn thấy không, con người thương yêu không có chỗ cho bất kỳ điều gì khác cả. Chúng ta thực sự nên dành chút ít thời gian bàn luận tất cả việc này và khám phá cách xóa sạch những sự việc xấu xa đang chồng chất trong cái trí của chúng ta đến độ chúng ta không thể thương yêu; bởi vì chỉ khi nào chúng ta thương yêu chúng ta **ta** mới có thể có tự do và hạnh phúc. Chỉ có những người đang thương yêu, sinh **đ**ng, vui vẻ, mới có thể sáng **t**ạo một thế giới mới mẻ – không phải những người chính trị, không phải những người đổi mới hay một vài vị thánh học thuyết nào đó.

Người hỏi: Ông nói về sự thật, tốt lành và hiệp thông, mà hàm ý rằng ở mặt khác không có **x** thật, không có hiệp thông và rất xấu xa. Vậy thì làm thế nào người ta có thể chân thật, tốt lành và hiệp thông mà không cần kỷ luật.

Krishnamurti: Nói **ri**t cách khác, ganh tị, làm thế nào người ta được tự do khỏi ganh tị mà không cần kỷ luật? Tôi

ngữ rất quan trọng phải hiểu rõ chính câu hỏi đó; bởi vì câu trả lời ở trong câu hỏi, nó không tách rời câu hỏi.

Liệu bạn biết ganh tị là gì? Bạn trông xinh xắn, bạn ăn mặc đẹp đẽ, có một cái khăn đội đầu hay một cái sari đẹp, và tôi cũng muốn ăn mặc giống như thế đó; nhưng tôi không thực hiện được, vì vậy tôi ganh tị. Tôi ganh tị bởi vì tôi muốn cái gì bạn có; tôi muốn khác hẳn cái gì tôi là.

Tôi ganh tị bởi vì tôi muốn xinh đẹp như bạn; tôi muốn có những bộ quần áo thanh lịch, ngôi nhà đẹp đẽ, một địa vị cao mà bạn có. Không thỏa mãn với cái gì tôi là, tôi muốn giống như bạn; nhưng, nếu tôi hiểu rõ sự bất mãn của tôi và nguyên nhân của nó, vậy thì tôi sẽ không muốn giống như bạn hay ao ước những thứ mà bạn có. Nói khác đi, nếu ngay khi tôi bắt đầu hiểu rõ tôi là gì, vậy thì tôi sẽ không bao giờ so sánh với người khác hay ganh tị với bất cứ ai. Ganh tị nảy sinh bởi vì tôi muốn thay đổi chính tôi và giống một người nào đó. Nhưng nếu tôi nói rằng, “Dù tôi là gì chẳng nữa, tôi muốn hiểu rõ nó,” vậy thì ganh tị biến mất; vậy thì không có nhu cầu kỷ luật, và từ hiểu rõ tôi là gì, hiệp thông hiện diện.

Giáo dục của chúng ta, môi trường sống của chúng ta, toàn văn hóa của chúng ta quả quyết rằng chúng ta phải trở thành một cái gì đó. Những triết thuyết của chúng ta, những tôn giáo và những quyển sách thiêng liêng của chúng ta, tất cả đều nói như vậy. Nhưng lúc này tôi hiểu rằng chính qui trình trở thành một cái gì đó hàm ý sự ganh tị, mà có nghĩa tôi không thỏa mãn với cái gì tôi là; và tôi muốn hiểu rõ tôi là gì, tôi muốn khám phá tại sao tôi luôn luôn so sánh mình với người khác, cố gắng trở thành một cái gì đó; và trong hiểu rõ tôi là gì không còn nhu cầu kỷ luật nữa. Trong tiến hành hiểu rõ đó, hiệp thông hiện diện. Mâu thuẫn trong tôi nhường lối

cho hiểu rõ về chính tôi, và đáp lại việc này hiện diện một hành động mà là hiệp thông, nguyên vẹn, tổng thể.

Người hỏi: Năng lượng là gì?

Krishnamurti: Có năng lượng thuộc máy móc, năng lượng được sinh ra bởi những động cơ đốt cháy bên trong, bởi hơi nước hay bởi điện lực. Có năng lượng ở trong một cái cây, tạo ra nhựa chảy toàn cái cây, sinh ra chiếc lá. Có năng lượng giúp đỡ suy nghĩ rất rõ ràng, năng lượng dành cho thương yêu, năng lượng để thù hận, năng lượng của một người độc tài, năng lượng để trục lợi con người nhân danh Thượng đế, nhân danh những người thầy, nhân danh một quốc gia. Đây là mọi hình thức của năng lượng.

Lúc này, năng lượng như năng lượng điện, ánh sáng, hạt nhân và vân vân – tất cả những hình thức của năng lượng đều tốt trong chính chúng nó, đúng chứ? Nhưng năng lượng của cái trí mà sử dụng chúng cho những mục đích hung hăng và tàn bạo, để kiếm được cái gì đó cho chính nó – năng lượng như thế luôn luôn xấu xa trong mọi tình huống. Người đứng đầu của bất kỳ xã hội, nhà thờ hay tổ chức tôn giáo nào sử dụng năng lượng để gây áp lực vào những người khác là một người xấu xa, bởi vì anh ấy đang kiểm soát, đang định hình, đang hướng dẫn những người khác mà không biết chính anh ấy đang đi đâu. Điều này không chỉ đúng cho những tổ chức to lớn, nhưng còn cho những tổ chức nhỏ bé khắp thế giới. Khoảnh khắc một người được rõ ràng, không rối loạn, anh ấy không còn là người lãnh đạo và thế là anh ấy không có năng lượng, quyền hành.

Vì vậy rất quan trọng phải hiểu rõ tại sao cái trí con người cần năng lượng để áp đặt quyền hành vào những người khác. Cha mẹ có quyền hành với con cái của họ, người vợ

với người chồng, hay người chồng với người vợ. Bắt đầu trong một gia đình nhỏ, điều xấu xa lan rộng cho đến khi nó trở thành sự độc tài của những chính phủ, của những người lãnh đạo chính trị và những người trung gian tôn giáo. Và liệu người ta có thể sống mà không còn thèm khát tìm kiếm cái năng lượng này, mà không muốn gây ảnh hưởng hay bóc lột người khác, mà không muốn có quyền hành cho chính mình, cho một nhóm người hay một quốc gia, hay cho một người thầy, một vị thánh? Tất cả những hình thức như thế của năng lượng đều hủy diệt, chúng mang lại đau khổ cho con người. Trái lại, khi hoàn toàn tốt lành, khi ân cần, khi thương yêu – đó là một sự việc lạ thường, nó có ảnh hưởng không thời gian riêng của nó. Tình yêu là sự vĩnh cửu riêng của nó, và nơi nào có tình yêu không còn năng lượng xấu xa.

Người hỏi: Tại sao chúng ta tìm kiếm sự nổi tiếng?

Krishnamurti: Bạn không bao giờ nghĩ về điều đó hay sao? Chúng ta muốn nổi tiếng như một văn sĩ, như một thi sĩ, như một họa sĩ, như một người chính trị, như một ca sĩ, hay người nào bạn thích. Tại sao? Bởi vì chúng ta không thực sự thương yêu việc gì chúng ta đang làm. Nếu bạn thương yêu ca hát, yêu vẽ, hay viết những bài thơ – nếu bạn thực sự thương yêu nó – bạn không bận tâm bởi việc bạn có nổi tiếng hay không? Muốn nổi tiếng là giả tạo, hời hợt, tầm thường, dốt nát, nó không có ý nghĩa gì cả; nhưng bởi vì chúng ta không thương yêu việc gì chúng ta đang làm, chúng ta muốn làm phong phú chính mình bằng sự nổi tiếng. Hiện nay giáo dục của chúng ta bị thoái hóa bởi vì nó dạy chúng ta thương yêu sự thành công nhưng không thương yêu ~~vi~~ gì chúng ta đang làm. Kết quả đã trở nên quan trọng hơn hành động.

Bạn biết không, che giấu tài năng, thông minh của bạn vì khiêm ốn, sống không là ai cả, thương yêu việc gì bạn đang làm và không phô trương nó ấ là lạnh. Sống tử tế, rộng lượng và không danh tánh là ốt lạnh. Việc đó không làm cho bạn nổi tiếng, hình ảnh của bạn không được đ ăng trên báo chí. Những người chính trị không gõ cửa nhà bạn. Bạn chỉ là một người sáng tạo đang sống và không là ai cả, và trong đó có cả phong phú lẫn vẻ đẹp vô cùng.

– Chương 15 –

Cộng tác và chia sẻ

Chúng ta đang nói về quá nhiều sự việc, về nhiều vấn đề của sống, đúng chứ? Nhưng tôi tự hỏi liệu chúng ta thực sự biết một vấn đề là gì? Giải quyết những vấn đề trở nên khó khăn nếu chúng ta cho phép chúng bám rễ trong cái trí. Cái trí tạo ra những vấn đề, và sau đó trở thành mảnh đất màu mỡ cho chúng bám rễ; và ngay khi một vấn đề ăn sâu trong cái trí thì sẽ rất khó khăn khi nhổ bật nó lên. Điều gì cần thiết là chính cái trí phải thấy được vấn đề và không cho nó mảnh đất để tăng trưởng.

Một trong những vấn đề căn bản mà thế giới đang đối diện là vấn đề cộng tác. Từ ngữ “cộng tác” có nghĩa gì? Cộng tác là làm những công việc cùng nhau, xây dựng cùng nhau, cảm thấy cùng nhau, có một cái gì đó chung để cho chúng ta có thể làm việc cùng nhau một cách tự do. Nhưng người ta thường thường không cảm thấy cái khuynh hướng làm việc cùng nhau một cách tự nhiên, một cách dễ dàng, một cách vui vẻ; và vì vậy họ bị bắt buộc làm việc cùng nhau qua những thôi thúc khác hẳn: đe dọa, sợ hãi, hình phạt, phần thưởng. Đây là thói quen thông thường khắp thế giới. Trong những chính phủ độc tài bạn bị cưỡng bách tàn nhẫn để làm việc cùng nhau; nếu bạn không “cộng tác” bạn bị xóa tên hay bị gửi vào một trại tập trung. Trong những quốc gia tạm gọi là có văn minh bạn bị thôi thúc làm việc cùng nhau qua khái

niệm “quốc gia của tôi,” hay vì một học thuyết đã được tính toán rất cẩn thận và truyền bá rộng rãi để bạn chấp nhận nó; hay bạn làm việc cùng nhau để thực hiện một kế hoạch mà một ai đó đã soạn thảo, một bản sơ đồ cho điều không tưởng.

Vì vậy, chính kế hoạch, ý tưởng, uy quyền mới thôi thúc con người làm việc cùng nhau. Đây thông thường được gọi là cộng tác, và trong nó luôn luôn có hàm ý của hình phạt hay phần thưởng, mà có nghĩa phía sau sự “cộng tác” như thế có sợ hãi. Bạn luôn luôn làm việc vì một điều gì đó – vì quốc gia, vì vị vua, vì đảng phái, vì Thượng đế hay người thầy, vì hòa bình hay để tạo ra sự đổi mới này hay đổi mới kia. Ý tưởng cộng tác của bạn là làm việc cùng nhau vì một kết quả đặc biệt. Bạn có một lý tưởng – xây dựng một ngôi trường hoàn hảo, hay bất kỳ cái gì bạn muốn – bạn làm việc cho nó, vì vậy bạn nói rằng sự cộng tác là cần thiết. Tất cả việc này hàm ý uy quyền, đúng chứ? Luôn luôn có một người nào đó nghĩ rằng có một công việc đúng phải làm, và vì vậy bạn nói rằng, “chúng ta phải cộng tác để thực hiện nó.”

Vì vậy, tôi không gọi những công việc đó là cộng tác gì cả. Đó không là cộng tác, nó là một hình thức của tham lam, một hình thức của sợ hãi, cưỡng bách. Đằng sau nó có sự đe dọa rằng nếu bạn không “cộng tác” chính phủ sẽ không công nhận bạn, hay kế hoạch năm năm sẽ thất bại, hay bạn sẽ bị gửi đến một trại tập trung, hay quốc gia của bạn sẽ thua trong cuộc chiến tranh, hay có lẽ bạn không được lên thiên đàng. Luôn luôn có một hình thức thôi thúc nào đó, và nơi nào có sự thôi thúc không có cộng tác thực sự.

Cộng tác thực sự cũng không có khi bạn và tôi làm việc cùng nhau chỉ bởi vì chúng ta đồng ý lẫn nhau để làm một công việc gì đó. Trong bất kỳ sự đồng ý nào như thế điều gì quan trọng là đang làm công việc đặc biệt đó, không phải làm việc cùng nhau. Bạn và tôi có lẽ đồng ý để xây dựng một

cây cầu, hay làm một con đường, hay cùng nhau trồng vài cái cây, nhưng trong đồng ý đó luôn luôn có sự sợ hãi của không đồng ý, sợ hãi rằng có lẽ tôi không làm cái phần của tôi và để cho bạn làm tất cả mọi việc.

Vậy thì nó không là cộng tác khi chúng ta làm việc cùng nhau qua tất kỳ hình thức thôi thúc, hay bởi đồng ý hoàn toàn, bởi vì đằng sau tất cả nỗ lực đó có ngụ ý kiểm được hay lẫn tránh một cái gì đó.

Đối với tôi, cộng tác hoàn toàn khác hẳn. Cộng tác là niềm vui của *đang là* và *đang làm* cùng nhau – không nhất thiết phải đang làm một công việc gì đó đặc biệt. Bạn hiểu rõ chứ? Các em nhỏ thông thường có một cảm thấy của đang là và đang làm cùng nhau. ~~Bn~~ không nhận ra điều này hay sao? Các em cộng tác trong bất kỳ công việc nào. Không đặt ra câu hỏi đồng ý hay không đồng ý, phần thưởng hay hình phạt; các em chỉ muốn giúp đỡ. Các em cộng tác theo bản năng, vì niềm vui đang là và đang làm cùng nhau. Nhưng những người lớn làm mất đi tinh thần thoải mái, tự nhiên của cộng tác này trong các em bằng cách nói rằng, “Nếu em làm việc này tôi sẽ cho em cái đó; nếu em không làm việc này tôi sẽ không cho em đi xem phim,” khi nói như vậy những người lớn đã tạo ra yếu tố hư hỏng.

Vì vậy cộng tác thực sự xảy ra, không phải chỉ có đồng ý thực hiện một đề án nào đó cùng nhau, nhưng với sự hân hoan cảm thấy “tình trạng cùng nhau”, nếu người ta có thể dùng từ ngữ đó; bởi vì trong cảm thấy đó không có sự cố chấp của ý tưởng cá nhân, quan điểm cá nhân.

Khi bạn biết cộng tác như thế, bạn sẽ biết khi nào *không* cộng tác, mà cũng quan trọng ngang bằng. Bạn hiểu không? Rất cần thiết cho tất cả chúng ta thức dậy trong chính mình tinh thần cộng tác này, vì lúc đó nó không thuần túy còn là một kế hoạch hay đồng ý để thúc đẩy chúng ta làm

việc cùng nhau, nhưng một cảm thấy lạ thường của tình trạng cùng nhau, ý thức hân hoan trong *đang là và đang làm* cùng nhau mà không có bất kỳ ý tưởng nào của phần thưởng hay hình phạt. Điều đó rất quan trọng. Nhưng cũng quan trọng ngang bằng khi biết được lúc nào *không* cộng tác, bởi vì nếu chúng ta không thông minh cỡ chúng ta sẽ cộng tác với những người không thông minh, với những vị lãnh đạo đầy tham vọng có những kế hoạch qui mô, những ý tưởng kỳ quặc, giống như Hitler và những người độc tài khác qua những thời đại. Vì vậy chúng ta phải biết khi nào *không* cộng tác; và chúng ta chỉ có thể biết điều này khi nào chúng ta biết được hân hoan của cộng tác thực sự.

Đây là một câu hỏi rất quan trọng phải bàn luận cùng nhau, bởi vì khi được gợi ý rằng chúng ta làm việc cùng nhau, phản ứng ngay lập tức của bạn có thể là, “Vì mục đích gì? Chúng ta sẽ làm cùng nhau cho việc gì?” Nói cách khác, công việc sẽ được làm trở thành quan trọng hơn cảm thấy *đang là và đang làm* cùng nhau; và khi công việc sẽ được làm – cái kế hoạch, cái ý niệm, cái lý tưởng không tưởng – đảm trách sự quan trọng chính, vậy thì không còn cộng tác thực sự. Vậy thì nó chỉ là cái ý tưởng *đang trói buộc* chúng ta lại cùng nhau; và nếu một ý tưởng có thể *trói buộc* chúng ta cùng nhau, một ý tưởng khác có thể *phân chia* chúng ta. Vì vậy, điều gì phải quan tâm là thức dậy trong chính chúng ta tinh thần cộng tác này, cảm thấy hân hoan trong *đang là và đang làm* cùng nhau này, mà không có bất kỳ ý tưởng của phần thưởng hay hình phạt. Hầu hết những người trẻ tuổi đều có cảm thấy hân hoan này một cách thanh thản, tự do, nếu nó không bị làm hư hỏng bởi những người lớn.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể loại bỏ những lo âu tinh thần của chúng ta nếu chúng ta không thể tránh được những tình huống gây ra chúng?

Krishnamurti: Vậy thì bạn phải đối diện với chúng, đúng chứ? Muốn loại bỏ lo âu thông thường bạn cố gắng tẩu thoát khỏi vấn đề; bạn chạy đến đền chùa hay rạp chiếu bóng, bạn đọc một tờ tạp chí, mở máy thu thanh, hay tìm đến một dạng giải trí nào khác. Nhưng tẩu thoát không giải quyết được vấn đề, bởi vì khi bạn quay trở lại nó vẫn còn đó; vậy thì tại sao không đối diện ngay từ khi nó bắt đầu?

Lúc này, lo âu là gì? Bạn lo lắng liệu bạn sẽ đậu kỳ thi hay không, và bạn sợ hãi không đậu được; vì vậy bạn lo âu, trải qua những đêm không ngủ. Nếu bạn không đậu, cha mẹ bạn sẽ thất vọng; và cũng vậy bạn mong muốn được nói rằng, “Con đã thực hiện công việc đó, đã đậu những kỳ thi.” Bạn liên tục lo lắng ngay từ những ngày đi thi cho đến khi bạn biết kết quả. Bạn có thể tẩu thoát, chạy trốn khỏi tình huống này hay không? Thật ra, bạn không thể, đúng chứ? Thế là bạn phải đối diện nó. Nhưng tại sao lại lo âu về nó? Bạn đã học hành, bạn đã cố gắng hết sức, và bạn sẽ đậu hay rớt. Bạn càng lo âu về nó nhiều bao nhiêu thì bạn càng bị sợ hãi và căng thẳng nhiều bấy nhiêu, và bạn chẳng còn bao nhiêu khả năng suy nghĩ; và khi cái ngày đó đến bạn không thể viết được cái gì cả, bạn chỉ còn nhìn cái đồng hồ – đó là điều gì đã xảy ra cho tôi!

Khi cái trí miên man vô hạn về một vấn đề và liên tục quan tâm đến nó, đó là điều gì chúng ta gọi là lo âu, đúng chứ? Lúc này làm thế nào người ta loại bỏ được lo âu? Việc đầu tiên, quan trọng nhất là cái trí không được nhường một mảnh đất nào cho vấn đề bám rễ.

Liệu bạn biết cái trí là gì? Những người triết lý vĩ đại đã hao phí nhiều năm trong việc thâm nhập bản chất của cái trí, và những quyển sách đã viết về nó; nhưng nếu người ta thực sự chú ý hoàn toàn vào nó, tôi nghĩ rằng sẽ rất đơn giản để khám phá cái trí là gì. Bạn có khi nào quan sát cái trí riêng của bạn hay không? Tất cả những điều mà bạn đã học hành từ trước đến nay, ký ức về tất cả những trải nghiệm nhỏ xíu của bạn, những điều gì bạn được dạy bảo bởi cha mẹ của bạn, những giáo viên của bạn, những sự việc bạn đã đọc trong những quyển sách hay quan sát thế giới quanh bạn – tất cả những điều này là cái trí. Chính cái trí mà quan sát, mà nhận thức rõ ràng, mà học hành, mà vun quén những điều tạm gọi là đức hạnh, mà truyền đạt những ý tưởng, mà có những ham muốn và sợ hãi. Cái trí không chỉ là những gì bạn nhìn thấy trên bề mặt, nhưng cũng còn cả những tầng sâu thẳm bên trong mà che giấu những tham vọng chủng tộc, những động cơ, những thôi thúc, những xung đột. Tất cả những việc này là cái trí, mà được gọi là ý thức.

Lúc này, cái trí **môn** bạn rộn với điều gì đó, giống như người mẹ đang lo âu về con cái của bà ấy, hay người nội trợ về cái nhà bếp của bà ấy, hay một người chính trị về sự nổi tiếng cùng vị trí của ông ấy trong nghị viện; và cái trí bạn rộn không thể giải quyết được bất cứ vấn đề nào. Bạn hiểu rõ không? Chỉ có cái trí thanh thoi mới có thể trong sáng để hiểu rõ một vấn đề.

Hãy quan sát cái trí riêng của bạn và bạn sẽ thấy nó khuấy động làm sao, luôn luôn bạn rộn bởi một điều gì đó: bởi điều gì ai đó đã nói ngày hôm qua, bởi điều gì bạn vừa học được, bởi điều gì bạn sắp sửa làm ngày mai, và vân vân. Nó không bao giờ ngừng bạn rộn – mà không có nghĩa là một cái trí trì trệ, hay một loại trống rỗng tinh thần nào đó. Chừng nào nó còn bạn rộn, dù rằng ở dạng cao nhất hay thấp nhất,

cái trí còn nhỏ nhen, tầm thường; và một cái trí tầm thường không bao giờ có thể giải quyết được bất kỳ vấn đề nào, nó chỉ có thể bận rộn với nó. Một vấn đề có lẽ to lớn như thế nào chẳng nữa, khi bận rộn với nó cái trí sẽ làm cho nó trở thành tầm thường. Chỉ một cái trí không bận rộn và vì vậy trong sáng có thể chặn đứng và giải quyết vấn đề.

Nhưng có **một** cái trí không bận rộn khó khăn lắm. Thỉnh thoảng khi bạn đang ngồi yên lặng cạnh một dòng sông, hay trong căn phòng của bạn, quan sát chính bạn và bạn sẽ thấy cái khoảng không gian liên tục mà chúng ta ý thức, mà chúng ta gọi là cái trí, bị nhồi nhét đầy những ý tưởng liên tục dồn vào nó. Chùng nào cái trí còn bị nhồi nhét, bị bận rộn bởi điều gì đó – dù rằng nó là một cái trí của người nội trợ hay của một người khoa học vĩ đại – nó vẫn còn nhỏ nhen, tầm thường, và bất kỳ vấn đề nào nó gặp phải, nó không thể giải quyết được vấn đề đó. Trái lại một cái trí không bận rộn, có không gian, có thể giải quyết vấn đề và làm tan biến nó, bởi vì một cái trí như thế trong sáng, nó tiếp cận vấn đề mới mẻ lại, không phải dựa vào kho lưu trữ cũ kỹ của những ký ức và truyền thống riêng của nó.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta nhận biết chính chúng ta?

Krishnamurti: Bạn nhận biết khuôn mặt của bạn vì bạn thường nhìn thấy nó được phản chiếu trong cái gương. Lúc này, có một cái gương trong đó bạn có thể nhìn thấy chính bạn hoàn toàn – không phải khuôn mặt của bạn, nhưng tất cả điều gì bạn suy nghĩ, tất cả điều gì bạn cảm thấy, những động cơ của bạn, những thương thức của bạn, những thôi thúc và những sợ hãi của bạn. Cái gương đó là cái gương của sự liên hệ: liên hệ giữa bạn và cha mẹ bạn, giữa bạn và những giáo viên của bạn, giữa bạn và dòng sông, cây cối, quả đất, giữa

bạn và những suy nghĩ của bạn. Sự liên hệ là một cái gương trong đó bạn có thể nhìn thấy chính bạn, không phải như bạn ao ước bạn là, nhưng như bạn là. Tôi có lẽ ao ước, khi nhìn vào một cái gương thông thường, rằng nó sẽ phản ánh cho tôi xinh đẹp, nhưng điều đó không xảy ra bởi vì cái gương phản ánh chính xác khuôn mặt của tôi như nó là và tôi không thể đối gạt chính tôi. Tương tự như vậy, tôi có thể nhìn thấy tôi chính xác như tôi là trong cái gương của sự liên hệ với những người khác của tôi. Tôi có thể quan sát cách tôi nói chuyện với mọi người: lễ phép với những người mà tôi nghĩ rằng họ có thể cho tôi một cái gì đó, và cộc cằn với những người mà không thể cho tôi cái gì cả. Tôi chú ý những người mà tôi sợ hãi. Tôi đứng dậy khi có người quan trọng đi vào, nhưng khi người giúp việc đi vào tôi không thêm quan tâm. Vì vậy, bằng cách quan sát chính mình trong sự liên hệ, tôi đã phát hiện ra là tôi kính trọng mọi người một cách giả dối làm sao đâu, đúng chứ? Và tôi cũng có thể khám phá chính bản thân tôi như tôi là trong sự liên hệ của tôi với cây cối và chim chóc, với những ý tưởng và những quyền sách.

Bạn có lẽ có tất cả những bằng cấp văn hoá trên thế giới này, nhưng nếu bạn không hiểu rõ về chính mình thì bạn là người dốt nát nhất. Hiểu rõ về chính mình là mục đích chính của mọi giáo dục. Nếu không hiểu rõ về chính mình, chỉ thu gom những dữ kiện hay ghi chú để bạn có thể đậu những kỳ thi là một cách hiện diện dốt nát. Bạn có thể trích dẫn kinh Bhagavad Gita, kinh Upanishads, kinh Koran và kinh Bible, nhưng nếu bạn không hiểu rõ về chính mình bạn chỉ giống như một con vẹt đang lặp lại những từ ngữ. Trái lại, khoảnh khắc bạn bắt đầu hiểu rõ về chính mình, dù nhỏ nhoi chừng nào, đã có sẵn khởi đầu một tiến hành lạ thường của sáng tạo. Nó là sự khám phá khi đột nhiên thấy chính bạn như bạn thực sự là: tham lam, căi cộ, giận dữ, ganh tị, dốt

nát. Nhìn thấy sự kiện mà không cố gắng thay đổi nó, chỉ nhìn thấy chính xác bạn là gì là một bộc lộ kinh ngạc. Từ đó bạn có thể đi sâu hơn và sâu hơn, vô hạn, bởi vì không có kết thúc cho hiểu rõ về chính mình. Qua hiểu rõ về chính mình bạn bắt đầu khám phá Thượng đế là gì, sự thật là gì, tình trạng không thời gian đó là gì. Giáo viên của bạn có thể chuyển cho bạn kiến thức anh ấy đã nhận được từ giáo viên của anh ấy, và bạn có lẽ làm bài tốt trong những kỳ thi, có được mảnh bằng và tất cả những việc còn lại của nó; nhưng, nếu không hiểu rõ về chính mình như bạn nhận biết khuôn mặt riêng của bạn trong gương, tất cả những hiểu biết còn lại không có ý nghĩa gì cả. Người học thức nếu không hiểu rõ về chính họ thực sự không thông minh gì cả; họ không biết suy nghĩ là gì, sống là gì. Đó là lý do rất quan trọng tại sao người giáo dục phải được giáo dục trong ý nghĩa thực sự của từ ngữ đó, mà có nghĩa anh ấy phải hiểu rõ những vận hành của cái trí và quả tim riêng của anh ấy, thấy chính anh ấy chính xác như anh ấy là trong cái gương của sự liên hệ. Hiểu rõ về chính mình là khởi đầu của thông minh. Hiểu rõ về chính mình là toàn vĩ trụ; nó ôm gọn tất cả những đấu tranh của con người.

Người hỏi: Chúng ta có thể hiểu rõ về chính chúng ta mà không cần một người tạo phần khởi hay sao?

Krishnamurti: Muốn hiểu rõ về chính mình bạn phải có một người gây cảm hứng, một ai đó thúc giục, kích thích, giúp đỡ bạn hay sao? Hãy lắng nghe câu hỏi rất cẩn thận và bạn sẽ khám phá đáp án thực sự. Bạn biết không, một nửa của vấn đề được giải quyết nếu bạn thâm nhập nó, đúng chứ? Nhưng bạn không thể thâm nhập vấn đề trọn vẹn nếu cái trí của bạn ngập tràn sự hăm hở khám phá đáp án.

Câu hỏi là: với mục đích có được hiểu rõ về chính mình, chúng ta không cần một người nào tạo phần khởi hay sao?

Lúc này, nếu bạn phải có một đạo sư, một ai đó phần khởi bạn, khuyến khích bạn, dạy bảo rằng bạn đang làm tốt, nó có nghĩa rằng bạn đang lệ thuộc vào người đó, và rõ ràng bạn sẽ bị lạc lõng khi ông ấy đi khỏi một ngày nào đó. Khoảnh khắc bạn lệ thuộc vào một người hay một ý tưởng cho sự phần khởi chắc chắn là có sợ hãi, vì vậy nó không là sự phần khởi trung thực. Trái lại, nếu bạn nhìn ngắm một xác chết đang được khiêng đi, hay quan sát hai con người đang cãi cọ, điều đó không làm bạn suy nghĩ hay sao? Khi bạn thấy một ai đó rất tham vọng, hay quan sát cách bạn cúi rạp người xuống chân vị thống đốc khi ông ấy đi vào, điều đó không làm cho bạn ngẫm nghĩ hay sao? Vì vậy có phần khởi trong mọi thứ, từ chiếc lá đang rơi hay cái chết của con chim đến cách cư xử riêng của con người. Nếu bạn nhìn ngắm tất cả những việc này bạn luôn luôn đang học hành; nhưng nếu bạn nhờ vào một người nào đó để là giáo viên của bạn, vậy thì bạn đã lạc lõng và người đó trở thành cơn ác mộng của bạn. Đó là lý do tại sao rất quan trọng khi không tuân phục người nào, khi không có một giáo viên đặc biệt nào, nhưng tự mình học hành từ dòng sông, những bông hoa, cây cối, từ người phụ nữ đang vác một bó nặng, từ những thành viên của gia đình bạn và từ những suy nghĩ riêng của bạn. Đây là sự giáo dục mà không ai có thể dạy cho bạn ngoại trừ chính bạn, và đó là vẻ đẹp của nó. Nó cần đến sự canh chừng liên tục, một cái trí thâm nhập liên tục. Bạn phải học hành bằng quan sát, bằng đấu tranh, bằng hạnh phúc và đau buồn.

Người hỏi: Với tất cả những mâu thuẫn trong chính người ta, làm thế nào có thể đang là và đang làm cùng một lúc được?

Krishnamurti: Lẽu bạn biết tự mâu thuẫn là gì? Nếu tôi muốn làm một việc đặc biệt trong sống và cùng lúc lại muốn làm hài lòng cha mẹ tôi, mà muốn tôi làm việc gì khác, tôi có trong mình một xung đột, một mâu thuẫn. Lúc này, làm thế nào tôi giải quyết được nó? Nếu tôi không thể giải quyết được mâu thuẫn này trong chính tôi, chắc chắn không có sự hiệp thông của đang là và đang làm. Vì vậy việc đầu tiên là phải được tự do khỏi sự mâu thuẫn tự tạo.

Giả sử bạn muốn học hội họa bởi vì vẽ là niềm vui thuộc sống của bạn, và người cha bảo rằng bạn phải trở thành một luật sư hay một người kinh doanh, nếu không ông ta sẽ ngừng trợ cấp cho công việc ăn uống học hành của bạn; vậy thì có một mâu thuẫn trong bạn, đúng chứ? Lúc này làm thế nào bạn xóa sạch mâu thuẫn bên trong đó, để được tự do khỏi đấu tranh và đau khổ của nó? Chừng nào bạn còn bị trói buộc trong mâu thuẫn tự tạo bạn không thể nào suy nghĩ; vì vậy bạn phải xóa sạch mâu thuẫn, bạn phải làm một việc này hay việc khác. Nó sẽ là việc nào? Bạn sẽ nhượng bộ người cha của bạn đúng chứ? Nếu bạn vâng lời người cha, điều đó có nghĩa bạn phải gạt đi niềm vui của bạn, bạn phải gắn kết với một công việc mà bạn không thương yêu; và liệu điều đó giải quyết được mâu thuẫn? Ngược lại, nếu bạn chống cự lại người cha, nếu bạn nói rằng, “Xin lỗi con không quan tâm, dù con phải đi ăn mày, chết đói, con sẽ vẽ,” vậy thì không có xung đột; vậy thì đang là và đang làm là cùng lúc, bởi vì bạn biết bạn muốn làm gì và bạn làm nó bằng toàn thân tâm của bạn. Nhưng nếu bạn trở thành một luật sư hay một người kinh doanh và bên trong bạn lại đang nóng bỏng ý tưởng là

một họa sĩ, vậy thì suốt sống bạn sẽ là con người u sầu, đờ đẫn, sống trong hành hạ, trong thất vọng, trong đau khổ, bị hủy hoại và hủy hoại những người khác.

Đây là một vấn đề rất quan trọng bạn cần suy nghĩ ra, bởi vì khi bạn lớn lên cha mẹ sẽ muốn bạn làm những công việc nào đó, và nếu trong chính bạn không rõ ràng về công việc bạn thực sự muốn làm, bạn sẽ bị dẫn dắt như một con cừu đến tay người đồ tể. Nhưng nếu bạn khám phá công việc gì bạn thương yêu làm và dành toàn bộ sống của bạn cho nó, vậy thì không còn mâu thuẫn, và trong tình trạng đó toàn thân tâm bạn là đang làm của bạn.

***Người hỏi:** Vì quan tâm đến công việc chúng ta thích làm, liệu chúng ta có quên bổn phận với cha mẹ hay không?*

***Krishnamurti:** Bạn có ý gì khi dùng từ ngữ “bổn phận” lạ lùng đó? Bổn phận với ai? Với cha mẹ bạn, với chính phủ, với xã hội? Nếu cha mẹ của bạn bảo rằng đó là bổn phận của bạn phải trở thành một luật sư và ủng hộ nó, nhưng bạn thực sự lại muốn trở thành một khát sĩ, bạn sẽ làm gì đây? Ở Ấn độ là một khát sĩ được an toàn và được kính trọng, vì vậy người cha của bạn có lẽ đồng ý. Khi bạn khoác vào một cái áo thầy tu bạn đã trở thành một con người vĩ đại, và người cha của bạn có thể đổi chác nó. Nhưng nếu bạn muốn làm việc bằng hai tay của bạn, nếu bạn muốn là một người thợ mộc bình thường hay một người nặn những đồ vật xinh đẹp bằng đất sét, vậy thì bổn phận của bạn ở đâu? Ai có thể bảo cho bạn? Bộ bạn không cần suy nghĩ rất cẩn thận cho chính mình, nhìn thấy mọi hàm ý có liên quan đến bổn phận, để cho bạn có thể nói rằng, “Công việc này phù hợp với tôi và tôi sẽ kiên trì theo đuổi nó dù rằng cha mẹ tôi có đồng ý hay không?” Không phải thỏa hiệp với công việc gì cha mẹ và xã*

hội muốn bạn làm, nhưng thực sự khám phá những hàm ý của bản phận; thấy rất rõ ràng công việc gì là đúng và theo đuổi nó suốt sống, dù rằng nó có thể tạo ra đói khát, đau khổ, chết chóc – để làm điều đó đòi hỏi nhiều thông minh, nhận biết, hiểu rõ, và cũng nhiều tình yêu. Bạn thấy không, nếu bạn ủng hộ cha mẹ chỉ vì bạn nghĩ đó là bản phận của bạn, vậy thì ủng hộ của bạn là một sự việc chợ búa, không có một ý nghĩa thăm thẳm nào, bởi vì trong nó không có tình yêu.

Người hỏi: Dù có ẽ tôi ao ước là một kỹ sư, nếu cha tôi phản đối và không muốn giúp đỡ tôi, làm thế nào tôi có thể học ngành kỹ sư được.

Krishnamurti: Nếu bạn quả quyết là một kỹ sư ngay cả khi người cha đuổi bạn ra khỏi nhà, bạn có ý nói ằng bạn sẽ không tìm được phương cách và phương tiện để học ngành kỹ sư chứ gì? Bạn sẽ đi ăn xin, nhờ vả bạn bè. Thưa bạn, sống rất lạ thường. Khoảnh khắc bạn rất rõ ràng về công việc gì bạn muốn làm, mọi việc xảy ra. Sống mang lại sự trợ giúp cho bạn – một người bạn, một người họ hàng, một người giáo viên, một người bà, một người nào đó sẽ giúp bạn. Nhưng nếu bạn sợ hãi bởi vì người cha có lẽ đuổi bạn ra khỏi nhà, vậy thì bạn đã lạc đường rồi. Sống không bao giờ trợ giúp cho những người chỉ nhượng bộ đến đòi hỏi nào đó vì sợ hãi. Nhưng nếu bạn nói rằng, “Đây thực sự là công việc gì tôi muốn làm và tôi sẽ theo đuổi nó,” vậy thì bạn sẽ phát giác rằng một điều gì đó kỳ diệu đang xảy ra. Bạn có lẽ phải đói khát, đấu tranh để vượt qua, nhưng bạn sẽ là một con người xứng đáng, không chỉ là một bản sao, và đó là điều kỳ diệu của nó.

Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều sợ hãi *một mình*; và tôi biết đây là điều khó khăn cực kỳ cho các bạn còn

trẻ tuổi, bởi vì không có sự tự do về kinh tế trong quốc gia này như ở nước Mỹ hay Châu Âu. Ở đây quốc gia dư thừa dân số, vì vậy mọi người đều đầu hàng. Bạn nói rằng, “Chuyện gì sẽ xảy ra cho tôi?” Nhưng nếu bạn kiên quyết, bạn sẽ thấy rằng một sự việc nào đó hay một ai đó sẽ giúp đỡ bạn. Khi bạn thực sự phản kháng lại sự đòi hỏi tầm thường, vậy thì bạn là một cá thể và sự sống trợ giúp bạn.

Bạn biết không, trong sinh học có một hiện tượng được gọi là sự đột biến, một tình trạng lệch hướng đột ngột và tự phát triển từ một chủng loại. Nếu bạn có một ngôi vườn và đã ươm trồng một loại hoa đặc biệt, một buổi sáng nào đó bạn có lẽ khám phá một bông hoa nào đó hoàn toàn khác lạ với loại hoa đó. Bông hoa khác lạ đó được gọi là đột biến. Vì khác lạ nên nó nổi bật, và người làm vườn đặc biệt quan tâm đến nó. Và sống giống như thế đó. Khoảnh khắc bạn mạo hiểm đi ra ngoài, điều gì đó xảy ra trong bạn và quanh bạn. Sự sống trợ giúp bạn trong muôn vàn hình thức. Bạn có lẽ không thích hình thức nó trợ giúp bạn – nó có thể là đau khổ, chiến tranh, đói khát – nhưng khi bạn mời mọc sự sống, mọi thứ bắt đầu xảy ra. Nhưng bạn thấy không, chúng ta không muốn mời mọc sự sống, chúng ta muốn chơi một trò chơi an toàn; và những người chơi một trò chơi an toàn cũng chết rất an toàn. Không phải vậy sao?

– Chương 16 –

Làm mới mẽ cái trí

Vào một buổi sáng tôi thấy một xác chết đang được mang đi thiêu. Nó được gói trong tấm vải màu tím đỏ rực rỡ và nó đong đưa theo đà lắc lư của bốn người đang khiêng nó. Tôi tự hỏi xác chết tạo ra ấn tượng gì cho một con người. Bạn không thắc mắc tại sao có sự thoái hóa này à? Bạn mua một chiếc xe nhãn hiệu mới, và trong một vài năm nó hao mòn. Cơ thể cũng hao mòn; nhưng bộ bạn không suy xét thêm một chút nữa để hiểu rõ vì lý do nào cái trí bị thoái hóa hay sao? Chẳng chóng thì chầy có cái chết của cơ thể, nhưng hầu hết chúng ta đều có cái trí không còn sinh khí nữa. Sự thoái hóa đã xảy ra rồi; và tại sao cái trí lại bị thoái hóa? Cơ thể bị thoái hóa vì chúng ta liên tục sử dụng nó và các cơ quan vật chất kiệt quệ. Bệnh tật, tai nạn, tuổi già, dinh dưỡng không phù hợp, di truyền kém – đây là những yếu tố gây ra sự thoái hoá và cái chết của cơ thể. Nhưng tại sao cái trí phải thoái hoá, trở nên già nua, nặng nề, đờ đẫn?

Khi bạn trông thấy một xác chết, bạn có khi nào thắc mắc về việc này hay không? Mặc dù cơ thể của chúng ta phải chết, tại sao cái trí lại luôn luôn thoái hoá? Câu hỏi này không bao giờ có trong bạn hay sao? Vì sao cái trí *phải* thoái hoá – chúng ta nhìn thấy việc này không chỉ nơi những người già, mà còn nơi những người trẻ tuổi. Chúng ta nhìn thấy nơi những người trẻ tuổi cái trí đang trở nên đờ đẫn, nặng nề, vô

cảm như thế nào; và nếu chúng ta có thể khám phá tại sao cái trí lại thoái hóa, vậy thì chúng ta có lẽ sẽ khám phá cái gì đó thực sự không bị hủy hoại. Chúng ta có lẽ hiểu rõ cái gì là sống vĩnh hằng, sống không kết thúc, không thuộc thời gian, sống không bị phân rã, không bị thoái hóa giống như cái cơ thể được mang đến nơi hỏa táng, được thiêu cháy và tro tàn được quẳng vào dòng sông.

Lúc này, tại sao cái trí lại thoái hóa? Liệu có khi nào bạn đã suy nghĩ về nó? Vì còn rất trẻ – và nếu bạn không bị làm cho đờ đẫn bởi xã hội, bởi cha mẹ bạn, bởi những hoàn cảnh sống – bạn có một cái trí trong sáng, tò mò, hăng hái. Bạn muốn biết tại sao các vì sao hiện diện, tại sao chim chóc lại chết, tại sao những chiếc lá lại rơi, tại sao chiếc máy bay phản lực lại bay được; bạn muốn biết quá nhiều việc. Nhưng sự thôi thúc mãnh liệt để thâm nhập, để khám phá, chẳng mấy chốc đã bị bóp nghẹt, đúng chứ? Nó bị bóp nghẹt bởi sợ hãi, bởi gánh nặng của truyền thống, bởi không có khả năng riêng của chúng ta để đối diện cái sự kiện lạ thường này được gọi là sống. Bộ bạn không thấy sự háo hức của bạn bị hủy hoại mau lẹ dường nào bởi một lời nói mĩa mai, bởi một cử chỉ khinh miệt, bởi sợ hãi về một kỳ thi hay bởi đe dọa của một người cha hoặc người mẹ – mà có nghĩa tánh nhạy cảm đang bị mất dần đi và cái trí bị làm cho đờ đẫn, hay sao?

Một nguyên nhân nữa của sự đờ đẫn là bắt chước. Bạn bị ép buộc phải bắt chước bởi truyền thống. Gánh nặng của quá khứ thúc đẩy bạn tuân phục, vẽ ra một con đường, và qua sự tuân phục cái trí cảm thấy an toàn, bảo đảm; nó tự thiết lập chính nó trong một khe rãnh được bôi dầu trơn để cho nó có thể chạy êm ả mà không bị xáo trộn, mà không một thoáng ngờ vực. Hãy quan sát những người lớn tuổi chung quanh và bạn sẽ thấy rằng cái trí của họ không muốn bị quấy rầy. Họ

muốn an bình, mặc dù nó là an bình của cái chết; nhưng an bình thực sự là một cái gì đó hoàn toàn khác hẳn.

Khi cái trí Ψ thiết lập chính nó trong một khe rãnh, trong một khuôn mẫu, bạn không thấy rằng nó luôn luôn bị thôi thúc bởi ham muốn được an toàn hay sao? Đó là lý do tại sao nó tuân theo một lý tưởng, một mẫu mực, một đạo sư. Nó muốn được an toàn, không bị quấy rầy, vì vậy nó bắt chước. Khi bạn đọc trong những quyển sách lịch sử về những vị lãnh đạo, những vị thánh, những chiến binh vĩ đại, bạn không phát giác rằng chính bạn muốn bắt chước họ hay sao? Không phải rằng không có những người vĩ đại trong thế giới; nhưng cái bản năng muốn bắt chước những người vĩ đại, cố gắng trở thành giống họ, và nó là một trong những yếu tố của thoái hóa bởi vì lúc đó cái trí bố trí chính nó trong một cái khuôn.

Hơn nữa, xã hội không muốn những cá thể tinh táo, lanh lẹ, cách mạng, bởi vì những cá thể như thế sẽ không phù hợp vào khuôn mẫu xã hội đã được thiết lập và họ có lẽ phá vỡ khuôn mẫu đó. Đó là lý do tại sao xã hội tìm kiếm để giam giữ cái trí của bạn trong khuôn mẫu của nó, và đó là lý do tại sao cái tạm gọi là giáo dục của bạn lại khuyến khích bạn bắt chước, tuân theo, qui phục.

Lúc này, liệu cái trí có thể ngừng bắt chước? Đó là, liệu nó có thể ngừng hình thành những thói quen? Và liệu cái trí bị trói buộc trong thói quen, có thể được tự do khỏi thói quen?

Cái trí là kết quả của thói quen, đúng chứ? Nó là kết quả của truyền thống, kết quả của thời gian – thời gian là sự lặp lại, một tiếp tục của quá khứ. Và liệu cái trí, cái trí *của bạn*, có thể ngừng suy nghĩ dựa vào cái gì đã là – và dựa vào cái gì sẽ là, mà thực sự chỉ là một chiếu rọi của cái gì đã là? Liệu cái trí của bạn có thể được tự do khỏi những thói quen và khỏi việc tạo ra những thói quen? Nếu bạn thâm nhập vấn

đề này rất thăm thẳm bạn sẽ phát giác rằng cái trí có thể làm được; và khi cái trí làm mới mẽ chính nó mà không hình thành những khuôn mẫu mới, những thói quen mới, mà không rơi lại cái khe rãnh của bất chước, vậy thì nó vẫn còn trong sáng, tề trung, hồn nhiên, và vì vậy có khả năng hiểu rõ vô tận.

Vì với một cái trí như thế không có chết bởi vì không còn qui trình tích lũy nữa. Chính do qui trình tích lũy mới tạo ra thói quen, bất chước, và với cái trí tích lũy có thoái hóa, chết. Nhưng một cái trí không đang tích lũy, không đang lượm lặt, đang chết đi mỗi ngày, mỗi phút – với cái trí như thế không có chết. Nó ở trong một tình trạng của không gian vô hạn.

Vì vậy cái trí phải chết đi mọi sự việc nó đã thu lượm – mọi thói quen, những đức hạnh bất chước, tất cả những sự việc nó đã lệ thuộc bởi vì ý thức an toàn của nó. Vậy thì nó không còn bị trói buộc trong mạng lưới suy nghĩ riêng của nó. Khi chết đi quá khứ từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, cái trí được làm trong sáng lại, vì vậy nó không bao giờ có thể thoái hóa hay bị vận hành trong chuyển động của sự tối tăm.

***Người hỏi:** Làm thế nào chúng tôi có thể thực hiện điều gì ông đang giải thích cho chúng tôi?*

***Krishnamurti:** Bạn nghe một điều gì đó mà bạn suy nghĩ là đúng và bạn muốn thực hiện nó trong sống hàng ngày của bạn; vì vậy có một khoảng trống giữa điều gì bạn suy nghĩ và điều gì bạn làm, đúng chứ? Bạn suy nghĩ một việc, và bạn đang làm một việc gì khác. Nhưng bạn muốn thực hiện điều gì bạn suy nghĩ, vì vậy có khoảng trống này giữa hành động và suy nghĩ, và sau đó bạn hỏi làm thế nào để lấp được*

khoảng trống này, làm thế nào để kết nối sự suy nghĩ của bạn đến hành động của bạn.

Lúc này, khi bạn muốn làm một cái gì đó rất nhiều, bạn làm nó, đúng chứ? Khi bạn muốn đi chơi cricket, hay làm một cái gì khác mà bạn thực sự thích thú, bạn khám phá những phương cách và những phương tiện để thực hiện nó; bạn không bao giờ hỏi làm thế nào để thực hiện. Bạn làm nó bởi vì bạn hăm hở, bởi vì toàn thân tâm của bạn, cái trí của bạn và trái tim của bạn đều ở trong nó.

Nhưng trong vấn đề khác lạ và mới mẻ này bạn đã trở nên rất tinh ranh, bạn nghĩ một việc và làm một việc khác. Bạn nói rằng, “Đó là một ý tưởng kiệt xuất và theo trí năng tôi chấp thuận, nhưng tôi không biết làm nó như thế nào, vì vậy làm ơn chỉ bảo cho tôi cách thực hiện” – mà có nghĩa bạn không muốn làm gì cả. Điều gì bạn thực sự muốn là trì hoãn hành động, bởi vì bạn thích hơi hơi ganh tị, hay bất kỳ điều gì khác. Bạn nói, “Mọi người khác đều ganh tị, vậy tại sao tôi lại không?”, và bạn chỉ tiếp tục như trước kia. Nhưng nếu bạn thực sự không muốn ganh tị và bạn thấy sự thật của ganh tị như bạn thấy sự thật của con rắn hổ mang, vậy thì bạn ngừng ganh tị và đó là sự kết thúc của nó; bạn không bao giờ hỏi làm thế nào để được tự do khỏi ganh tị.

Vì vậy điều quan trọng là thấy được sự thật của điều gì đó, và không hỏi làm thế nào để thực hiện được nó – mà thực sự có nghĩa rằng bạn không thấy sự thật của nó. Khi bạn gặp con rắn hổ mang trên đường bạn không hỏi rằng, “Tôi sẽ phải làm gì đây?” Bạn hiểu rõ sự nguy hiểm của con rắn hổ mang và tránh xa nó. Nhưng bạn không bao giờ thực sự thâm nhập tất cả những hàm ý của ganh tị; không một ai đã giải thích cho bạn về nó, thâm nhập nó rất thăm thẳm cùng bạn. Bạn đã được dạy bảo rằng bạn không được ganh tị, nhưng bạn không bao giờ nhìn vào bản chất của ganh tị; bạn không

bao giờ quan sát làm thế nào xã hội và tất cả những tôn giáo có tổ chức xây dựng trên nó, trên sự ham muốn để trở thành một điều gì đó. Nhưng khoảnh khắc bạn thâm nhập vào gan tị và thực sự thấy được sự thật của nó, gan tị không còn nữa.

Khi hỏi rằng, “Tôi sẽ thực hiện nó bằng cách nào đây?” là một câu hỏi thiếu suy nghĩ, bởi vì khi bạn thực sự thích thú làm việc gì đó mà bạn không biết cách làm, bạn cứ làm và chẳng mấy chốc bạn bắt đầu khám phá. Nếu bạn chỉ ngồi ngả người ra và nói rằng, “Làm ơn hãy bảo cho tôi một phương cách thực tế để loại bỏ tham lam,” bạn sẽ tiếp tục tham lam. Nhưng nếu bạn thâm nhập tham lam bằng một cái trí tỉnh táo, không có mọi thành kiến, và nếu bạn dành toàn thân tâm của bạn cho nó, bạn sẽ khám phá cho chính bạn sự thật của tham lam; và chính sự thật đó làm tự do bạn, không phải là tìm kiếm một phương pháp để được tự do khỏi tham lam.

Người hỏi: Tại sao những ham muốn của chúng tôi không bao giờ được thực hiện trọn vẹn? Tại sao luôn luôn có những trở ngại ngăn cản chúng tôi không làm điều gì hoàn toàn như chúng tôi ao ước?

Krishnamurti: Nếu ham muốn làm một điều gì đó của bạn là trọn vẹn, nếu toàn thân tâm của bạn trong nó mà không tìm kiếm một kết quả, mà không mong muốn để thành tựu – mà có nghĩa không có sợ hãi – vậy thì không có trở ngại. Có một trở ngại, một mâu thuẫn chỉ khi nào ham muốn của bạn không trọn vẹn, vỡ vụn: bạn muốn làm một việc gì đó và cùng lúc bạn lại sợ hãi làm nó, hay bạn ngập ngừng muốn làm một việc khác. Ngoài ra, bạn có thể hoàn toàn nhận biết những ham muốn của bạn hay chưa? Bạn có hiểu không? Tôi sẽ giải thích.

Xã hội, là sự liên hệ tập thể giữa con người và con người, không muốn bạn có được một ham muốn trọn vẹn, bởi vì nếu bạn như thế bạn sẽ là một phiền toái, một hiểm họa cho xã hội. Bạn được cho phép có những ham muốn được tôn trọng giống như tham vọng, ganh tị – mà coi như hoàn hảo rồi. Được cấu thành bởi những con người ganh tị, tham vọng, tin tưởng và bất chước, xã hội hoan nghênh ganh tị, tham vọng, tin tưởng và bất chước, mặc dù đây là tất cả những bộc lộ của sợ hãi. Chừng nào những ham muốn của bạn còn phù hợp vào khuôn mẫu được thiết lập, bạn là một công dân được kính trọng. Nhưng ngay lúc bạn có một ham muốn trọn vẹn, mà không thuộc khuôn mẫu, bạn trở thành một hiểm họa; vì vậy xã hội luôn luôn canh chừng để ngăn cản bạn không có một ham muốn trọn vẹn, một ham muốn mà sẽ là sự biểu lộ của toàn thân tâm bạn và thế là sáng tạo một hành động cách mạng.

Hành động của đang là hoàn toàn khác hẳn hành động của đang trở thành. Hành động của đang là có tánh cách mạng đến độ xã hội khước từ nó và chỉ quan tâm duy nhất vào hành động của đang trở thành, mà được kính trọng bởi vì nó phù hợp vào khuôn mẫu. Nhưng bất kỳ ham muốn nào tự biểu lộ chính nó trong hành động của đang trở thành, là một hình thức của tham vọng, đều không có sự thành tựu. Chẳng chóng thì chầy nó sẽ bị phản đối, cản trở, thất vọng và chúng ta phản kháng sự thất vọng đó bằng những phương cách ranh mãnh.

Đây là một chủ đề rất quan trọng phải thâm nhập, bởi vì khi lớn lên bạn sẽ phát giác rằng những ham muốn của bạn không bao giờ được toại nguyện thực sự. Trong toại nguyện ham muốn đó luôn luôn có cái bóng của thất vọng, và trong quả tim của bạn không có một bài ca nhưng là tiếng khóc than. Ham muốn để trở thành – để trở thành một con người vĩ

đại, một vị thánh vĩ đại, một cái này vĩ đại hay cái kia vĩ đại – không có kết thúc và vì vậy không có toại nguyện; đòi hỏi của nó luôn luôn vì “nhiều hơn,” và sự ham muốn như thế luôn luôn nuôi dưỡng đau khổ, phiền muộn, chiến tranh. Nhưng khi người ta được tự do khỏi tất cả những ham muốn để trở thành, có một tình trạng của đang là mà hành động của nó hoàn toàn khác hẳn. Nó là. Cái gì là không có thời gian. Nó không suy nghĩ dựa vào toại nguyện. Chính đang là của nó là toại nguyện của nó.

Người hỏi: Tôi nhận ra rằng tôi dốt nát, nhưng những người khác nói rằng tôi thông minh. Điều gì nên tác động tôi: nhận thấy của tôi hay là nhận xét của họ?

Krishnamurti: Lúc này hãy lắng nghe câu hỏi rất cẩn thận, rất yên lặng, đừng cố gắng tìm ra câu trả lời. Nếu bạn nói rằng tôi là một người thông minh, và tôi biết rất rõ rằng tôi dốt nát, liệu điều bạn nói sẽ tác động tôi à? Nó sẽ tác động nếu tôi đang cố gắng để được thông minh, đúng chứ? Lúc đó tôi sẽ được hãnh diện, bị ảnh hưởng bởi lời khen của bạn. Nhưng nếu tôi nhận thấy rằng một con người dốt nát không bao giờ có thể hết dốt nát bằng cách cố gắng được thông minh, vậy thì chuyện gì xảy ra?

Chắc chắn, nếu tôi dốt nát và tôi cố gắng được thông minh, tôi sẽ tiếp tục dốt nát, bởi vì sự cố gắng để là hay để trở thành một điều gì đó là thành phần của sự dốt nát. Một người dốt nát có thể thâm đạt những gọt dũa thích nghi của tình trạng thông minh, anh ấy có lẽ đậu một vài kỳ thi, có một việc làm, nhưng bằng cách đó anh ấy không bao giờ chấm dứt được sự dốt nát. (Làm ơn hãy theo dõi việc này, nó không là câu nói bi quan.) Nhưng khoảnh khắc một người ý thức rằng anh ấy dốt nát, dốt nát, và thay vì cố gắng được

thông minh anh ấy bắt đầu thâm nhập và hiểu rõ sự dốt nát của anh ấy – trong khoảnh khắc đó có động thái thức dậy thông minh.

Hãy coi thử sự tham lam. Liệu bạn biết tham lam là gì? Nó lấn nhều thức ăn hơn bạn cần, muốn vượt trội những người khác tại những môn chơi, muốn có nhiều của cải hơn, một chiếc xe to lớn hơn xe của người khác. Sau đó bạn nói rằng bạn *không* được tham lam, vì vậy bạn luyện tập không-tham lam – mà thực sự rất dốt nát, bởi vì tham lam không bao giờ có thể chấm dứt bằng cách cố gắng trở thành không-tham lam. Nhưng nếu bạn bắt đầu hiểu rõ tất cả những ngụ ý của tham lam, nếu bạn dành toàn bộ cái trí và quả tim của bạn để khám phá sự thật của nó, vậy thì bạn được tự do khỏi tham lam cũng như khỏi đối nghịch của nó. Vậy thì bạn là một người thông minh thực sự, bởi vì bạn đang giải quyết *cái gì là* và không phải bắt chước *cái gì nên là*.

Vì vậy nếu bạn dốt nát, đừng cố gắng được thông minh hay khôn ngoan nhưng hiểu rõ điều gì đang làm cho bạn dốt nát. Bắt chước, sợ hãi, sao chép một người nào đó, tuân theo một khuôn mẫu hay một lý tưởng – tất cả những việc này làm cho cái trí của bạn dốt nát. Khi bạn ngừng tuân theo, khi bạn không còn sợ hãi, khi bạn có thể suy nghĩ rõ ràng cho chính mình – và rồi bạn không là người thông minh nhất của những con người hay sao? Nhưng nếu bạn dốt nát và cố gắng được thông minh, bạn sẽ gia nhập những thứ bậc của những người khá dốt nát trong sự thông minh của họ.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại hư hỏng?

Krishnamurti: Nếu bạn tự đặt ra cho chính mình câu hỏi này ngay lúc bạn hư hỏng, vậy thì nó đầy ý nghĩa, nó có sự quan trọng. Nhưng ví dụ khi bạn đang tức giận, bạn không bao giờ

hỏi tại sao bạn lại tức giận, đúng chứ? Chỉ sau đó bạn mới đặt ra câu hỏi này. Tức giận rồi, bạn mới nói rằng, “Đốt nát làm sao đâu, đáng để tôi không nên tức giận như thế.” Trái lại, nếu bạn tỉnh táo, cảnh giác được ngay khoảnh khắc của tức giận mà không chỉ trích nó, nếu bạn ở tình trạng “Tất cả nguyên vẹn đều ở đó” khi đau khổ hiện ra trong cái trí của bạn, vậy thì bạn sẽ thấy nó phai nhạt đi mau lẹ làm sao đâu.

Trẻ em hư hỏng ở một lứa tuổi nào đó, và chúng nên như vậy, bởi vì chúng có nhiều năng lượng, rất vui vẻ, phấn khởi, hăng hái và nó phải bùng nổ trong hình thức này hay hình thức kia. Nhưng bạn thấy không, đây thực sự là một câu hỏi phức tạp, bởi vì sự hư hỏng có lẽ do ăn uống không đúng cách, thiếu ngủ, hay cảm thấy mất an toàn, và vân vân. Nếu tất cả những yếu tố liên quan đến nó không được hiểu đúng, vậy thì sự hư hỏng về phần của các em bé trở thành một nỗi loạn bên trong xã hội, mà trong đó không có sự giải thoát cho chúng.

Liệu bạn biết những em bé “phạm pháp” là gì? Các em là những đứa trẻ làm tất cả mọi sự việc khủng khiếp; các em phản kháng bên trong cái nhà tù của xã hội bởi vì các em không bao giờ được giúp đỡ để hiểu rõ toàn bộ vấn đề của sự hiện diện. Các em đầy sinh lực, và một vài em thông minh tuyệt vời, và sự phản kháng của các em là một cách để nói rằng, “Hãy giúp đỡ chúng tôi hiểu rõ, phá vỡ sự cưỡng bách này, sự tuân phục khủng khiếp này.” Đó là lý do tại sao câu hỏi này rất quan trọng cho người giáo dục, mà cần giáo dục nhiều hơn là những em bé.

Người hỏi: Tôi quen uống trà. Một giáo viên nói rằng nó là một thói quen xấu, và một người khác lại nói uống trà cũng chẳng sao?

Krishnamurti: *Bạn* nghĩ như thế nào? Hãy gạt đi trong chốc lát những điều gì người khác nói, nó có thể là thành kiến của họ, và hãy lắng nghe câu hỏi. *Bạn* nghĩ gì về một cậu bé “quen” với một cái gì đó rồi – uống trà, hút thuốc lá, ăn ngẫu nhiên, hoặc bất kỳ cái gì? Nó có thể chấp nhận được khi rơi vào một thói quen làm cái gì đó vào lúc *bạn* bảy mươi hay tám mươi tuổi, với một chân ở trong nấm mồ; nhưng *bạn* chỉ đang bắt đầu sống của *bạn*, và đã quen thuộc với cái gì đó rồi là một sự việc khủng khiếp, đúng chứ? Đó là một câu hỏi quan trọng, không phải liệu *bạn* có nên uống trà hay không?

Bạn biết không, khi *bạn* quen thuộc với một điều gì đó, cái trí của *bạn* đã ở trên đường dẫn đến nghĩa trang. Nếu *bạn* suy nghĩ như một người Ấn giáo, một người cộng sản, một người Thiên chúa giáo, một người Tin lành giáo, vậy thì cái trí của *bạn* đang đi xuống, đang thoái hóa rồi. Nhưng nếu cái trí của *bạn* tỉnh táo, đang suy xét để hiểu rõ tại sao *bạn* bị trói buộc trong một thói quen nào đó, tại sao *bạn* suy nghĩ trong một cách nào đó, vậy thì câu hỏi phụ liệu *bạn* có nên hút thuốc hay uống trà có thể trả lời được.

– Chương 17 –

Dòng sông của sự sống

Tôi không hiểu vào những chuyến dạo bộ bạn có nhận thấy một cái ao hẹp, dài bên cạnh con sông hay không. Vài người dân chài chắc đã đào nó, và nó không được khơi vào con sông. Con sông đang chảy đều đều, sâu và rộng, nhưng cái ao này lại đầy những lớp váng cặn bã bởi vì nó chẳng liên quan gì với sông của con sông, và không có con cá nào trong nó. Nó là một cái ao nước tù, còn con sông sâu đầy sức sống và sinh lực, chảy mau lẹ dọc theo.

Lúc này, bạn không nghĩ rằng những con người cũng giống như thê hay sao? Họ đào một cái ao nhỏ xíu cho chính họ tách biệt khỏi dòng chảy xiết của sông, và trong cái ao nhỏ xíu đó họ trì trệ, chết; và sự trì trệ này, sự thoái hóa này chúng ta lại gọi là hiện diện. Đó là, tất cả chúng ta đều muốn có một tình trạng vĩnh cửu; chúng ta muốn những ham muốn nào đó kéo dài mãi mãi, chúng ta muốn những vui thú không bao giờ chấm dứt. Chúng ta đào một cái hố nhỏ xíu và bao bọc chính mình trong nó cùng gia đình của chúng ta, cùng những tham vọng của chúng ta, những văn hoá của chúng ta, những sợ hãi của chúng ta, những thần thánh của chúng ta, vô số hình thức thờ phụng của chúng ta, và ở đó chúng ta chết, bỏ mặc sông trôi qua – sông đó mà không cố định, liên

tục đang thay đổi, thật mau lẹ, có chiều sâu vô cùng, một sức sống và vẻ đẹp lạ thường.

Bạn không thấy rằng nếu bạn ngồi yên lặng trên bờ sông bạn nghe được bài ca của nó – tiếng vỗ của nước, âm thanh của dòng nước chảy qua? Luôn luôn có một ý thức của chuyển động, một chuyển động lạ thường hướng về cái bao la hơn và thăm thẳm hơn. Nhưng trong cái ao nhỏ xíu đó không có chuyển động gì cả, nước của nó bị tù hãm. Và nếu bạn quan sát bạn sẽ nhận thấy rằng đây là cái gì hầu hết chúng ta đều muốn: những cái ao tù hãm nhỏ xíu của sự hiện diện tách khỏi sự sống. Chúng ta nói rằng sự hiện diện ao tù của chúng ta là đúng, và chúng ta đã sáng chế ra một triết lý để chứng minh điều đó đúng; chúng ta đã phát triển những lý thuyết xã hội, chính trị, kinh tế và tôn giáo để ủng hộ nó, và chúng ta không môn bị quấy rầy bởi vì, bạn thấy không, điều gì chúng ta theo đuổi là một ý thức của vĩnh cửu.

Liệu bạn biết tìm kiếm sự vĩnh cửu là gì? Nó có nghĩa là muốn những vui thú tiếp tục vô tận và muốn đau khổ chấm dứt càng mau càng tốt. Chúng ta muốn cái tên mà chúng ta đang mang được nổi tiếng và muốn tiếp tục qua gia đình, qua tài sản. Chúng ta muốn một ý thức của vĩnh cửu trong những liên hệ của chúng ta, trong những hoạt động của chúng ta, mà có nghĩa rằng chúng ta đang tìm kiếm một sống liên tục, kéo dài trong cái ao tù hãm; chúng ta không môn bất kỳ sự thay đổi thực sự nào ở đó, vì vậy chúng ta đã xây dựng nên một xã hội đảm bảo cho chúng ta sự vĩnh cửu của tài sản, của tên tuổi, của danh tiếng.

Nhưng bạn thấy không, sự sống không giống như thế chút nào cả; sự sống không vĩnh cửu. Giống như những chiếc lá rơi khỏi một cái cây, tất cả mọi sự vật đều không vĩnh cửu, không có gì tồn tại; luôn luôn có sự thay đổi và chết. Bạn có khi nào nhìn thấy một cái cây đang đứng trơ trụi tương phản

với bầu trời, nó đẹp làm sao đâu? Tất cả những cảnh của nó đều hiển hiện theo đường nét, và trong sự tro trụi của nó có một bài thơ, có một bài ca. Mỗi chiếc lá đều rụng hết và nó đang ngóng trông mùa xuân. Khi mùa xuân tới cái cây lại tràn đầy tiếng nhạc của nhiều chiếc lá, mà vào đúng mùa lại rơi rụng và bị thổi bay đi, và đó là phương cách của sự sống.

Nhưng chúng ta không muốn bất kỳ sự việc nào thuộc loại đó. Chúng ta bám vào con cái của chúng ta, vào những truyền thống của chúng ta, vào xã hội của chúng ta, vào tên tuổi của chúng ta và những đức hạnh nhỏ nhoi của chúng ta, bởi vì chúng ta muốn sự vĩnh cửu; và đó là lý do tại sao chúng ta sợ chết. Chúng ta khiếp sợ khi mất đi những sự việc mà chúng ta **lối**. Nhưng sống không là điều gì chúng ta muốn nó hiện diện; sống không vĩnh cửu gì cả. Chim chóc chết, tuyết tan, cây cối bị gãy hay bị tàn phá bởi những cơn bão, và vân vân. Nhưng chúng ta muốn mọi thứ cho chúng ta sự thỏa mãn đều được vĩnh cửu; chúng ta muốn chức vụ, uy quyền chúng ta có trên những người khác, được kéo dài mãi mãi. Chúng ta từ chối chấp nhận sống như nó hiện diện trong thực tế, sự thật.

Sự thật là rằng sự sống giống như dòng sông: chuyển động không ngừng nghỉ, luôn luôn thâm nhập, khám phá, xô đẩy, tràn qua bờ, xuyên thủng mọi khe rãnh cùng khối nước của nó. Nhưng bạn thấy không, cái trí sẽ không cho phép điều đó xảy ra cho nó. Cái trí nhận thấy rằng thật là nguy hiểm, liều lĩnh, khi sống trong một tình trạng không vĩnh cửu, không an toàn, vì vậy nó xây dựng một bức tường quanh chính nó; bức tường của truyền thống, của tôn giáo có tổ chức, của những lý thuyết chính trị và xã hội. Gia đình, tên tuổi, tài sản, những đức hạnh nhỏ nhoi mà chúng ta đã vun quén – đây là mọi thứ ở trong những bức tường, tách khỏi sự sống. Sự sống là chuyển động, không vĩnh cửu, và nó liên tục

cố gắng để xuyên thấu, để phá vỡ những bức tường này, mà đằng sau chúng có hoang mang, rối loạn và đau khổ. Thần thánh trong những bức tường này đều là những thần thánh giả dối, và những tác phẩm lẫn những triết lý của họ không có ý nghĩa gì cả bởi vì sự sống vượt khỏi chúng.

Lúc này, một cái trí không có những bức tường, không bị đè nặng bởi những thâm lợi, tích lũy, hiểu biết riêng của nó, một cái trí sống không thời gian, không an toàn – với một cái trí như thế đó, sự sống là một việc lạ thường. Một cái trí như thế đó tự chính nó là sự sống, bởi vì sự sống không có nơi nghỉ ngơi. Nhưng hầu hết chúng ta đều muốn có một nơi nghỉ ngơi; chúng ta muốn một ngôi nhà nhỏ, một cái tên, một vị trí, và chúng ta nói những sự việc này là rất quan trọng. Chúng ta đòi hỏi sự vĩnh cửu và tạo ra một văn hoá được dựa vào đòi hỏi này, sáng chế ra những thần thánh mà không phải là thần thánh gì cả nhưng chỉ là một chiếu rọi những ham muốn riêng của chúng ta.

Một cái trí đang tìm kiếm vĩnh cửu chẳng mấy chốc sẽ trì trệ; giống như cái ao đó dọc theo con sông, chẳng mấy chốc đầy rác rưởi, thoái hóa. Chỉ có một cái trí không còn những bức tường, không nơi bầu vú, không rào chắn, không nơi nghỉ ngơi, một cái trí đang chuyển động hoàn toàn cùng sự sống, đang xô đẩy không ngừng nghỉ, đang thông hiểu, đang nổ tung – chỉ một cái trí như thế đó mới có thể hạnh phúc, mới mẻ mãi mãi, bởi vì nó có tánh sáng tạo trong chính nó.

Bạn có hiểu tôi đang nói về điều gì hay không? Bạn nên hiểu, bởi vì tất cả điều này là bộ phận của giáo dục thật sự và, khi bạn hiểu rõ nó, toàn sống của bạn sẽ được thay đổi, liên hệ của bạn với thế giới, với người láng giềng của bạn, với người vợ hay người chồng của bạn, sẽ có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn. Lúc đó bạn sẽ không cố gắng để thành

tự chính mình qua bất kỳ sự việc gì, đang thấy rằng việc theo đuổi sự thành tựu chỉ mời mọc thêm đau khổ và phiền muộn. Đó là lý do tại sao bạn nên hỏi những giáo viên của bạn về tất cả điều này và bàn luận nó giữa các bạn. Nếu bạn hiểu rõ nó, bạn sẽ bắt đầu hiểu rõ sự thật lạ thường của sự sống là gì, và trong hiểu biết rõ ràng đó có vẻ đẹp và tình yêu vô cùng, nở hoa của tốt lành. Nhưng những nỗ lực của một cái trí đang tìm kiếm một cái ao của an toàn, của vĩnh cửu, chỉ có thể dẫn đến sự tối tăm và thoái hóa. Ngay khi đã được thiết lập trong một cái ao, một cái trí như thế đó sợ hãi để mạo hiểm ra ngoài, để thấu triệt, để khám phá; nhưng sự thật, Thượng đế, chân lý hay bất kỳ cái gì bạn muốn, ở bên ngoài cái ao.

Liệu bạn biết tôn giáo là gì? Nó không ở trong những câu kinh, nó không ở trong thực hành những nghi lễ, hay bất kỳ nghi thức nào khác, nó không ở trong sự thờ phụng những vị thần thánh bằng thiếc hay những hình ảnh bằng đá, nó không ở trong những đền chùa và những nhà thờ, nó không ở trong việc đọc kinh Bible hay kinh Gita, nó không ở trong sự lặp đi lặp lại một cái tên thiêng liêng hay trong việc theo đuổi một điều mê tín nào đó được sáng chế ra bởi con người. Những việc này không là tôn giáo.

Tôn giáo là tình trạng cảm thấy của tốt lành, tình yêu đó mà giống như con sông, đang sống, đang chuyển động mãi mãi. Trong tình trạng đó bạn sẽ khám phá rằng kia kia có một khoảnh khắc khi không còn bất kỳ tìm kiếm nào cả; và sự kết thúc của tìm kiếm này là khởi đầu của một cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Khám phá Thượng đế, sự thật, cảm thấy của hoàn toàn tốt lành – không phải là sự vun quén của tốt lành, của khiêm tốn, nhưng khám phá cái gì đó vượt khỏi những sáng chế và những ranh mãnh của cái trí, mà có nghĩa có một cảm thấy cho cái gì đó, đang sống trong nó, đang là

nó – đó là tôn giáo thực sự. Nhưng bạn có thể thực hiện việc đó chỉ khi nào bạn rời khỏi cái ao mà bạn đã đào cho chính mình và đi ra ngoài để vào con sông của sự sống. Vậy thì sự sống có một phương cách kinh ngạc để chăm sóc bạn, bởi vì lúc đó không còn sự chăm sóc nào về phần bạn nữa. Sự sống chuyên chở bạn đến nơi nó muốn bởi vì bạn là một bộ phận của chính nó; lúc đó không còn vấn đề của an toàn, của người ta nói gì hay không nói gì, và đó là vẻ đẹp của sự sống.

Người hỏi: Điều gì làm cho chúng ta sợ chết?

Krishnamurti: Bạn nghĩ rằng một chiếc lá rơi xuống mặt đất có sợ hãi chết hay sao? Bạn nghĩ rằng một con chim sống trong sợ hãi chết à? Nó gặp gỡ chết khi chết đến; nhưng nó không quan tâm đến chết, nó quá bận rộn cùng đang sống, cùng chụp bắt những côn trùng, làm một cái tổ, hát một bài hát, bay vì niềm vui được bay. Bạn có khi nào nhìn ngắm những con chim lượn lơ vút cao trong không gian không cần vẫy cánh, đang được mang đi bởi cơn gió hay không? Chúng dường như thích thú vô tận. Chúng không lo ngại chết. Nếu chết đến thì cũng được thôi, chúng kết thúc. Không có lo ngại chuyện gì sắp xảy ra; chúng đang sống khoảnh khắc sang khoảnh khắc, đúng chứ? Chính là chúng ta những con người mới luôn luôn sợ chết – bởi vì chúng ta không đang sống. Đó là điều rắc rối: chúng ta đang chết, chúng ta không đang sống. Những người già ở gần gần nắm mồ, và những người trẻ thì không xa đó lắm.

Bạn thấy không, có sự lo lắng này với chết bởi vì chúng ta sợ hãi mất đi cái đã được biết, những thứ mà chúng ta đã thu lượm. Chúng ta sợ hãi mất đi người vợ hay người chồng, một đứa con hay người bạn; chúng ta sợ hãi mất đi những gì chúng ta đã học được, đã tích lũy được. Nếu chúng

ta có thể mang theo tất cả những thứ mà chúng ta đã thu lượm – bạn bè của chúng ta, những sở hữu của chúng ta, những đức hạnh của chúng ta, nhân cách của chúng ta – vậy thì chúng ta không sợ chết, đúng chứ? Đây là lý do tại sao chúng ta lại đặt những lý thuyết về chết và đời sau. Nhưng sự thật là rằng chết là một kết thúc và hầu hết mọi người chúng ta đều không sẵn lòng đối diện với sự thật này. Chúng ta không muốn buông bỏ cái đã được biết; vì vậy chính do sự bám víu vào cái đã được biết mới tạo ra sợ hãi trong chúng ta, không phải là cái không được biết. Cái không được biết không thể nào nhận biết bởi cái đã được biết. Nhưng cái trí, được cấu thành từ cái đã được biết, nói rằng, “tôi sắp kết thúc,” và thế là nó sợ hãi.

Lúc này, nếu bạn có thể sống từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc và không lo ngại về tương lai, nếu bạn sống không có suy nghĩ về ngày mai – mà không có nghĩa một hơi hột của bạn rộn ngày hôm nay; nếu, nhận biết toàn qui trình của cái đã được biết, bạn có thể buông bỏ cái đã được biết, xóa sạch nó hoàn toàn, rồi thì bạn phát giác rằng một sự việc lạ thường xảy ra. Hãy thử nó trong một ngày – gạt đi mọi thứ bạn biết, quên nó đi, và chỉ nhìn điều gì đang xảy ra. Đừng đem theo những lo âu của bạn từ ngày sang ngày, từ giờ sang giờ, từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, hãy buông bỏ tất cả chúng đi, và bạn sẽ thấy rằng từ buông bỏ này có một sống lạ thường mà gồm cả sống và chết. Chết chỉ là kết thúc của một cái gì đó, và trong chính chết đó có một mới mẻ lại.

Người hỏi: Người ta nói rằng trong mỗi người chúng ta đều có chân lý vĩnh cửu và không thời gian; nhưng, vì sống chúng ta rất ngắn ngủi, làm thế nào có chân lý trong chúng ta?

Krishnamurti: Bạn thấy không, chúng ta đã biến chân lý thành một cái gì đó vĩnh cửu. Và chân lý có vĩnh cửu không? Nếu nó vĩnh cửu, vậy thì nó vẫn còn ở trong lãnh vực của thời gian. Khi nói một cái gì đó là vĩnh cửu hàm ý rằng nó tiếp tục; và cái gì tiếp tục không là chân lý. Đó là vẻ đẹp của chân lý: nó phải được khám phá từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, không phải được ghi nhớ. Một sự thật được ghi nhớ là một sự việc không còn sinh khí. Sự thật phải được khám phá từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc bởi vì nó đang sống, nó không bao giờ giống nhau; và tuy nhiên mỗi lần bạn khám phá nó, nó lại giống y hệt.

Điều quan trọng là không tạo ra một lý thuyết của chân lý, không nói rằng chân lý là vĩnh cửu trong chúng ta và tất cả chuyện còn lại của nó – đó là một sáng chế của những con người già nua khiếp sợ cả chết lẫn sống. Những lý thuyết tuyệt vời này – rằng chân lý là vĩnh cửu, rằng bạn không cần phải sợ hãi bởi vì bạn là một linh hồn bất diệt, và vân vân – đã được sáng chế ra bởi những con người khiếp sợ mà cái trí của họ đang thoái hóa và những triết lý của họ không có giá trị gì cả. Sự thật là rằng chân lý là sống, và sống không có vĩnh cửu. Sống phải được khám phá từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, từ ngày sang ngày; nó phải được khám phá, nó không thể trở thành quen thuộc. Nếu bạn quen thuộc với ý nghĩ rằng bạn biết sống, bạn không đang sống. Ba bữa ăn mỗi ngày, quần áo, chỗ ở, ái ân, công việc của bạn, vui chơi của bạn và qui trình suy nghĩ của bạn – cái qui trình, lặp đi lặp lại, nhằm chán đó không là sống. Sống là một cái gì đó để được khám phá; và bạn không thể nào khám phá nó nếu bạn không chết đi, nếu bạn không xóa sạch tất cả những thứ mà bạn đã tìm được. Hãy thử nghiệm điều gì tôi đang nói. Hãy gạt đi những triết lý của bạn, những tôn giáo của bạn, những phong tục của bạn, những điều cấm kỵ thuộc chủng tộc của

bạn và tất cả những chuyện đó, vì chúng không là sống. Nếu bạn bị trói buộc trong những sự việc kia bạn sẽ không bao giờ khám phá sống; và chức năng của giáo dục, chắc chắn như vậy, là giúp đỡ bạn luôn luôn khám phá sống.

Một người nói rằng anh ấy biết không còn đang sống nữa. Nhưng một người nghĩ rằng, “Tôi không biết,” đang khám phá, đang khám phá, không đang kèm một kết thúc, không đang suy nghĩ dựa vào ý tưởng đến được hay trở thành – một người như thế đang sống, và đang sống đó là chân lý.

Người hỏi: Tôi có thể có một ý tưởng hoàn hảo hay không?

Krishnamurti: Có thể bạn có được. Bằng cách giả thuyết, phỏng đoán, chiếu rọi, bằng cách nói rằng, “Đây là xấu xa và kia là hoàn hảo,” bạn sẽ có một ý tưởng của sự hoàn hảo. Nhưng ý tưởng của hoàn hảo đó, giống như niềm tin của bạn trong Thượng đế, không có ý nghĩa gì cả. Hoàn hảo là một cái gì đó được sống trong một khoảnh khắc không được định trước, và khoảnh khắc đó không có sự tiếp tục; vì vậy hoàn hảo không thể nào được suy nghĩ ra, và cũng không thể nào tìm được một phương pháp biến nó thành vĩnh cửu. Chỉ có cái trí rất yên lặng, không có ý định từ trước, không sáng chế, không chiếu rọi, mới có thể biết được một khoảnh khắc của hoàn hảo, một khoảnh khắc mà là trọn vẹn.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại muốn trả thù bằng cách gây tổn thương người đã gây tổn thương cho chúng ta?

Krishnamurti: Đó là phản ứng thuộc về sinh tồn, thuộc bản năng, đúng chứ? Trái lại, cái trí thông minh, cái trí nhận biết, đã thâm nhập nó rất thăm thẳm, cảm thấy không có ham

muốn đánh trả lại – không phải bởi vì nó đang cố gắng có đạo đức hay tu dưỡng sự tha thứ, nhưng bởi vì nó thấy rằng đánh trả lại là đốt nát, nó không có ý nghĩa gì cả. Nhưng bạn thấy không, điều đó cần đến thâm nhập thăm thẳm.

Người hỏi: Tôi có niềm vui khi chọc ghẹo những người khác, nhưng chính tôi lại tức giận khi bị chọc ghẹo.

Krishnamurti: Tôi sợ rằng nó cũng như vậy đối với những người lớn. Hầu hết chúng ta thích khai thác những người khác, nhưng chúng ta lại không thích bị khai thác. Muốn gây tổn thương hay muốn gây bức dọc cho những người khác là trạng thái thiếu suy nghĩ nhất, đúng chứ? Nó phát sinh từ lối sống tự cho mình là trung tâm. Dù bạn hay người bạn khác thích được chọc ghẹo, vì vậy tại sao cả hai không chấm dứt chọc ghẹo? Đó là sự thể hiện có suy nghĩ chín chắn.

Người hỏi: Công việc của con người là gì?

Krishnamurti: Bạn nghĩ nó là gì? Nó có phải là học tập, đậu những kỳ thi, có một việc làm và làm nó trong suốt cuộc đời của bạn? Nó có phải là đi đến đền chùa, tham gia những tổ chức, đưa ra những đổi mới khác nhau? Có phải công việc của con người là giết những thú vật cho lương thực riêng của anh ấy? Có phải công việc của con người là xây một cây cầu cho chiếc xe lửa băng qua, đào những cái giếng trong vùng đất khô cạn, tìm được dầu mỏ, leo lên những ngọn núi, chinh phục quả đất và không gian, làm những bài thơ, vẽ, thương yêu, cảm ghét? Tất cả những việc này là công việc của con người đúng chứ? Xây dựng những văn minh bị sụp đổ trong vài thế kỷ, tạo ra những chiến tranh, sáng chế Thượng đế trong hình ảnh riêng của con người, giết chóc những người

khác nhân danh tôn giáo hay chính trị nói chuyện về hoà bình và tình huynh đệ trong khi lại chiếm giữ quyền lực và thô bạo với những người khác – đây là điều gì con người đang làm quanh bạn, đúng chứ? Và đây là công việc thực sự của con người hay sao?

Bạn có thể thấy rằng tất cả những việc này đều dẫn đến hủy diệt và đau khổ, đến hỗn loạn và vô vọng. Những thứ xa xỉ lớn lao hiện diện kề bên khốn khổ cực độ; bệnh tật và đói khát, cùng những cái tủ lạnh và máy bay phản lực. Tất cả những việc này là công việc của con người; và khi bạn thấy nó bạn không tự hỏi chính mình, “Đó là tất cả à? Bộ không có cái gì khác nữa mà là công việc thực sự của con người hay sao?” Nếu chúng ta có thể khám phá điều gì là công việc thực sự của con người, vậy thì những chiếc máy bay phản lực, những cái máy giặt, những cây cầu, nhà trọ, tất cả sẽ có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn; nhưng nếu không khám phá công việc thực sự của con người là gì, chỉ mãi mê buông thả trong những đổi mới, trong việc đẽo gọt cái gì con người đã làm, sẽ không dẫn đến nơi nào cả.

Vì vậy, công việc thực sự của con người là gì? Chắc chắn công việc thực sự của con người là khám phá sự thật, Thượng đế; nó là tình yêu và không bị trói buộc vào những hoạt động khép kín riêng của anh ấy. Trong chính sự khám phá cái gì là sự thật có tình yêu, và tình yêu đó trong liên hệ của con người cùng con người sẽ sáng tạo một văn minh khác hẳn, một thế giới mới mẻ.

Người hỏi: Tại sao chúng ta thờ phụng Thượng đế?

Krishnamurti: Tôi e rằng chúng ta không thờ phụng Thượng đế. Đừng cười. Bạn thấy không, chúng ta không thương yêu Thượng đế; nếu chúng ta có thương yêu Thượng đế, sẽ không

có việc này mà chúng ta gọi là thờ phụng. Chúng ta thờ phụng Thượng đế bởi vì chúng ta sợ hãi Ngài; có sợ hãi trong những quả tim của chúng ta, không phải là thương yêu. Đền chùa, nghi lễ, sự ràng buộc thiêng liêng – những sự việc này không của Thượng đế, chúng là những tạo tác của lòng kiêu ngạo và sợ hãi của con người. Chỉ những người bất hạnh, những người sợ hãi mới thờ phụng Thượng đế. Những người mà có của cải, chức vụ và quyền hành không là những người hạnh phúc. Một người tham vọng là một người bất hạnh nhất. Hạnh phúc đến chỉ khi nào bạn được tự do khỏi tất cả những điều đó – và vì vậy bạn không thờ phụng Thượng đế. Chính những người đau khổ, những người bị hành hạ, những người thất vọng mới lê lét đến một ngôi đền; nhưng nếu họ gạt đi điều tạm gọi là thờ phụng và hiểu rõ sự đau khổ của họ, vậy thì họ sẽ là những người đàn ông và người đàn bà hạnh phúc, vì họ sẽ khám phá sự thật là gì, Thượng đế là gì.

– Chương 18 –

Cái trí chú ý

Bạn có khi nào chú ý tiếng chuông chùa hay không? Lúc này, bạn lắng nghe cái gì? Lắng nghe những âm điệu hay sự yên lặng giữa những âm điệu? Nếu không có sự yên lặng, sẽ có những âm điệu hay sao? Và nếu bạn lắng nghe sự yên lặng, những âm điệu sẽ không xuyên thấu nhiều, thuộc một chất lượng khác hay sao? Nhưng bạn thấy không, hiếm khi nào chúng ta thực sự chú ý đến bất kỳ thứ gì; và tôi nghĩ hiểu rõ chú ý là gì rất quan trọng. Khi giáo viên của bạn đang giảng giải một vấn đề trong toán học, hay khi bạn đang đọc lịch sử, hay khi một người bạn đang nói, đang kể cho bạn một câu chuyện, hay khi bạn đang ở gần con sông và nghe tiếng nước vỗ vào bờ, thông thường bạn chẳng chú ý bao nhiêu; và nếu chúng ta có thể khám phá chú ý có nghĩa gì, có lẽ học hành lúc đó sẽ có một ý nghĩa khác hẳn và trở nên dễ dàng nhiều hơn.

Khi giáo viên bảo bạn chú ý trong lớp học, anh ấy có ý gì? Anh ấy có ý rằng bạn không được nhìn ra cửa sổ, rằng bạn không được chú ý bất kỳ điều gì khác ngoài trừ tập trung hoàn toàn vào điều gì bạn đang học. Hay là, khi bạn mê mải trong một quyển tiểu thuyết, toàn cái trí của bạn đắm chìm trong nó đến độ trong chốc lát bạn không còn thích thú những thứ khác. Đó là một hình thức khác của chú ý. Vì vậy,

theo ý nghĩa thông thường, chú ý là một qui trình làm chặt hẹp lại, đúng chứ?

Lúc này, tôi nghĩ rằng có một loại chú ý hoàn toàn khác hẳn. Chú ý mà thông thường được hiểu, thực hành hay áp dụng là làm chặt hẹp cái trí đến một điểm đặc biệt, mà là một qui trình của loại trừ. Khi bạn thực hiện một nỗ lực để chú ý, bạn đang thực sự kháng cự một cái gì đó – lòng ham muốn nhìn qua cửa sổ, thấy ai đang đi vào, và vân vân. Một phần năng lượng của bạn đã đi mất trong chống cự. Bạn dựng một bức tường quanh cái trí của bạn để làm cho nó tập trung hoàn toàn vào một sự việc đặc biệt, và bạn gọi nó là kỷ luật cái trí để chú ý. Bạn cố gắng loại trừ khỏi cái trí mọi suy nghĩ nhưng điều bạn muốn đó chỉ hoàn toàn là sự tập trung. Đó là điều gì mà hầu hết mọi người có ý nói về chú ý. Nhưng tôi nghĩ có một loại chú ý khác hẳn, một tình trạng của cái trí mà không loại trừ, mà không ngăn cản tất cả mọi thứ; và bởi vì không có kháng cự, cái trí có khả năng chú ý nhiều hơn. Nhưng chú ý không có kháng cự không có nghĩa chú ý của mê mải.

Loại chú ý tôi muốn bàn luận hoàn toàn khác hẳn điều gì chúng ta thông thường có ý nói qua từ ngữ chú ý, và nó có những khả năng vô hạn bởi vì nó không loại trừ. Khi bạn tập trung vào một môn học, vào một nói chuyện, vào một đàm thoại, có ý thức hay không ý thức bạn xây dựng một bức tường kháng cự sự xâm nhập của những suy nghĩ khác, vì vậy cái trí của bạn không hoàn toàn ở đó; nó chỉ ở đó một phần, dù rằng bạn có chú ý nhiều bao nhiêu chăng nữa, bởi vì một phần cái trí của bạn đang kháng cự lại bất kỳ xâm nhập nào, bất kỳ thu hút hay xao nhãng nào.

Chúng ta hãy bắt đầu một cách khác. Liệu bạn biết xao nhãng là gì? Bạn muốn chú ý vào một điều gì bạn đang đọc, nhưng cái trí của bạn bị xao nhãng bởi một tiếng ồn nào

đó bên ngoài và bạn nhìn ra ngoài cửa sổ. Khi bạn muốn tập trung vào một điều gì đó và cái trí của bạn lang thang đi khỏi, lang thang đi khỏi đó được gọi là xao nhãng; vậy thì một phần cái trí của bạn kháng cự lại cái tạm gọi là xao nhãng và luôn luôn có một lãng phí năng lượng trong sự kháng cự đó. Trái lại, nếu bạn nhận biết mọi máy động của cái trí từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc vậy thì không có sự việc như xao nhãng tại mọi thời điểm và năng lượng của cái trí không bị lãng phí trong việc kháng cự lại một cái gì đó. Vì vậy khám phá chú ý thực sự là gì rất quan trọng.

Nếu bạn lắng nghe cả âm thanh của tiếng chuông lẫn yên lặng giữa những tiếng gõ của nó, lắng nghe tổng thể đó là chú ý. Tương tự như vậy khi ai đó đang nói, chú ý là động thái của cái trí hướng vào cả những từ ngữ lẫn im lặng giữa những từ ngữ. Nếu bạn thử nghiệm công việc này bạn sẽ khám phá rằng cái trí của bạn có thể chú ý hoàn toàn mà không có xao nhãng và không có kháng cự. Khi bạn kỷ luật cái trí của bạn bằng cách nói rằng, “Tôi không được nhìn ra cửa sổ, tôi không được nhìn những người đang đi vào, tôi phải chú ý mặc dù tôi muốn làm cái gì đó khác nữa,” nó tạo ra sự phân chia rất hủy hoại bởi vì nó làm lãng phí năng lượng của cái trí. Nhưng nếu bạn lắng nghe tổng thể mọi thứ cùng một lúc đến mức độ không còn phân chia và vì vậy không còn hình thức kháng cự, vậy thì bạn sẽ khám phá rằng cái trí có thể chú ý hoàn toàn đến bất cứ điều gì mà không nỗ lực. Bạn có hiểu việc này không? Tôi đang giải thích rõ ràng chứ?

Chắc chắn rằng, kỷ luật cái trí để chú ý là tạo ra sự thoái hóa của nó – mà là đối nghịch của cái trí liên tục lang thang không ngừng nghỉ khắp mọi nơi giống một con khi. Nhưng, cũng như sự chú ý của mê mải, hai trạng thái này tất cả chúng ta đều biết. Hoặc chúng ta cố gắng kỷ luật cái trí

thật chặt chẽ đến độ nó không thể thay đổi phương hướng, hoặc chúng ta thả nó lang thang từ một sự việc này qua một sự việc khác. Lúc này, điều gì tôi đang trình bày không phải là sự thỏa hiệp với hai trạng thái này; trái lại, nó không liên quan gì với hai trạng thái này. Nó là một sự tiếp cận hoàn toàn khác hẳn; nó là nhận biết tổng thể để cho cái trí của bạn luôn luôn chú ý mà không bị trôi buộc trong qui trình của loại trừ.

Hãy thử điều gì tôi đang nói, và bạn sẽ thấy cái trí của bạn có thể học hành mau lẹ làm sao đâu. Bạn có thể nghe một bài hát hay một âm thanh, và hãy thả cho cái trí hoàn toàn đầy tràn nó đến độ không còn nỗ lực học hành. Rốt cuộc, nếu bạn biết cách lắng nghe điều gì giáo viên của bạn đang giảng giải về một sự kiện lịch sử, nếu bạn có thể lắng nghe mà không có bất kỳ kháng cự nào bởi vì cái trí của bạn có không gian và yên lặng và do đó không bị xao nhãng, bạn sẽ nhận biết không chỉ sự kiện lịch sử đó nhưng còn cả những thành kiến mà giáo viên có lẽ đang bộc lộ chúng, và cả đáp trả riêng bên trong của bạn.

Tôi sẽ kể cho bạn một việc. Bạn biết không gian là gì rồi. Có không gian trong căn phòng này. Khoảng cách giữa nơi này và nhà trọ của bạn, giữa cây cầu và ngôi nhà của bạn, giữa bờ sông này và bờ sông kia – tất cả cái đó là không gian. Lúc này, cũng có không gian trong cái trí của bạn đúng chứ? Hay nó bị nhét đầy đến độ không còn không gian trong đó nữa? Nếu cái trí của bạn có không gian, vậy thì trong không gian đó có yên lặng – và từ yên lặng đó mọi thứ khác sẽ đến, vì lúc đó bạn có thể lắng nghe, bạn có thể chú ý mà không có sự kháng cự. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải có không gian trong cái trí. Nếu cái trí không bị nhét đầy, không bị bận rộn liên tục, vậy thì nó có thể lắng nghe cùng lúc tiếng con chó đó đang sủa, âm thanh của một chiếc xe lửa đang băng

qua cây cầu xa xa, và cũng nhận biết hoàn toàn điều gì đang được nói bởi một người đang nói ở đây. Vậy thì cái trí là một vật đang sống, không phải chết rồi.

Người hỏi: Ngày hôm qua sau ăp giờ chúng tôi thấy ông đang nhìn hai đứa trẻ nhà quê, nghèo, đang chơi đùa bên lề đường. Chúng tôi muốn biết tình cảm nào nảy ra trong cái trí của ông khi ông đang nhìn ngắm chúng?

Krishnamurti: Chiều hôm qua nhiều em học sinh gặp tôi trên đường, và ngay khi tôi chia tay các em tôi thấy hai em nhỏ của người làm vườn đang nô đùa. Người hỏi muốn biết những cảm giác nào tôi có trong khi tôi đang nhìn ngắm hai em nhỏ đó.

Lúc này, bạn có những cảm giác như thế nào khi bạn nhìn ngắm những đứa trẻ nghèo nàn? Điều đó còn quan trọng nhiều hơn là tìm ra tôi cảm thấy như thế nào. Hay bạn luôn luôn bận rộn đi về chỗ trọ của bạn hay đến lớp học của bạn mà không bao giờ thềm nhìn ngắm các em?

Lúc này, khi bạn quan sát những người phụ nữ nghèo khổ kia đang vác một bó nặng đến chợ, hay nhìn ngắm những đứa trẻ nhà quê đang chơi đùa trong vũng bùn với chẳng có bao nhiêu thứ để đùa giỡn, không có sự giáo dục như bạn đang có, không có ngôi nhà đúng cách, không sạch sẽ, không quần áo đầy đủ, không ăn uống no nê – khi bạn quan sát tất cả việc đó, phản ứng của bạn là gì? Rất quan trọng khi khám phá cho chính bạn: phản ứng của bạn là gì. Tôi sẽ bảo cho bạn phản ứng của tôi là gì.

Những đứa trẻ kia không có nơi thích hợp để ngủ; cha mẹ quá bận rộn suốt ngày, không bao giờ có một ngày nghỉ; những đứa trẻ kia không bao giờ biết được thương yêu, được chăm sóc có nghĩa gì; cha mẹ không bao giờ ngồi cạnh các

em, và kể cho các em những câu chuyện về vẻ đẹp của quả đất và bầu trời. Và loại xã hội gì đã sản xuất những hoàn cảnh như thế này – nơi có những người giàu có cực độ và có được mọi thứ họ muốn trên quả đất này, và cùng lúc lại có những bé trai và bé gái không có gì cả? Nó là loại xã hội gì, và làm thế nào nó đang hiện diện? Bạn có lẽ làm cách mạng, phá vỡ cái khuôn mẫu của xã hội này, nhưng khi phá vỡ nó một khuôn mẫu mới được sinh ra mà lại nữa cùng một sự việc trong một hình thức khác – những đồng chí với những ngôi nhà đặc biệt của họ trong quốc gia, những đặc quyền, những bộ đồng phục, và vân vân đều ở trên cùng một con đường. Điều này đã xảy ra sau mỗi cách mạng, cách mạng ở Pháp, cách mạng ở Liên xô, và cách mạng ở Trung quốc. Và liệu có thể sáng tạo một xã hội mà trong đó tất cả sự phân hóa và đau khổ này không còn hiện diện? Nó có thể được sáng tạo chỉ khi nào bạn và tôi như những cá thể phá vỡ khỏi tập thể, khi chúng ta được tự do khỏi tham vọng và hiểu rõ tình yêu có nghĩa gì. Đó là nguyên phản ứng của tôi, trong một tia chớp.

Nhưng liệu bạn lắng nghe điều gì tôi vừa nói?

Người hỏi: Làm thế nào cái trí có thể lắng nghe nhiều sự việc trong cùng một lúc được?

Krishnamurti: Đó không là điều gì tôi đang nói. Có những người có thể tập trung vào nhiều sự việc cùng một thời điểm – mà chỉ là vấn đề rèn luyện cái trí. Tôi không nói về tất cả điều đó. Tôi đang nói về một cái trí không có kháng cự, có thể lắng nghe bởi vì nó có không gian, có yên lặng mà từ đó tất cả suy nghĩ có thể nảy ra.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại thích lười biếng?

Krishnamurti: Cái gì sai trái với lười biếng? Cái gì sai trái khi chỉ ngồi yên lặng và lắng nghe âm thanh xa xa đến gần hơn và gần hơn? Hay nằm trên giường vào một buổi sáng và nhìn ngắm những con chim ở cái cây gần bên, hay một chiếc lá nhảy múa trong cơn gió khi những chiếc lá khác lặng yên? Cái gì sai trái với việc đó. Chúng ta chỉ trích lười biếng bởi vì chúng ta nghĩ rằng lười biếng là sai trái; vì vậy hãy khám phá chúng ta có ý gì qua trạng thái lười biếng. Nếu bạn thấy khỏe mạnh và vẫn nằm trên giường sau một giờ nào đó, một vài người có lẽ gọi bạn là lười biếng. Nếu bạn không muốn chơi đùa hay học hành bởi vì bạn thiếu năng lượng, hay vì những lý do sức khỏe khác, lại nữa điều đó có lẽ được gọi là lười biếng bởi một ai đó. Nhưng lười biếng thực sự là gì?

Khi cái trí không ~~nhận~~ biết những phản ứng của nó, những chuyển động tinh tế của nó, cái trí như thế mới là lười biếng, dốt nát. Nếu bạn không thể đậu những kỳ thi, nếu bạn không đọc nhiều sách và có rất ít thông tin, đó không là dốt nát. Dốt nát thực sự là không có hiểu rõ về chính mình, không nhận biết cái trí của bạn làm việc như thế nào, những động cơ của bạn như thế nào, những đáp lại của bạn là gì. Tương tự như vậy, có lười biếng khi cái trí ngủ gục. Và hầu hết những cái trí của con người đều ngủ gục. Chúng bị cho thuốc mê bởi hiểu biết, bởi những kinh Thánh, bởi điều gì Shankara hay ai đó đã nói. Họ tuân theo một triết lý, luyện tập một kỷ luật, vì vậy cái trí của họ – mà đáng ra nên phong phú, dồi dào, tràn lan giống như con sông – bị làm cho chật hẹp, đờ đẫn, rã rời. Một cái trí như thế là lười biếng. Và một cái trí mà tham vọng, mà theo đuổi một kết quả, không năng động trong ý nghĩa thực sự của từ ngữ đó; mặc dù bề mặt có lẽ năng động, đang xô đẩy, đang làm việc suốt ngày để được cái gì nó muốn, bên trong lại bị đè nặng bởi thất vọng, bởi buồn tẻ.

Vì vậy người ta phải rất cảnh giác để khám phá liệu người ta có thực sự lừa dối hay không. Đừng chỉ chấp nhận nó nếu người ta nói rằng bạn lừa dối. Hãy khám phá cho chính mình thời gian lừa dối có nghĩa gì. Cái người mà chỉ chấp nhận, từ bỏ hay bất chước, cái người mà vì sợ hãi, đào một khe rãnh nhỏ cho chính anh ấy – một con người như thế là lừa dối và vì vậy cái trí của anh ấy thoái hóa, tan thành từng mảnh. Nhưng một con người cảnh giác không là lừa dối, mặc dù anh ấy có lẽ thường ngồi rất yên lặng và quan sát cây cối, chim chóc, những con người, các vì sao và dòng nước lặng lẽ.

Người hỏi: Ông nói rằng chúng ta nên phản kháng xã hội, và cùng lúc ông lại nói rằng chúng ta không nên có tham vọng. Ham muốn cải thiện xã hội không là tham vọng, g hay sao?

Krishnamurti: Tôi đã giải thích rất cẩn thận ý định của tôi khi dùng từ ngữ phản kháng, nhưng tôi sẽ sử dụng hai từ ngữ khác nhau để giải thích rõ ràng hơn. Phản kháng bên trong xã hội với mục đích làm cho nó tốt đẹp hơn một chút, tạo ra những đổi mới nào đó, giống như sự phản kháng của những tù nhân đòi cải thiện sống của họ trong những bức tường nhà tù; và phản kháng như thế không là phản kháng gì cả, nó chỉ là nổi loạn. Bạn có thấy sự khác biệt không? Phản kháng bên trong xã hội giống như sự nổi loạn của những tù nhân muốn có thức ăn tốt hơn, đối xử tốt hơn trong nhà tù; nhưng nếu phản kháng của bạn được sinh ra từ hiểu rõ, bạn là một cá thể thoát khỏi xã hội, và đó là tánh cách mạng sáng tạo.

Lúc này, nếu bạn như một cá thể thoát khỏi xã hội, hành động đó có bị thúc đẩy bởi tham vọng hay không? Nếu nó có, vậy thì bạn chẳng thoát đi đâu cả, bạn vẫn còn ở trong nhà tù, bởi vì chính nền tảng của xã hội là tham vọng, đầu

lợi, tham lam. Nhưng nếu bạn hiểu rõ tất cả điều đó và sáng tạo một cách mạng trong quả tim và cái trí riêng của bạn, vậy thì bạn không còn tham vọng nữa, bạn không còn bị thúc đẩy bởi ganh tị, thù lợi, tham lam, và vì vậy bạn sẽ hoàn toàn ở bên ngoài một xã hội mà được dựa vào những sự việc kia. Vậy thì bạn là một cá thể sáng tạo và trong hành động của bạn sẽ có hạt giống của một văn hóa khác.

Vì vậy có sự khác biệt to lớn giữa hành động của cách mạng sáng tạo bên ngoài xã hội, và hành động của phản kháng hay nổi loạn bên trong xã hội. Chừng nào bạn còn quan tâm thân tụy đến việc nổi loạn, đến việc trang trí những song sắt và những bức tường của nhà tù, bạn không có sáng tạo. Đôi mới luôn luôn cần những đôi mới thêm nữa, nó mang lại nhiều đau khổ hơn, nhiều hủy hoại hơn. Trái lại, một cái trí hiểu rõ toàn cấu trúc của thù lợi, của tham lam, của tham vọng và thoát khỏi nó – một cái trí như thế ở trong tình trạng cách mạng liên tục. Nó là một cái trí lan tỏa, một cái trí sáng tạo; vì vậy giống như một viên đá được ném vào cái ao nước lặng yên, hành động của nó tạo ra những gợn sóng, và những gợn sóng kia sẽ hình thành một văn hóa hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: *Tại sao tôi lại căm ghét mình khi tôi không chịu học hành?*

Krishnamurti: Hãy lắng nghe câu hỏi. Tại sao tôi lại căm ghét mình khi không chịu học hành như tôi phải làm? Tại sao tôi căm ghét mình khi không tử tế, như tôi nên như thế? Nói khác đi, tại sao tôi không sống trọn vẹn cùng những lý tưởng của tôi?

Lúc này, liệu không đơn giản hơn khi quên đi mọi lý tưởng hay sao? Nếu bạn không có những lý tưởng liệu lúc đó

bạn có bất kỳ lý do nào để căm ghét chính mình? Vì vậy, tại sao bạn nói rằng, “Tôi phải tử tế, tôi phải rộng lượng, tôi phải chú ý, tôi phải học hành?” Nếu bạn có thể khám phá lý do, và được tự do khỏi những lý tưởng, vậy thì bạn có lẽ hành động hoàn toàn khác hẳn – mà tôi sẽ trình bày nó sau đây.

Vì vậy, tại sao bạn lại có những lý tưởng? Trước hết, bởi vì mọi người luôn luôn nói với bạn rằng nếu không có những lý tưởng bạn là một cậu trai vô giá trị. Xã hội, dù nó lệ thuộc vào khuôn mẫu của cộng sản hay khuôn mẫu của tư bản, nói rằng, “Đây là lý tưởng,” và bạn chấp nhận nó, bạn cố gắng sống trọn vẹn theo nó, đúng chứ? Lúc này, trước khi bạn cố gắng sống trọn vẹn theo bất kỳ lý tưởng nào, bộ bạn không cần tìm thử liệu có cần lý tưởng để sống hay không? Chắc chắn rằng điều đó sẽ có ý nghĩa nhiều hơn. Bạn có lý tưởng của Rama và Sita, và quá nhiều lý tưởng khác mà xã hội đã tạo ra cho bạn hay bạn đã sáng chế cho chính mình. Bạn có biết tại sao bạn có chúng? Bởi vì bạn sợ hãi bạn là gì.

Chúng ta hãy gỡ thích nó đơn giản lại, đừng làm nó phức tạp. Bạn sợ hãi là *bạn là gì* – mà có nghĩa bạn không tự tin trong chính bản thân bạn. Đó là lý do tại sao bạn cố gắng là điều gì xã hội, những bậc cha mẹ của bạn và tôn giáo của bạn bảo rằng bạn nên là.

Lúc này, tại sao bạn sợ hãi là bạn là gì? Tại sao bạn không khởi hành cùng bạn là gì mà không phải với bạn nên là gì? Nếu không hiểu rõ bạn là gì, chỉ cố gắng thay đổi thành điều gì bạn nghĩ bạn nên là đều không có ý nghĩa gì cả. Vì vậy hãy loại bỏ tất cả những lý tưởng đi. Tôi biết những người lớn tuổi không thích những việc này, nhưng không thành vấn đề. Hãy loại bỏ đi tất cả những lý tưởng, nhận chìm nó xuống dòng sông, quẳng chúng vào sọt rác, và bắt đầu với bạn là gì – mà là cái gì?

Bạn lười biếng, bạn không muốn học hành, bạn muốn chơi những trò chơi, bạn muốn có một thời gian vui vẻ, giống như tất cả những người trẻ khác. Hãy khởi hành cùng điều đó. Hãy dùng cái trí ủa bạn để thâm nhập bạn có ý gì khi bạn nói về việc chơi đùa – khám phá cái gì thực sự liên quan đến nó, đừng dựa vào điều gì cha mẹ hay những lý tưởng của bạn diễn tả. Hãy sử dụng cái trí của bạn để khám phá tại sao bạn không muốn học hành. Hãy sử dụng cái trí của bạn để khám phá bạn muốn làm việc gì trong sống – *bạn* muốn làm việc gì, không phải việc gì xã hội hay một lý tưởng nào đó bảo bạn làm. Nếu bạn trao toàn thân tâm của bạn vào sự thâm nhập này, vậy thì bạn là một người cách mạng; vậy thì bạn có sự tự tin để sáng tạo, để là bạn là gì, và trong việc đó có một sinh lực luôn luôn mới mẻ lại. Ngược lại bạn đang hao phí năng lượng của bạn trong nỗ lực để giống như một người khác.

Bạn không thấy sao, thật lạ lùng khi bạn sợ hãi là bạn là gì; bởi vì vẻ đẹp nằm trong bạn là gì. Nếu bạn thấy rằng bạn lười biếng, rằng bạn dốt nát, và nếu bạn hiểu rõ sự lười biếng và đối diện với sự dốt nát mà không cố gắng thay đổi nó thành một cái gì đó, vậy thì trong tình trạng đó bạn sẽ phát hiện có một sức giải phóng vô biên, có vẻ đẹp lạ thường, thông minh tột đỉnh.

Người hỏi: *Thậm chí chúng ta có sáng tạo một xã hội mới mẻ bằng cách phản kháng lại xã hội hiện nay, liệu sự sáng tạo một xã hội mới mẻ này không là một hình thức khác của tham vọng, hay sao?*

Krishnamurti: Tôi e rằng bạn không lắng nghe điều gì tôi đã nói. Khi cái trí phản kháng trong khuôn mẫu xã hội, phản kháng như thế giống như một nổi loạn trong một nhà tù, và

nó chỉ là một hình thức khác của tham vọng. Nhưng khi cái trí hiểu rõ toàn qui trình hủy diệt của xã hội hiện nay và thoát khỏi nó, vậy thì hành động của nó không là tham vọng. Hành động như thế có lẽ sáng tạo một văn minh mới mẻ, một trật tự xã hội tốt lành, một thế giới khác hẳn. Nhưng cái trí không quan tâm đến sự sáng tạo đó. Quan tâm duy nhất của nó là khám phá ra điều gì là sự thật; và chính c huyển động của sự thật mới sáng tạo một thế giới mới mẻ, không phải cái trí đang phản kháng xã hội.

– Chương 19 –

Hiểu biết và Truyền thống

Tôi không hiểu có bao nhiêu người trong các bạn nhìn thấy cầu vồng chiều hôm qua? Nó ở ngay trên con sông và người ta bắt gặp nó đột ngột. Nhìn ngắm cảnh cầu vồng đó thật tuyệt, và nó cho người ta một cảm giác hân hoan, một ý thức về sự mệnh mang và vẻ đẹp của quả đất. Để hiệp thông cùng hân hoan đó người ta phải có một hiểu biết của những từ ngữ, âm điệu và vẻ đẹp của ngôn ngữ đúng đắn, đúng chứ? Nhưng điều gì còn quan trọng hơn là chính tình trạng cảm thấy, ngây ngất xảy ra cùng lúc với sự tán thưởng thăm thẳm về một cái gì đó đẹp đẽ; và tình trạng cảm thấy này không thể được thức dậy qua sự vun quén thuần túy của hiểu biết hay ký ức.

Bạn thấy không, chúng ta phải có hiểu biết để truyền đạt, để giải thích cho nhau về một cái gì đó; và muốn vun quén hiểu biết phải có ký ức. Nếu không có hiểu biết bạn không thể lái một chiếc máy bay, bạn không thể làm những con đường rộng rãi, giữ gìn cây cối, chăm sóc thú vật và làm nhiều việc khác nữa mà một người có văn minh phải làm. Sản xuất điện, làm việc trong những ngành khoa học khác nhau, giúp đỡ cho người qua y tế, và vân vân – với tất cả những công việc này bạn phải có hiểu biết, thông tin, ký ức, và trong những công việc này bạn cần nhận được những hướng dẫn tốt nhất. Đó là lý do tại sao rất quan trọng rằng

bạn phải có những giáo viên giỏi nhất về kỹ thuật để cho bạn thông tin đúng đắn và giúp bạn vun đắp một hiểu biết thấu đáo về nhiều chủ đề khác nhau.

Nhưng, bạn thấy không, trong khi hiểu biết cần thiết ở một mức độ, ở mức độ khác nó trở thành một chướng ngại. Có nhiều hiểu biết có thể tiếp cận dễ dàng về sự hiện diện của vật chất, và nó luôn luôn đang được thêm vào. Có hiểu biết như thế và vận dụng nó cho lợi ích của con người là điều rất cần thiết. Nhưng ở mức độ tâm lý, liệu không có loại hiểu biết khác mà trở thành một chướng ngại cho sự khám phá sự thật là gì, hay sao? Rốt cuộc, hiểu biết là một hình thức của truyền thống, đúng chứ? Và truyền thống là sự vun đắp của ký ức. Truyền thống trong công việc máy móc là cần thiết, nhưng khi truyền thống được sử dụng như một phương tiện dùng hướng dẫn con người phía bên trong, nó trở thành một chướng ngại cho sự khám phá những sự việc quan trọng hơn.

Chúng ta đã thuộc vào hiểu biết, vào ký ức trong những sự việc máy móc và trong sống hàng ngày của chúng ta. Nếu không có hiểu biết chúng ta không thể lái một chiếc xe hơi, chúng ta không có khả năng làm nhiều việc. Nhưng hiểu biết là một chướng ngại khi nó trở thành một truyền thống, một niềm tin hướng dẫn cái trí, bộ não, quả tim phía bên trong; và nó cũng phân chia con người. Liệu bạn thấy con người khắp thế giới này được phân chia thành những nhóm, đang gọi chính họ là người Ấn giáo, người Hồi giáo, người Phật giáo, và vân vân? Cái gì phân chia họ? Không phải những phát minh của khoa học, không phải hiểu biết về nông nghiệp, về cách xây dựng những cây cầu hay lái những chiếc máy bay phản lực. Cái gì phân chia con người là truyền thống, những niềm tin mà quy định cái trí trong một phương hướng nào đó.

Vì vậy hiểu biết là một chướng ngại khi nó đã trở thành một truyền thống mà định hình hay quy định cái trí vào một khuôn mẫu đặc biệt, bởi vì lúc đó nó không những phân chia và tạo ra thù địch giữa họ, nhưng nó cũng ngăn cản sự khám phá thăm thẳm sự thật là gì, sự sống, Thượng đế là gì. Muốn khám phá Thượng đế là gì, cái trí phải được tự do khỏi tất cả truyền thống, khỏi tất cả tích lũy, khỏi tất cả hiểu biết mà nó sử dụng như một phòng vệ thuộc tâm lý.

Chức năng của giáo dục là trao cho các em học sinh sự hiểu biết phong phú trong những lãnh vực khác nhau thuộc nỗ lực của con người và cùng lúc làm tự do cái trí của các em khỏi tất cả truyền thống để cho các em có thể suy xét, thâm nhập, khám phá. Nếu không cái trí trở thành máy móc, chất đầy những dữ liệu của hiểu biết. Nếu nó không liên tục làm tự do chính nó khỏi những tích lũy của truyền thống, cái trí không thể khám phá cái tối thượng, cái vĩnh cửu; nhưng rõ ràng nó cũng phải có được hiểu biết và thông tin luôn mở rộng để có khả năng giải quyết những sự việc mà con người cần đến và phải sản xuất.

Vì vậy hiểu biết, mà là sự vun đắp của ký ức, có ích lợi và cần thiết ở một mức độ nào đó, nhưng ở mức độ khác nó trở thành một nguy hại. Hiểu rõ sự khác biệt – nhìn thấy nơi nào hiểu biết gây hủy hoại và phải gạt nó đi, và nơi nào hiểu biết được cần đến và được cho phép để vận hành bằng hết khả năng của nó – là khởi đầu của thông minh.

Lúc này, điều gì đang xảy ra cho giáo dục vào thời điểm này? Bạn đang được trao tặng vô số những hiểu biết, đúng chứ? Khi bạn vào đại học bạn có lẽ trở thành một kỹ sư, một bác sĩ hay một luật sư, bạn có lẽ lấy bằng tiến sĩ toán hay trong một ngành hiểu biết nào đó, bạn có lẽ học khoa học về gia đình và học cách giữ gìn ngôi nhà của bạn, làm thế nào để nấu nướng và vân vân; nhưng không ai giúp đỡ bạn được tự

do khỏi tất cả truyền thống để cho ngay từ đầu cái trí của bạn được trong sáng, háo hức và vì vậy có khả năng khám phá cái gì đó luôn luôn mới mẻ. Những triết lý, những lý thuyết và những niềm tin mà bạn thu lượm từ những quyển sách, và trở thành truyền thống của bạn, thực sự là một chướng ngại cho cái trí, bởi vì cái trí sử dụng những sự việc này như một phương tiện của an toàn tâm lý riêng của nó và thế là bị quy định bởi chúng. Vì vậy vừa làm tự do cái trí khỏi tất cả những truyền thống, và cùng lúc lại vun đắp hiểu biết, phương pháp kỹ thuật là rất cần thiết; và đây là chức năng của giáo dục.

Khó khăn là làm tự do cái trí khỏi cái đã được biết để cho nó có thể khám phá cái gì luôn luôn mới mẻ. Lúc trước có một người toán học vĩ đại đã chỉ bảo cách ông ấy ôm ấp một nghi vấn trong nhiều ngày và không thể khám phá đáp án. Vào một buổi sáng khi ông ta đang dạo bộ như thường lệ, bỗng nhiên ông ấy thấy đáp án. Chuyện gì đã xảy ra? Cái trí của ông ấy, do bởi bất động, đã được tự do để nhìn vào nghi vấn, và chính nghi vấn đó tự bộc lộ đáp án. Người ta phải có thông tin về một nghi vấn, nhưng cái trí phải được tự do khỏi thông tin đó để khám phá đáp án.

Hầu hết chúng ta học hành những sự kiện, thu lượm thông tin hay hiểu biết, nhưng cái trí không bao giờ học hành cách làm thế nào để bất động, làm thế nào để được tự do khỏi tất cả những lao dịch của sống, khỏi những mảnh đất trong đó những vấn đề bám rễ. Chúng ta tham gia vào những tổ chức, bám chặt một triết lý nào đó, gởi gắm chính mình vào một niềm tin, nhưng tất cả việc này hoàn toàn vô ích bởi vì nó không giải quyết được những vấn đề của con người. Trái lại, nó mang lại đau khổ nhiều hơn, phiền muộn nhiều hơn. Điều gì cần thiết không là triết lý hay niềm tin, nhưng cái trí phải được tự do để thâm nhập, khám phá và sáng tạo.

Bạn nhồi nhét vì mục đích vượt qua những kỳ thi, bạn thu lượm nhiều thông tin rồi viết nó ra để có một mảnh bằng, hy vọng kiếm được một việc làm và lập gia đình; và đó là tất cả hay sao? Bạn đã thu lượm hiểu biết, phương pháp kỹ thuật, nhưng cái trí của bạn không được tự do, vì vậy bạn trở thành một nô lệ cho cái hệ thống đang hiện diện – mà thực sự có nghĩa rằng bạn không là một con người sáng tạo. Bạn có lẽ có con cái, bạn có lẽ vẽ một vài bức tranh, hay thỉnh thoảng viết một bài thơ nào đó, nhưng chắc chắn đây không là tình trạng sáng tạo. Đầu tiên phải có tự do của cái trí để cho tình trạng sáng tạo đó hiện diện, và rồi phương pháp kỹ thuật có thể được sử dụng để diễn tả tình trạng sáng tạo đó. Nhưng có được phương pháp kỹ thuật là vô nghĩa nếu không có một cái trí sáng tạo, nếu không có tình trạng sáng tạo lạ thường hiện diện cùng sự khám phá sự thật là gì. Bất hạnh thay hầu hết chúng ta không biết tình trạng sáng tạo này bởi vì chúng ta đã nhét đầy cái trí bằng hiểu biết, truyền thống, ký ức, bằng điều gì Shankara, Buddha, Marx, hay một người nào khác đã nói. Trái lại nếu cái trí của bạn được tự do để khám phá sự thật là gì, vậy thì bạn sẽ khám phá rằng kia kia có sự phong phú tràn đầy và không thể bị hủy hoại mà trong đó có hân hoan vô cùng. ~~Đ~~ thì tất cả những liên hệ của một con người – với con người, với những ý tưởng và với những sự vật – có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: Liệu cậu bé hư hỏng sẽ thay đổi qua sự trừng phạt hay qua tình yêu?

Krishnamurti: *Bạn nghĩ sao đây? Hãy lắng nghe rất cẩn thận câu hỏi; hãy suy nghĩ ra đi, hãy cảm thấy nó đi. Liệu một cậu bé hư hỏng sẽ thay đổi qua sự trừng phạt hay qua tình yêu? Nếu cậu ta thay đổi qua hình phạt, mà là một hình thức của*

cưỡng bách, nó là thay đổi hay sao? Bạn là một người quan trọng, bạn có quyền hành như một người giáo viên hay cha mẹ, và nếu bạn dọa nạt cậu ấy, làm sợ hãi cậu ấy, cậu bé tội nghiệp đó có lẽ làm theo như bạn nói; nhưng đó là thay đổi hay sao? Có thay đổi nhờ bất kỳ hình thức cưỡng bách nào hay sao? Có thay đổi qua luật pháp, qua bất kỳ hình thức sợ hãi nào hay sao?

Và, khi bạn hỏi liệu tình yêu sẽ mang lại một thay đổi trong cậu bé hư hỏng, bạn có ý gì qua từ ngữ “tình yêu” đó? Nếu thương yêu là hiểu rõ cậu bé – không phải thay đổi cậu ấy, nhưng hiểu rõ những nguyên nhân đang sinh ra sự hư hỏng – vậy thì chính hiểu rõ đó sẽ sáng tạo trong cậu ấy sự chấm dứt hư hỏng. Nếu tôi muốn thay đổi cậu ấy để cậu ấy sẽ ngừng hư hỏng, chính ham muốn thay đổi cậu ấy là một hình thức cưỡng bách, đúng chứ? Nhưng nếu tôi bắt đầu hiểu rõ tại sao cậu ấy lại hư hỏng, nếu tôi có thể khám phá và loại bỏ những nguyên nhân đang sinh ra sự hư hỏng trong cậu ấy – nó có thể do ăn uống không phù hợp, thiếu ngủ, muốn được thương yêu, sự thật rằng cậu ấy đang bị chọc ghẹo bởi một cậu bé khác, và vân vân – vậy thì cậu trai sẽ không hư hỏng nữa. Nhưng nếu ham muốn của tôi chỉ là để thay đổi cậu trai, mà là đang mong muốn cậu ấy phù hợp vào một khuôn mẫu đặc biệt, vậy thì tôi không thể nào hiểu rõ cậu ấy.

Bạn thấy không, điều này nảy sinh câu hỏi: chúng ta có ý gì qua từ ngữ thay đổi. Thậm chí nếu cậu ấy ngừng hư hỏng bởi vì tình yêu của bạn với cậu ấy, mà là một loại ảnh hưởng, đó là thay đổi thực sự hay sao? Nó có lẽ là tình yêu, nhưng nó vẫn còn là một hình thức của áp lực vào cậu ấy để làm hay để là một cái gì đó. Và khi bạn nói một cậu bé phải thay đổi, bạn có ý nói gì qua việc đó? Thay đổi từ cái gì đến cái gì? Từ cậu ấy là gì sang cậu ấy nên là gì, đúng chứ? Nếu cậu ấy thay đổi sang cậu ấy nên là gì, thì có phải là cậu ấy chỉ

đang bỏ sung cậu ấy đã là cái gì, và vì vậy không là thay đổi gì cả.

Nói cách khác, nếu tôi tham lam và trở thành không tham lam bởi vì bạn và xã hội và những quyển sách thiêng liêng, tất cả đều bảo tôi rằng tôi phải làm như thế, tôi có thể thay đổi hay không, hay tôi chỉ đang gọi tham lam bằng một tên khác? Trái lại, nếu tôi có thể thâm nhập và hiểu rõ toàn vấn đề tham lam của tôi, vậy thì tôi sẽ được tự do khỏi nó – mà hoàn toàn khác hẳn trở thành không tham lam.

***Người hỏi:** Làm thế nào một người có thể trở thành thông minh được?*

Krishnamurti: Khoảnh khắc bạn cố gắng trở thành thông minh, bạn không còn thông minh. Điều này rất quan trọng, vì vậy hãy suy nghĩ một chút xiu. Nếu tôi đốt nát và mọi người bảo rằng tôi phải trở thành thông minh, thông thường việc gì xảy ra? Tôi đấu tranh để trở thành thông minh, tôi học nhiều hơn, tôi cố gắng để có điểm tốt hơn. Vậy thì người ta nói rằng, “Anh ấy đang học hành chăm chỉ,” và khen ngợi tôi; nhưng tôi tiếp tục đốt nát bởi vì tôi chỉ thu lượm được những gọt giũa thích nghi của sự thông minh. Vì vậy vấn đề là, không phải làm thế nào để trở thành thông minh, nhưng làm thế nào để được tự do khỏi đốt nát. Nếu, vì đốt nát, tôi cố gắng trở thành thông minh, tôi vẫn còn đang vận hành một cách đốt nát.

Bạn thấy không, vấn đề căn bản là vấn đề của thay đổi. Khi bạn hỏi, “Thông minh là gì và làm thế nào một người trở thành thông minh được?” Nó ngụ ý một khái niệm của thông minh là gì, và sau đó bạn cố gắng trở thành giống như khái niệm đó. Lúc này, có một công thức, một lý thuyết hay một khái niệm của thông minh là gì, và cố gắng uốn

khuôn chính bạn theo khuôn mẫu đó, là dốt nát, đúng chứ? Trái lại, nếu người ta dốt nát và bắt đầu khám phá dốt nát là gì mà không có lát kỳ ham muốn thay đổi nó thành một cái gì đó, mà không nói ăng, “Tôi ngu si, dốt nát, thật quá tồi tệ!”, vậy thì người ta sẽ phát giác rằng trong khi khai mở cái vấn đề thì tự nhiên có một thông minh được tự do khỏi dốt nát, và không cần nỗ lực.

Người hỏi: Tôi là một người Hồi giáo. Nếu hàng ngày tôi không tuân theo những truyền thống của tôn giáo tôi, cha mẹ tôi đe dọa sẽ đuổi tôi ra khỏi nhà. Tôi nên làm gì đây?

Krishnamurti: Các bạn không là người Hồi giáo có thể khuyên người hỏi bỏ nhà ra đi, đúng chứ? Nhưng dù bạn khoác một nhãn hiệu nào – người Ấn giáo, người Parsi, người cộng sản, người Thiên chúa giáo, hay bất kỳ người gì bạn muốn – cùng một sự việc đó áp đặt vào bạn, vì vậy đừng cảm thấy tự phụ và trịch thượng. Nếu bạn thừa với cha mẹ của bạn rằng những truyền thống của họ thực sự là những mê tín cổ lỗ, họ cũng có lẽ đuổi bạn ra khỏi nhà.

Lúc này, nếu bạn được nuôi dưỡng trong một tôn giáo đặc biệt và người cha của bạn nói rằng bạn phải ra khỏi nhà nếu bạn không tuân theo những nghi lễ nào đó mà lúc này bạn thấy là những mê tín cổ lỗ, bạn sẽ làm gì đây? Nó tùy thuộc vào sức lực bạn không muốn tuân theo cái truyền thống mê tín cũ kỹ mãnh liệt như thế nào, đúng chứ? Bạn sẽ nói rằng, “Tôi đã suy nghĩ về vấn đề này nhiều lắm, và tôi nghĩ rằng khi gọi chính người ta là người Hồi giáo, người Ấn giáo, người Phật giáo, người Thiên chúa giáo, hay những người nào khác, là vô lý. Nếu vì lý do này tôi bị đuổi khỏi nhà, tôi sẽ ra đi. Tôi sẵn sàng đương đầu với bất kỳ chuyện gì sống mang lại, thậm chí cả đau khổ lẫn chết chóc, bởi vì đây là

điều gì tôi cảm thấy đúng đắn và tôi sẽ ủng hộ nó” – bạn sẽ nói như thế chứ? Nếu bạn không nói được, bạn sẽ bị nuốt chửng bởi truyền thống, bởi tập thể.

Vì vậy, bạn sẽ làm gì đây? Nếu giáo dục không cho bạn loại tự tin đó, vậy thì mục đích của giáo dục là gì? Nó chỉ là chuẩn bị cho bạn có một việc làm và phù hợp vào cái xã hội mà rõ ràng là hủy hoại hay sao? Đừng nói rằng, “Chỉ một ít người có thể thoát khỏi, và tôi không đủ nghị lực.” Ai cũng có thể thoát khỏi nếu dồn hết tâm trí vào nó. Muốn hiểu rõ và kháng cự áp lực của truyền thống bạn phải có, không phải sức mạnh, nhưng tự tin – sự tự tin dũng mãnh xảy ra khi bạn biết cách suy nghĩ được những sự việc đó cho chính bạn. Nhưng bạn thấy không, giáo dục của bạn không dạy bạn suy nghĩ *như thế nào*; nó bảo bạn suy nghĩ *cái gì*. Bạn được bảo rằng bạn là một người Hồi giáo, một người Ấn giáo, một người Thiên chúa giáo, người này hay người kia. Nhưng chính chức năng của giáo dục đúng đắn là giúp đỡ bạn tự suy nghĩ, để cho từ suy nghĩ riêng đó bạn cảm thấy tự tin dũng mãnh. Vậy thì bạn là một con người sáng tạo và không là một cái máy nô lệ mù quáng.

***Người hỏi:** Ông bảo với chúng tôi rằng không nên có kháng cự trong chú ý. Làm thế nào có thể có được?*

***Krishnamurti:** Tôi đã nói rằng bất kỳ hình thức kháng cự nào đều không chú ý, xao nhãng. Đừng chấp nhận nó, hãy suy nghĩ kỹ càng. Đừng chấp nhận bất kỳ điều gì cả, không đặt vấn đề ai nói điều đó, nhưng hãy thâm nhập vấn đề cho chính mình. Nếu bạn chỉ chấp nhận, bạn trở thành máy móc, đờ đẫn, bạn đã chết rồi; nhưng nếu bạn thâm nhập, nếu bạn suy nghĩ những sự việc đó cho chính mình, vậy thì bạn đang sống, tràn đầy sức sống, một con người sáng tạo.*

Lúc này, liệu bạn có thể chú ý đến điều gì đang được nói và cùng lúc nhận biết rằng một người nào đó đang đi vào, mà không cần quay đầu lại để xem thử đó là ai và không có bất kỳ kháng cự nào đến việc bạn muốn quay đầu lại hay không? Nếu bạn kháng cự đến việc bạn muốn quay đầu để nhìn, chú ý của bạn đã mất rồi và bạn đang phí phạm năng lượng tinh thần của bạn trong kháng cự đó. Vì vậy, liệu có thể có một tình trạng chú ý tổng thể mà trong đó không có xao nhãng và vì vậy không có kháng cự, hay không? Đó là, liệu bạn có thể chú ý một cái gì đó bằng toàn thân tâm của bạn và vẫn giữ bên ngoài ý thức của bạn nhạy cảm đến mọi sự vật sự việc đang xảy ra quanh bạn và trong chính bạn hay không?

Bạn thấy không, cái trí là một dụng cụ lạ thường, nó liên tục đang thâm nhập: đang thấy nhiều hình thể và màu sắc khác nhau, đang thu nhận vô số những ấn tượng, đang nắm bắt nghĩa lý của những từ ngữ, ý nghĩa của một cái liếc mắt, và vân vân; và vấn đề của chúng ta là chú ý đến một cái gì đó trong khi cùng lúc lại cho phép cái trí nhạy cảm thực sự đến mọi thứ đang xảy ra, gồm cả mọi ấn tượng và những đáp trả không ý thức.

Điều gì tôi đang nói thực sự liên quan đến toàn vấn đề của thiền định. Chúng ta không thể thâm nhập điều đó lúc này; nhưng nếu người ta không biết làm thế nào để thiền định, người ta không là một người chín chắn. Thiền định là một trong những sự việc quan trọng nhất trong sống – còn quan trọng hơn là đậu những kỳ thi để có một mảnh bằng. Hiểu rõ điều gì là thiền định đúng đắn không là luyện tập thiền định. “Luyện tập” bất kỳ loại nào trong những vấn đề thuộc tinh thần đều là chết rồi. Muốn hiểu rõ thiền định đúng đắn là gì phải có một tình trạng nhận biết những vận hành của ý thức riêng của bạn, và rồi thì có chú ý tổng thể. Nhưng

chú ý ông thể không thể xảy ra khi có bất kỳ hình thức kháng cự nào. Bạn thấy không, hầu hết chúng ta đều được giáo dục để chú ý qua sự kháng cự, và thế là sự chú ý của chúng ta luôn luôn từng phần, không bao giờ tổng thể – và đó là lý do tại sao công việc học hành trở thành nhàm chán, mệt mỏi, một sự việc sợ hãi. Vì vậy rất quan trọng phải có chú ý theo ý nghĩa thăm thẳm của từ ngữ, mà là nhận biết những vận hành của cái trí riêng của người ta. Nếu không hiểu rõ về chính mình bạn không thể chú ý tổng thể. Đó là lý do tại sao, trong một ngôi trường thực sự, học sinh không phải chỉ được dạy những môn học khác nhau nhưng cũng còn phải được giúp đỡ để nhận biết qui trình suy nghĩ riêng của em ấy. Trong hiểu rõ về chính mình em ấy sẽ biết chú ý là gì mà không còn kháng cự, vì hiểu rõ về chính mình là phương cách của thiền định.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại thích đặt ra những câu hỏi?

Krishnamurti: Rất đơn giản: bởi vì người ta tò mò. Bộ bạn không muốn biết làm thế nào để chơi cricket hay bóng đá, hay làm thế nào để thả diều hay sao? Khoảnh khắc bạn không còn đặt ra những câu hỏi bạn đã chết rồi – mà thông thường đó là điều gì đã xảy ra cho những người lớn. Họ đã ngừng thâm nhập bởi vì cái trí của họ chất đầy thông tin, chất đầy điều gì những người khác đã nói; họ đã chấp nhận và bị cố định trong truyền thống. Chừng nào bạn còn đặt ra những câu hỏi bạn đang phá vỡ, nhưng khoảnh khắc bạn bắt đầu chấp nhận, theo tâm lý bạn đã chết rồi. Vì vậy suốt sống của bạn làm ơn đừng chấp nhận một việc gì cả, nhưng hãy thâm nhập, xem xét. Rồi bạn sẽ phát giác rằng cái trí của bạn là cái gì đó rất lạ thường, nó không có kết thúc, và với một cái trí như thế không còn chết.

– Chương 20 –

*Sống đời sống tôn giáo
là nhạy cảm cùng thực tế*

Cánh đồng xanh đó cùng những bông hoa vàng sậm và một dòng suối đang chảy qua là một cảnh dễ thương khi nhìn ngắm, đúng chứ? Chiều hôm qua tôi đang nhìn ngắm nó, và khi thấy được vẻ đẹp và sự yên lặng lạ thường của vùng quê người ta luôn luôn tự hỏi cái gì là vẻ đẹp. Có một phản ứng ngay lập tức đến cái đẹp dễ và cũng đến cái xấu xí, phản ứng của vui thú hay của đau khổ, và chúng ta diễn tả cảm thấy đó thành từ ngữ khi nói rằng, “Cái này đẹp” hay “Cái này xấu.” Nhưng điều gì cần chú ý không là vui thú hay đau khổ; trái lại nó là hiệp thông cùng mọi thứ, nhạy cảm đến cả xấu xí lẫn đẹp dễ.

Lúc này, vẻ đẹp là gì? Đây là một trong những câu hỏi căn bản nhất, nó không hề hột, vì vậy đừng gạt nó đi. Hiểu rõ vẻ đẹp là gì, có ý thức của tốt lành đó mà thể hiện khi cái trí và quả tim hiệp thông cùng một thứ gì đó dễ thương và không có lát kỳ ngáng trở để cho người ta cảm thấy hoàn toàn thoải mái – chắc chắn rằng, điều này có ý nghĩa vô cùng trong sống; và chỉ cho đến khi chúng ta cảm thấy tình trạng nở hoa cùng vẻ đẹp này thì những sống của chúng ta mới không còn nông cạn. Người ta có lẽ được vây quanh bởi vẻ đẹp lớn lao, bởi núi non và những cánh đồng và những dòng

sông, nhưng nếu người ta không sinh động với tất cả người ta có lẽ đã chết rồi.

Bạn, những cô gái và những cậu trai và những người lớn hơn chỉ cần đặt cho mình câu hỏi này: vẻ đẹp là gì? Sạch sẽ, ăn mặc gọn gàng, một nụ cười, một cử chỉ duyên dáng, nhịp nhàng khi bước đi, một bông hoa trên mái tóc của bạn, cách cư xử tốt, nói năng rõ ràng, đầy ý tứ, ân cần với những người khác, mà gồm cả sự đúng giờ – tất cả việc này là bộ phận của vẻ đẹp; nhưng nó chỉ ở trên bề mặt, đúng chứ? Và đó là tất cả đối với vẻ đẹp, hay còn có một cái gì đó thâm trầm hơn.

Có vẻ đẹp của hình dáng, vẻ đẹp của sắp xếp, vẻ đẹp của sống. Liệu có khi nào bạn quan sát hình dáng dễ thương của một cái cây khi nó um tùm lá, hay sự tinh tế lạ thường của một cái cây trơ trụi đứng tương phản với bầu trời? Những cảnh như thế đầy vẻ đẹp khi nhìn ngắm, nhưng tất cả chúng là những diễn tả hời hợt của một cái gì đó thâm trầm hơn nhiều. Vì vậy chúng ta định nghĩa vẻ đẹp là gì?

Bạn có lẽ có một khuôn mặt đẹp, một nét mặt sáng sủa rõ ràng, bạn có lẽ ăn mặc thời trang và có cách cư xử chải chuốt, bạn có lẽ vẽ đẹp hoặc viết hay về vẻ đẹp của phong cảnh, nhưng nếu không có ý thức bên trong của tốt lành thì tất cả những diễn tả bên ngoài của vẻ đẹp chỉ dẫn đến một sống rất hời hợt, giả tạo, một sống không có nhiều ý nghĩa.

Vì vậy chúng ta phải hiểu được vẻ đẹp thực sự là gì, đúng chứ? Bạn làm ơn lưu ý, tôi không đang nói rằng chúng ta nên tránh những thể hiện bên ngoài của vẻ đẹp. Tất cả chúng ta đều phải có sự cư xử đúng đắn, chúng ta phải giữ gìn cơ thể sạch sẽ và ăn mặc đàng hoàng, mà không phô trương quá, chúng ta phải đúng giờ, rõ ràng trong lời nói của chúng ta, và mọi chuyện như thế. Những sự việc này là cần

thiết và chúng ta tạo ra một bầu không khí dễ chịu; nhưng chúng không có nhiều ý nghĩa trong chính chúng.

Chính vẻ đẹp bên trong mới mang lại nét duyên dáng, sự nhã nhặn lạ thường cho hình dáng và điệu bộ bên ngoài. Và vẻ đẹp bên trong này là gì mà nếu không có nó sống của người ta sẽ rất nông cạn? Có khi nào bạn giờ suy nghĩ về điều đó? Có lẽ không. Bạn quá bận rộn, cái trí của bạn quá bận rộn bởi công việc học hành, bởi chơi đùa, bởi chuyện trò, cười cợt và chọc gheo nhau. Nhưng giúp đỡ bạn khám phá vẻ đẹp bên trong là gì, mà nếu không có nó hình dáng điệu bộ bên ngoài chẳng có ý nghĩa bao nhiêu, là một trong những chức năng của giáo dục đúng đắn; và sự trân trọng thăm thăm về vẻ đẹp là một cốt lõi trong sống riêng của bạn.

Liệu một cái trí nông cạn có thể nào trân trọng vẻ đẹp hay không? Nó có thể nói về vẻ đẹp; nhưng liệu nó có thể trải nghiệm sự phong phú của hân hoan vô tận này khi nhìn ngắm một cái gì đó rất dễ thương hay không? Khi cái trí chỉ quan tâm đến chính nó và những hoạt động riêng của nó, nó không đẹp đẽ; dù nó làm gì chẳng nữa, nó vẫn còn xấu xa, bị giới hạn, vì vậy nó không có khả năng nhận biết vẻ đẹp là gì. Trái lại, một cái trí không quan tâm đến chính nó, một cái trí được tự do khỏi tham vọng, một cái trí không bị trói buộc trong những ham muốn riêng của nó hay bị thúc đẩy bởi sự theo đuổi thành công riêng của nó – một cái trí như thế rất khoáng đạt, và nó nở hoa trong tốt lành. Bạn hiểu không? Chính tốt lành bên trong này mới mang lại vẻ đẹp, thậm chí cho cả một khuôn mặt tạm gọi là xấu xí. Khi có tốt lành bên trong, khuôn mặt xấu xí được thay đổi, vì tốt lành bên trong thực sự là tình trạng cảm thấy rất thăm thăm của tôn giáo.

Liệu bạn biết sống đời sống tôn giáo là gì? Nó không liên quan gì đến tiếng chuông của đền chùa, mặc dù chúng ta nghe hay hay từ khoảng cách xa, cũng không liên quan gì đến

nghi lễ, và cũng chẳng liên quan gì đến những buổi lễ của những vị giáo sĩ và tất cả những vô lý của nghi thức đó. Sống đời sống tôn giáo là sống nhạy cảm cùng thực tế. Toàn thân tâm bạn – cơ thể, cái trí và quả tim – nhạy cảm cùng đẹp đẽ và cùng **xiu xí**, cùng con lừa bị trói vào cái cột, cùng sự nghèo đói và **lấn thiu** trong thị trấn này, cùng tiếng cười và những giọt nước mắt, cùng mọi thứ quanh bạn. Từ nhạy cảm cùng tổng thể hiện diện này nảy mầm tốt lành, tình yêu; và nếu không có nhạy cảm này không có vẻ đẹp, mặc dù bạn có lẽ có tài năng, bạn có lẽ ăn mặc rất tươm tất, đi những chiếc xe đắt tiền và ý tứ đến từng chi tiết nhỏ nhất.

Tình yêu là một điều gì đó lạ thường lắm, đúng chứ? Bạn không thể thương yêu nếu bạn đang suy nghĩ về chính mình – mà không có nghĩa bạn phải suy nghĩ về một người khác. Tình yêu là, nó không có **ục** tiêu. Thật ra, cái trí thương yêu là một cái trí tôn giáo **lời** vì nó ở trong chuyển động của thực tế, của sự thật, của Thượng đế, và chỉ một cái trí như thế mới biết được vẻ đẹp là gì. Cái trí không bị trói buộc trong bất kỳ triết lý nào, không bị vây bủa trong bất kỳ hệ thống hay niềm tin nào, không bị lay động bởi tham vọng riêng của nó và vì vậy nhạy cảm, tinh táo, canh chừng – một cái trí như thế có vẻ đẹp.

Khi còn bé **h**n rất cần học cách sống ngăn nắp và sạch sẽ, ngồi đàng hoàng mà không cử động liên tục, có những tư thế nghiêm chỉnh khi ngồi tại bàn và ân cần, ý tứ, đúng giờ; nhưng tất cả những sự việc này, dù cần thiết bao nhiêu chăng **n**ữa, đều là hời hợt, và nếu bạn chỉ vun quén những điều hời hợt mà không hiểu rõ sự việc thăm thẳm hơn, bạn sẽ không bao giờ biết được ý nghĩa thực sự của vẻ đẹp. Một cái trí không lệ thuộc vào bất kỳ quốc gia, nhóm người hay tổ chức nào, không có uy quyền, không bị thúc đẩy bởi tham vọng hay bị giam giữ bởi sợ hãi – một cái trí như thế

luôn luôn đang nở hoa trong tình yêu và tốt lành. Bởi vì nó ở trong chuyển động của thực tế, nó biết vẻ đẹp là gì; nhạy cảm cùng cả xấu xí lẫn đẹp đẽ, nó là một cái trí sáng tạo, nó có hiểu biết không giới hạn.

Người hỏi: Nếu tôi có tham vọng trong thời niên thiếu, liệu tôi có thể thành tựu nó khi tôi lớn lên?

Krishnamurti: Một tham vọng thời niên thiếu thường không kéo dài lắm, đúng chứ? Một cậu bé nhỏ xíu muốn làm một tài xế; hay cậu ấy thấy một chiếc máy bay phản lực bay thật nhanh qua bầu trời và muốn làm một phi công; hay cậu ấy nghe một nhà hùng biện chính trị nào đó và muốn giống ông ấy, hay cậu ấy thấy một vị khất sĩ và quyết định trở thành người đó. Một cô gái có lẽ muốn có nhiều con cái, hay làm vợ của một người đàn ông giàu có sống trong ngôi nhà to lớn, hay cô ấy thích vẽ hay làm thơ.

Lúc này, liệu những giấc mộng thời niên thiếu sẽ được thành tựu? Và những giấc mộng đó có xứng đáng để thành tựu hay không? Tìm kiếm sự thành tựu của bất kỳ ham muốn, không đặt thành vấn đề nó là gì, luôn luôn mang lại đau khổ. Có lẽ bạn vẫn chưa nhận thấy việc này, nhưng bạn sẽ hiểu ra khi bạn lớn lên. Đau khổ là cái bóng của ham muốn. Nếu tôi muốn giàu có hay nổi tiếng, tôi đấu tranh đạt được mục đích của tôi, gạt những người khác qua một bên và tạo ra những kẻ thù; và, thậm chí tôi có thể có được cái gì tôi muốn, chẳng chóng thì chầy một cái gì đó luôn luôn xảy ra. Tôi bị bệnh, hay trong chính thành tựu của ham muốn của tôi tôi lại ao ước một cái gì đó nhiều hơn nữa; và luôn luôn có cái chết rình rập quanh góc đường. Chắc chắn, tham vọng, ham muốn và thành tựu dẫn đến sự thất vọng, đau khổ. Bạn có thể quan sát qui trình này cho chính bản thân bạn. Hãy học những

người lớn tuổi quanh bạn, những người nổi tiếng, những người vĩ đại ở địa phương, những người đó đã dựng lên tên tuổi cho chính họ và có quyền hành. Hãy nhìn khuôn mặt của họ; hãy nhìn thử xem họ buồn bã như thế nào, hay béo phì và kênh kiệu làm sao. Khuôn mặt của họ có những nếp nhăn xấu xí. Họ không nở hoa trong tốt lành bởi vì trong quả tim của họ có đau khổ.

Liệu không thể sống trong thế giới này mà không có tham vọng, chỉ là *bạn là gì* hay sao? Nếu bạn bắt đầu hiểu rõ bạn là gì mà không có nỗ lực để thay đổi nó, vậy thì bạn là gì trải qua một thay đổi. Tôi nghĩ người ta có thể sống không là ai cả trong thế giới này, hoàn toàn không được biết đến, hoàn toàn không nổi tiếng, không tham vọng, không tàn nhẫn. Người ta có thể sống rất hạnh phúc khi không có sự quan trọng nào được trao cho cái tôi; và đây cũng là bộ phận của giáo dục đúng đắn.

Toàn thế giới này đang tôn sùng sự thành công. Bạn nghe những câu chuyện của cậu bé nghèo nàn học hành suốt đêm như thế nào và cuối cùng trở thành một quan tòa, hay cậu ấy bắt đầu bằng việc bán báo và trở thành một triệu phú như thế nào. Bạn được nhồi nhét sự vinh quang của thành công. Khi đạt được thành công to tát cũng kèm theo đau khổ lớn lao; nhưng hầu hết chúng ta đều bị trói buộc trong sự ham muốn thành tựu, và thành công có nhiều ý nghĩa cho chúng ta hơn là hiểu rõ và xóa sạch đau khổ.

Người hỏi: Trong hệ thống xã hội hiện nay liệu không khó khăn khi thực hiện điều gì ông đang nói hay sao?

Krishnamurti: Khi bạn cảm thấy rất mãnh liệt về một sự việc gì đó, bạn có thấy khó khăn khi đưa nó ra thực hiện hay không? Khi bạn thích chơi cricket, bạn chơi nó bằng toàn

thân tâm của bạn, đúng chứ? Và bạn gọi nó là khó khăn à? Chỉ khi nào bạn không cảm thấy mãnh liệt sự thật của một điều gì đó thì bạn mới thấy khó khăn khi đưa nó ra thực hành. Bạn không thương yêu nó. Cái gì bạn thương yêu bạn làm đầy hăm hở, có hân hoan trong nó, và rồi điều gì xã hội hay cha mẹ chỉ trích cũng chẳng đặt thành vấn đề. Nhưng nếu bạn không tin chắc, nếu bạn không cảm thấy tự do và hạnh phúc khi làm công việc gì bạn nghĩ là đúng đắn, chắc chắn sự thích thú của bạn trong nó là giả dối, không thật; vì vậy nó trở thành gánh nặng và bạn nói rằng đưa nó vào hành động thật khó khăn.

Trong khi làm việc gì bạn thương yêu dĩ nhiên sẽ có những khó khăn nhưng điều đó không đặt thành vấn đề cho bạn đâu, nó là bộ phận của sống. Bạn thấy không, chúng ta đã tạo ra một triết lý của sự khó khăn, chúng ta coi nó là một đức hạnh khi cố gắng, khi đấu tranh, khi phản đối.

Tôi không đang nói về hiệu quả qua sự cố gắng và đấu tranh, nhưng nói về tình yêu khi đang làm một việc gì đó. Nhưng đừng chống chọi lại xã hội, đừng cản ngăn cái truyền thống đã chết rồi, nếu bạn không có tình yêu này trong bạn, việc đấu tranh của bạn trở thành vô nghĩa, và bạn chỉ tạo thêm nhiều tổn thương. Trái lại, nếu bạn cảm thấy thăm thẳm điều gì là đúng và vì vậy có thể một mình, vậy thì hành động của bạn được sinh ra từ tình yêu sẽ có ý nghĩa lạ thường, nó có sức mạnh, vẻ đẹp.

Bạn biết không, chỉ với một cái trí rất yên lặng thì những sự việc lớn lao mới được sinh ra; và một cái trí yên lặng không có được qua nỗ lực, qua kiểm soát, qua kỷ luật.

Người hỏi: Ông có ý gì qua từ ngữ “một thay đổi tổng thể”, và làm thế nào có thể nhận ra nó trong thân tâm riêng của người ta?

Krishnamurti: Bạn nghĩ rằng có thể có một thay đổi tổng thể nếu bạn cố gắng tạo ra nó, hay sao? Liệu bạn biết thay đổi là gì? Giả sử rằng bạn tham vọng và bạn đã bắt đầu thấy rằng tất cả những sự việc liên quan đến tham vọng: hy vọng, hài lòng, thất vọng, tàn nhẫn, đau khổ, dửng dưng, tham lam, ganh tị, gây ra sự thiếu vắng tình yêu. Thấy tất cả việc này rồi, bạn sẽ làm gì đây? Cố gắng thay đổi hay chuyển đổi tham vọng là một hình thức khác của tham vọng, đúng chứ? Nó ngụ ý một ham muốn để là một cái gì khác. Bạn có lẽ khước từ một ham muốn, nhưng trong chính qui trình đó bạn nuôi dưỡng một ham muốn khác mà cũng gây ra đau khổ.

Lúc này, nếu bạn hiểu rằng tham vọng mang lại đau khổ, và ham muốn chấm dứt tham vọng cũng mang lại đau khổ, nếu bạn hiểu được sự thật của việc này rất rõ ràng cho chính bạn và không hành động, nhưng cho phép sự thật hành động, vậy thì sự thật đó sáng tạo một thay đổi căn bản trong cái trí, một cách mạng tổng thể. Nhưng việc này đòi hỏi nhiều chú ý, thâm nhập, hiểu rõ, thấu triệt.

Khi bạn được người ta dạy bảo, như tất cả các bạn đều được dạy bảo, rằng bạn nên tốt lành, rằng bạn nên thương yêu, thông thường điều gì xảy ra? Bạn nói rằng, “Tôi phải luyện tập tốt lành, tôi phải thể hiện tình yêu với cha mẹ tôi, với người giúp việc, với con lừa, với mọi thứ.” Điều đó có nghĩa bạn đang tạo ra một nỗ lực để thể hiện tình yêu – và vì vậy “tình yêu” trở thành rất tầm thường, rất nhỏ nhoi, giống như những người theo chủ nghĩa quốc gia rất xuẩn ngốc và dốt nát khi luôn luôn luyện tập tình huynh đệ. Chính tham lam mới sinh ra những luyện tập này. Nhưng nếu bạn hiểu sự thật của chủ nghĩa quốc gia, của tham lam, và cho phép sự thật đó tác động ngay vào bạn, cho phép sự thật đó hành động, vậy thì bạn sẽ có tình huynh đệ mà không cần nỗ lực. Một cái trí luyện tập tình yêu không thể nào thương yêu

được. Nhưng nếu bạn thương yêu và không ngăn cản nó, vậy thì tình yêu sẽ vận hành.

Người hỏi: Thưa ông, tự bành trướng là gì?

Krishnamurti: Nếu bạn muốn trở thành một thống đốc hay một giáo sư nổi tiếng, nếu bạn bắt chước một người quan trọng hay vị anh hùng nào đó, nếu bạn cố gắng theo sau vị đạo sư của bạn hay một vị thánh, vậy thì qui trình của trở thành, của bắt chước, của theo sau đó là một hình thức của tự bành trướng, đúng chứ? Một người tham vọng, một người mong muốn vĩ đại, một người thèm khát thỏa mãn cho chính mình có thể nói rằng, “Tôi đang làm việc này nhân danh hòa bình và vì lợi ích của quốc gia tôi”; nhưng hành động của anh ấy vẫn còn là sự bành trướng của chính anh ấy.

Người hỏi: Tại sao người giàu có lại kiêu ngạo?

Krishnamurti: Một cậu bé hỏi tại sao người giàu có lại kiêu ngạo. Bạn thực sự nhận ra rằng người giàu có kiêu ngạo hay sao? Và những người nghèo khổ không kiêu ngạo à? Tất cả chúng ta đều có sự kiêu ngạo riêng của chúng ta được thể hiện trong nhiều cách khác nhau. Người giàu có, người nghèo khổ, người có học thức, người có tài năng, vị thánh, người lãnh đạo – mỗi người trong cách riêng của anh ấy đều có cảm thấy rằng anh ấy đã thành đạt, rằng anh ấy là người thành công, rằng anh ấy là một người nào đó hay có thể làm được một việc gì đó. Nhưng cái người không là ai cả, không muốn là một người nào đó, chỉ là chính anh ấy – một con người như thế được tự do khỏi kiêu ngạo, tự phụ.

Người hỏi: Tại sao chúng tôi lại luôn luôn bị trói buộc trong “cái tôi lệ thuộc” và “cái thuộc về tôi,” và tại sao chúng tôi lại cứ duy trì những gập gờ của chúng tôi với ông bằng những vấn đề do trạng thái của cái trí này sinh ra?

Krishnamurti: Bạn thực sự muốn biết, hay có một ai đó nhắc bạn đặt ra câu hỏi này? Vấn đề của “cái tôi lệ thuộc” và “cái thuộc về tôi” là một vấn đề mà trong đó chúng ta đều liên quan. Đó thực sự là một vấn đề duy nhất mà chúng ta có, và chúng ta liên tục nói về nó bằng nhiều cách khác, thỉnh thoảng trong chủ đề về thành tựu và thỉnh thoảng trong chủ đề về thất vọng, đau khổ. Ham muốn có hạnh phúc vĩnh cửu, sợ hãi chết hay mất mát tài sản, vui thú được nịnh nọt, bực bội khi bị chỉ trích, cãi cọ về Thượng đế của bạn và Thượng đế của tôi, cách sống của tôi và cách sống của bạn – cái trí liên tục bị bận rộn bởi tất cả việc này và không còn gì thêm nữa. Nó có lẽ giả vờ tìm kiếm hòa bình, cảm thấy tình huynh đệ, sống tốt lành, thương yêu, nhưng phía sau bức màn của những từ ngữ này nó tiếp tục bị trói buộc trong sự xung đột của “cái tôi lệ thuộc” và “cái thuộc về tôi”, và đó là lý do tại sao nó tạo ra những vấn đề mà bạn đưa ra mỗi buổi sáng bằng những từ ngữ khác nhau.

Người hỏi: Tại sao phụ nữ thích ăn mặc chung diện như thế?

Krishnamurti: Bạn không hỏi họ à? Và bạn không bao giờ nhìn ngắm những con chim hay sao? Thường thường những con chim tống mới có nhiều màu sắc hơn, nhiều sinh động hơn. Thu hút ở khía cạnh cơ thể là thành phần của dục tình để sinh ra những mầm non. Đó là sống. Và những cậu trai cũng làm việc đó. Khi các em lớn lên các em thích chải tóc theo một kiểu đặc biệt, đội một cái mũ xinh xinh, mặc quần áo

quyển rũ – mà là cùng sự việc. Tất cả chúng ta đều muốn phô trương. Người giàu có trong chiếc xe hơi đắt tiền của anh ấy, người con gái trang điểm cho mình đẹp hơn, cậu con trai cố gắng trở thành rất thông minh – tất cả họ đều muốn khoe khoang rằng họ có một cái gì đó. Nó là một thế giới lạ lùng, đúng chứ? Bạn thấy không, một bông huệ tây hay một đóa hồng không bao giờ giả vờ, và vẻ đẹp của nó là rằng nó là cái gì nó là.

– Chương 21 –

Mục đích của học hành

Bạn có thích cố gắng hiểu được học hành là gì? Bạn đến trường để học hành, đúng chứ? Và học hành là gì? Bạn có khi nào suy nghĩ điều đó chưa? Bạn học hành như thế nào, tại sao bạn học hành, và bạn đang học hành cái gì? Nghĩa lý, ý nghĩa thăm thẳm của học hành là gì? Bạn phải học đọc và viết, học nhiều chủ đề khác nhau và cũng vậy thu lượm một phương pháp kỹ thuật để chuẩn bị cho mình một nghề nghiệp dành cho mục đích kiếm sống. Chúng ta hàm ý tất cả những việc đó khi chúng ta nói về học hành – và rồi thì hầu hết chúng ta đều ngừng ở đó. Ngay khi chúng ta đậu những kỳ thi nào đó và có được một việc làm, một nghề nghiệp, chúng ta dường như quên luôn học hành.

Nhưng có một kết thúc cho học hành hay sao? Chúng ta nói rằng học hành từ những quyển sách và học hành từ trải nghiệm là hai sự việc khác nhau; và chúng đúng là như vậy à? Ví dụ, từ những quyển sách chúng ta học hành những người khác đã viết về những môn khoa học. Sau đó chúng ta biến nó thành những trải nghiệm riêng của chúng ta và tiếp tục học hành qua những trải nghiệm đó. Và chúng ta cũng học hành qua trải nghiệm – ít ra đó là điều gì chúng ta nói. Nhưng rốt cuộc, muốn thâm nhập những chiều sâu lạ thường của sống, muốn khám phá Thượng đế hay sự thật là gì, phải

có tự do; và, qua trải nghiệm liệu có tự do để khám phá, để học hành hay không?

Bạn có suy nghĩ trải nghiệm là gì chưa? Nó là sự cảm thấy khi phản ứng đến một thách thức, đúng chứ? Phản ứng đến một thách thức là trải nghiệm. Và bạn có học hành qua trải nghiệm hay không? Khi bạn phản ứng đến một thách thức, đến một điều kích thích, phản ứng của bạn được đưa vào tình trạng quy định của bạn, vào sự giáo dục bạn đã nhận được, vào nền tảng văn hoá, tôn giáo, xã hội và kinh tế của bạn. Bạn phản ứng đến một thách thức bị quy định bởi nền quá khứ của bạn như một người Ấn độ, một người Thiên chúa giáo, một người cộng sản hay bất kỳ người nào. Nếu bạn không phá vỡ nền quá khứ của bạn, phản ứng của bạn đến bất kỳ thách thức nào chỉ củng cố hay bổ sung cái nền quá khứ đó mà thôi. Vì vậy bạn không bao giờ thực sự tự do để thâm nhập, để khám phá, để hiểu rõ sự thật là gì, Thượng đế là gì.

Do đó trải nghiệm không làm tự do cái trí, và học hành qua trải nghiệm chỉ là một qui trình hình thành những khuôn mẫu mới được dựa vào tình trạng bị quy định cũ của người ta. Tôi nghĩ hiểu rõ điều này rất quan trọng, bởi vì khi lớn lên chúng ta bị vây bủa càng ngày càng nhiều trong trải nghiệm của chúng ta, hy vọng học hành được từ đó; nhưng điều gì chúng ta học hành được lại bị diễn giải bởi nền quá khứ, mà có nghĩa nếu chúng ta học hành qua trải nghiệm chúng ta không bao giờ có tự do nhưng chỉ có sự bổ sung của tình trạng bị quy định.

Lúc này, học hành là gì? Bạn bắt đầu bằng cách học làm thế nào để đọc và viết, làm thế nào ngồi yên lặng, làm thế nào vâng lời hay không vâng lời; bạn học lịch sử của quốc gia này hay quốc gia kia, bạn học ngôn ngữ dành cho giao tiếp; bạn học làm thế nào để kiếm sống, làm thế nào

những cánh đồng được màu mỡ, và vân vân. Nhưng liệu có một tình trạng học hành trong đó cái trí được tự do khỏi nền quá khứ, một tình trạng trong đó không còn tìm kiếm hay không? Bạn hiểu rõ câu hỏi này chứ?

Điều gì chúng ta gọi là học hành chỉ là một qui trình liên tục của điều chỉnh, bác bỏ, đồng ý; chúng ta học hành hoặc là để tránh né hoặc là để thu được một cái gì đó. Lúc này liệu có một tình trạng trong đó cái trí không là dụng cụ của học hành nhưng của *đang là*, hay không? Bạn thấy sự khác biệt chứ? Chừng nào chúng ta còn đang đạt được, đang lượm lặt, đang *lẩn tránh*, cái trí phải học hành, và trong học hành như thế luôn luôn có nhiều căng thẳng, chống cự. Muốn học hành bạn phải tập trung, đúng chứ? Và tập trung là gì?

Bạn có khi nào thấy điều gì xảy ra khi bạn tập trung vào cái gì đó hay không? Khi ~~đ~~ được yêu cầu học một quyển sách mà bạn không muốn học, hay thậm chí nếu bạn muốn học, bạn phải kháng cự và gạt đi những chuyện khác. Bạn kháng cự lại ý *món* nhìn ra ngoài cửa sổ, hay nói chuyện với một ai đó, với mục đích tập trung được. Vì vậy trong *tập trung* luôn luôn có nỗ lực, đúng chứ? Trong tập trung có một động cơ, một thúc đẩy, một gắng sức để học hành với mục đích *thâu lượm* một điều gì đó; và sống của chúng ta là một loạt những nỗ lực như thế, một tình trạng căng thẳng mà trong đó chúng ta đang cố gắng để học hành. Nhưng nếu không căng thẳng, không *thâu lượm*, không lưu trữ hiểu biết, vậy thì cái trí không thể học hành thăm thăm và nhay bén hơn hay sao? Lúc đó nó trở thành một dụng cụ của *thâm nhập* để khám phá sự thật là gì, vẻ đẹp là gì, Thượng đế là gì – mà thực sự, có nghĩa rằng nó không phục tùng bất kỳ uy quyền nào, dù đó là uy quyền của hiểu biết hay xã hội, của tôn giáo, văn hóa hay tình trạng bị quy định.

Bạn thấy không, chỉ đến khi nào cái trí được tự do khỏi gánh nặng của hiểu biết nó mới có thể thâm nhập sự thật là gì; và trong khi tiến hành thâm nhập, không có sự tích lũy, đúng chứ? Khoảnh khắc bạn bắt đầu tích lũy điều gì bạn đã trải nghiệm hay học hành được, nó trở thành một nơi nương tựa giam giữ cái trí của bạn lại và không cho tiến xa thêm nữa. Trong khi tiến hành thâm nhập cái trí buông bỏ từ ngày sang ngày điều gì nó đã học hành để cho nó luôn luôn được trong sáng, không bị vấy bẩn bởi trải nghiệm của ngày hôm qua. Sự thật là đang sống, nó không đứng yên, và cái trí muốn khám phá sự thật cũng phải đang sống, không bị chắt đầy hiểu biết hay trải nghiệm. Rồi thì chỉ ở tình trạng đó sự thật mới có thể hiện diện.

Tất cả điều này có lẽ khó khăn khi diễn tả bằng từ ngữ, nhưng ý nghĩa không khó khăn lắm nếu bạn vận dụng cái trí của bạn vào nó. Muốn thâm nhập những sự việc thăm thẳm của sống, cái trí phải được tự do; nhưng khoảnh khắc bạn học hành và biến sự học hành đó thành nền tảng cho việc thâm nhập thêm nữa, cái trí của bạn mất tự do và bạn không còn đang thâm nhập nữa.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại dễ dàng quên đi điều gì chúng ta thấy là khó khăn khi học hành?

Krishnamurti: Bạn đang học hành chỉ bởi vì những hoàn cảnh cưỡng bách bạn học hành, đúng chứ? Rốt cuộc, nếu bạn đang học môn vật lý và môn toán nhưng bạn thực sự muốn thành một luật sư, chẳng mấy chốc bạn sẽ quên đi môn vật lý và môn toán. Liệu bạn thực sự học hành nếu bạn bị một thúc đẩy để học hành? Nếu bạn muốn đậu những kỳ thi nào đó chỉ với mục đích tìm một việc làm và lập gia đình, bạn có lẽ tạo ra một nỗ lực để tập trung, để học hành; nhưng ngay khi bạn

đậu những kỳ thi chẳng mấy chốc bạn quên đi điều gì bạn đã học hành, đúng chứ? Khi học hành chỉ là một phương tiện để đến một mục đích nào đó, ngay lúc bạn đến được cái nơi bạn muốn, bạn quên ngay cái phương tiện – và chắc chắn rằng đó không là học hành gì cả. Vì vậy có lẽ có tình trạng của học hành chỉ khi nào không có một động cơ, không có một nguyên nhân, khi bạn làm việc đó vì tình yêu của chính nó.

Người hỏi: Ý nghĩa của từ ngữ “tiến bộ” là gì?

Krishnamurti: Giống như hầu hết mọi người, bạn có những lý tưởng, đúng chứ? Và lý tưởng không là thực sự, không là thực tế; nó là cái gì *nên là*, nó là cái gì đó trong tư ng lai. Lúc này, điều gì tôi nói là như thế này: hãy quên đi lý tưởng và hãy *nhận* biết bạn là gì . Đừng theo đuổi cái gì *nên là*, nhưng hiểu rõ cái gì *là*. Hiểu rõ cái gì bạn thực sự là còn quan trọng hơn theo đuổi cái gì bạn nên là. Tại sao vậy? Bởi vì trong khi bạn hiểu rõ bạn là gì thì cùng lúc liền có khởi đầu một tiến hành của thay đổi, trái lại trong khi trở thành cái gì bạn nghĩ bạn nên là không có thay đổi gì cả, nhưng chỉ có một tiếp tục của cùng một sự việc cũ kỹ trong một hình thức khác. Nếu cái trí, đang thấy rằng nó dốt nát, cố gắng thay đổi dốt nát của nó thành thông minh, mà là cái gì nên là, đó là xuẩn ngốc, nó không có ý nghĩa, không thực tế; nó chỉ là theo đuổi một tự chiếu rọi, một trì hoãn hiểu rõ cái gì là. Chừng nào cái trí còn cố gắng tha y đổi sự dốt nát của nó thành một cái gì đó khác hơn, nó vẫn còn là dốt nát. Nhưng nếu cái trí nói rằng, “Tôi nhận ra rằng tôi dốt nát và tôi muốn hiểu rõ dốt nát là gì, vì vậy tôi sẽ thâm nhập nó, tôi sẽ quan sát làm thế nào nó hiện diện được”, vậy thì chính tiến hành thâm nhập đó sáng tạo một thay đổi căn bản.

Ý nghĩa của từ ngữ “tiền bộ” là gì? Có một sự việc như là tén bộ hay sao? Bạn trông thấy một chiếc xe bò di chuyển hai dặm một giờ, và cái vật lạ lùng đó được gọi là máy bay phản lực bay với tốc độ sáu trăm dặm hay hơn nữa trong một giờ. Đó là tiền bộ đúng chứ? Có sự tiền bộ của công nghệ: phương tiện truyền thông tốt hơn, chăm sóc sức khoẻ tốt hơn và vân vân. Nhưng liệu còn bất kỳ hình thức nào khác của tiền bộ? Liệu có một tiền bộ thuộc tâm lý trong ý nghĩa của tiền bộ về tinh thần qua thời gian? Cái ý tưởng của tiền bộ về tinh thần có thực sự thuộc tinh thần, hay chỉ là một sáng chế của cái trí?

Bạn biết không, rất quan trọng khi đặt ra những câu hỏi căn bản, nhưng rủi thay chúng ta lại khám phá những đáp án rất dễ dàng cho những câu hỏi căn bản. Chúng ta nghĩ rằng đáp án dễ dàng là một giải đáp, nhưng không phải như vậy. Chúng ta phải đặt ra một câu hỏi căn bản và hãy thả cho câu hỏi đó vận hành, hãy thả cho nó làm việc trong chúng ta để khám phá điều gì là sự thật của nó.

Tiền bộ hàm ý thời gian, đúng chứ? Rốt cuộc chúng ta đã phải mất hàng thế kỷ để chuyển từ chiếc xe bò đến chiếc máy bay phản lực. Lúc này, chúng ta nghĩ rằng chúng ta có thể khám phá sự thật hay Thượng đế trong cùng cách như vậy, qua thời gian. Chúng ta ở đây, và chúng ta nghĩ về Thượng đế như ở đằng đó, hay một nơi nào đó thật xa, và để bao phủ khoảng cách đó, khoảng không gian ngăn cách đó, chúng ta nói rằng chúng ta cần thời gian. Nhưng Thượng đế hay thực tế không cố định, và chúng ta cũng không cố định; không có một điểm cố định để từ đó khởi hành và cũng không có điểm cố định để chuyển động đến đó. Vì những lý do an toàn tâm lý chúng ta bám vào một ý tưởng rằng có một điểm cố định trong mỗi người chúng ta, và sự thật đó cũng bị cố định; nhưng đây là một ảo tưởng, nó không là sự thật.

Khoảnh khắc chúng ta muốn có thời gian để tiến hóa hay tiến bộ bên trong, thuộc tinh thần, điều gì chúng ta đang làm không còn là tinh thần nữa, bởi vì sự thật không thuộc thời gian. Một cái trí bị trói buộc trong thời gian cần thời gian để khám phá sự thật. Nhưng sự thật vượt khỏi thời gian, nó không có điểm cố định. Cái trí phải được tự do khỏi tất cả những tích lũy của nó, có ý thức cũng như không ý thức, và chỉ đến lúc đó nó mới có thể khám phá sự thật là gì, Thượng đế là gì.

Người hỏi: Tại sao chim chóc lại bay đi khi tôi đến gần?

Krishnamurti: Vui ư làm sao đâu nếu những con chim không bay rất khi bạn đến gần! Nếu bạn có thể vượt ve chúng, thân thiện với chúng, thì sẽ tuyệt vời lắm! Nhưng bạn biết không, chúng ta là những con người độc ác. Chúng ta giết chim chóc, hành hạ chúng, bắt chúng bằng lưới và nhốt chúng trong những cái lồng. Hãy nghĩ về một con vẹt dễ thương trong một cái lồng! Mỗi chiều tôi nó cứ gọi bạn tình của nó và nhìn thấy những con chim khác bay qua trong bầu trời tự do. Khi chúng ta làm tất cả những việc này với những con chim, bạn không nghĩ rằng chúng sẽ khiếp hãi khi chúng ta đến gần chúng hay sao? Nhưng nếu bạn ngồi yên lặng trong một nơi tách rời mọi người và rất tĩnh, thật hòa nhã, chẳng mấy chốc bạn sẽ phát giác rằng những con chim sẽ đến với bạn; chúng lượn loanh quanh khá gần và bạn có thể quan sát những chuyển động lanh lẹ của chúng, những cái móng dễ thương của chúng, sức mạnh và vẻ đẹp lạ thường của bộ lông. Nhưng muốn làm được điều đó bạn phải có sự kiên nhẫn vô hạn, mà có nghĩa rằng bạn phải có nhiều thương yêu, và cũng phải không còn sợ hãi. Những con vật dường như nhận biết sự sợ hãi trong chúng ta, và đáp lại chúng liền sợ

hãi và trốn đi ngay. Đó là lý do tại sao hiểu rõ về chính mình lại rất quan trọng.

Bạn thử ngồi yên lặng dưới một cái cây, nhưng không chỉ trong hai hay ba phút, bởi vì những con chim sẽ không làm quen với bạn trong một thời gian ngắn như thế. Hãy đi đến và ngồi yên lặng dưới cùng cái cây đó mỗi ngày, và chẳng mấy chốc bạn sẽ bắt đầu cảm thấy rằng mọi sự vật chung quanh bạn đang sống. Bạn sẽ nhìn thấy những lá cỏ lấp lánh trong ánh mắt trời, hoạt động không ngừng nghỉ của những con chim bé tí, ánh bóng loáng lạ lùng của một con rắn, hay một con diều hâu đang bay cao trong bầu trời tận hưởng làn gió nhẹ mà không cần vẫy cánh. Nhưng để nhìn thấy được những việc này và cảm thấy hân hoan của nó bạn phải có yên lặng thực sự bên trong.

Người hỏi: Sự khác nhau giữa ông và tôi là gì?

Krishnamurti: Có sự khác nhau căn bản nào giữa chúng ta à? Bạn có lẽ có một làn da trắng và tôi có lẽ ngăm ngăm đen; bạn có lẽ khôn ngoan và biết nhiều hơn tôi; hay tôi có lẽ sống trong một ngôi làng trong khi bạn đi khắp thế giới, và vân vân. Hiển nhiên có những khác biệt trong hình dáng, trong câu nói, trong hiểu biết, trong dáng điệu, trong cách cư xử, trong truyền thống và văn hóa; nhưng dù chúng ta là người Bà la môn hay không là người Bà la môn, dù chúng ta là người Mỹ, người Nga, người Nhật, người Trung quốc, hay bất kỳ người gì, liệu không có sự giống nhau lớn lao giữa tất cả chúng ta hay sao? Tất cả chúng ta đều sợ hãi, tất cả chúng ta đều muốn an toàn, tất cả chúng ta đều muốn được thương yêu, tất cả chúng ta đều muốn ăn uống và đều muốn được hạnh phúc. Nhưng bạn thấy không, những khác biệt hời hợt bên ngoài đã hủy diệt cái nhận thức của sự giống nhau căn

bản giữa chúng ta như những con người. Hiểu rõ và được tự do khỏi sự giống nhau đó mang lại tình yêu vô biên, ân cần tổng thể. Bất hạnh thay, hầu hết chúng ta đều bị trói buộc trong nó, và vì vậy bị phân chia bởi những khác biệt hời hợt của chủng tộc, của văn hóa, của niềm tin. Những niềm tin là một nguyên rủa, chúng phân chia con người và tạo ra đối địch. Chỉ bằng cách vượt khỏi tất cả những khác biệt và những giống nhau, cái trí mới có thể được tự do để khám phá sự thật là gì.

Người hỏi: Tại sao giáo viên tức giận khi tôi hút thuốc?

Krishnamurti: Có thể ông ấy nhiều lần bảo bạn không được hút thuốc bởi vì nó không tốt cho trẻ em; nhưng bạn cứ tiếp tục bởi vì bạn thích cái hương vị, vì vậy anh ấy tức giận bạn. Lúc này, bạn nghĩ gì đây? Bạn nghĩ rằng người ta nên có thói quen hút thuốc, hay có bất kỳ thói quen nào khác, trong khi người ta còn rất bé hay sao? Nếu ở tuổi của bạn cơ thể đã quen thuộc việc hút thuốc, nó có nghĩa rằng bạn đã là một nô lệ cho cái gì đó; và đó không là một sự việc khủng khiếp hay sao? Hút thuốc có lẽ chấp nhận được cho những người lớn tuổi, nhưng thậm chí việc đó cũng đáng ngờ vực lắm. Rủi thay, họ có những bào chữa khi là nô lệ cho những thói quen khác nhau. Nhưng bạn là người còn rất bé, chưa trưởng thành, còn thiếu niên, bạn còn đang tăng trưởng – tại sao bạn phải quen thuộc với bất kỳ thứ gì, hay rơi vào bất kỳ thói quen nào, mà chỉ làm cho bạn không còn nhạy cảm? Khoảnh khắc cái trí thân thuộc cái gì đó, nó bắt đầu vận hành trong khe rãnh của thói quen, vì vậy nó trở nên đờ đẫn, không còn nhạy bén nữa; nó mất đi tánh nhạy cảm cần thiết để khám phá Thượng đế là gì, vẻ đẹp là gì, tình yêu là gì.

Người hỏi: Tại sao con người săn bắn cọp?

Krishnamurti: Bởi vì họ muốn giết để thỏa mãn sự hứng thú của giết chóc. Tất cả chúng ta làm nhiều việc thiếu cân nhắc – giống như giết đứt cái cánh khỏi một con ruồi để xem thử điều gì sẽ xảy ra. Chúng ta bàn luận và nói những sự việc xấu xa về những người khác; chúng ta giết để ăn; chúng ta giết để cho cái được gọi là hòa bình; chúng ta giết vì quốc gia của chúng ta hay vì những ý tưởng của chúng ta. Vì vậy có một khuynh hướng bạo lực trong chúng ta, đúng chứ? Nhưng nếu người ta có thể hiểu rõ và xóa sạch khuynh hướng đó, vậy thì có một niềm vui cực độ khi chỉ nhìn ngắm con cọp đi ngang qua – như nhiều người trong chúng tôi đã làm vào một buổi tối gần Bombay. Một người bạn đã đưa chúng tôi bằng xe hơi vào cánh rừng tìm kiếm một con cọp mà một người nào đó đã thấy gần đó. Chúng tôi đang quay lại và vừa quẹo một khúc cua, đột nhiên có một con cọp ở ngay giữa đường, màu vàng và đen, to béo và chắc nịch, với cái đuôi dài, nó là một con vật đáng yêu khi nhìn ngắm, đầy duyên dáng và uy quyền. Chúng tôi tắt đèn pha đi và nó tiến đến gầm gừ chúng tôi, đi qua gần sát đến độ gần như chạm vào chiếc xe. Đó là một cảnh tuyệt vời. Nếu người ta có thể nhìn ngắm một con vật giống như thế mà không có một khẩu súng thì có nhiều thú vị lắm, và có vẻ đẹp vô cùng trong nó.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại bị chất đầy đau khổ?

Krishnamurti: Chúng ta cam chịu đau khổ như một bộ phận không thể tránh khỏi của sống và chúng ta xây dựng những triết lý quanh nó; chúng ta biện minh cho đau khổ và nói rằng đau khổ là cần thiết để khám phá Thượng đế. Trái lại, tôi nói rằng có đau khổ bởi vì con người độc ác với con người. Cũng

vậy chúng ta không hiểu rõ nhiều sự việc lạ thường trong sống và vì vậy mang lại đau khổ – những sự việc giống như chết, giống như không có việc làm, giống như nhìn thấy những người nghèo nàn trong khốn khổ của họ. Chúng ta không hiểu rõ tất cả việc này, vì vậy chúng ta bị dày vò; và người ta càng nhạy cảm bao nhiêu thì người ta càng bị đau khổ bấy nhiêu. Thay vì hiểu rõ những sự việc này, chúng ta lại biện minh cho đau khổ; thay vì phản kháng toàn bộ cơ cấu thoái hóa này và phá vỡ nó đi, chúng ta chỉ điều chỉnh chính mình vào nó. Muốn được tự do khỏi đau khổ người ta phải được tự do khỏi ham muốn làm những chuyện gây tổn thương – cũng vậy phải được tự do khỏi ham muốn làm điều “tốt lành,” điều tạm gọi là tốt lành cũng chỉ là kết quả do tình trạng bị quy định của chúng ta.

– Chương 22 –

Tánh đơn giản của tình yêu

Một người trong cái áo choàng khát sĩ thường đến mỗi buổi sáng để hái những bông hoa nơi những cái cây trong một ngôi vườn kề bên. Bàn tay và đôi mắt anh ấy tham lam tìm những bông hoa, và anh ấy hái mọi bông hoa trong tầm với. Chắc chắn, anh ấy đang cố gắng dâng cúng những bông hoa cho những hình ảnh chết nào đó, một vật được làm bằng đá. Những bông hoa là những vật mềm mại, xinh xắn vừa nở dưới ánh ban mai, và anh ấy không hái chúng nhẹ nhàng, nhưng giật mạnh chúng, hung bạo tước đoạt khỏi ngôi vườn cái gì nó có. Vị thần của anh ấy đòi hỏi nhiều bông hoa – nhiều vật đang sống cho một hình ảnh bằng đá không còn sinh khí.

Vào một ngày khác tôi quan sát những cậu trai trẻ đang hái những bông hoa. Chúng sẽ không dâng những bông hoa này cho lạt kỳ vị thần nào; chúng đang nói chuyện và cầu thả xé nát những bông hoa, rồi quăng đi. Liệu có khi nào bạn quan sát chính mình đang làm việc này? Tôi thắc mắc tại sao bạn lại làm việc đó? Khi đi dọc theo con đường bạn sẽ bẻ một cành cây, tước hết những chiếc lá và vất nó đi. Bạn không thấy hành động vô ý thức này nơi bạn hay sao? Những người lớn tuổi cũng làm việc này nữa, họ có cách riêng để bộc lộ sự hung dữ bên trong của họ, tánh thiếu tôn trọng kinh

hoàng này cho những sự vật đang sống. Họ nói về không gây tổn thương, nhưng mọi thứ họ làm đều là hủy hoại.

Người ta có thể hiểu được hành động hái một hay hai bông hoa để cài lên mái tóc bạn, hay tặng cho ai đó khi bày tỏ tình yêu; nhưng sao bạn lại xé nát những bông hoa như thế? Những người lớn tuổi xấu xa trong tham vọng của họ, họ tàn sát nhau trong những chiến tranh và làm hư hỏng nhau bằng tiền bạc. Họ có những cách thể hiện riêng của hành động ghê tởm; và rõ ràng những người trẻ ở đây cũng như những nơi nào khác đều đang theo cùng bước chân của họ.

Vào một ngày khác, tôi đang dạo bộ bên ngoài cùng một cậu bé và chúng tôi gặp một cục đá trên đường. Khi tôi nhặt nó ném đi, cậu ấy hỏi, “Tại sao ông làm việc đó?” Việc này nói lên điều gì? Đó không là thiếu ân cần, thiếu kính trọng hay sao? Bạn thể hiện sự kính trọng vì sợ hãi, đúng chứ? Bạn lập tức nhồm dậy khi một người lớn đi vào phòng, nhưng đó không là kính trọng, đó là sợ hãi; bởi vì nếu bạn cảm thấy thực sự kính trọng bạn sẽ không bao giờ ngắt những bông hoa, bạn sẽ nhặt hòn đá khỏi con đường, bạn sẽ chăm sóc cây cối và giúp trông nom ngôi vườn. Nhưng, dù chúng ta đã già hay còn trẻ, chúng ta thực sự không có cảm giác ân cần này. Tại sao vậy? Liệu do bởi chúng ta không biết tình yêu là gì?

Liệu bạn hiểu tình yêu đơn giản là gì? Không phải sự phức tạp của tình yêu dục vọng, cũng không phải tình yêu Thượng đế, nhưng chỉ thương yêu, nhạy cảm, hòa nhã trong sự hiệp thông trọn vẹn cùng mọi sự vật của một người. Ở nhà luôn luôn bạn không có được tình yêu đơn giản này, cha mẹ bạn quá bận rộn; ở nhà có lẽ không có thương yêu thực sự, không có sự hòa nhã, vì vậy bạn đến đây với nền tảng của vô cảm và bạn cư xử giống như mọi người khác. Và làm thế nào người ta có nhạy cảm này được? Không phải rằng bạn phải

có những nội qui cấm hái những bông hoa; vì khi chỉ kèm hãm bởi những nội qui, bạn có sợ hãi. Nhưng làm thế nào nhạy cảm này hiện diện để khiến cho bạn tỉnh táo không gây bất kỳ tổn thương nào cho con người, cho thú vật, cho những bông hoa?

Liệu bạn quan tâm đến tất cả việc này? Bạn nên như thế. Nếu bạn không thích có nhạy cảm, bạn có lẽ đã chết rồi – và hầu hết mọi người đều giống vậy. Mặc dù họ ăn ngày ba bữa, có việc làm, sinh sản con cái, lái những chiếc xe hơi, mặc quần áo đẹp, hầu hết mọi người đều đã chết rồi.

Liệu bạn biết nhạy cảm là gì? Chắc chắn, nó có nghĩa có một cảm thấy trù mến cho mọi thứ; trông thấy một con thú đang đau đớn và làm một việc gì đó cho nó, nhặt một viên đá khỏi lối đi bởi vì nhiều bàn chân trần đi qua đó, lượm một cái đinh trên đường bởi vì chiếc xe của ai đó có lẽ sẽ bị thủng lốp. Nhạy cảm là cảm thấy cho con người, cho những con chim, cho những bông hoa, cho cây cối – không phải bởi vì chúng là ủa bạn, nhưng chỉ vì bạn nhận biết vẻ đẹp lạ thường của những sự vật. Và làm thế nào có được tánh nhạy cảm này?

Khoảnh khắc bạn nhạy cảm thăm thăm tự nhiên bạn không ngắt những bông hoa; ngay lúc đó có một khao khát không hủy diệt mọi thứ, không gây tổn thương mọi người, mà có nghĩa có sự kính trọng, tình yêu thực sự. Thương yêu là điều quan trọng nhất trong sống. Nhưng chúng ta có ý nói gì qua từ ngữ thương yêu? Khi bạn thương yêu một ai đó, bởi vì người đó thương yêu lại bạn, chắc chắn rằng đó không là thương yêu. Thương yêu là có cảm thấy lạ thường của tình yêu đó mà không đòi hỏi đáp lại bất kỳ cái gì. Bạn có lẽ rất khôn ngoan, bạn có lẽ đậu tất cả những kỳ thi, có bằng tiến sĩ và đạt được một chức vụ cao, nhưng nếu bạn không có nhạy cảm này, cảm thấy của tình yêu đơn giản này, quả tim của

bạn sẽ trống rỗng và bạn sẽ đau khổ suốt sống còn lại của bạn.

Vì vậy rất quan trọng cho quả tim được ngập tràn ý thức thương yêu này, vì lúc đó bạn sẽ không hủy hoại, bạn sẽ không thô lỗ, và sẽ không còn những chiến tranh nữa. Vậy thì bạn sẽ là những con người hạnh phúc; và bởi vì bạn hạnh phúc nên bạn sẽ không cần cầu nguyện, bạn sẽ không cần tìm kiếm Thượng đế, bởi vì chính hạnh phúc đó là Thượng đế rồi.

Lúc này, làm thế nào tình yêu này hiện diện được? Chắc chắn tình yêu phải bắt đầu từ người giáo dục, người giáo viên. Nếu, ngoài việc truyền đạt cho bạn những thông tin về toán học, địa lý hay lịch sử, người giáo viên cần phải có cảm thấy của tình yêu này trong quả tim anh ấy và nói về nó; nếu lúc đó anh ấy lượm viên đá khỏi con đường và không để cho người giúp việc làm tất cả những việc dơ bẩn; nếu trong khi chuyện trò, trong khi làm việc, trong khi chơi đùa, trong khi ăn uống, trong khi anh ấy ở với bạn hay ở một mình, anh ấy cảm thấy sự việc lạ thường này và thường xuyên chỉ rõ nó cho bạn, rồi thì bạn cũng sẽ biết thương yêu là gì.

Bạn có lẽ có một làn da sáng, một khuôn mặt đẹp, bạn có lẽ mặc một áo sari dễ thương hay một vận động viên vĩ đại, nhưng nếu không có tình yêu trong quả tim của bạn, bạn là một con người xấu xa, sự xấu xa vượt ngoài đo lường; và khi bạn thương yêu, dù rằng khuôn mặt bạn xấu xí hay đẹp đẽ, nó là một tỏa sáng. Thương yêu là sự việc lớn lao nhất trong sống; và rất quan trọng để nói về tình yêu, cảm thấy nó, nuôi dưỡng nó, ôm ấp nó, nếu không chẳng mấy chốc nó sẽ biến mất vì thế giới này rất tàn bạo. Nếu khi còn nhỏ bạn không biết thương yêu, nếu bạn không dùng tình yêu khi quan sát con người, những con thú, những bông hoa, khi bạn

lớn lên bạn sẽ phát giác rằng sống của bạn sẽ trống rỗng; bạn sẽ rất cô độc, và những bóng đen của sợ hãi sẽ luôn luôn kề bên bạn. Nhưng khoảnh khắc bạn có trong quả tim của bạn cái sự việc lạ thường này được gọi là tình yêu và cảm thấy chiều sâu, hoan lạc, ngây ngất của nó, bạn sẽ khám phá cho chính mình rằng thế giới được thay đổi.

Người hỏi: Tại sao luôn luôn có quá nhiều người giàu có và quan trọng được mời vào những chức vụ của trường học?

Krishnamurti: Bạn nghĩ gì? Bạn không muốn cha của bạn là người quan trọng hay sao? Bạn không tự hào nếu ông ấy trở thành một thành viên của nghị viện và được đề cập trên báo chí hay sao? Nếu ông ấy đưa bạn đến sống trong một ngôi nhà to lớn, hay nếu ông ấy đi Châu Âu và quay trở lại ngậm phì phà một điếu xì gà, bạn không hài lòng hay sao?

Bạn thấy không, những người giàu có và những người có quyền hành rất hữu dụng trong những trường học. Trường học tán dương họ và họ làm điều gì đó cho trường học, vì vậy nó có lợi cho cả hai. Nhưng câu hỏi không chỉ là tại sao trường học lại mời những người quan trọng vào những chức vụ của nó; đó là lý do tại sao bạn cũng muốn là một người quan trọng, hay tại sao bạn cũng muốn kết hôn với người giàu có, người nổi tiếng nhất, hay người đẹp trai nhất. Bộ bạn không muốn là người này hay người kia quan trọng hay sao? Và khi bạn có những ham muốn đó, bạn có sẵn trong mình hạt giống của đời bại rồi. Bạn có hiểu điều gì tôi đang nói không?

Hãy gạt đi trong chốc lát câu hỏi tại sao trường học mời những người giàu có trong khi cũng có những người nghèo khổ phù hợp những chức vụ này. Nhưng có bất kỳ người nào trong các bạn thích gần gũi những người nghèo

khô, gần gũi những người dân làng hay không? Bạn có làm như vậy không? Và bạn có thấy một điều lạ lùng khác: làm thế nào những khát sĩ muốn được xếp chỗ ngồi ở nơi nổi bật, cách họ chen lấn để được ở hàng đầu hay không? Tất cả chúng ta đều muốn có sự nổi tiếng, sự công nhận. Người Bà la môn thực sự là người không cầu xin bất kỳ thứ gì từ bất kỳ ai, không phải vì anh ấy kiêu ngạo, nhưng vì anh ấy là một ngọn đèn cho chính anh ấy; nhưng chúng ta đã mất tất cả việc đó rồi.

Bạn biết không, có một câu chuyện tuyệt vời về Alexander khi ông ấy đến Ấn độ. Sau khi đã chinh phục quốc gia này, ông ấy muốn gặp vị thủ tướng đã mang lại trật tự như thế trong mảnh đất này và đã sáng tạo một táng lương thiện như thế, đạo đức như thế trong những con người. Khi nhà vua giải thích rằng vị thủ tướng là một người Bà la môn và đã trở về ngôi làng của ông ấy, Alexander yêu cầu được đến gặp ông ấy. Nhà vua đã triệu tập vị thủ tướng, nhưng ông ấy không đến vì ông ấy không thèm phô trương mình với mọi người. Bất hạnh thay chúng ta đã mất đi cái tinh thần đó. Bởi vì chính chúng ta bị trống rỗng, đờ đẫn, đau khổ, chúng ta là những kẻ ăn mày, theo khía cạnh tâm lý, đang tìm kiếm một người hay một vật nào đó để nuôi dưỡng chúng ta, để cho chúng ta hy vọng, để duy trì chúng ta, và đó là lý do tại sao chúng ta biến những sự việc bình thường trở thành xấu xa.

Một viên chức nổi tiếng nào đó đến đặt viên đá đầu tiên cho một tòa nhà thì cũng được thôi; có sự hư hại nào trong việc đó đâu? Nhưng điều gì gây mất đạo đức là toàn bộ cái tinh thần phía sau nó. Bạn không bao giờ đi thăm người dân làng, đúng chứ? Bạn không bao giờ nói chuyện với họ, cảm thông cùng họ, chính mình nhận thấy rằng họ phải ăn quá ít, họ làm việc liên tục từ ngày sang ngày mà không được nghỉ ngơi; nhưng chỉ vì tôi vô tình giải thích cho bạn những

sự việc nào đó, bạn liền sẵn sàng chỉ trích những người khác. Đừng ngồi luẩn quẩn đây đó và chỉ trích, điều đó trông rỗng lảm, nhưng hãy đi và khám phá cho chính mình những điều kiện trong làng như thế nào và làm một cái gì ở đó: trồng một cái cây, nói chuyện với dân làng, mời họ đến đây, chơi đùa với con cái họ. Vậy thì bạn phát giác rằng một loại xã hội khác sẽ hiện diện, bởi vì sẽ có tình yêu nơi mảnh đất này. Một xã hội không có tình yêu giống như một vùng đất không có sông ngòi, nó như một sa mạc; nhưng ở đâu có sông ngòi thì đất đai màu mỡ, nó có sự phong phú, nó có vẻ đẹp. Hầu hết chúng ta lớn lên mà không có tình yêu, và đó là lý do tại sao chúng ta đã tạo ra một xã hội cũng xấu xa như những con người sống trong nó.

Người hỏi: Ông nói rằng Thượng đế không ở trong hình ảnh chạm khắc, nhưng những người khác lại nói rằng Thượng đế có thật ở đó, và rằng nếu chúng ta có sự trung thành trong quả tim thì quyền năng của ngài sẽ tự thể hiện. Sự thật của việc thờ phụng là gì?

Krishnamurti: Mỗi người trong thế giới đều có quan điểm riêng tư. Và bạn biết một quan điểm là gì không? Bạn nói như thế này và người khác nói như thế kia. Mỗi người đều có một quan điểm, nhưng quan điểm không là sự thật; vì vậy làm ơn đừng chỉ nghe quan điểm, đừng đặt thành vấn đề quan điểm đó của ai, nhưng hãy khám phá cho chính bạn sự thật là gì. Quan điểm có thể thay đổi trong chốc lát, nhưng sự thật không thể thay đổi.

Lúc này, bạn muốn khám phá cho chính mình liệu Thượng đế hay sự thật có ở trong cái hình ảnh chạm khắc đó không, đúng chứ? Một hình ảnh chạm khắc là gì? Nó là một vật được tưởng tượng bởi cái trí và được tạo hình dạng đúng

kiểu cách bằng gỗ hay bằng đá bởi bàn tay. Cái trí chiếu rọi cái hình ảnh; và bạn nghĩ rằng một hình ảnh được chiếu rọi bởi cái trí là Thượng đế, mặc dù hàng triệu người đã khẳng định như thế, hay sao?

Bạn nói rằng nếu cái trí trung thành với cái hình ảnh, vậy thì cái hình ảnh sẽ trao quyền năng cho cái trí. Quá rõ ràng để hiểu rằng cái trí tưởng tượng hình ảnh và sau đó rút ra được quyền năng từ sáng chế riêng của nó. Đó là điều gì mà cái trí đang liên tục làm: sáng chế những hình ảnh và rút ra sức mạnh, hạnh phúc, lợi lộc từ những hình ảnh kia, vì vậy vẫn còn trống rỗng, nghèo khó kinh khủng bên trong. Vậy thì, điều gì quan trọng không là cái hình ảnh, hay điều gì hàng triệu người diễn tả nó, nhưng hiểu rõ sự vận hành cái trí riêng của bạn.

Cái trí tạo ra và không tạo ra Thượng đế, nó có thể hung dữ hay tử tế. Cái trí có quyền lực để làm những sự việc lạ lùng nhất. Nó có thể theo đuổi những quan điểm, nó có thể tạo ra những ảo tưởng, nó có thể chế tạo những chiếc phản lực bay với tốc độ khủng khiếp; nó có thể xây dựng những cái cầu đẹp đẽ, lắp đặt những đường xe lửa rộng rãi, phát minh ra những máy móc có thể tính toán ngoài khả năng của con người. Nhưng cái trí không thể sáng tạo sự thật. Cái gì nó tạo tác không là sự thật, nó chỉ là một quan điểm, một nhận xét. Vì vậy điều quan trọng là khám phá cho chính mình sự thật là gì.

Muốn khám phá sự thật là gì, cái trí phải không còn rung động, hoàn toàn bất động. Bất động đó là hành động của thờ phụng – không phải việc đi đến đền chùa để dâng những đóa hoa và xô đẩy qua một bên những người ăn mày trên đường đi của bạn. Bạn nâng niu, xoa dịu những thần thánh bởi vì bạn sợ hãi họ, nhưng đó không là thờ phụng. Khi bạn hiểu rõ cái trí và cái trí hoàn toàn bất động, không phải làm

cho bất động, vậy thì bất động đó là hành động thờ phụng; và trong bất động đó, kia kia xuất hiện cái đó là sự thật, là vẻ đẹp, là Thượng đế.

Người hỏi: Vào một ngày trước ông đã nói rằng chúng ta nên ngồi yên lặng và nhìn ngắm những hoạt động của cái trí riêng của chúng ta; nhưng những suy nghĩ của chúng ta biến mất ngay khi chúng ta bắt đầu nhận biết để quan sát chúng. Làm thế nào chúng ta có thể nhận biết cái trí riêng của chúng ta khi cái trí là người nhận biết cùng lúc với điều được nhận biết.

Krishnamurti: Đây là một câu hỏi rất phức tạp, và nhiều điều liên quan trong nó.

Lúc này, liệu có người nhận biết, hay chỉ có nhận biết? Làm ơn theo dõi điều này cẩn thận. Liệu có một người suy nghĩ hay chỉ có suy nghĩ? Chắc chắn, người suy nghĩ không hiện diện trước. Đầu tiên phải có suy nghĩ, và sau đó suy nghĩ tạo ra người suy nghĩ – mà có nghĩa một phân chia trong suy nghĩ đã xảy ra. Chỉ khi nào sự phân chia này xảy ra thì mới xuất hiện người quan sát và vật được quan sát, người nhận biết và điều được nhận biết. Bởi vì người hỏi nói rằng, nếu bạn nhìn ngắm cái trí của bạn, nếu bạn quan sát một suy nghĩ, thì suy nghĩ đó biến mất, nó tan biến; nhưng thực sự chỉ có nhận biết, không có người nhận biết. Khi bạn nhìn một bông hoa, khi bạn chỉ thấy nó, tại ngay khoảnh khắc đó liệu có một thực thể mà nhìn thấy? Hay chỉ có đang thấy? Đang thấy bông hoa đó khiến cho bạn nói rằng, “Nó đẹp làm sao, tôi muốn nó”: vì vậy “cái tôi” hiện diện qua ham muốn, sợ hãi, tham lam, tham vọng, mà trôi dạt theo sau. Chính là những việc này mới tạo ra “cái tôi,” và “cái tôi” không hiện diện nếu không có chúng.

Nếu bạn lắng sâu hơn nữa vào câu hỏi này bạn sẽ phát giác rằng khi cái trí rất yên lặng, hoàn toàn bất động, không một lay động của suy nghĩ và vì vậy không người trải nghiệm, không người quan sát, vậy thì chính tình trạng rất bất động đó có hiệu rõ sáng tạo riêng của nó. Trong bất động đó cái trí được thay đổi thành một cái gì khác. Nhưng cái trí không thể khám phá bất động đó bằng bất kỳ phương tiện nào, qua luật kỳ luật nào, qua bất kỳ luyện tập nào; nó không hiện diện qua việc ngồi trong một góc phòng và cố gắng tập trung. Bất động đó hiện diện khi bạn hiểu rõ những phương cách của cái trí. Chính cái trí đã tạo ra cái hình ảnh bằng đá mà con người thờ phụng; chính cái trí đã tạo ra kinh Gita, những tôn giáo có ổ chức, vô số niềm tin; và, muốn khám phá sự thật là gì, bạn phải ra khỏi những sáng chế của cái trí.

Người hỏi: Con người chỉ là cái trí và bộ não, hay một cái gì đó còn hơn thế nữa?

Krishnamurti: Làm thế nào bạn sẽ khám phá được? Nếu bạn chỉ tin tưởng, phỏng đoán, hay chấp nhận điều gì Shankara, Buddha, hay một ai đó đã nói, bạn không đang suy nghĩ kỹ càng, bạn không cố gắng khám phá sự thật là gì.

Bạn chỉ có một dụng cụ, là cái trí; và cái trí cũng là bộ não. Vì vậy, muốn khám phá sự thật của vấn đề này, bạn phải hiểu rõ những phương cách vận dụng của cái trí, đúng chứ? Nếu cái trí không chân thật bạn sẽ không bao giờ thấy ngay thẳng; nếu cái trí bị giới hạn bạn không thể nhận biết cái không giới hạn. Cái trí là dụng cụ của nhận biết và, muốn nhận biết chân thật, cái trí phải được làm cho ngay thẳng, nó phải được lau chùi sạch sẽ tất cả những quy định, tất cả những sợ hãi. Cái trí cũng phải được tự do khỏi hiểu biết, bởi

vì hiểu biết gây lệch lạc cái trí và khiến cho những sự vật biến dạng. Khả năng to đùng của cái trí là sáng chế, tưởng tượng, phỏng đoán, suy nghĩ – cái khả năng này phải được xóa sạch để cho cái trí rất rõ ràng và rất đơn giản, đúng chứ? Bởi vì chỉ cái trí hồn nhiên, cái trí trải nghiệm bao la nhưng lại được tự do khỏi hiểu biết và trải nghiệm – chỉ một cái trí như thế mới có thể khám phá cái đó mà còn hơn bộ não và cái trí. Nếu không cái gì bạn khám phá sẽ bị tô điểm bởi cái gì bạn đã trải nghiệm rồi, và trải nghiệm của bạn là kết quả của tình trạng bị quy định của bạn.

Người hỏi: Sự khác biệt giữa nhu cầu và tham lam là gì?

Krishnamurti: Bạn không biết à? Bạn không biết khi nào bạn cần cái gì hay sao? Và một điều gì đó bảo cho bạn biết khi bạn tham lam hay sao? Hãy bắt đầu ở mức độ thấp nhất, và bạn sẽ thấy nó phơi bày. Bạn biết rằng khi bạn có đủ quần áo, nữ trang, hay bất kỳ thứ gì khác, bạn không phải triết lý về nó. Nhưng cái khánh khắc nhu cầu chuyển động vào lãnh vực của tham lam, vậy thì ngay lập tức bạn bắt đầu triết lý, lý luận, giải thích cho sự tham lam của bạn. Ví dụ, một bệnh viện tốt, đòi hỏi nhiều giường bệnh, một tiêu chuẩn sạch sẽ nào đó, những chất khử trùng nào đó, cái này và cái kia. Một người đi xa có lẽ phải có một chiếc xe hơi, một chiếc áo khoác và vân vân. Đó là nhu cầu. Bạn cần một số hiểu biết và kỹ năng nào đó để thực hiện nghề nghiệp của bạn. Nếu bạn là một kỹ sư bạn phải biết những sự việc nào đó – nhưng hiểu biết đó có thể trở thành dụng cụ của tham lam. Qua tham lam cái trí sử dụng những vật dụng của nhu cầu như một phương tiện dùng đầy mạnh những thích thú riêng của người ta. Đó là một qui trình rất đơn giản nếu bạn quan sát nó. Nếu, nhận biết những nhu cầu thực sự của bạn, bạn cũng biết tham lam

đến bằng cách nào, cái trí sử dụng những vật dụng của nhu cầu cho sự gia tăng thích thú riêng của nó, vậy thì sẽ không khó khăn lắm để phân biệt rõ giữa nhu cầu và tham lam.

Người hỏi: Nếu cái trí và bộ não là một, vậy thì tại sao khi một suy nghĩ hay một thói thúc nảy sinh mà bộ não bảo cho chúng ta rằng là xấu xa, cái trí thường vẫn tiếp tục nó?

Krishnamurti: Thực sự điều gì đang xảy ra? Nếu một cái kim đâm vào tay bạn, thần kinh chuyển cảm xúc đến bộ não của bạn, bộ não diễn tả thành đau đớn, rồi thì cái trí phản kháng lại đau đớn đó, và bạn nhổ cái kim ra hoặc làm việc gì đó về nó. Nhưng có vài chuyện mà cái trí vẫn tiếp tục, thậm chí nó biết rõ là xấu xa hay dốt nát. Nó biết hút thuốc là rất xấu xa, nhưng người ta vẫn tiếp tục hút thuốc. Tại sao vậy? Bởi vì nó thích những cảm giác của hút thuốc, và đó là tất cả. Nếu cái trí nhận biết mãnh liệt được sự xấu xa của hút thuốc như nó có về sự đau đớn của kim chích, nó sẽ ngừng hút thuốc ngay tức khắc. Nhưng nó không muốn nhận biết việc đó mãnh liệt như thế bởi vì hút thuốc trở thành một thói quen dễ chịu. Nó cũng giống như tham lam hay bạo lực. Nếu tham lam làm đau đớn bạn như cây kim đâm vào tay bạn, bạn sẽ ngay tức khắc ngừng tham lam, bạn sẽ không lý luận gì về nó; và nếu bạn thực sự nhận biết toàn ý nghĩa của bạo lực, bạn sẽ không viết những quyển sách về không bạo lực – mà tất cả đều vô lý, bởi vì bạn không cảm thấy nó bạn chỉ nói về nó mà thôi. Nếu bạn ăn cái gì đó mà gây đau bụng kinh khủng, bạn sẽ không tiếp tục ăn nó nữa, đúng chứ? Bạn bỏ nó đi ngay lập tức. Tương tự như vậy, nếu ngay khi bạn nhận ra rằng ganh tị và tham lam là độc hại, nguy hiểm, tàn bạo, cũng gây chết người giống như vết cắn của con rắn hổ mang, bạn sẽ cảnh giác với chúng. Nhưng, bạn thấy không, cái trí không muốn

nhìn những sự việc này quá kỹ càng; trong lãnh vực này nó có những thích thú được bảo đảm, và nó từ chối thú nhận rằng tham vọng, ganh tị, tham lam, ham muốn là độc hại. Vì vậy nó nói rằng, “Hãy để cho chúng tôi bàn luận về không tham lam, không bạo lực, hãy để cho chúng tôi có những lý tưởng” – và trong khi chờ đợi những điều đó xảy ra nó tiếp tục với những liều thuốc độc của nó. Vì vậy hãy khám phá cho chính mình những sự việc gây thoái hóa, gây hủy hoại và độc hại này, và ngay tức khắc bạn sẽ buông bỏ chúng; nhưng bạn chỉ nói rằng, “Tôi không được như thế” rồi tiếp tục như trước kia, bạn đang chơi trò đạo đức giả. Hãy là một sự việc này hay một sự việc khác, nóng hoặc lạnh.

– Chương 23 –

Sự cần thiết phải một mình

Lieu không là một sự việc rất lạ thường trong thế giới này, nơi có nhiều vui chơi, giải trí, mà hầu hết mọi người là một khán giả và chẳng có mấy người tham gia vào môn chơi hay sao? Bất kỳ lúc nào chúng ta có một chút thời gian rảnh rỗi, hầu hết chúng ta đều tìm kiếm một hình thức vui chơi nào đó. Chúng ta đọc một quyển sách, một quyển tiểu thuyết hay một tờ tuần báo. Nếu chúng ta ở Mỹ chúng ta mở máy thu thanh hay máy truyền hình, hay chúng ta buông thả trong những cuộc nói chuyện vô tận. Có một đòi hỏi liên tục để được vui đùa, được giải trí, được quên chính chúng ta. Chúng ta sợ hãi khi một mình, sợ hãi không có một người bên cạnh, không có một giải trí thuộc loại nào đó. Rất ít người trong chúng ta dạo bộ nơi những cánh đồng và những cánh rừng, không nói chuyện hay hát những bài hát, nhưng chỉ dạo bộ yên lặng và quan sát những sự việc quanh chúng ta và trong chính chúng ta. Chúng ta hầu như không bao giờ làm việc đó bởi vì, bạn thấy đó, hầu hết chúng ta đều chán nản; chúng ta bị trói buộc trong thói quen đều đặn đờ đẫn của học hành hay dạy học, của những bổn phận ở nhà hay một công việc, và vì vậy trong thời gian rảnh rỗi chúng ta muốn được vui chơi, hoặc đơn giản hoặc phức tạp. Chúng ta đọc sách hay đến rạp xi nê – hay chúng ta hướng vào một tôn giáo, mà cũng cùng sự việc. Cũng vậy tôn giáo đã trở thành một hình thức của

giải trí, một loại tẩu thoát đứng đắn khỏi sự nhàm chán, khỏi lẽ thói thông thường.

Tôi không hiểu liệu bạn có nhận biết tất cả việc này hay không. Hầu hết mọi người liên tục bị bận rộn với một cái gì đó – với nghi lễ, với lặp lại những từ ngữ nào đó, với lo âu việc này hay việc kia – bởi vì họ sợ sống một mình với chính họ. Bạn thử một mình, không có bất kỳ dạng giải trí nào, bạn sẽ thấy rằng bạn muốn mau lẹ trốn chạy chính mình đến chùng nào và quên đi bạn là gì. Đó là lý do tại sao cái cấu trúc khủng khiếp của vui chơi chuyên nghiệp, của giải trí tự động này, lại là bộ phận quá nổi bật của điều gì chúng ta gọi là văn minh. Nếu bạn quan sát bạn sẽ thấy rằng con người khắp thế giới này đang trở nên mỗi lúc một cuốn hút ra bên ngoài, đang gia tăng hiểu biết rộng rãi về thế giới vật chất. Vô số những vui thú, vô số những quyển sách đang được xuất bản, những trang báo đầy những sự kiện thể thao – rõ ràng tất cả việc này chỉ ra rằng chúng ta luôn luôn muốn được khuấy khỏa. Bởi vì ở bên trong chúng ta trống rỗng, đờ đẫn, tầm thường, chúng ta sử dụng sự liên hệ và sự đổi mới xã hội của chúng ta như một phương tiện tẩu thoát khỏi chính chúng ta. Tôi ~~tác~~ ^{tác} mắc không hiểu bạn có thấy rằng hầu hết mọi người đều cô độc làm sao đâu? Và để tẩu thoát khỏi sự cô độc chúng ta chạy đến những đền chùa, những nhà thờ, những thánh đường, chúng ta ăn mặc sang trọng và tham gia những công việc xã hội, chúng ta xem truyền hình, nghe radio, đọc sách và vân vân.

Liệu bạn biết cô độc là gì? Một số các bạn có lẽ không quen thuộc với từ ngữ đó, nhưng bạn biết cảm giác đó rất rõ ràng. Bạn thử ra ngoài dạo bộ một mình hay ở một mình mà không có một quyển sách, không có ai nói chuyện, và chẳng mấy chốc bạn sẽ thấy buồn chán đến chùng nào. Bạn biết rõ ràng cảm giác đó, nhưng bạn không biết *tại sao* bạn buồn

chán, bạn đã không bao giờ thâm nhập nó. Nếu bạn thâm nhập một chút vào buồn chán đó bạn sẽ thấy rằng nguyên nhân của nó là cô độc. Với mục đích thoát khỏi cô độc nên chúng ta muốn ở cùng nhau, chúng ta muốn được giải trí, muốn có mọi loại tiêu khiển: *những đạo sư*, những nghi lễ tôn giáo, những lời cầu nguyện hay những quyển tiểu thuyết mới nhất. Vì cô độc bên trong chúng ta chỉ trở thành những khán giả trong sống; và chúng ta có thể là những người tham gia chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ cô độc và thoát khỏi nó.

Rốt cuộc, hầu hết mọi người lập gia đình và tìm kiếm những quan hệ xã hội khác bởi vì họ không biết làm thế nào để sống một mình. Không phải rằng người ta phải sống một mình; nhưng, nếu bạn lập gia đình vì bạn muốn được thương yêu, hay nếu bạn buồn chán và sử dụng công việc của bạn như một cách để quên chính mình, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng toàn sống của bạn không là gì cả ngoại trừ liên tục tìm kiếm những trò giải trí. Rất ít người thoát khỏi nỗi sợ hãi lạ lùng này của cô độc, nhưng người ta *phải* thoát khỏi nó, bởi vì thoát khỏi nó có sự sang giàu thực sự.

Bạn biết không, có sự khác biệt lớn lao giữa cô độc và cô đơn. Một số các em học sinh nhỏ tuổi có lẽ còn chưa nhận biết trạng thái cô độc, nhưng những người lớn tuổi hơn thì biết rõ nó: trạng thái cảm thấy hoàn toàn bị tách khỏi, của đột nhiên sợ hãi mà không có nguyên nhân nào rõ rệt. Cái trí biết được sự sợ hãi này khi trong tích tắc nó nhận ra rằng nó không thể trông mong vào bất kỳ thứ gì, rằng không có sự giải trí nào có thể làm vui bớt cái ý thức trống rỗng tự khép kín này. Đó là cô độc. Nhưng cô đơn là một điều gì hoàn toàn khác hẳn; nó là một tình trạng của tự do mà hiện diện khi bạn đã trải qua trạng thái cô độc và hiểu rõ nó. Trong tình trạng cô đơn đó bạn không lệ thuộc vào bất kỳ ai t huộc tâm lý vì bạn không còn tìm kiếm vui thú, an ủi, thỏa mãn. Chỉ đến lúc

đó thì cái trí mới hoàn toàn cô đơn, và chỉ với cái trí như thế mới sáng tạo.

Tất cả điều này là bộ phận của giáo dục: đối diện với sự đau khổ của cô độc, cái cảm giác trống rỗng lạ thường đó mà tất cả chúng ta đều biết, và không bị sợ hãi khi nó đến; không phải mở máy thu thanh, tìm quên chính mình trong công việc, hay chạy đến rạp chiếu bóng, nhưng nhìn ngắm nó, thâm nhập nó, hiểu rõ nó. Không có một người nào mà đã không cảm thấy hoặc sẽ không cảm thấy cái trạng thái hoang mang run rẩy đó. Do bởi chúng ta cố gắng tẩu thoát khỏi nó qua mọi hình thức của giải trí và thỏa mãn – qua ái ân, qua Thượng đế, qua công việc, qua nhậu nhẹt, qua viết những bài thơ hay ập lại những từ ngữ nà o đó mà chúng ta ã học thuộc lòng – nên chúng ta không bao giờ hiểu rõ trạng thái hoang mang run rẩy đó khi nó ập vào chúng ta.

Vì vậy, khi sự đau khổ của cô độc bộc lộ, hãy đương đầu nó, hãy nhìn nó mà không có bất kỳ ý tưởng chạy trốn. Nếu bạn chạy trốn bạn sẽ không bao giờ hiểu rõ nó, và nó sẽ luôn luôn đang òi bạn ở đó ngay góc đường. Trái lại, nếu bạn có thể hiểu rõ cô độc và vượt khỏi nó, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng không còn nhu cầu để tẩu thoát, không còn sự thôi thúc để được thỏa mãn hay giải trí, bởi vì cái trí của bạn sẽ biết được sự phong phú mà không thể bị thoái hóa và không thể bị hủy diệt.

Tất cả điều này là bộ phận của giáo dục. Nếu ở trường bạn chỉ học những môn học với mục đích ãu những kỳ thi, vậy thì chính học hành trở thành một phương tiện tẩu thoát khỏi cô độc. Hãy suy nghĩ về nó một chút ít và bạn sẽ hiểu ra. Hãy nói chuyện với những người giáo dục của bạn và bạn sẽ sớm nhận ra họ cô độc làm sao đâu, và bạn cũng cô độc làm sao đâu. Nhưng những người cô đơn bên trong, cái trí và quả tim của họ được tự do khỏi sự đau khổ của cô độc – họ là

những con người thực sự, vì họ có thể khám phá cho chính họ sự thật, thực tế là gì, họ có thể thấu nhận cái không thời gian.

Người hỏi: Khác biệt giữa nhận biết và nhạy cảm là gì?

Krishnamurti: Tôi rất ngạc nhiên vì không hiểu có bất kỳ sự khác biệt nào không? Bạn biết không, khi bạn đặt ra một câu hỏi, điều gì quan trọng là khám phá cho chính mình sự thật của vấn đề và không chấp nhận điều gì mà bất kỳ người khác nói. Vì vậy chúng ta hãy cùng nhau khám phá có nhận biết là gì.

Bạn thấy một cái cây đẹp cùng những chiếc lá óng ánh sau cơn mưa; bạn thấy ánh mặt trời chiếu trên dòng nước và trên bộ lông màu xám của những con chim; bạn thấy dân làng đang đi bộ tới thị trấn vác theo những bó nặng, và nghe tiếng cười của họ, bạn nghe tiếng chó sủa, hay tiếng một con bê gọi mẹ. Tất cả việc này là thành phần của nhận biết, trạng thái nhận biết điều gì quanh bạn, đúng chứ? Thâm nhập sâu hơn một chút nữa, bạn nhận biết sự liên hệ của bạn với mọi người, những ý tưởng, những sự việc. Bạn nhận biết cách bạn quan tâm đến ngôi nhà, con đường; bạn quan sát những phản ứng của bạn đến điều gì người ta nói với bạn, và cái trí của bạn luôn luôn đánh giá, nhận xét, so sánh hay chỉ trích. Đây là tất cả bộ phận của trạng thái nhận biết, nó bắt đầu trên bề mặt và sau đó sâu thẳm hơn và sâu thẳm hơn; nhưng với hầu hết chúng ta sự nhận biết ngừng ở một điểm nào đó. Chúng ta thấu nhận những tiếng ồn, những bài hát, những cảnh trí đẹp đẽ hay xấu xí, nhưng chúng ta không nhận biết những phản ứng của chúng ta đối với chúng. Chúng ta nói rằng, “Cái đó đẹp” hay “Cái kia xấu,” rồi lơ đi; chúng ta không thâm nhập đẹp đẽ là gì, xấu xí là gì. Chắc chắn rằng, thấy được những

phản ứng của bạn là gì, mỗi lúc một nhận biết hơn đối với mọi lay động của suy nghĩ riêng của bạn, quan sát rằng cái trí của bạn bị quy định bởi cha mẹ bạn, bởi những giáo viên của bạn, bởi chủng tộc và văn hóa của bạn – tất cả điều này là bộ phận của sự nhận biết, đúng chứ?

Cái trí càng thâm nhập vào sự tiến hành suy nghĩ riêng của nó sâu thẳm bao nhiêu, nó càng hiểu rõ tất cả những hình thức của suy nghĩ bị quy định nhiều bấy nhiêu; do đó cái trí tự động rất yên lặng – mà không có nghĩa nó đang mê muội. Trái lại, lúc đó cái trí nhận biết lạ thường, không còn bị kéo lê bởi những câu thần chú, bởi sự lặp lại những từ ngữ, hay bị định hình bởi kỷ luật. Trạng thái nhận biết bất động này cũng là một phần của sự nhận biết; và nếu bạn vẫn còn thâm nhập thẳm thẳm thêm bạn sẽ phát giác rằng không còn phân chia giữa người nhận biết và vật anh ấy nhận biết.

Lúc này, nhạy cảm có nghĩa là gì? Nhận biết màu sắc và hình dáng, cái gì người ta nói và sự đáp trả của bạn; ý tứ, có sự thưởng thức đúng đắn, cách cư xử tốt; không phải cộc cằn, không gây tổn thương người khác cả phần cơ thể lẫn bên trong mà không nhận biết nó; thấy một vật đẹp đẽ và ở lại cùng nó; lắng nghe không chỉ trích mà không bị nhầm chán đến mọi thứ đang được nói, để cho cái trí trở nên nhạy bén, tinh tường – tất cả việc này là nhạy cảm, đúng chứ? Vì vậy liệu có nhiều khác nhau giữa nhạy cảm và nhận biết, hay không? Tôi không nghĩ như thế.

Bạn thấy không, chừng nào cái trí của bạn còn chỉ trích, đánh giá, hình thành những quan điểm, kết luận, nó cũng không có cả nhận biết lẫn nhạy cảm. Khi bạn thô lỗ với mọi người, khi bạn ngắt những bông hoa và quăng chúng đi, khi bạn ngược đãi thú vật, khi bạn viết nguyệt lịch ngoạc tên của bạn vào đồ đạc, hay bẻ gãy cái chân ghê, khi bạn không đúng giờ trong những bữa ăn và nói chung bạn có những

cách cư xử xấu xa, điều này thể hiện không nhạy cảm, đúng chứ? Nó thể hiện một cái trí không có khả năng thích ứng một cách nhận biết. Và chắc chắn, bộ phận của giáo dục là phải giúp đỡ em học sinh có nhạy cảm, để cho em không chỉ tuân phục hay kháng cự, nhưng sẽ được thức dậy trong toàn chuyển động của sống. Những người nhạy cảm trong sống có lẽ chịu đựng đau khổ nhiều hơn những người không nhạy cảm; nhưng nếu họ hiểu rõ và vượt khỏi đau khổ, họ sẽ khám phá những sự việc lạ thường.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại cười cợt khi một ai đó trượt chân ngã?

Krishnamurti: Đó là một hình thức không nhạy cảm, đúng chứ? Cũng có một sự việc như thế gọi là tánh tàn bạo. Bạn biết từ ngữ đó có nghĩa là gì hay không? Có một tác giả tên là Marquis de Sade một lần đã viết một quyển sách nói về một con người thích gây tổn thương cho người khác và vui thú khi quan sát họ đang chịu đựng đau khổ. Từ đó có được từ từ ngữ “Sadism” mà có nghĩa tận hưởng được vui thú từ sự chịu đựng đau khổ của những người khác. Vì vậy có một số người được thỏa mãn kỳ lạ khi thấy những người khác bị đau khổ. Hãy quan sát mình và xem thử liệu bạn có cảm thấy này? Nó có lẽ không phơi bày rõ ràng lắm, nhưng nếu có bạn sẽ phát giác rằng nó tự bộc lộ chính nó khi muốn bật cười lúc một ai đó trượt chân ngã. Bạn muốn những người ở trên cao bị hạ xuống; bạn phê bình, bàn tán thiếu suy nghĩ về những người khác, tất cả điều đó là một diễn tả của không nhạy cảm; một hình thức mong muốn gây tổn thương mọi người. Người ta có lẽ cố ý gây tổn thương người khác, cố ý trả thù, hay người ta có lẽ vô tình bộc lộ nó qua một từ ngữ, qua một cử chỉ, qua một thoáng nhìn; nhưng trong cả hai trường hợp đều có sự

thôi thúc muốn gây tổn thương ai đó. Và chẳng có mấy người xóa sạch được cái hình thức vui thú biến dạng này.

Người hỏi: Một trong những giáo sư của chúng tôi nói rằng điều gì ông đang nói cho chúng tôi là hoàn toàn không thực tế. Ông ấy thách thức ông nuôi dưỡng sáu cậu trai và sáu cô gái với số tiền lương là 120 rupees. Câu trả lời của ông cho lời chỉ trích này là gì?

Krishnamurti: Nếu tôi chỉ có 120 rupees tiền lương tôi sẽ không gắng sức nuôi sáu cậu trai và sáu cô gái; đó là việc đầu tiên. Việc thứ hai, nếu tôi là một giáo sư nó sẽ là một hiến dâng và không là một công việc. Liệu bạn thấy sự khác biệt? Dạy học ở bất kỳ mức độ nào không là một nghề nghiệp, nó không là một công việc thuần túy; nó là một hành động hiến dâng. Bạn hiểu ý nghĩa của từ ngữ “hiến dâng” hay không? Hiến dâng là trao chính mình cho một cái gì đó hoàn toàn, mà không yêu cầu được đáp lại bất kỳ điều gì; giống như một thầy tu, giống như người ẩn tu, giống như những người thầy và những người khoa học vĩ đại – không phải giống như những người đậu vài kỳ thi rồi gọi chính họ là giáo sư. Tôi đang nói về những người đã hiến dâng mình cho công việc dạy học, không phải vì tiền bạc, nhưng bởi vì nó là ý nguyện của họ, nó là tình yêu của họ. Nếu có những giáo viên như thế, họ sẽ thấy rằng những cậu trai và những cô gái có thể được chuyển tải một cách thực tế nhất tất cả những sự việc mà tôi đang nói đến. Nhưng người giáo viên, người giáo dục, vị giáo sư là những người mà công việc dạy học chỉ là một công cụ để kiếm sống – chính anh ấy sẽ bảo cho bạn rằng những sự việc này là không thực tế.

Rốt cuộc ra, cái gì là thực tế? Hãy suy nghĩ nó đi. Cách chúng ta đang sống hiện nay, cách chúng ta đan g dạy

đỡ, cách những chính phủ của chúng ta đang điều hành với sự phân hóa của họ và những chiến tranh liên tục – bạn gọi điều đó là thực tế hay sao? Tham vọng là thực tế à, tham lam là thực tế à? Tham vọng nuôi dưỡng ganh đua và vì vậy hủy diệt con người. Một xã hội dựa vào tham lam và thâu lợi luôn luôn có trong nó cái bóng ma ủa chiến tranh, xung đột, đau khổ; và *đó* là thực tế hay sao? Rõ ràng không phải như vậy. Đó là điều gì tôi đang cố gắng giải thích cho bạn trong nhiều nói chuyện khác nhau này.

Tình yêu là sự việc thực tế nhất trong thế giới. Thương yêu, tử tế, không tham lam, không tham vọng, không bị ảnh hưởng bởi mọi người nhưng suy nghĩ cho chính mình – đây là tất cả những sự việc rất thực tế, và chúng sẽ sáng tạo một xã hội thực tế, hạnh phúc. Nhưng người giáo viên không hiến dâng, không biết thương yêu, có lẽ có vài tước danh đi trước cái tên của ông ấy nhưng chỉ là người buôn bán thông tin mà ông ấy đã nhặt nhạnh từ những quyển sách – ông ấy sẽ bảo cho bạn rằng tất cả những điều tôi trình bày là không thực tế, bởi vì ông ấy không thực sự suy nghĩ về nó. Thương yêu là thực tế – còn tuyệt vời hơn cả những thực tế vô lý của cái tạm gọi là giáo dục này để tạo ra những công dân hoàn toàn không có khả năng một mình và nghĩ ra bất kỳ vấn đề nào cho chính họ.

Bạn thấy không, đây là bộ phận của sự nhận biết: nhận biết sự kiện rằng họ đang cười khúc khích ở một góc phòng đằng kia và cùng lúc vẫn giữ được sự nghiêm túc riêng của người ta.

Điều khó khăn với hầu hết những người lớn là họ không giải quyết được vấn đề thuộc sống riêng của họ, tuy nhiên họ lại nói với bạn, “Tôi sẽ bảo cho bạn biết cái gì là thực tế và cái gì là không thực tế.” Dạy học là nghề nghiệp cao cả nhất trong sống, mặc dù hiện nay nó bị khinh miệt

nhất; nó là tiếng gọi thiêng liêng nhất, quý giá nhất. Nhưng người giáo viên phải hoàn toàn hiến dâng, anh ấy phải trao toàn bộ con người mình, anh ấy phải dạy bằng quả tim và cái trí của anh ấy, bằng toàn thân tâm của anh ấy; và từ việc hiến dâng đó những điều tôi trình bày có thể thực hiện được.

Người hỏi: Sự tốt đẹp của giáo dục là gì nếu trong khi đang giáo dục chúng ta cũng đang bị hủy hoại bởi những xa xỉ của thế giới hiện đại?

Krishnamurti: Tôi e rằng bạn đang sử dụng sai lầm những từ ngữ. Người ta phải có một mức độ nào đó của tiện nghi, đúng chứ? Khi người ta ngồi yên lặng trong một căn phòng, thật tốt khi căn phòng đó sạch sẽ và ngăn nắp, mặc dù nó có lẽ không có món đồ đặc nào ngoại trừ một tấm thảm, nó cũng nên có sự cân đối và có những cửa sổ đúng kích cỡ. Nếu có một bức tranh trong phòng nó phải là một cái gì đó dễ thương, và nếu có một bông hoa trong lọ đằng sau nó phải có cái tinh thần của người trang trí nó. Người ta cũng cần thức ăn thích hợp và một nơi ngủ yên tĩnh. Tất cả việc này là thành phần của sự tiện nghi được trao tặng bởi thế giới hiện đại; và sự tiện nghi này hủy hoại cái người tạm gọi là được giáo dục hay sao? Hay cái người đó, qua tham vọng và tham lam của anh ấy, đang hủy hoại sự tiện nghi bình thường của mỗi người đúng chứ? Trong những quốc gia thịnh vượng nền giáo dục hiện đại đang làm cho con người mỗi lúc một quá thiên về vật chất, và vì vậy sự xa xỉ trong mọi hình thức đang làm thoái hóa và hủy hoại cái trí; và trong những quốc gia nghèo như Ấn độ, giáo dục không khuyến khích bạn sáng tạo một loại văn hóa hoàn toàn mới mẻ, nó không giúp đỡ bạn là một người cách mạng – không phải loại người sát nhân, ném bom. Những người như thế không là những người cách

mạng. Một người cách mạng thực sự là một người được tự do khỏi tất cả mọi động lực, được tự do khỏi mọi học thuyết và những tình huống rắc rối của xã hội mà là một biểu hiện thuộc ý muốn tập thể của nhiều người; và giáo dục của bạn không giúp đỡ bạn trở thành một người cách mạng theo loại đó. Trái lại, nó đang dạy bạn tuân phục hay chỉ sửa đổi cái gì đã có rồi.

Vì vậy chính cái tạm gọi là giáo dục của bạn đang hủy hoại bạn, không phải sự xa xỉ do xã hội hiện đại cung cấp. Tại sao bạn lại không nên có xe hơi và đường sá tốt. Nhưng, bạn thấy không, tất cả những kỹ thuật và những phát minh hiện đại đang được sử dụng hoặc giúp cho chiến tranh, hoặc chỉ dành cho vui chơi giải trí, như một phương tiện tẩu thoát khỏi chính mình và vì vậy cái trí bị lạc lõng trong những dụng cụ linh tinh. Giáo dục hiện đại đã trở thành sự vun quén những đồ vật linh tinh, những dụng cụ cơ khí hay máy móc mà giúp đỡ bạn nấu nướng, giặt giũ, ủi quần áo, tính toán và làm nhiều việc cần thiết khác, để cho bạn không phải bận rộn quá nhiều về chúng. Và bạn nên có những đồ vật này, không phải để đắm chìm trong những đồ vật, nhưng cho phép cái trí của bạn được tự do để làm việc gì đó hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: Tôi có một làn da rất đen, và hầu hết mọi người đều ngưỡng mộ một làn da sáng hơn. Làm thế nào tôi có thể giành được sự ngưỡng mộ của họ?

Krishnamurti: Tôi tin rằng có những mỹ phẩm đặc biệt có thể làm cho làn da bạn sáng hơn; nhưng việc đó sẽ giải quyết được vấn đề của bạn hay sao? Bạn sẽ vẫn còn muốn được ngưỡng mộ, vẫn còn muốn được nổi bật trong xã hội, bạn sẽ vẫn còn ao ước vị trí, thanh danh, và trong chính ao ước được ngưỡng mộ, trong đấu tranh được nổi bật, luôn luôn có sự

day dứt của đau khổ. Chừng nào bạn còn muốn được ngưỡng mộ, được nổi tiếng, sự giáo dục của bạn sẽ hủy diệt bạn, bởi vì nó sẽ giúp bạn trở thành một người nào đó trong xã hội này, và cái xã hội này đã khá thoải i hóa rồi. Chúng ta đã xây dựng cái xã hội hủy hoại này, qua tham lam của chúng ta, qua ganh tị của chúng ta, qua sợ hãi của chúng ta, và nó sẽ không được thay đổi bằng cách không quan tâm nó hay gọi nó là một ảo tưởng. Chỉ có loại giáo dục đúng đắn sẽ quét sạch tham lam, sợ hãi, tham lợi, để cho cùng nhau chúng ta có thể xây dựng một văn hóa hoàn toàn mới mẻ, một thế giới hoàn toàn khác hẳn; và có thể có một loại giáo dục đúng đắn chỉ khi nào cái trí thực sự muốn hiểu rõ về chính nó và được tự do khỏi đau khổ.

– Chương 24 –

Năng lượng của sự sống

Một trong những vấn đề khó khăn nhất của chúng ta là điều gì chúng ta gọi là kỷ luật, và nó thực sự rất phức tạp. Bạn thấy không, xã hội cảm thấy rằng nó phải kiểm soát và khẹp vào kỷ luật người công dân, định hình cái trí của anh ấy theo những khuôn mẫu tôn giáo, xã hội, luân lý, kinh tế nào đó.

Lúc này, liệu kỷ luật cần thiết? Làm ơn hãy lắng nghe cẩn thận, đừng lập tức nói rằng “có” hay “không.” Hầu hết chúng ta đều cảm thấy, đặc biệt khi chúng ta còn nhỏ, rằng không nên có kỷ luật, rằng chúng ta nên được phép làm bất kỳ điều gì chúng ta thích, và chúng ta nghĩ rằng đó là tự do. Nhưng chỉ nói rằng chúng ta nên hay không nên có kỷ luật, rằng chúng ta nên được tự do và vân vân, chẳng có ý nghĩa bao nhiêu nếu không hiểu rõ toàn vấn đề của kỷ luật.

Một vận động viên đam mê đang luôn luôn kỷ luật chính anh ấy, đúng chứ? Sự hân hoan của anh ấy trong việc chơi những trò chơi và chính yêu cầu duy trì sự khỏe mạnh khiến cho anh ấy đi ngủ sớm, ngăn cản anh ấy không hút thuốc lá, ăn uống thích hợp và tuân theo những luật lệ để giữ gìn sức khỏe tốt. Kỷ luật của anh ấy không phải là một áp đặt hay xung đột, nhưng là một kết quả tự nhiên của niềm đam mê thể thao.

Và, kỷ luật làm gia tăng hay giảm đi năng lượng của con người? Con người khắp thế giới, trong mọi tôn giáo, trong mọi trường phái triết lý, áp đặt kỷ luật vào cái trí, mà ngụ ý kiểm soát, kháng cự, điều chỉnh, kiềm chế, và tất cả việc này có cần thiết hay không? Nếu kỷ luật tạo ra một nguồn năng lượng lớn cho con người, vậy thì nó xứng đáng, vậy thì nó có ý nghĩa; nhưng nếu nó chỉ kiềm chế năng lượng của con người, nó rất nguy hại, hủy diệt. Tất cả chúng ta đều có năng lượng và câu hỏi là liệu cái năng lượng có được qua kỷ luật có thể làm tăng sinh lực, phong phú và thừa thãi, hay liệu kỷ luật đó lại hủy hoại bất kỳ năng lượng nào chúng ta có. Tôi nghĩ đây là vấn đề chủ yếu.

Nhiều người không có nhiều năng lượng, và một chút năng lượng nào đó mà họ có chẳng mấy chốc bị bóp nghẹt và bị hủy hoại bởi những kiểm soát, những đe dọa và những cấm đoán của xã hội đặc biệt của họ với cái tạm gọi là giáo dục của nó; vì vậy họ trở thành những công dân chỉ biết bắt chước và không còn sinh khí của xã hội đó. Và kỷ luật có đưa thêm năng lượng được gia tăng vào cá thể yếu đuối để anh ấy bắt đầu làm việc cùng nó hay không? Nó có làm cho sống anh ấy phong phú và đầy sinh lực hay không?

Khi bạn còn rất nhỏ, như hiện nay, bạn có đầy năng lượng, đúng chứ? Bạn đang chơi đùa, xô đẩy nơi này hay nơi kia, nói chuyện; bạn không thể ngồi yên lặng, bạn đầy sức sống. Vậy thì chuyện gì xảy ra? Khi bạn lớn lên những giáo viên của bạn bắt đầu giảm bớt năng lượng đó bằng cách định hình nó, hướng nó vào những khuôn mẫu khác nhau; và cuối cùng khi bạn trở thành một người đàn ông hay phụ nữ một chút năng lượng còn lại của bạn chẳng mấy chốc bị bóp chết bởi xã hội, mà nói rằng bạn phải là những công dân phù hợp, bạn phải cư xử theo một cách nào đó. Qua cái tạm gọi là giáo

dục và cưỡng bách của xã hội, năng lượng thừa thãi bạn có khi còn trẻ này đang dần dần bị cạn kiệt.

Lúc này, liệu năng lượng bạn có vào lúc này có thể được tăng thêm sinh lực qua kỷ luật hay không? Nếu bạn chỉ có một chút ít năng lượng, liệu kỷ luật có thể gia tăng nó được hay không? Nếu nó có thể làm được, vậy thì kỷ luật có ý nghĩa; nhưng nếu kỷ luật thực sự gây cạn kiệt năng lượng của con người, vậy thì rõ ràng kỷ luật phải bị gạt đi.

Năng lượng mà tất cả chúng ta đều có này là gì? Năng lượng này là suy nghĩ, cảm thấy; nó là thích thú, nhiệt thành, tham lam, đam mê, dục vọng, tham vọng, hận thù. Về những bức tranh, sáng chế những chiếc máy, xây dựng những cây cầu, làm những con đường, cày xới những cánh đồng, chơi những trò chơi, viết những bài thơ, ca hát, nhảy múa, đi đến đền chùa, thờ phụng – đây là tất cả những biểu hiện của năng lượng; và năng lượng cũng tạo ra ảo tưởng, ranh mãnh, đau khổ. Những chất lượng hủy diệt nhất và nhỏ nhiệm nhất đều là những biểu hiện ngang bằng của năng lượng con người. Nhưng, bạn thấy không, qui trình kiểm soát hay khẹp vào kỷ luật năng lượng này, buông thả nó trong một phương hướng và kèm hãm nó trong một phương hướng khác, chỉ trở thành một tiện lợi của xã hội; cái trí được định hình theo khuôn mẫu của một văn hóa đặc biệt, và vì vậy năng lượng của nó dần dần cạn kiệt.

Vì vậy, vấn đề của chúng ta là, liệu năng lượng này, mà trong một mức độ này hay mức độ kia tất cả chúng ta đều sở hữu, có thể được gia tăng, có thể được cho sinh lực thêm nữa – và nếu như vậy, để làm cái gì? Năng lượng này dùng cho việc gì? Liệu mục đích của năng lượng là tạo ra chiến tranh? Liệu nó là sáng chế những máy bay phản lực và vô số những máy móc khác, theo sau một vị đạo sư nào đó, đậu những kỳ thi, có con cái, lo âu vô tận về những vấn đề này và

vấn đề kia? Hay năng lượng có thể được sử dụng trong một phương cách khác để cho tất cả những hoạt động của chúng ta đều có ý nghĩa liên quan đến một cái gì đó mà vượt khỏi tất cả những hoạt động? Chắc chắn, nếu cái trí con người, mà có khả năng của năng lượng kinh ngạc như thế, nếu không đang tìm kiếm sự thật hay Thượng đế, mỗi biểu hiện của năng lượng này trở thành một phương tiện của hủy diệt và đau khổ. Muốn khám phá sự thật cần đến năng lượng vô biên; và, nếu con người không đang làm việc đó, anh ấy làm hao phí năng lượng của mình trong những phương cách để tạo ra sự ranh mãnh, và vì vậy xã hội phải kiểm soát anh ấy. Lúc này, liệu có thể giải phóng toàn năng lượng rồi sử dụng nó trong công việc khám phá Thượng đế hay sự thật và, trong khi tiến hành khám phá sự thật là gì, là một công dân mà hiểu rõ những vấn đề căn bản của sống và là con người mà xã hội không thể hủy hoại được, hay không? Liệu bạn đang theo dõi điều này, hay nó hơi quá phức tạp?

Bạn thấy không, con người là năng lượng, và nếu con người không khám phá sự thật, năng lượng này trở thành hủy hoại; vì vậy xã hội kiểm soát và định hình cá thể, mà bóp nghẹt năng lượng này. Đó là điều gì đã xảy ra cho đa số những người trưởng thành khắp thế giới. Và có lẽ bạn đã thấy một sự kiện rất đơn giản và lý thú khác nữa: rằng khoảnh khắc bạn thực sự muốn làm một điều gì đó, bạn có năng lượng để làm nó. Điều gì xảy ra khi bạn ham mê chơi một trò chơi? Tức khắc bạn có năng lượng, đúng chứ? Và chính năng lượng đó trở thành phương tiện kiểm soát chính nó, vì vậy bạn không cần sự kỷ luật bên ngoài. Trong việc khám phá sự thật, năng lượng sáng tạo kỷ luật riêng của nó. Con người đang khám phá sự thật cùng lúc trở thành công dân đúng đắn, mà không lệ thuộc vào bất kỳ khuôn mẫu của xã hội hay chính phủ đặc biệt nào.

Vì vậy những học sinh cũng như những giáo viên phải làm việc cùng nhau và mang lại sự giải phóng năng lượng vô biên này để khám phá sự thật, Thượng đế hay chân lý. Trong chính khám phá sự thật của bạn sẽ có kỷ luật và lúc đó bạn sẽ là con người thực sự, một cá thể tổng thể, chứ không là một người Ấn giáo hay một người Parsi bị giới hạn bởi xã hội và văn hóa đặc biệt của anh ấy. Nếu, thay vì giảm đi năng lượng của anh ấy như nó đang làm lúc này, trường học có thể giúp đỡ em học sinh thức dậy năng lượng của em để sử dụng nó trong công việc khám phá sự thật, vậy thì bạn sẽ thấy rằng kỷ luật có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn.

Tại sao trong ngôi nhà, trong phòng học và trong ký túc xá bạn luôn luôn đang được chỉ bảo rằng bạn phải làm việc gì và không được làm việc gì? Chắc chắn, chính bởi vì cha mẹ và giáo viên của bạn, giống như phần còn lại của xã hội, đã không nhận biết rằng con người hiện diện chỉ cho một mục đích duy nhất: khám phá sự thật hay Thượng đế. Nếu thậm chí một nhóm nhỏ những người giáo dục muốn hiểu rõ và trao toàn chú ý của họ vào sự khám phá đó, họ sẽ sáng tạo một loại giáo dục mới mẻ và một xã hội hoàn toàn khác hẳn.

Bộ bạn không thấy hầu hết những người quanh chúng ta, kể cả cha mẹ và những giáo viên của bạn có ít ỏi năng lượng làm sao? Họ đang từ từ chết dần đi, ngay cả khi cơ thể họ chưa già nua. Tại sao vậy? Bởi vì họ đã chấp nhận buông trôi trong sự qui phục xã hội. Bạn thấy không, nếu không hiểu rõ mục đích căn bản của nó là được tự do khỏi cái vật lạ lùng được gọi là cái trí, với khả năng của nó là tạo ra những tàu ngầm nguyên tử và những máy bay phản lực, là có thể viết ra những bài thơ và những văn vần hay kinh ngạc, là có thể làm cho thế giới đẹp đẽ và cùng lúc hủy diệt thế giới – nếu không hiểu rõ mục đích căn bản là khám phá sự thật hay Thượng đế, năng lượng này trở thành hủy diệt; và rồi thì xã

hội nói rằng, “Chúng ta phải định hình và kiểm soát năng lượng cá thể.”

Vì vậy, dường như đối với tôi chức năng của giáo dục là sáng tạo sự giải phóng năng lượng trong công việc theo đuổi tốt lành, sự thật, hay Thượng đế, mà đáp lại làm cho cá thể trở thành một con người thực sự và thế là loại công dân đúng đắn. Nhưng chỉ thuần túy kỷ luật, nếu không hiểu rõ trọn vẹn tất cả việc này, đều không có ý nghĩa gì cả, nó là sự hủy diệt nhất. Nếu mỗi người trong các bạn không được giáo dục, để khi bạn rời trường học và đi vào thế giới, có được sinh lực tràn đầy và thông minh, đầy năng lượng thừa thãi để khám phá sự thật là gì, bạn sẽ chỉ bị nuốt chửng bởi xã hội; bạn sẽ bị vây bủa, bị hủy diệt, cực kỳ bất hạnh trong suốt phần còn lại thuộc sống của bạn. Như một con sông tạo ra hai bờ mà giam giữ nó, vì vậy năng lượng dùng khám phá sự thật sáng tạo kỷ luật riêng của nó mà không có bất kỳ hình thức của áp đặt nào; và như con sông tìm được biển cả, năng lượng đó khám phá tự do riêng của nó.

Người hỏi: Tại sao người Anh lại đến cai trị người Ấn độ?

Krishnamurti: Bạn thấy đó, những người có nhiều năng lượng hơn, nhiều sinh lực hơn, nhiều khả năng hơn, nhiều tinh thần hơn, mang lại hoặc đau khổ hoặc hạnh phúc cho những người láng giềng ít năng lượng hơn của họ. Vào một thời điểm văn minh Ấn độ bùng nổ khắp Châu á; những con người của nó đầy khao khát sáng tạo, và họ mang tôn giáo đến Trung quốc, Nhật bản, Miến điện. Những quốc gia khác theo đuổi thương mại, mà có lẽ cũng cần thiết và có những đau khổ riêng của nó – nhưng đó là cái cách của sống. Điều lạ lùng của sống là những người đang khám phá sự thật hay Thượng đế còn bùng nổ hơn nhiều, họ giải phóng cái năng

lượng lạ thường, không chỉ trong chính họ nhưng còn trong những người khác, và chính họ là những người cách mạng thực sự, không phải những người cộng sản, những người xã hội hay những người chỉ có đổi mới. Những người chinh phục và những người cai trị đến và đi, nhưng vấn đề của con người thì lúc nào cũng giống nhau. Tất cả chúng ta đều muốn thống trị, qui phục hay chống đối; nhưng con người đang khám phá sự thật được tự do khỏi tất cả những xã hội và tất cả những văn hoá.

***Người hỏi:** Thậm chí trong khi thiên định người ta dường như không thể nhận biết sự thật là gì; vậy ông làm ơn chỉ bảo cho chúng tôi biết sự thật là gì?*

Krishnamurti: Trong chốc lát chúng ta hãy rời bỏ câu hỏi sự thật là gì và đầu tiên hãy thâm nhập thiên định là gì. Đối với tôi, thiên định là một điều gì đó hoàn toàn khác hẳn điều gì những quyển sách và những vị *đạo sư* của bạn đã dạy dỗ. Thiên định là sự tiến hành hiểu rõ cái trí riêng của bạn. Nếu bạn không hiểu rõ sự suy nghĩ riêng của bạn, mà là hiểu rõ về chính mình, bất kỳ điều gì bạn suy nghĩ chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Nếu không có nền tảng của hiểu rõ về chính mình, suy nghĩ dẫn đến sự ranh mãnh. Mỗi suy nghĩ có một ý nghĩa; và nếu cái trí có thể thấy ý nghĩa đó, không chỉ một hay hai suy nghĩ, nhưng của mỗi suy nghĩ khi nó nảy ra vậy thì chỉ có tập trung vào một ý tưởng, một hình ảnh hay một tập hợp của những từ ngữ đặc biệt – mà thông thường được gọi là thiên định – là một hình thức tự thôi miên.

Vì vậy, dù bạn đang ngồi yên lặng, đang nói chuyện, hay đang chơi đùa, liệu bạn có nhận biết ý nghĩa của mỗi suy nghĩ, của mỗi phản ứng mà bạn tình cờ có hay không? Hãy thử nó đi và bạn sẽ thấy khó khăn làm sao khi nhận biết mỗi

chuyển động suy nghĩ riêng của bạn, bởi vì những suy nghĩ tiếp nối nhau thật mau lẹ cái này tiếp theo cái khác. Nhưng nếu bạn muốn thâm nhập mỗi suy nghĩ, nếu bạn thực sự muốn thấy nội dung của nó, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng những suy nghĩ của bạn chậm chậm lại và bạn có thể nhìn ngắm chúng. Sự chậm chậm của suy nghĩ này và sự thâm nhập mỗi suy nghĩ là sự tiến hành của thiền định; và nếu bạn tiến sâu vào nó bạn sẽ phát giác rằng, bằng cách nhận biết mỗi suy nghĩ, cái trí của bạn – mà lúc này là một kho lưu trữ rộng lớn của những suy nghĩ luôn luôn khuấy động và đang xô đẩy nhau – trở thành rất yên lặng, hoàn toàn bất động. Vậy thì không có thôi thúc, không có cưỡng bách, không có sợ hãi trong bất kỳ hình thức nào; và, trong bất động này, cái là sự thật hiện diện. Không có “bạn” trải nghiệm sự thật, nhưng cái trí đang ~~đang~~ động, sự thật tự nhiên hiện diện. Khoảnh khắc có “bạn” có người trải nghiệm, và người trải nghiệm chỉ là kết quả của suy nghĩ, anh ấy không còn cơ sở nếu không có suy nghĩ.

Người hỏi: Nếu chúng tôi phạm một lỗi lầm và một người nào đó vạch ra cho chúng tôi, tại sao chúng tôi phạm lại cùng lỗi lầm đó?

Krishnamurti: Bạn nghĩ sao đây? Tại sao bạn hái những bông hoa, hay bẻ cành cây, hay phá hủy đồ đạc, hay ném giấy bừa bãi, mặc dù tôi chắc chắn rằng bạn đã được bảo hàng tá lần rằng bạn không nên làm nó? Hãy lắng nghe cẩn thận và bạn sẽ hiểu ra. Khi bạn làm những sự việc như thế đó bạn đang ở trong trạng thái không suy nghĩ, đúng chứ? Bạn đang không nhận biết, bạn đang không suy nghĩ, cái trí của bạn mê muội, vì thế bạn làm những sự việc rõ ràng là xuẩn ngốc. Chừng nào bạn còn không nhận biết trọn vẹn, không

hoàn toàn ở đó, thật là không tốt lành khi chỉ nói rằng bạn không được làm những sự việc nào đó. Nhưng, nếu người giáo dục có thể giúp bạn suy nghĩ thận trọng, chú ý thăm thẳm, nhìn ngắm đầy thích thú cây cối, chim chóc, con sông, sự phong phú lạ thường của quả đất, vậy thì một lời nhắc nhở sẽ quá đủ, bởi vì lúc đó bạn sẽ nhạy cảm, đang sống cùng mọi thứ quanh bạn và trong chính bạn.

Bất hạnh thay, nhạy cảm của bạn bị hủy diệt bởi vì, từ lúc bạn được sinh ra đến khi bạn chết đi, bạn sẽ luôn luôn được bảo nên làm việc này và không nên làm việc kia. Cha mẹ, giáo viên, xã hội, tôn giáo, vị giáo sĩ, và cũng vậy những tham vọng riêng của bạn, những tham lam và những ganh tị riêng của bạn – tất cả đều nói ‘làm’ và ‘không làm.’ Muốn được tự do khỏi tất cả những *làm* và *không làm* này và tuy nhiên lại có nhạy cảm để cho bạn ý tứ, tử tế và cùng lúc lại không gây tổn thương người khác, không ném giấy lung tung hay tránh qua một hòn đá trên đường mà không nhặt nó vắt đi – điều này đòi hỏi sự suy nghĩ thăm thẳm. Và chắc chắn như vậy, mục đích của giáo dục không phải chỉ cho bạn vài tước hiệu trước cái tên của bạn, nhưng còn thức dậy trong bạn tinh thần suy nghĩ này để cho bạn nhạy cảm, tỉnh táo, ý tứ, ân cần, tử tế.

Người hỏi: Sống là gì, và làm thế nào chúng ta có thể được hạnh phúc?

Krishnamurti: Một câu hỏi rất hay từ một cậu bé. Sống là gì? Nếu bạn hỏi người kinh doanh, anh ấy sẽ bảo cho bạn sống là vấn đề bán được nhiều hàng hóa, kiếm tiền, bởi vì đó là sống của anh ấy từ sáng đến tối. Con người đầy tham vọng sẽ bảo với bạn sống là một đấu tranh để đạt được, để thành tựu. Và con người đã đạt được vị trí và quyền hành, mà đứng đầu một

tổ chức hay một quốc gia, sống là đầy hoạt động trong tạo tác riêng của anh ấy. Và đối với người lao động, đặc biệt trong quốc gia này, sống là làm việc liên tục mà không có một ngày nghỉ ngơi; nó là bận thiu, đau khổ, không đủ lương thực.

Lúc này, liệu con người có thể được hạnh phúc qua tất cả sự tâm thường này, sự đấu tranh này, sự đói khát và đau khổ này hay không? Rõ ràng là không. Vậy thì anh ấy làm gì đây? Anh ấy không nghi vấn, anh ấy không hỏi sống là gì, nhưng lại triết lý về hạnh phúc. Anh ấy nói về tình huynh đệ trong khi lại bóc lột những người khác. Anh ấy sáng chế ra cái tôi cao hơn, cái linh hồn siêu hạng, một cái gì đó mà cuối cùng sẽ làm cho anh ấy hạnh phúc mãi mãi. Nhưng hạnh phúc không hiện diện khi bạn tìm kiếm nó; tự do là một phó sản, nó hiện diện khi có tốt lành, khi có tình yêu, khi không còn tham vọng, khi cái trí đang lặng lẽ khám phá sự thật là gì.

Người hỏi: Tại sao chúng ta lại đấu tranh lẫn nhau?

Krishnamurti: Tôi nghĩ người lớn cũng hỏi câu này, đúng chứ? Tại sao chúng ta đấu tranh? Người Mỹ chống lại người Nga, người Trung quốc phản kháng người phương Tây. Tại sao? Chúng ta nói về hòa bình nhưng chuẩn bị cho chiến tranh. Tại sao? Bởi vì tôi nghĩ rằng đa số mọi người đều thích ganh đua, đấu tranh, đó là sự thật dễ hiểu, nếu không chúng ta sẽ chấm dứt việc đó. Trong đấu tranh có một ý thức cao độ của đang sống, điều đó cũng là một sự thật. Chúng ta nghĩ rằng đấu tranh trong mọi hình thức là cần thiết để khẳng định chúng ta đang ở; nhưng, bạn thấy không, cái loại đang sống đó rất hủy diệt. Có một đang sống mà không có đấu tranh. Nó giống như bông huệ tây, giống như bông hoa lớn

lên; nó không đấu tranh, nó *hiện diện*. Đang hiện diện của bất kỳ cái gì là sự tốt lành của nó. Nhưng chúng ta không được giáo dục cho tất cả việc đó. Chúng ta được giáo dục để ganh đua, để đấu tranh, để thành một người lính, những luật sư, những cảnh sát, những giáo sư, những hiệu trưởng, những thương gia, tất cả đều muốn leo lên đến đỉnh. Tất cả chúng ta đều muốn thành công. Có nhiều người giả vờ khiêm tốn bên ngoài nhưng chỉ có những người hạnh phúc mới thực sự khiêm tốn bên trong, và chính họ là những người không đấu tranh.

Người hỏi: Tại sao cái trí lại cư xử không đúng đắn với những người khác và cũng cư xử không đúng đắn với chính nó?

Krishnamurti: Chúng ta có ý gì qua ngữ cư xử không đúng đắn? Một cái trí tham vọng, tham lam, ganh tị, một cái trí chất đầy những niềm tin và truyền thống, một cái trí hung bạo, bóc lột con người – một cái trí như thế trong hành động của nó hiển nhiên mang lại sự tổn thương và tạo ra một xã hội đầy xung đột. Chừng nào cái trí còn không hiểu rõ về chính nó, hành động của nó hướng về hủy diệt; chừng nào cái trí còn không hiểu rõ về chính nó, nó chỉ nuôi dưỡng hận thù. Đó là lý do tại sao rất cần thiết cho bạn nên tỉnh táo hiểu rõ về chính bạn và không chỉ học hành nơi những quyển sách. Không quyển sách nào có thể dạy bạn hiểu rõ về chính bạn. Một quyển sách chỉ có thể mang lại cho bạn thông tin về phương pháp hiểu rõ, nhưng nó không là hiểu rõ về chính bạn trong hành động. Khi cái trí thấy chính nó trong cái gương của liên hệ, từ nhận biết đó có hiểu rõ về chính nó, và nếu không có hiểu rõ về chính chúng ta, chúng ta không thể

nào giải quyết được tình trạng hỗn độn này, sự đau khổ khủng khiếp này mà chúng ta đã tạo ra trong thế giới.

Người hỏi: Cái trí tìm kiếm sự thành công có khác biệt với cái trí khám phá sự thật?

Krishnamurti: Nó cũng là cái trí, dù nó đang tìm kiếm sự thành công hay sự thật; nhưng, chừng nào cái trí còn đang tìm kiếm sự thành công, nó không thể khám phá sự thật là gì. Hiểu rõ sự thật là thấy rõ sự thật trong cái giả dối, và thấy cái gì là sự thật như là sự thật.

– Chương 25 –

Sống không nỗ lực

Bạn có khi nào thắc mắc tại sao khi con người lớn lên họ dường như mất đi tất cả niềm vui trong sống? Lúc này hầu hết các bạn còn trẻ và khá hạnh phúc; bạn có những vấn đề nhỏ xíu của bạn, có những kỳ thi để lo âu, nhưng bất chấp những việc đó trong sống của bạn có một hân hoan nào đó, đúng chứ? Có sự chấp nhận dễ dàng, cùng lúc về sống, sự quan sát nhẹ nhàng vui vẻ về mọi thứ. Và tại sao khi lớn lên chúng ta dường như đánh mất đi tánh thân mật vui vẻ về một cái gì đó ở bên ngoài, một cái gì đó có ý nghĩa lớn hơn. Tại sao có quá nhiều người, khi chúng ta lớn lên để tạm gọi là trưởng thành lại trở nên thờ ơ, vô cảm với hạnh phúc, với vẻ đẹp, với những bầu trời khoáng đạt và quả đất tuyệt vời?

Bạn biết không, khi người ta hỏi chính mình câu hỏi này, nhiều giải thích nảy ra trong cái trí. Chúng ta quá quan tâm đến chính chúng ta – đó là một lời giải thích. Chúng ta đấu tranh để trở thành một ai đó, để thành tựu và duy trì một vị trí nào đó; chúng ta có con cái và những trách nhiệm khác, và chúng ta phải kiếm tiền. Tất cả những sự việc ở bên ngoài này chẳng mấy chốc đè nặng chúng ta, vì vậy chúng ta mất đi hân hoan của đang sống. Hãy nhìn những bộ mặt già hơn quanh bạn, nhận thấy hầu hết mọi người đều buồn bã làm sao, quá tẻ tụi và bệnh tật, khép kín, lãnh đạm và thỉnh thoảng loạn thần kinh, không có một nụ cười. Bạn không hỏi

chính mình tại sao à? Và thậm chí khi chúng ta hỏi tại sao, hầu hết chúng ta dường như được thỏa mãn bởi những giải thích hời hợt.

Chiều hôm qua tôi thấy một con thuyền với cánh buồm căng gió, được đưa đi bởi gió Tây. Nó là một con thuyền lớn, chất đầy củi chờ về thị trấn. Mặt trời đang lặn, và con thuyền này tương phản với bầu trời có vẻ đẹp kinh ngạc. Người chèo thuyền chỉ lái nó, không chút nỗ lực, vì cơn gió đang làm mọi công việc. Tương tự như vậy, nếu mỗi người chúng ta có thể hiểu rõ vấn đề của đấu tranh và xung đột, vậy thì tôi nghĩ chúng ta có thể sống không còn nỗ lực, hạnh phúc, cùng nụ cười trên khuôn mặt chúng ta.

Tôi nghĩ chính sự nỗ lực hủy diệt chúng ta, sự đấu tranh này mà trong đó chúng ta trải qua hầu hết mỗi khoảnh khắc của sống. Nếu bạn nhìn những người lớn tuổi quanh bạn, bạn sẽ thấy rằng hầu hết sống của họ là một chuỗi đấu tranh với chính họ, với những người vợ hay những người chồng, với những người hàng xóm, với xã hội; và sự xung đột không ngừng nghỉ này gây lãng phí năng lượng. Con người mà hân hoan, thực sự hạnh phúc, không còn bị trói buộc trong nỗ lực. Ở tình trạng không nỗ lực không có nghĩa bạn trì tuệ, đờ đẫn, dốt nát; trái lại, chỉ có những người lành mạnh, những người thông minh tột đỉnh mới thực sự được tự do khỏi nỗ lực, khỏi đấu tranh.

Nhưng bạn thấy không, khi chúng ta nghe nói về tình trạng không nỗ lực chúng ta lại muốn như vậy, chúng ta muốn đạt được một tình trạng trong đó chúng ta sẽ không còn mâu thuẫn, không còn xung đột; vì vậy chúng ta khiến cho điều đó thành mục đích của chúng ta, lý tưởng của chúng ta, và gắng sức theo đuổi nó; và khoảnh khắc chúng ta làm việc này, chúng ta lại đánh mất đi hân hoan của sống. Thế là chúng ta lại bị trói buộc trong nỗ lực, trong đấu tranh. Mục

tiêu của đấu tranh thay đổi, nhưng tại căn bản tất cả đấu tranh đều giống nhau. Người ta có lẽ đấu tranh để mang lại sự đổi mới xã hội, hay để tìm được Thượng đế, hay để tạo ra sự liên hệ tốt đẹp hơn giữa con người, với người vợ hay người chồng, hay với người hàng xóm; người ta có lẽ ngồi bên bờ sông Hằng, sùng bái dưới chân vị đạo sư nào đó, và vân vân. Tất cả việc này là nỗ lực, là đấu tranh. Vì vậy điều quan trọng không phải là mục đích của đấu tranh nhưng hiểu rõ sự đấu tranh, hiểu rõ chính nó.

Lúc này, liệu cái trí có thể không chỉ ngẫu nhiên nhận biết trong chốc lát rằng nó không đấu tranh, nhưng luôn luôn được tự do hoàn toàn khỏi đấu tranh để cho nó khám phá một tình trạng hân hoan mà trong đó không có thức về người cao quý lẫn kẻ thấp hèn?

Khó khăn của chúng ta là cái trí cảm thấy thấp hèn, và đó là lý do tại sao nó đấu tranh để là hay để trở thành một cái gì đó, hay để vượt qua những ham muốn mâu thuẫn khác nhau của nó. Nhưng chúng ta đừng đưa ra những giải thích cho vấn đề tại sao cái trí lại đầy đấu tranh. Mỗi con người có suy nghĩ đều biết tại sao lại có đấu tranh cả bên trong lẫn bên ngoài. Ganh tị, tham lam, tham vọng, ganh đua của chúng ta dẫn đến hậu quả thô bạo – những việc này rõ ràng là những yếu tố thúc đẩy chúng ta đấu tranh, dù trong thế giới này hay trong thế giới sắp tới. Vì vậy chúng ta không phải học những quyển sách tâm lý để hiểu rõ tại sao chúng ta đấu tranh; và chắc chắn, điều quan trọng, là khám phá liệu cái trí có thể hoàn toàn được tự do khỏi đấu tranh.

Tóm lại, khi chúng ta đấu tranh, có xung đột giữa cái gì chúng ta là và cái gì chúng ta *nên* là hay *muốn* là. Lúc này, không đưa ra những giải thích, liệu người ta có thể hiểu rõ toàn qui trình của đấu tranh này để cho nó kết thúc? Giống như con thuyền kia đang chuyển động cùng cơn gió, liệu cái

trí có thể không còn đấu tranh? Chắc chắn như thế, đây là một câu hỏi, và không phải làm thế nào đạt được một tình trạng mà trong nó không còn đấu tranh. Chính nỗ lực muốn đạt được một tình trạng thái như thế trong chính nó là một qui trình của đấu tranh, vì vậy tình trạng đó không bao giờ đạt được. Nhưng nếu bạn quan sát từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc tại sao cái trí bị trói buộc trong sự đấu tranh liên tục – nếu bạn chỉ quan sát sự kiện đó mà không cố gắng thay đổi nó, không cố gắng ép buộc cái trí vào một tình trạng nào đó mà bạn gọi là an bình – vậy thì bạn sẽ phát giác rằng cái trí tự nhiên không còn đấu tranh; và trong tình trạng đó nó có thể học hành vô tận. Rồi thì học hành đó không chỉ là tiến trình tích lũy những thông tin, mà còn là một khám phá về sự phong phú lạ thường vượt khỏi lãnh vực của cái trí; và có hân hoan cho cái trí khi thực hiện được khám phá này.

Hãy quan sát chính bạn và bạn sẽ thấy cách bạn đấu tranh từ sáng cho đến khuya, và năng lượng của bạn bị hao tổn trong những đấu tranh này nhiều như thế nào. Nếu bạn chỉ giải thích tại sao bạn lại đấu tranh, bạn bị mất hút trong những giải thích và sự đấu tranh lại tiếp tục; trái lại, nếu bạn quan sát cái trí của bạn rất yên lặng mà không đưa ra những giải thích, nếu bạn chỉ thả cho cái trí nhận biết được sự đấu tranh riêng của nó, chẳng mấy chốc bạn sẽ phát giác rằng kia kia một tình trạng mà trong nó không có đấu tranh gì cả, nhưng là một nhận biết kinh ngạc. Trong tình trạng nhận biết đó không còn ý thức của cao quý hơn và thấp hèn hơn, không có người quan trọng hay người không đáng quan tâm, không có vị đạo sư. Tất cả những điều vô lý kia đều biến mất bởi vì cái trí của bạn nhận biết tổng thể; và cái trí nhận biết tổng thể có hân hoan.

Người hỏi: Tôi muốn làm một việc nào đó, và mặc dù tôi đã cố gắng nhiều lần nhưng tôi đã không thể thành công khi thực hiện nó. Tôi có nên từ bỏ sự nỗ lực, hay nên kiên quyết trong nỗ lực này?

Krishnamurti: Thành công là đạt được, nhận được một cái gì đó; và chúng ta tôn sùng thành công, đúng chứ? Khi một cậu bé nghèo lớn lên và trở thành triệu phú, hay một cậu học sinh tầm thường trở thành vị thủ tướng, cậu ta được vỗ tay, hoan nghênh, kính trọng nhiều về nó; vì vậy mỗi cậu trai hay cô gái đều muốn thành công bằng một cách này hay một cách khác.

Lúc này, có một việc như thành công, hay nó chỉ là một ý tưởng mà con người theo đuổi? Bởi vì khoảnh khắc bạn đạt đến luôn luôn có một điểm xa hơn nữa ở phía trước mà ở đó bạn vẫn phải đến cho bằng được. Chùng nào bạn còn theo đuổi sự thành công trong bất kỳ phương hướng nào chắc chắn bạn còn trong đấu tranh, trong nỗ lực, đúng chứ? Thậm chí khi bạn đã đến rồi, không có sự nghỉ ngơi cho bạn, bởi vì bạn còn muốn đi xa hơn nữa, bạn muốn có nhiều thêm nữa. Bạn có hiểu không? Sự theo đuổi thành công là sự ham muốn để được “nhiều hơn,” và một cái trí liên tục đòi hỏi “nhiều hơn” không là một cái trí thông minh; trái lại, nó là một cái trí dốt nát, tầm thường, bởi vì đòi hỏi “nhiều hơn” của nó hàm ý một đấu tranh liên tục dựa vào cái khuôn mẫu mà xã hội đã thiết lập cho nó.

Rốt cuộc, cái gì là hài lòng và cái gì là bất mãn? Bất mãn là sự nỗ lực tìm thêm “nhiều hơn” và hài lòng là ngừng lại sự đấu tranh đó; nhưng bạn không thể có được hài lòng nếu không hiểu rõ toàn qui trình của “nhiều hơn,” và tại sao cái trí lại đòi hỏi nó.

Nếu bạn hỏng một kỳ thi, ví dụ như thế, bạn phải thi lại, đúng chứ? Trong bất kỳ trường hợp nào những kỳ thi là điều bất hạnh nhất, bởi vì chúng không thể hiện bất kỳ điều gì quan trọng, chúng không bộc lộ giá trị thực sự của thông minh. Đây một kỳ thi phần lớn là một trò lừa ranh mãnh của ký ức, hay có lẽ là một vấn đề của may rủi; nhưng bạn cố gắng đậu những kỳ thi, và nếu bạn không thành công bạn phải tiếp tục nó. Với hầu hết chúng ta nó là cùng một qui trình trong sống hàng ngày. Chúng ta đang đấu tranh để đuổi theo cái gì đó, và chúng ta không bao giờ ngừng lại để thâm nhập liệu cái sự việc chúng ta đang theo đuổi có xứng đáng để đấu tranh hay không. Chúng ta không bao giờ hỏi chính mình liệu nó có đáng để nỗ lực, vì vậy chúng ta vẫn chưa khám phá rằng nó không xứng đáng và chống lại quan điểm của cha mẹ, của xã hội, của tất cả những vị thầy và những vị đạo sư. Chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ toàn ý nghĩa của “nhiều hơn” lúc đó chúng ta mới không còn suy nghĩ đặt nền tảng trên thất bại và thành công.

Bạn thấy không, chúng ta rất sợ hãi thất bại, sợ hãi gây ra những lỗi lầm, không chỉ trong những kỳ thi mà còn trong sống. Gây ra một lỗi lầm được nghĩ là khủng khiếp bởi vì chúng ta sẽ bị phê bình vì nó, một người nào đó sẽ quở trách chúng ta. Nhưng ột cuộc, tại sao chúng ta không nên tạo ra một lỗi lầm? Tất cả con người trên thế giới không đang gây ra lỗi lầm hay sao? Và thế giới sẽ không còn hiện diện trong tình trạng hỗn độn kinh khủng này nếu bạn không bao giờ tạo ra một lỗi lầm hay sao? Nếu bạn sợ hãi khi tạo ra một lỗi lầm bạn sẽ không bao giờ học hành được. Những người lớn luôn luôn tạo ra những lỗi lầm, nhưng họ không muốn bạn gây ra lỗi lầm, và vì vậy họ bóp chết tánh khởi đầu của bạn. Tại sao vậy? Bởi vì họ sợ rằng bằng cách quan sát và thâm nhập mọi thứ, bằng cách thử nghiệm và tạo ra lỗi lầm

bạn có lẽ khám phá cái gì đó cho chính bạn và phá vỡ uy quyền của cha mẹ, của xã hội, của truyền thống. Đó là lý do tại sao lý tưởng thành công được dựng lên cho bạn để tuân theo, và bạn sẽ thấy rằng, thành công luôn luôn kéo theo sự kính trọng. Thậm chí cả vị thánh trong những thành tựu tạm gọi là tinh thần của ông ấy phải được kính trọng, ngược lại ông ấy không được công nhận, không được tuân theo.

Vì vậy chúng ta luôn luôn đang suy nghĩ dựa vào sự thành công, dựa vào “nhiều hơn”; và “nhiều hơn” được đánh giá bởi sự kính trọng của xã hội. Nói cách khác, xã hội rất cẩn thận thiết lập một khuôn mẫu nào đó và tùy theo đó tuyên bố bạn là một thành công hay thất bại. Nhưng nếu bạn thương yêu làm một công việc gì đó bằng toàn thân tâm của bạn, lúc đó bạn không cần quan tâm đến thành công và thất bại. Không có một người thông minh nào lại như vậy. Nhưng bất hạnh thay chẳng có bao nhiêu người thông minh, và không một ai bảo cho bạn về tất cả việc này. Toàn bộ quan tâm của một con người thông minh là thấy những sự kiện và hiểu rõ vấn đề – mà không suy nghĩ dựa vào thành công hay thất bại. Chỉ khi nào chúng ta không thực sự thương yêu việc gì chúng ta đang làm thì lúc đó chúng ta mới suy nghĩ dựa vào thành công hay thất bại.

***Người hỏi:** Tại sao theo căn bản chúng ta lại ích kỷ như vậy? Chúng ta có lẽ cố gắng hết sức để không ích kỷ trong cách cư xử, nhưng khi có những lợi ích riêng của chúng ta chen vào thì chúng ta lại bị mê đắm trong chúng và dừng đứng đến những lợi ích của những người khác?*

***Krishnamurti:** Tôi nghĩ rất quan trọng không được gọi chính mình là ích kỷ hay không ích kỷ, bởi vì những từ ngữ có một ảnh hưởng lạ lùng cho cái trí. Gọi một người đàn ông là ích*

kỷ, và anh ấy sẽ bị buộc tội; gọi anh ấy là một giáo sư, và một điều gì đó xảy ra trong sự tiếp cận của bạn đến anh ấy; gọi anh ấy là một Lạt-ma, và ngay lập tức có một vầng hào quang quanh anh ấy. Hãy quan sát những phản ứng riêng của bạn và bạn sẽ thấy rằng những từ ngữ như là “luật sư,” “thương gia,” “tổng đốc,” “người giúp việc,” “tình yêu,” “Thượng đế,” có một ảnh hưởng lạ lùng trên những dây thần kinh của bạn cũng như vào cái trí của bạn. Cái từ ngữ chỉ ra một chức năng đặc biệt nào đó gọi lên cảm giác của địa vị; vì vậy việc đầu tiên là phải được tự do khỏi thói quen vô ý thức về sự liên kết những cảm giác nào đó với những từ ngữ nào đó, đúng chứ? Cái trí của bạn đã bị quy định để suy nghĩ rằng từ ngữ “ích kỷ” đại diện cho một cái gì đó rất sai trái, không cao cả, và ngay tức khắc bạn áp dụng quy định đó vào bất kỳ sự việc nào cái trí của bạn chỉ trích nó. Vì vậy khi bạn đặt ra câu hỏi này, “tại sao theo căn bản chúng ta lại ích kỷ?”, nó đã có sẵn ý nghĩa chỉ trích rồi.

Rất quan trọng phải nhận biết rằng những từ ngữ nào đó gây trong bạn một phản ứng thuộc trí năng, thuộc cảm xúc hay thuộc thần kinh của sự ưng thuận hay chỉ trích. Khi bạn gọi mình là một người ghen tị, ví dụ như thế, tức khắc bạn đã khóa chặt sự thâm nhập thêm nữa, bạn đã ngừng hiểu rõ toàn vấn đề của ganh tị. Tương tự như vậy, có nhiều người nói rằng họ làm việc cho tình huynh đệ, mọi thứ họ làm vẫn còn chống lại tình huynh đệ; nhưng họ không thấy sự thật này bởi vì từ ngữ “huynh đệ” có một ý nghĩa nào đó đối với họ và họ đã tin tưởng; họ không thâm nhập sâu thêm nữa và vì vậy họ không bao giờ khám phá cái gì là những sự kiện đều không liên quan đến phản ứng thuộc cảm xúc và thần kinh mà từ ngữ đó gọi lên.

Vì vậy đây là việc đầu tiên: hãy thử nghiệm và khám phá liệu bạn có thể thấy những sự kiện mà không có những

hàm ý chỉ trích hay khen ngợi được dính dáng với những từ ngữ nào đó. Nếu bạn có thể nhìn vào những sự kiện mà không có những cảm thấy của chỉ trích hay tán thành, bạn sẽ thấy rằng trong tiến hành quan sát đó không còn tất cả những rào chắn mà cái trí đã dựng lên giữa chính nó và những sự kiện.

Chỉ cần quan sát cách bạn tiếp cận với một người mà được mọi người gọi là một con người vĩ đại. Những từ ngữ “con người vĩ đại” đã ảnh hưởng đến bạn; những tờ báo, những quyển sách, tất cả những người tuân theo đều nói ông ấy là một người vĩ đại, và cái trí của bạn đã chấp nhận nó. Hoặc ngược lại bạn chọn một quan điểm trái nghịch và nói, “Ồ dốt nát làm sao, ông ấy không là một người vĩ đại.” Trái lại nếu bạn có thể tách rời cái trí của bạn khỏi mọi ảnh hưởng và chỉ đơn giản quan sát những sự kiện, vậy thì bạn sẽ thấy rằng cách tiếp cận của bạn hoàn toàn khác hẳn. Cũng như vậy, từ ngữ “người dân quê,” với những liên tưởng của nó là nghèo đói, bản thủ, tầm thường, hay bất kỳ là gì chẳng nữa, tác động vào sự suy nghĩ của bạn. Nhưng khi cái trí của bạn được tự do khỏi ảnh hưởng, khi nó không chỉ trích và cũng không tán thành nhưng chỉ nhìn ngắm, quan sát, vậy thì nó không còn bị mê muội trong chính nó và không còn vấn đề của trạng thái ích kỷ đang cố gắng trở thành không ích kỷ.

***Người hỏi:** Tại sao từ khi sinh ra cho đến khi chết đi, một cá thể luôn luôn muốn được thương yêu, và nếu anh ấy không nhận được tình yêu này anh ấy sẽ không thể bình tĩnh và đầy tự tin như những người bạn của anh ấy?*

***Krishnamurti:** Bạn nghĩ rằng những người bạn của anh ấy đầy tự tin hay sao? Họ có lẽ đi đứng nghênh ngang, họ có lẽ tạo ra dáng vẻ phong nhã, có giáo dục, nhưng bạn sẽ phát*

giác rằng đằng sau sự biểu lộ tự tin đó hầu hết mọi người đều trống rỗng, đờ đẫn, tầm thường, họ thực sự chẳng có chút tự tin nào cả. Và tại sao chúng ta muốn được thương yêu? Bộ bạn không muốn được thương yêu bởi cha mẹ, bởi những giáo viên, bởi bạn bè của bạn hay sao? Và, nếu bạn là một người trưởng thành, bạn muốn được thương yêu bởi người vợ, bởi người chồng, bởi con cái của bạn – hay bởi vị *đạo sư* của bạn. Tại sao luôn luôn có sự khao khát được thương yêu này? Hãy lắng nghe cẩn thận. Bạn muốn được thương yêu bởi vì bạn không thương yêu; nhưng khoảnh khắc bạn thương yêu, nó **cắm** đứt, bạn không còn thâm nhập liệu người nào đó có thương yêu bạn hay không. Chừng nào bạn còn đòi hỏi được thương yêu, không có tình yêu trong bạn; và nếu bạn cảm thấy không có tình yêu, bạn là người xấu xa, hung bạo, vì vậy tại sao bạn phải thương yêu? Nếu không có tình yêu bạn là một vật chết rồi; và khi cái vật chết đó xin xỏ cầu tình yêu; nó là tình yêu chết rồi. Trái lại, nếu quả tim của bạn ngập tràn tình yêu, vậy thì bạn không bao giờ xin xỏ để được thương yêu, bạn không bao giờ chia cái tô ăn mỳ của bạn ra để cho ai đó đổ đầy vào nó. Chỉ có những người trống rỗng mới xin được lấp đầy, và một quả tim trống rỗng không bao giờ được lấp đầy bằng cách chạy theo những vị *đạo sư* hay tìm kiếm tình yêu trong trăm ngàn cách khác.

Người hỏi: Tại sao những người lớn lại ăn cắp?

Krishnamurti: Thỉnh thoảng bạn không ăn cắp hay sao? Bạn không biết một cậu bé ăn cắp một cái gì đó mà cậu ấy muốn có từ một cậu bé khác hay sao? Nó cũng chính xác như vậy suốt sống mà thôi, dù chúng ta còn trẻ hay già, chỉ có những người lớn thực hiện công việc ăn cắp ranh mãnh hơn, với nhiều từ ngữ nghe ra có vẻ tốt lành; họ muốn của cải, quyền

hành, vị trí, và họ che giấu, bày mưu, tính kế, lý luận để có được nó. Họ ăn cắp, nhưng nó không được gọi là ăn cắp, nó được gọi bằng một từ ngữ kính trọng nào đó. Và tại sao chúng ta lại ăn cắp? Trước hết, bởi vì, như xã hội hiện nay được cấu thành, nó tước đoạt những nhu cầu sống của nhiều người; những vùng đất nào đó của thế giới mà con người thiếu thốn lương thực, quần áo và chỗ ở, vì vậy họ làm việc gì đó được gọi là ăn cắp. Có những người ăn cắp, không phải bởi vì họ thiếu thốn lương thực, nhưng bởi vì họ là những người được gọi là chống lại xã hội. Đối với họ ăn cắp đã trở thành một trò chơi, một hình thức của kích thích – mà có nghĩa họ không có được sự giáo dục thực sự. Giáo dục thực sự là hiểu rõ ý nghĩa của sống, không phải chỉ nhồi nhét để đậu những kỳ thi. Cũng có hành động ăn cắp ở mức độ cao hơn, ăn cắp những ý tưởng của những người khác, ăn cắp sự hiểu biết – khi chúng ta săn đuổi “nhiều hơn” trong bất kỳ hình thức nào, rõ ràng chúng ta đang ăn cắp.

Tại sao chúng ta lại luôn luôn đòi hỏi, xin xỏ, mong muốn, ăn cắp? Bởi vì trong chính chúng ta không có gì cả; bên trong, thuộc tâm lý chúng ta giống như một cái trống bên trong rỗng không. Bị rỗng không, chúng ta cố gắng lấp đầy không chỉ bằng cách ăn cắp mọi thứ, mà còn cả bằng cách bắt chước những người khác. Bắt chước là một hình thức của ăn cắp: bạn không là gì cả nhưng anh ấy là một ai đó, vì vậy bạn sẽ cố gắng để có được một chút vinh quang của anh ấy bằng cách bắt chước anh ấy. Sự đòi bại này xảy ra suốt sống của con người, và rất ít người được tự do khỏi nó. Vì vậy điều quan trọng là khám phá liệu tình trạng trống rỗng bên trong có khi nào được lấp đầy. Chừng nào cái trí còn đang tìm kiếm để lấp đầy chính nó, nó sẽ luôn luôn bị trống rỗng. Khi cái trí không còn quan tâm đến việc lấp đầy nữa, thì tình trạng trống rỗng mới chấm dứt.

– Chương 26 –

Cái trí không là mọi thứ

Bạn biết không, thật dễ chịu khi ngồi rất yên lặng, ngồi thẳng người đầy trang nghiêm, đỉnh đạc – và cũng quan trọng không kém việc đó khi nhìn ngắm những cái cây trụ lá kia. Liệu có khi nào bạn cảm thấy vẻ đẹp lạ thường của những cái cây đó tương phản màu xanh nhạt của bầu trời ban mai? Những cành trơ trụi của một cái cây phô bày vẻ đẹp của nó; và cây ổi cũng có vẻ đẹp lạ thường quanh chúng vào mùa xuân, mùa hạ và mùa thu. Vẻ đẹp của chúng thay đổi theo mùa, và thấy việc này cũng cần thiết như thâm nhập những phương cách thuộc sống riêng của chúng ta.

Dù chúng ta sống ở Nga, ở Mỹ hay ở Ấn độ, tất cả chúng ta đều là những con người; vì là con người nên chúng ta có những vấn đề chung, và thật vô lý khi tự xem mình là người Ấn độ, người Mỹ, người Nga, người Trung quốc, và vân vân. Có những phân chia về kinh tế, chủng tộc, địa lý, chính trị, nhưng nhấn mạnh những phân chia chỉ nuôi dưỡng thêm hận thù và đối nghịch. Người Mỹ lúc này có lẽ thịnh vượng hơn, mà có nghĩa họ có nhiều đồ dùng hơn, nhiều máy thu thanh hơn, nhiều máy thu hình hơn, nhiều hơn đủ mọi thứ gồm cả thừa thãi lương thực, trong khi ở quốc gia này có quá nhiều đói khát, nghèo nàn, dư thừa dân số và thất nghiệp. Nhưng dù sống ở đâu chúng ta vẫn là con người; và vì là con người chúng ta tạo ra những vấn đề thuộc con người của

chúng ta, và **ắt** quan trọng phải hiểu rõ rằng trong suy nghĩ về mình như người Ấn độ, người Mỹ, người Anh hay người da trắng, da nâu, da đen hay da vàng, chúng ta đang **đo** ra những rào chắn không cần thiết giữa chính chúng ta.

Một trong những khó khăn chính của chúng ta là giáo dục hiện đại khắp thế giới chỉ quan tâm đến việc đào tạo chúng ta thành **những** chuyên gia thuần túy. Chúng ta học cách thiết kế những máy bay phản lực, làm thế nào để làm những con đường tráng nhựa, làm thế nào để chế ra những chiếc xe hơi hay vận hành những tàu ngầm nguyên tử mới nhất, và chìm đắm trong công nghệ này chúng ta quên rằng chúng ta là những con người – có nghĩa chúng ta đang làm đầy ắp quả tim chúng ta bằng những sự việc của cái trí. Ở nước Mỹ sự tự động hóa đang giảm bớt nhiều tiếng đồng hồ dài lao động cho những con người, như nó sẽ làm như vậy trong quốc gia này, và rồi chúng ta sẽ gặp những vấn đề khó khăn là làm thế nào sử dụng thời gian dư thừa của chúng ta. Hiện nay những nhà máy lớn đang sử dụng hàng ngàn người có thể sẽ chỉ được vận hành bởi vài chuyên viên; và chuyện gì sẽ xảy ra cho những con người đã làm việc ở đó và sẽ có nhiều thời gian rảnh rỗi. Chỉ đến khi nào giáo dục bắt đầu nhận biết tầm mức quan trọng của điều này và những vấn đề khác của con người thì sống chúng ta mới không còn trống rỗng.

Hiện nay sống của chúng ta rất trống rỗng, đúng chứ? Bạn có lẽ có một mảnh bằng đại học, bạn có lẽ lập gia đình và giàu có, bạn có lẽ rất thông minh, có nhiều thông tin, biết được nhiều quyển sách mới nhất; nhưng chừng nào bạn còn chất đầy quả tim của bạn bởi những sự việc của cái trí, sống của bạn chắc chắn phải trống rỗng, xấu xa, và nó sẽ chẳng có bao nhiêu ý nghĩa. Có vẻ đẹp và ý nghĩa trong sống chỉ khi nào quả tim được xóa sạch những sự việc của cái trí.

Bạn thấy không, tất cả những việc này là vấn đề riêng của chúng ta, nó không là vấn đề giả thuyết nào đó mà không liên quan đến chúng ta. Nếu như những con người chúng ta không biết làm thế nào chăm sóc quả đất và những sự vật của nó, nếu chúng ta không biết thương yêu con trẻ của chúng ta như thế nào và chỉ quan tâm đến chính chúng ta, đến sự tiến bộ và thành công thuộc quốc gia hay cá thể của chúng ta, chúng ta sẽ biến thế giới thành kinh tởm – mà là điều gì hiện nay chúng ta đang làm. Một quốc gia có lẽ trở nên rất giàu có, nhưng sự giàu có của nó là một liều thuốc độc chùng nào còn có quốc gia khác đang thiếu ăn. Chúng ta là loài người, quả đất ở đó để cho chúng ta chia sẻ cùng nhau, và với sự chăm sóc thương yêu nó sẽ sáng tạo thực phẩm, quần áo và chỗ ở cho tất cả chúng ta.

Vì vậy, chức năng của giáo dục không chỉ là chuẩn bị cho bạn đậu một vài kỳ thi, nhưng giúp bạn hiểu rõ toàn vấn đề của thương yêu – mà trong đó được bao gồm cả vấn đề sinh lý, kiếm sống, tiếng cười, sáng tạo, nghiêm túc và biết làm thế nào suy nghĩ thâm thẳm. Nó cũng là vấn đề của chúng ta phải khám phá Thượng đế là gì, bởi vì đó chính là nền tảng thuộc sống của chúng ta. Một ngôi nhà không thể đứng vững lâu dài nếu không có nền móng thích hợp, và tất cả những sáng chế ranh mãnh của con người sẽ vô nghĩa nếu chúng ta không khám phá Thượng đế hay sự thật là gì.

Người giáo dục phải có thể giúp đỡ bạn hiểu rõ điều này, bởi vì bạn phải bắt đầu ngay từ thời niên thiếu, không phải khi bạn đã sáu mươi tuổi. Bạn sẽ không bao giờ khám phá Thượng đế ở tuổi sáu mươi, vì ở lứa tuổi đó hầu hết mọi người đều đã kiệt sức, kết thúc. Bạn phải bắt đầu khi bạn còn rất trẻ, bởi vì sau đó bạn có thể xây dựng nền móng đúng đắn để cho ngôi nhà của bạn sẽ đứng vững qua tất cả những cơn bão mà con người tạo ra cho chính họ. Vậy thì bạn sẽ sống

hạnh phúc bởi vì hạnh phúc của bạn không lệ thuộc bất kỳ thứ gì, nó không lệ thuộc chiếc áo sari hay những nữ trang, những chiếc xe hơi hay máy thu thanh, người nào đó thương yêu hay ghét bỏ bạn. Bạn hạnh phúc không phải bởi vì bạn sở hữu một cái gì đó, nhưng bởi vì sống của bạn có ý nghĩa trong chính nó. Nhưng ý nghĩa đó được khám phá chỉ khi nào bạn đang tìm kiếm sự thật từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc – và sự thật ở trong mọi thứ, nó không phải được tìm thấy trong nhà thờ, trong đền chùa, trong thánh đường, hay trong nghi lễ nào đó.

Muốn khám phá sự thật bạn phải biết cách lau sạch những lớp bụi bặm của hàng thế kỷ đã che kín nó; và làm ơn hãy tin tôi, thực hiện khám phá sự thật đó là giáo dục đúng đắn. Bất kỳ người khôn ngoan nào cũng có thể đọc những quyển sách và tích lũy thông tin, đạt được một chức vụ và bóc lột những người khác, nhưng đó không là giáo dục. Học hành những môn học nào đó chỉ là một phần rất nhỏ của giáo dục; nhưng có một lãnh vực rộng lớn của sống mà chúng ta không được giáo dục gì cả, và với lãnh vực này chúng ta không có sự tiếp cận đúng đắn.

Khám phá cách tiếp cận sống để cho đang sống hàng ngày của chúng ta, những máy thu thanh, những chiếc xe hơi và máy bay của chúng ta có một ý nghĩa trong liên hệ đến một cái gì đó, sự thật, mà gồm cả và vượt khỏi tất cả chúng – đó là giáo dục. Nói cách khác, giáo dục phải bắt đầu với tôn giáo. Nhưng tôn giáo không liên quan gì đến vị giáo sĩ, đến nhà thờ, đến bất kỳ giáo điều hay niềm tin nào. Tôn giáo là thương yêu mà không có động cơ, quảng đại, tốt lành, vì chỉ đến lúc đó chúng ta mới thực sự là những con người; nhưng tốt lành, quảng đại, hay thương yêu không hiện diện ngoại trừ qua sự thực hiện khám phá sự thật.

Bất hạnh thay, nguyên lãnh vực rộng lớn của sống này bị bỏ qua bởi vì cái gọi là giáo dục hiện nay. Bạn liên tục bị bận rộn bởi những quyển sách mà có rất ít ý nghĩa, và bởi việc đậu những kỳ thi mà còn ít ý nghĩa hơn. Chúng có lẽ cho bạn một việc làm, và điều đó có một ý nghĩa nào đó. Nhưng sắp tới đây nhiều nhà máy sẽ được vận hành hầu như hoàn toàn bằng máy móc và đó là lý do tại sao chúng ta phải bắt đầu ngay từ lúc này để được giáo dục cách sử dụng thời gian rảnh rỗi của chúng ta một cách đúng đắn – không phải cho mục đích theo đuổi những lý tưởng, nhưng khám phá và hiểu rõ lãnh vực rộng lớn của sự hiện diện mà lúc này chúng ta không ý thức và không biết gì cả. Cái trí, với những lý lẽ ranh mãnh của nó, không là mọi thứ. Còn có cái gì đó bao la và không thể đo lường được vượt khỏi cái trí, một tình trạng lạ thường mà cái trí không thể hiểu được. Trong bao la đó có một ngây ngất, một vinh quang; và đang sống trong đó, đang trải nghiệm bao la đó là mục đích của giáo dục. Nếu bạn không có loại giáo dục đó, khi bạn gia nhập vào thế giới bạn sẽ nuôi dưỡng mãi mãi sự hỗn độn kinh tởm mà những thế hệ quá khứ đã tạo ra.

Vì vậy, những giáo viên và những học sinh, hãy suy nghĩ về tất cả việc này. Đừng phàn nàn, hãy kể vai bạn vào bánh xe chuyển động và giúp đỡ sáng tạo một môi trường nơi mà tôn giáo, trong ý nghĩa nghiêm túc của nó, được thâm nhập, được khám phá, được thương yêu và được đang sống. Rồi thì bạn sẽ thấy rằng sống trở thành phong phú kinh ngạc – còn phong phú hơn tất cả những tài khoản ngân hàng trong thế giới

Người hỏi: Làm thế nào con người lại có nhiều hiểu biết như thế? Làm thế nào con người tiến hoá theo vật chất? Từ đâu con người có được năng lượng vô hạn như thế?

Krishnamurti: “Làm thế nào có người có nhiều hiểu biết như thế?” Điều đó khá đơn giản. Bạn biết điều gì đó và truyền lại cho con cái bạn; chúng thêm vào một chút nữa và truyền nó cho con cái chúng, và tiếp tục như thế qua nhiều thế hệ. Chúng ta lượm lặt hiểu biết từng chút một. Tổ tiên chúng ta không biết gì về những chiếc máy bay phản lực và những kỳ diệu của điện tử ngày nay; nhưng tánh tò mò, nhu cầu, chiến tranh, sợ hãi và tham lam đã tạo ra tất cả hiểu biết này bởi nhiều mức độ.

Lúc này, có một điều khác thường về hiểu biết. Bạn có lẽ hiểu biết nhiều, thu thập vô số thông tin; nhưng một cái trí bị nhét đầy hiểu biết, bị chất nặng những thông tin, không có khả năng khám phá. Nó có lẽ sử dụng một khám phá nhờ vào hiểu biết và kỹ thuật, nhưng tự khám phá là cái gì đó có tính khởi đầu mà đột ngột bùng nổ cho cái trí không liên quan gì đến hiểu biết; và chính bùng nổ của khám phá này mới cần thiết. Hầu hết mọi người, đặc biệt trong quốc gia này, bị bủa vây bởi hiểu biết, bởi truyền thống, bởi quan điểm, bởi sợ hãi điều gì cha mẹ hay những người láng giềng của họ sẽ nói, đến nỗi họ không còn được tự tin nữa. Họ giống như những con người đã chết rồi – và đó là điều gì mà gánh nặng hiểu biết đã gây ra cho cái trí. Hiểu biết có hữu dụng, nhưng nếu không có cái gì khác nữa thì nó cũng gây hủy hoại, và nó đang được thể hiện qua những sự kiện của thế giới vào thời điểm hiện nay.

Hãy nhìn điều gì đang xảy ra trên thế giới. Có mọi phát minh tuyệt vời này: radar phát hiện ra sự đến gần của một máy bay khi nó còn ở xa nhiều dặm; những tàu ngầm có thể lặn dưới nước vòng quanh thế giới mà không cần nổi lên lần nào; sự kỳ diệu khi có thể nói chuyện từ Bombay đến Banaras hay New York, và vân vân. Tất cả việc này là kết quả của hiểu biết. Nhưng có một cái gì khác nữa đang mất đi,

và vì vậy hiểu biết bị vận dụng sai lầm; có chiến tranh, hủy diệt, đau khổ và hàng triệu người bị đói khát. Họ chỉ có được một bữa ăn mỗi ngày, hay thậm chí còn ít hơn – và bạn chẳng biết gì về tất cả việc này. Bạn chỉ biết những quyển sách và những vấn đề cùng vui thú nhỏ nhoi của bạn tại một ngõ ngách riêng biệt nào đó của Banaras, Delhi, hay Bombay. Bạn thấy không, có lẽ chúng ta có nhiều hiểu biết, nhưng nếu không có một cái gì khác nữa mà con người sống dựa vào nó và trong đó có hân hoan, vinh quang, ngây ngất, chúng ta sẽ tự hủy diệt chính chúng ta.

Thuộc vật chất nó cũng là cùng sự việc: thuộc vật chất con người đã tiến hóa qua một qui trình từ từ. Và anh ấy có được năng lượng vô hạn như thế từ đâu? Những người phát minh vĩ đại, những người thám hiểm và những người khám phá trong mọi lãnh vực phải có nhiều năng lượng; nhưng hầu hết chúng ta lại có rất ít năng lượng, đúng chứ? Khi còn nhỏ chúng ta chơi những trò chơi, chúng ta vui đùa, chúng ta nhảy múa và ca hát; nhưng khi chúng ta lớn lên chẳng mấy chốc năng lượng đó bị tiêu hao hết. Bạn không thấy sao? Chúng ta trở thành những người nội trợ uể oải, hay chúng ta đến văn phòng trong nhiều tiếng đồng hồ dài vô tận từ ngày sang ngày, chỉ để kiếm sống; vì vậy đương nhiên chúng ta còn rất ít hay không còn năng lượng. Nếu chúng ta có năng lượng có lẽ chúng ta hủy diệt cái xã hội thối nát này, chúng ta có lẽ làm những việc nổi loạn nhất; vì vậy xã hội bảo đảm rằng chúng ta không có năng lượng, nó dần dần bóp nghẹt chúng ta qua “giáo dục,” qua truyền thống, qua cái tạm gọi là tôn giáo và văn hóa. Bạn thấy không, chức năng của giáo dục thực sự là thức dậy năng lượng của chúng ta và làm cho nó nổ tung lên, làm cho nó tiếp tục, mãnh liệt, đầy đam mê, và vẫn vậy có những kèm hãm cùng lúc và tự vận dụng nó trong sự khám phá sự thật. Vậy là năng lượng đó trở thành vô hạn,

không còn ranh giới và nó không gây đau khổ thêm nữa nhưng trong chính nó là nguồn sáng tạo của xã hội mới mẻ.

Làm ơn hãy lắng nghe những gì tôi đang nói, đừng gạt nó đi, bởi vì nó rất quan trọng. Đừng chỉ đồng ý hay không đồng ý, nhưng hãy khám phá cho chính bạn liệu có sự thật trong điều gì đang được nói hay không. Đừng dừng đứng: hãy là hoặc bùng nổ hoặc nguội lạnh. Nếu bạn thấy sự thật của tất cả điều này và thực sự hùng hực cùng nó, cái sức nóng đó, cái năng lượng đó sẽ phát triển và sáng tạo một xã hội mới mẻ. Nó không tự làm cạn kiệt chính nó bằng cách chỉ phản kháng bên trong xã hội hiện nay, mà giống như đang trang trí những bức tường của một nhà tù.

Vì vậy vấn đề của chúng ta, đặc biệt trong giáo dục, là làm thế nào duy trì được mọi năng lượng mà chúng ta có và cho nó sinh lực thêm, một sức mạnh nổ tung lớn hơn. Điều này đòi hỏi nhiều hiểu rõ, bởi vì thông thường chính những giáo viên có ít ít năng lượng; họ bị bủa vây bởi thuần túy những thông tin và đều bị chết ngộp trong những vấn đề riêng của họ, vì vậy họ không thể giúp đỡ em học sinh thức dậy năng lượng sáng tạo này. Đó là lý do tại sao hiểu rõ những vấn đề này cũng phải là quan tâm chính của giáo viên và học sinh.

***Người hỏi:** Tại sao cha mẹ tôi tức giận khi tôi nói rằng tôi muốn theo một tôn giáo khác?*

Krishnamurti: Trước hết họ quyển luyện tôn giáo riêng của họ, họ nghĩ nó là tốt lành nhất và có lẽ còn là tôn giáo độc nhất trong thế giới, vì vậy đương nhiên họ cũng muốn bạn đi theo nó. Thêm nữa họ lại muốn bạn bám chặt vào cách suy nghĩ riêng của họ, nhóm người của họ, chủng tộc của họ, giai cấp của họ. Đây là một vài lý do, và cũng vậy, bạn thấy

không, nếu bạn theo một tôn giáo khác bạn sẽ trở thành một người gây phiền toái, một rắc rối cho gia đình mình.

Nhưng việc gì xảy ra ngay cả khi bạn đã rời một tôn giáo có tổ chức để theo một tôn giáo có tổ chức khác? Bạn chỉ di chuyển đến một nhà tù khác, đúng chứ? Bạn thấy không, chừng nào cái trí của bạn còn bám vào một niềm tin, nó còn bị nhốt trong nhà tù. Nếu bạn được sinh ra là một người Ấn giáo và trở thành một người Thiên chúa giáo cha mẹ bạn có lẽ tức giận, nhưng đó là một vấn đề nhỏ. Điều gì quan trọng là hiểu rõ rằng khi bạn theo một tôn giáo khác bạn chỉ đang khoác vào một bộ giáo điều khác để thay thế cái cũ mà thôi. Bạn có lẽ có năng động thêm một tí nữa, nhiều hơn một chút cái này hay cái kia, nhưng bạn vẫn ở trong nhà tù của niềm tin và giáo điều.

Vì vậy đừng thay đổi những tôn giáo, mà chỉ là phản kháng trong nhà tù, nhưng lấy phá vỡ những bức tường g của nhà tù và khám phá cho mình Trọng để là gì, sự thật là gì. *Điều đó có ý nghĩa*, và nó sẽ cho bạn một sức sống khủng khiếp, một năng lượng vô biên. Nhưng chỉ di chuyển từ một nhà tù này sang một nhà tù khác và cãi cọ nhà tù nào tốt hơn – đó là trò chơi của trẻ con.

Thoát ra khỏi nhà tù của niềm tin đòi hỏi một cái trí chín chắn, một cái trí suy nghĩ thăm thẳm, một cái trí nhận biết bản chất của chính cái nhà tù, và không so sánh một nhà tù này với một nhà tù khác. Muốn hiểu rõ một điều gì đó bạn không thể so sánh nó với một điều gì khác. Hiểu rõ không đạt được qua so sánh, nó đến chỉ khi nào bạn thâm nhập, chính sự việc đó. Nếu bạn thâm nhập bản chất của tôn giáo có tổ chức bạn sẽ thấy rằng tất cả các tôn giáo theo căn bản đều giống hệt nhau, dù rằng đó là Ấn giáo, Phật giáo, Hồi giáo, Thiên chúa giáo – hay chủ nghĩa cộng sản, mà là một hình thức khác của tôn giáo, hình thức mới mẻ nhất. Khoảnh khắc

bạn hiểu rõ cái nhà tù, mà có nghĩa nhận biết tất cả những hàm ý của niềm tin, của những nghi lễ và những giáo sĩ, bạn sẽ không bao giờ lệ thuộc lần nữa vào bất kỳ tôn giáo nào; bởi vì chỉ có người được tự do khỏi niềm tin mới có thể khám phá cái vượt khỏi tất cả niềm tin, cái vô hạn.

Người hỏi: Cách thực sự để xây dựng nhân cách là gì?

Krishnamurti: Chắc chắn nhân cách có nghĩa chống lại điều giả dối và hiểu rõ sự thật; nhưng muốn xây dựng nhân cách thật khó khăn, bởi vì với hầu hết chúng ta, điều gì được nói bởi quyển sách, bởi giáo viên, bởi cha mẹ, bởi chính phủ còn quan trọng hơn khám phá điều gì chính chúng ta suy nghĩ. Suy nghĩ cho chính bản thân mình, khám phá sự thật là gì và ủng hộ nó, mà không bị ảnh hưởng, dù sống có mang đến đau khổ hay hạnh phúc – đó là cái gì xây dựng nên nhân cách.

Ví dụ, bạn không tin tưởng chiến tranh, không phải bởi vì điều gì người đời mới hay người thầy tôn giáo nào đó đã nói, nhưng bởi vì bạn đã suy nghĩ ra nó cho chính mình. Bạn đã thâm nhập, đã đi sâu vào câu hỏi, đã suy gẫm nó, và đối với bạn tất cả việc giết chóc đều là sai lầm, dù rằng giết để ăn, giết vì hận thù, hay giết vì điều tạm gọi là tình yêu tổ quốc của người ta. Lúc này, nếu bạn cảm thấy điều này rất mạnh mẽ và kiên trì bám chặt nó bất chấp mọi thứ, không thêm quan tâm liệu bạn có vào tù hay bị bắn chết vì nó như bạn có lẽ gặp phải ở trong những quốc gia nào đó, vậy thì bạn sẽ có nhân cách. Vậy thì nhân cách có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn, nó không là cái nhân cách mà xã hội đã duy trì.

Nhưng, bạn thấy không, chúng ta không được khuyến khích theo hướng này; và cũng không có người giáo dục hay em học sinh nào có sinh lực, năng lượng để suy nghĩ ra và

hiểu rõ sự thật là gì, và kiên định cùng nó, buông bỏ điều giả dối đi. Nhưng nếu bạn có thể làm được việc này vậy thì bạn sẽ không chạy theo bất kỳ người lãnh đạo chính trị hay tôn giáo nào, bởi vì bạn sẽ là một ngọn đèn cho chính bạn; và khám phá cùng vun quén ngọn đèn đó, không chỉ trong khi bạn còn trẻ nhưng suốt sống, chính là giáo dục.

Người hỏi: Tuổi tác cản trở con đường khám phá Thượng đế như thế nào?

Krishnamurti: Tuổi tác là gì? Liệu nó là con số của những năm bạn đã sống? Đó là một phần của tuổi tác; bạn được sinh ra vào một năm nào đó, và lúc này bạn mười lăm, bốn mươi hay sáu mươi tuổi. Cơ thể bạn trở nên già nua – và cái trí của bạn cũng vậy khi nó bị đè nặng bởi những trải nghiệm, những đau khổ, và những phiền muộn của sống; và một cái trí như thế không bao giờ có thể khám phá sự thật là gì. Cái trí có thể khám phá chỉ khi nào nó còn tươi tắn, trong sáng và hồn nhiên; nhưng hồn nhiên không là vấn đề của tuổi tác. Không phải một đứa trẻ mới hồn nhiên – cậu ấy có lẽ không hồn nhiên – nhưng chính cái trí mà có khả năng trải nghiệm nhưng không tích lũy cặn bã của trải nghiệm. Cái trí phải trải nghiệm, đó là điều hiển nhiên. Nó phải phản ứng với mọi thứ – con sông, con thú bệnh, xác chết đang được mang đi thiêu, những người dân làng đang vác những gánh nặng dọc theo con đường, những hành hạ và đau khổ của sống – nếu không nó đã chết rồi; nhưng nó phải có khả năng phản ứng mà không bị kìm kẹp bởi trải nghiệm. Chính là truyền thống, sự tích lũy của trải nghiệm, những tro bụi của ký ức, mới khiến cho cái trí cằn cỗi. Cái trí chết đi mỗi ngày những kỷ niệm của ngày hôm qua, chết đi tất cả những niềm vui và nỗi buồn của quá khứ – một cái trí như thế là trong sáng, hồn

nhiên, nó không tuổi tác; và nếu không có hồn nhiên đó, dù bạn mười hay sáu mươi tuổi, bạn sẽ không khám phá Thượng đế.

Khám phá Thượng đế

Một trong nhiều vấn đề mà tất cả chúng ta phải đối diện, và đặc biệt những người đang được giáo dục và sắp sửa phải vào đời và đối diện với thế giới, là vấn đề của đổi mới này. Nhiều nhóm người khác nhau – những người xã hội, những người cộng sản, và những người đổi mới thuộc mọi loại – đang quan tâm đến việc cố gắng làm những thay đổi nào đó trong thế giới, những thay đổi mà rõ ràng là cần thiết. Mặc dù trong vài quốc gia có được một mức độ thịnh vượng kha khá, khắp thế giới vẫn còn tình trạng đói khát, thiếu thốn lương thực và hàng triệu con người đang không có đủ quần áo và không nơi thích hợp để ngủ. Và làm thế nào một cách mạng căn bản xảy ra mà không tạo ra nhiều hỗn loạn, thêm nhiều đau khổ và xung đột? Đó là vấn đề thực sự, đúng chứ? Nếu người ta đọc một chút ít lịch sử và quan sát những khuynh hướng chính trị hiện nay, nó trở nên rất rõ ràng rằng điều mà chúng ta gọi là đổi mới dù được khao khát và cần thiết bao nhiêu, luôn luôn vẫn còn tiếp theo những hình thức khác của rối loạn và xung đột; và để chặn đứng sự đau khổ thêm nữa này, nhiều luật pháp, nhiều kiểm soát và kiểm soát ngược lại trở nên cần thiết. Đổi mới tạo ra những vô trật tự mới; khi đưa những sự việc này vào trật tự, vẫn còn những vô trật tự thêm nữa được sinh ra, và vì vậy cái vòng luẩn quẩn

cứ tiếp tục. Đây là điều gì chúng ta bị đối diện, và nó là một qui trình dường như không có kết thúc.

Lúc này làm thế nào người ta có thể phá vỡ cái vòng luẩn quẩn này? Bạn nên nhớ rằng, đổi mới rõ ràng là cần thiết; nhưng liệu có thể thực hiện đổi mới mà không mang lại rối loạn thêm nữa? Điều này đối với tôi có vẻ là một trong những vấn đề căn bản mà bất kỳ một người biết suy nghĩ nào cũng quan tâm đến. Vấn đề không phải loại đổi mới nào cần thiết, hay ở mức độ nào, nhưng liệu có loại đổi mới nào có thể không tạo ra cùng nó những vấn đề khác mà lại nữa tạo ra sự cần thiết phải đổi mới. Và người ta phải làm gì để phá vỡ cái qui trình vô tận này? Chắc chắn, đó là nhiệm vụ của giáo dục, dù trong một ngôi trường nhỏ bé hay trong trường đại học to lớn, để ngăn chặn vấn đề này, không phải một cách trừu tượng, theo lý thuyết, không phải chỉ đang triết lý hay viết những quyển sách về nó, nhưng bằng cách thực sự đối diện nó để khám phá cách giải quyết nó. Con người bị trói buộc trong cái vòng luẩn quẩn này của đổi mới và luôn luôn cần đổi mới thêm nữa và, nếu cái vòng luẩn quẩn này không bị phá vỡ, những vấn đề của chúng ta không thể giải quyết được.

Vì vậy, loại giáo dục nào, loại suy nghĩ nào là cần thiết để phá vỡ cái vòng luẩn quẩn này? Hành động nào sẽ kết thúc được sự gia tăng những vấn đề trong tất cả những hoạt động của chúng ta? Liệu có bất kỳ chuyên động nào của suy nghĩ, trong bất kỳ phương hướng nào, có thể làm tự do con người khỏi cách sống này, sự đổi mới mà luôn luôn cần đổi mới thêm nữa. Nói khác đi, liệu có một hành động không bị sinh ra từ phản ứng?

Tôi nghĩ có một cách sống mà trong đó không còn qui trình đổi mới tạo ra đau khổ thêm nữa này, và cách sống đó có lẽ được gọi là tôn giáo. Con người tôn giáo thực sự không

quan tâm đến đời mới, anh ấy không quan tâm tạo ra một thay đổi trong trật tự xã hội; trái lại anh ấy đang khám phá sự thật là gì, và chính khám phá đó có một ảnh hưởng thay đổi vào xã hội. Đó là lý do tại sao giáo dục phải quan tâm chính đến việc giúp đỡ em học sinh khám phá sự thật hay Thượng đế, và không chỉ chuẩn bị cho em phù hợp vào cái khuôn mẫu của một xã hội đã bị quy định trước.

Tôi nghĩ rất quan trọng phải hiểu rõ điều này trong khi chúng ta còn trẻ; bởi vì, khi chúng ta lớn lên và bắt đầu khước từ những vui chơi và những giải trí bé nhỏ của chúng ta, những ham muốn tình dục và những tham vọng tầm thường, chúng ta càng trở nên hăng hái nhận biết những vấn đề to lớn mà thế giới phải đối diện, và rồi thì chúng ta muốn làm một việc gì đó về chúng, chúng ta muốn tạo ra một loại xã hội tốt đẹp hơn. Nhưng nếu chúng ta không có tánh tôn giáo một cách thăm thẳm, chúng ta chỉ tạo ra nhiều hỗn loạn thêm, nhiều đau khổ thêm; và tôn giáo chẳng có liên quan gì đến những giáo sĩ, những nhà thờ, những thánh đường hay những niềm tin có tổ chức. Những sự việc này không là tôn giáo gì cả, nó chỉ là những tiện nghi xã hội để kèm hãm chúng ta trong một khuôn mẫu đặc biệt của suy nghĩ và hành động; chúng là những phương tiện để khai thác sự nhẹ dạ, hy vọng và sợ hãi của chúng ta. Tôn giáo là công việc khám phá sự thật là gì, Thượng đế là gì, và khám phá này cần đến năng lượng vô hạn, thông minh tổng thể, thâm nhập tinh tế. Chính là trong sự tìm kiếm cái vô hạn này mới có hành động xã hội đúng đắn, không phải trong cái tạm gọi là đời mới của một xã hội đặc biệt.

Muốn khám phá sự thật là gì phải có nhiều thương yêu và một ý thức thăm thẳm về sự liên hệ của con người cùng tất cả sự việc sự vật – mà có nghĩa người ta không quan tâm đến sự tiến bộ và sự thành tựu riêng của người ta. Khám phá sự

thật là tôn giáo thực sự, và cái người đang khám phá sự thật là một người tôn giáo thuần khiết. Một người như thế, bởi vì tình yêu của anh ấy, đứng ngoài xã hội, và vì vậy hành động của anh ấy vào xã hội hoàn toàn khác hẳn hành động của con người ở trong xã hội mà quan tâm đến sự đổi mới nó. Người đổi mới không bao giờ có thể sáng tạo một văn hóa mới mẻ. Điều gì cần thiết là sự khám phá của một con người tôn giáo thuần khiết, bởi vì chính khám phá này sáng tạo văn hóa riêng của nó và nó là hy vọng duy nhất của chúng ta. Bạn thấy không, khám phá sự thật mang lại một tình trạng sáng tạo bùng nổ cho cái trí, mà là cách mạng thực sự, bởi vì trong khám phá này cái trí không bực bực bởi những luật lệ và trừng phạt của xã hội. Vì được tự do khỏi tất cả việc đó, con người tôn giáo có thể khám phá sự thật là gì; và chính sự khám phá sự thật là gì từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc mới sáng tạo một văn hóa mới mẻ.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng để bạn có được loại giáo dục đúng đắn. Muốn thực hiện việc này chính người giáo dục phải được giáo dục đúng đắn để cho anh ấy sẽ không coi việc dạy học chỉ như là một phương tiện kiếm sống, nhưng sẽ có khả năng giúp đỡ em học sinh gạt đi tất cả những giáo điều và không bị ngăn cản bởi bất kỳ tôn giáo hay niềm tin nào. Những con người tụ họp với nhau dựa trên nền tảng của uy quyền tôn giáo, hay thực hành những lý tưởng nào đó, tất cả đều quan tâm đến đổi mới xã hội nhưng đó chỉ là công việc trang trí những bức tường nhà tù mà thôi. Chỉ có người tôn giáo thực sự mới là người cách mạng đúng đắn; và chức năng của giáo dục là giúp đỡ mỗi người trong chúng ta là một người tôn giáo đúng theo ý nghĩa thực sự của từ ngữ, bởi vì sự cứu rỗi của chúng ta chỉ nằm trong phương hướng đó.

Người hỏi: Tôi muốn làm công tác xã hội nhưng tôi không biết phải bắt đầu như thế nào?

Krishnamurti: Tôi nghĩ rất quan trọng khi khám phá không phải làm thế nào để bắt đầu, nhưng tại sao bạn muốn làm công tác xã hội. Tại sao bạn muốn làm công tác xã hội? Có phải vì bạn thấy sự đau khổ trong thế giới – chết đói, bệnh tật, bóc lột, sự dửng dưng tàn nhẫn của phía giàu có kinh ngạc kẻ bên phía nghèo khổ khủng khiếp, sự thù địch giữa con người và con người? Đó là lý do, đúng chứ? Bạn muốn làm công tác xã hội vì trong quả tim của bạn có tình yêu và vì vậy bạn không quan tâm đến thành công riêng của bạn, đúng chứ? Hay công tác xã hội là phương tiện tẩu thoát khỏi bạn? Bạn hiểu rõ không? Ví dụ, bạn thấy không, tất cả sự rắc rối đều liên quan đến hôn nhân truyền thống, nên bạn nói rằng, “Tôi sẽ không bao giờ lập gia đình,” và thay vì vậy bạn buông trôi mình trong công tác xã hội, hay y có lẽ cha mẹ bạn đã thúc giục bạn đi theo con đường đó, hay bạn có một lý tưởng. Nếu nó là một phương tiện của tẩu thoát, hay nếu bạn chỉ theo đuổi một lý tưởng được thiết lập bởi xã hội, bởi một người lãnh đạo, hay một giáo sĩ, hay bởi chính bạn, vậy thì bất kỳ công tác xã hội nào bạn làm sẽ chỉ tạo ra đau khổ thêm nữa. Nhưng nếu bạn có tình yêu trong quả tim bạn, nếu bạn đang khám phá sự thật và vì vậy là một con người tôn giáo thực sự, nếu bạn không còn tham vọng, không còn theo đuổi thành công, và đạo đức của bạn không hướng đến mục đích được kính trọng – vậy thì chính sống của bạn sẽ giúp đỡ sáng tạo một thay đổi tổng thể của xã hội.

Tôi nghĩ hiểu rõ điều này quan trọng lắm. Khi chúng ta còn trẻ tuổi, như hầu hết các bạn, chúng ta đều muốn làm một việc gì đó, và công tác xã hội là công việc dễ dàng nhất, những quyển sách đã viết về nó, những tờ báo đã tuyên

truyền cho nó, có những trường học đào tạo những người làm công tác xã hội, và vân vân. Nhưng bạn thấy không, nếu không có tri thức, nếu không hiểu rõ về chính bạn và những liên hệ của bạn, bất kỳ công tác xã hội nào bạn làm sẽ đều vô ích cả.

Chính là một người hạnh phúc, chứ không phải người lý tưởng hay người trốn chạy đau khổ, mới làm cách mạng; và người hạnh phúc không là người có nhiều tài sản. Người hạnh phúc là người tôn giáo thực sự và chính đang sống của anh ấy là công việc xã hội. Nhưng nếu bạn chỉ trở thành một trong vô số những người làm công tác xã hội, quả tim bạn sẽ trống rỗng. Bạn có lẽ cho hết tiền bạc của bạn, hay thuyết phục những người khác đóng góp của cải của họ, và bạn có lẽ mang lại những đổi mới tuyệt vời; nhưng chừng nào quả tim của bạn còn trống rỗng và cái trí của bạn còn đầy ắp những lý thuyết, sống của bạn sẽ bị đờ đẫn, buồn thảm, không có hân hoan. Vì vậy, trước hết phải hiểu rõ về chính mình, và từ hiểu rõ về chính mình đó sẽ có hành động thuộc loại đúng đắn.

Người hỏi: Tại sao người ta lại nhẫn tâm như thế?

Krishnamurti: Điều đó khá đơn giản, đúng chứ? Khi giáo dục giới hạn chính nó trong việc truyền đạt hiểu biết và chuẩn bị cho em học sinh một việc làm, khi nó chỉ trình bày những lý tưởng và dạy cho em chỉ biết quan tâm đến những thành công riêng của em, hiển nhiên con người trở nên nhẫn tâm. Bạn thấy không, hầu hết chúng ta không có tình yêu trong quả tim mình. Chúng ta không bao giờ nhìn ngắm những vì sao hay thích thú trong tiếng rì rào của những dòng nước; chúng ta không bao giờ quan sát ánh trăng đang nhảy múa trên dòng suối đang chảy hay nhìn ngắm đường bay của một con chim. Chúng ta không có tiếng hát trong quả tim của

chúng ta; chúng ta luôn luôn bị bận rộn; cái trí của chúng ta đầy những kế hoạch và những lý tưởng cứu vớt nhân loại; chúng ta phát nguyện giữ tình huynh đệ, nhưng chính ánh mắt của chúng ta lại là sự khước từ nó. Đó là lý do tại sao rất quan trọng cần có một loại giáo dục đúng đắn trong khi chúng ta còn trẻ, để cho cái trí và quả tim chúng ta được khoáng đạt, nhạy cảm, đang sống. Nhưng đang sống đó, năng lượng đó, hiểu rõ bùng nổ đó bị hủy diệt khi chúng ta sợ hãi; và hầu hết chúng ta đều sợ hãi. Chúng ta sợ hãi cha mẹ của chúng ta, giáo viên của chúng ta, giáo sĩ, chính quyền, ông chủ; chúng ta sợ hãi chính chúng ta. Vì vậy sống trở thành một sự việc của sợ hãi, của tối tăm, và đó là lý do tại sao con người lại nhẫn tâm.

Người hỏi: Liệu người ta có thể kèm hãm không làm bất kỳ việc gì mình thích và vẫn khám phá con đường dẫn đến tự do?

Krishnamurti: Bạn biết không, một trong những điều khó khăn nhất là khám phá những gì chúng ta muốn làm, không chỉ trong khi chúng ta còn niên thiếu, nhưng suốt sống. Và nếu bạn không khám phá cho chính mình bạn thực sự muốn làm gì bằng toàn thân tâm của bạn, bạn sẽ chám hết khi bạn làm một việc gì đó mà chẳng có hứng thú, và rồi thì sống của bạn sẽ đau khổ; và vì đau khổ, bạn sẽ tìm kiếm sự khuây khoả trong những rạp chiếu phim, nhậu nhẹt, đọc vô số những quyển sách, hoạt động trong loại xã hội nào đó và mọi chuyện như thế.

Vì vậy, liệu người giáo dục có thể giúp bạn khám phá điều gì bạn muốn làm đúng đắn suốt sống, mà không liên quan gì đến công việc cha mẹ của bạn và xã hội của bạn có lẽ muốn bạn làm? Đó là câu hỏi thực sự, đúng chứ? Bởi vì, nếu

ngay khi bạn khám phá bạn thích làm gì bằng toàn thân tâm của bạn, vậy thì bạn là một người tự do; vậy thì bạn có khả năng, tự tin, sáng tạo. Nhưng nếu, không biết bạn thực sự muốn làm gì, bạn có trở thành một luật sư, một người chính trị, thành người này hoặc người kia, bạn vẫn không có hạnh phúc, bởi vì chính nghề nghiệp đó sẽ trở thành phương tiện hủy hoại bạn và những người khác nữa.

Bạn phải khám phá cho chính mình bạn thương yêu làm cái gì. Đừng suy nghĩ dựa vào sự chọn lựa của một trung tâm hướng nghiệp cho phù hợp xã hội, bởi vì trong cách đó bạn không bao giờ khám phá ra bạn thương yêu làm gì. Khi bạn thương yêu làm một việc gì đó, không có vấn đề chọn lựa. Khi bạn thương yêu, và hãy để tình yêu làm điều gì nó muốn, có hành động đúng đắn, bởi vì tình yêu không bao giờ tìm kiếm thành công, không bao giờ trói buộc trong sự bất chước; nhưng nếu bạn dành sống của bạn cho một cái gì đó mà bạn không thương yêu, bạn sẽ không bao giờ được tự do.

Nhưng chỉ làm bất kỳ việc gì bạn ưa thích không là làm việc gì bạn thương yêu làm. Muốn khám phá bạn thực sự yêu thích làm gì cần đến nhiều thâm nhập, hiểu rõ. Đừng bắt đầu bằng cách suy nghĩ lệ thuộc vào sự kiếm sống; nhưng nếu bạn khám phá ra bạn thương yêu làm gì, vậy thì bạn sẽ có một phương tiện để sinh sống.

***Người hỏi:** Liệu đúng rằng chỉ có những người thuần khiết mới có thể thực sự không còn sợ hãi?*

***Krishnamurti:** Đừng có những lý tưởng về thuần khiết, trong trắng, tình huynh đệ, không bạo lực và mọi chuyện như thế, bởi vì chúng chẳng có ý nghĩa gì cả. Đừng cố gắng can đảm, bởi vì đó chỉ là một phản ứng của sợ hãi. Muốn không sợ hãi*

đòi hỏi sự thấu triệt mãnh liệt, một hiểu rõ toàn qui trình của sợ hãi và nguyên nhân của nó.

Bạn thấy không, có sợ hãi chừng nào bạn còn muốn được an toàn – an toàn trong hôn nhân, an toàn trong *đời* làm, trong *địa* vị, trong trách nhiệm, an toàn trong những ý tưởng, trong niềm tin, an toàn trong liên hệ với thế giới và trong liên hệ với Thượng đế. Khoảnh khắc cái trí tìm kiếm an toàn hay thỏa mãn trong bất kỳ hình thức nào, ở bất kỳ mức độ nào, chắc chắn là có sợ hãi; và điều gì quan trọng là nhận biết qui trình này đồng thời hiểu rõ nó. Nó không phải vấn đề của điều gì là thuần khiết. Cái trí tỉnh táo, cảnh giác, mà là được tự do khỏi sợ hãi, là một cái trí hồn nhiên; và chỉ cái trí hồn nhiên mới có thể hiểu rõ sự thật, chân lý hay Thượng đế.

Bất hạnh thay, trong quốc gia này cũng như những nơi khác, những lý tưởng đã đảm trách sự quan trọng lạ lùng, lý tưởng là cái gì *nên* là: tôi phải không bạo lực, tôi nên tốt lành, và vân vân. Lý *đường*, cái gì *nên* là, luôn luôn ở đâu đó xa thật xa, và vì vậy nó không bao giờ *là*. Những lý tưởng là điều nguyên rủa bởi vì chúng ngăn cản bạn suy nghĩ trực tiếp, đơn giản và đúng thực khi bạn đối diện với những sự kiện. Lý tưởng, cái gì *nên* là, là một tẩu thoát khỏi cái gì *là*. Cái gì *là* là sự kiện mà bạn sợ hãi – sợ hãi những gì cha mẹ bạn sẽ nói, những gì người ta sẽ suy nghĩ, sợ hãi xã hội, sợ hãi bệnh tật, chết; và nếu bạn đối diện với cái gì *là*, nhìn nó, thâm nhập nó ngay cả khi nó mang lại đau khổ cho bạn, và hiểu rõ nó, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng cái trí của bạn đã trở nên đơn *giản* lạ thường, rõ ràng; và trong chính rõ ràng này có kết thúc sợ hãi. Rủi thay chúng ta được giáo dục trong tất cả những vô lý thuộc triết lý của những lý tưởng, mà hiển nhiên là một trì hoãn; chúng không có chút giá trị nào cả.

Bạn có lý tưởng của không bạo lực, ví dụ như thế; nhưng liệu bạn không bạo lực? Vì vậy tại sao không đối diện

với bạo lực của bạn, tại sao không nhìn vào bạn là gì? Nếu bạn quan sát tham lam riêng của bạn, tham vọng của bạn, những vui thú và những giải trí của bạn, và bắt đầu hiểu rõ tất cả những việc đó, bạn sẽ phát giác rằng thời gian như một phương tiện của tiến bộ, như một phương tiện của thành tựu lý tưởng liền kết thúc. Bạn thấy không, cái trí sáng chế ra thời gian để thành tựu trong đó, và vì vậy nó không bao giờ yên lặng, không bao giờ chịu bất động. Một cái trí yên lặng là hồn nhiên, trong sáng, mặc dù nó có lẽ đã có hàng ngàn năm trải nghiệm, và đó là lý do tại sao nó có thể giải quyết những khó khăn của sự hiện diện riêng của người ta trong liên hệ.

Người hỏi: Con người là nạn nhân của những ham muốn riêng của anh ấy, mà tạo ra nhiều vấn đề. Làm thế nào anh ấy có thể khám phá một tình trạng không còn ham muốn?

Krishnamurti: Ao ước tạo ra một tình trạng không ham muốn chỉ là trò ranh mãnh của cái trí. Vì hiểu rằng ham muốn tạo ra đau khổ và muốn tẩu thoát khỏi nó, cái trí chiếu rọi lý tưởng không ham muốn và sau đó hỏi, “Làm thế nào tôi đạt được lý tưởng đó?” Và sau đó điều gì xảy ra? Với mục đích không ham muốn bạn kiềm chế ham muốn của bạn, đúng chứ? Bạn khóa chặt ham muốn của bạn, bạn cố gắng giết chết nó đi, và rồi bạn nghĩ rằng bạn đã đạt được một tình trạng không còn ham muốn – mà tất cả là giả dối.

Ham muốn là gì? Nó là năng lượng, đúng chứ? Vào khoảnh khắc bạn khóa chặt năng lượng của bạn, bạn đã làm cho mình trở thành đờ đẫn, không còn đang sống. Đó là những gì đã xảy ra ở Ấn độ. Tất cả những người tạm gọi là tu hành đã khóa chặt ham muốn của họ; chẳng có mấy người có suy nghĩ và được tự do. Vì vậy, điều quan trọng không là

khóa chặt ham muốn, nhưng hiểu rõ năng lượng và sử dụng năng lượng trong phương hướng đúng đắn.

Bạn thấy không, khi còn trẻ bạn có dư thừa năng lượng – năng lượng thúc đẩy bạn muốn vượt qua những quả đồi, với đến các vì sao. Rồi thì, xã hội chen vào và chỉ bảo bạn giam cầm năng lượng đó trong những bức tường của nhà tù mà nó gọi là sự kính trọng.

Qua giáo dục, qua mọi hình thức của luật lệ và kiểm soát, năng lượng đó bị nghiền nát dần dần. Nhưng bạn cần năng lượng *nhiều hơn*, không phải ít hơn, bởi vì nếu không có năng lượng vô hạn bạn sẽ không bao giờ khám phá sự thật là gì. Vì vậy vấn đề không phải làm thế nào chặn lại năng lượng, nhưng làm thế nào duy trì và gia tăng nó, làm thế nào cho nó độc lập và tiếp tục – nhưng không phải bởi sự điều khiển của bất kỳ niềm tin hay xã hội nào – để cho nó trở thành chuyển động hướng về sự thật, về Thượng đế. Sau đó năng lượng có ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn. Như một viên đá quăng vào hồ nước phẳng lặng tạo ra một vòng tròn lan rộng vô hạn, vì vậy hành động của năng lượng trong phương hướng của sự thật là gì sáng tạo những con sóng của một văn hóa mới mẻ. Vậy là, năng lượng là vô hạn, không thể đo lường được, không còn bị giới hạn, và năng lượng đó là Thượng đế.

Mục lục câu hỏi

Chương 1

Trang

- (a) _ Nếu mọi cá thể đều phản kháng, ông không nghĩ rằng sẽ có hỗn loạn trong thế giới này hay sao? -18
- (b) _Phản kháng, học hành, thương yêu – đây là ba tấn hành tách rời, hay chúng xảy ra cùng lúc? -19
- (c) _ Có phải đúng thật rằng xã hội đặt nền tảng vào sự thâu lợi và tham vọng; nhưng nếu chúng ta không có tham vọng chúng ta không thoái hóa hay sao? -20
- (d) _ Ở Ấn độ, cũng như hầu hết những quốc gia khác, giáo dục đang bị kiểm soát bởi chính phủ. Dưới những hoàn cảnh như thế liệu có thể thực hiện một thử nghiệm về loại giáo dục mà ông trình bày? -21

Chương 2

- (a) _ Thông minh là gì? -27
- (b) _ Một cái trí thô thiển có thể trở thành nhạy cảm được không? -28
- (c) _ Làm thế nào một em bé hiểu được em ấy là gì nếu không có sự trợ giúp của cha mẹ và những giáo viên của em. -30
- (d) _ Trẻ em kể với tôi rằng các em đã thấy được trong những ngôi làng vài hiện tượng lạ lùng, như là ma ám, và rằng các em sợ ma, những linh hồn và vân vân. Các em cũng hỏi về chết. Người ta sẽ phải nói gì về tất cả việc này? -30

Chương 3

- (a) _ Nguồn gốc của ham muốn là gì, và làm thế nào tôi có thể loại bỏ được nó? -37
- (b) _ Làm thế nào chúng ta có thể được tự do khỏi lệ thuộc khi chúng ta vẫn còn đang sống trong xã hội? -39
- (c) _ Tại sao con người lại đánh nhau? -40
- (d) _ Ganh ghét là gì? -41
- (e) _Tại sao em không thỏa mãn bởi bất kỳ thứ gì? -42

- (f) _ Tại sao chúng ta phải đọc sách? -43
(g) _ Ngượng ngùng là gì? -44

Chương 4

- (a)- Thờ phụng Thượng đế không là tôn giáo thực sự hay sao? -50

Chương 5

- (a) _ Bất mãn ngăn cản sự suy nghĩ rõ ràng. Làm thế nào chúng ta vượt qua được trở ngại này? -59
(b) _ Hiểu rõ về chính mình là gì, và làm thế nào chúng ta có thể có được nó? -61
(c) _ Linh hồn là gì? -62

Chương 6

- (a) _ Tại sao chúng ta muốn được nổi tiếng? -67
(b) _ Khi còn trẻ ông đã viết một quyển sách trong đó nói rằng: “Đây không là những lời của tôi, đây là những lời của Thầy tôi.” Làm thế nào lúc này ông quyết sự suy nghĩ của chúng ta là cho chính chúng ta? Và ai là Thầy của ông? -68
(c) _ Tại sao con người lại kiêu ngạo? -70
(d) _ Khi còn là những đứa bé chúng ta đã được chỉ bảo điều gì là đẹp đẽ và điều gì là xấu xa, với hậu quả rằng suốt sống chúng ta luôn luôn lặp lại, “Cái này đẹp, cái kia xấu.” Làm thế nào người ta biết thực sự cái gì là đẹp đẽ và cái gì là xấu xí? -71
(e) _ Xin lỗi, nhưng ông đã không nói ai là Thầy của ông? -72

Chương 7

- (a) _ Tại sao ông cảm thấy ngượng ngùng? -76
(b) _ Làm thế nào chúng ta có thể nhận ra chân lý trong sống hàng ngày của chúng ta? -77

- (c) _ Những hình ảnh, những người thầy và những vị thánh không giúp chúng ta thiên định đúng hay sai? -78
- (d) _ Bốn phận của một học sinh là gì? -79
- (e) _ Sự khác biệt giữa kính trọng và tình yêu là gì? -80

Chương 8

- (a) _ Giận dữ là gì và tại sao người ta giận dữ? -86
- (b) _ Tại sao chúng ta thương yêu người mẹ của chúng ta nhiều như thế? -87
- (c) _ Tôi đầy hận thù. Ông làm ơn dạy cho tôi làm thế nào biết thương yêu ? -88
- (d) _ Hạnh phúc trong sống là gì? -89
- (e) _ Sống thực sự là gì? -91

Chương 9

- (a) _ Tại sao chúng ta lại muốn sống xa hoa? -96
- (b) _ Liệu có thể có an bình trong sống khi chúng ta còn đang đấu tranh với môi trường sống của chúng ta? -98
- (c) _ Ông có hạnh phúc hay không? -98
- (d) _ Tại sao chúng ta lại khóc, và đau khổ là gì? -100
- (e) _ Làm thế nào chúng ta có thể hiệp thông mà không có xung đột? -100

Chương 10

- (a) _ Linh hồn có tồn tại sau khi chết không? -107
- (b) _ Khi chúng ta bị bệnh tật, tại sao cha mẹ chúng ta lại lo âu và lo âu cho chúng ta? -108
- (c) _ Những đền chùa có nên mở cửa cho tất cả mọi người thờ phụng hay không? -109
- (d) _ Kỷ luật đóng vai trò gì trong sống chúng ta? -110
- (e) _ Ngay lúc này, khi ông đang nói về những đền chùa, ông nói đến hình tượng của Thượng đế như thế là một cái bóng. Chúng ta không thể

thấy một cái bóng của một con người nếu không có một con người thực sự tỏa vào cái bóng đó. -112

(f) _ Những kỳ thi có lẽ không cần thiết cho cậu trai hay cô gái giàu có mà tương lai của họ đã được bảo đảm, nhưng chúng không cần thiết cho những học sinh nghèo khổ mà phải chuẩn bị để mưu sinh hay sao? Và liệu sự cần thiết của các em ít khẩn cấp hơn, đặc biệt nếu các em đang sống trong xã hội như nó là lúc này? -112

(g) _ Liệu những người giàu sang có sẵn sàng trao tặng nhiều thứ của họ vì lợi ích của những người nghèo khổ? -113

Chương 11

(a) _ Ông học tất cả những điều ông đang nói bằng cách nào và làm thế nào chúng tôi có thể hiểu rõ nó? -119

(b) _ Chúng ta có nên hình thành một ý tưởng về một người nào đó hay không? -120

(c) _ Cảm thấy là gì và chúng ta cảm thấy như thế nào? -121

(d) _ Sự khác nhau giữa văn hóa Ấn độ và văn hóa Mỹ là gì? -122

(e) _ Ông nghĩ gì về những người Ấn độ? -124

Chương 12

(a) -Thưa ông, tại sao chúng ta muốn có một người đồng hành -130

(b) _ Thú tiêu khiển của ông là nói chuyện? Ông không mệt mỏi vì nói chuyện à? Tại sao ông đang làm việc đó? -131

(c) _ Khi tôi thương yêu một người và anh ấy tức giận, tại sao sự tức giận của anh ấy mạnh mẽ như thế? -132

(d) _ Làm thế nào cái trí có thể vượt khỏi tất cả những cản trở của nó? -134

(e) _ Tại sao Thượng đế đã tạo ra quá nhiều đàn ông và đàn bà trong thế giới này như thế? -135

Chương 13

(a) _ Tại sao chúng ta cảm thấy vui thú trong những trò chơi của chúng ta và không phải trong việc học hành của chúng ta? -138

(b) _ Ông nói rằng khi người ta thấy được một điều gì đó là giả dối, điều giả dối đó tiền tan biến. Tôi hàng ngày thấy rằng việc hút thuốc là sai trái, nhưng nó không rời tôi được. -140

(c) _ : Tại sao chúng ta sợ hãi khi một số người lớn tuổi của chúng ta có thái độ nghiêm túc? Và điều gì làm cho họ nghiêm túc như thế? -142

(d) _ Số mệnh là gì? -143

Chương 14

(a) _ Tại sao chúng ta lại ghét những người nghèo khổ? -150

(b) _ Ông nói về sự thật, tốt lành và hiệp thông, mà ngụ ý rằng ở mặt khác không có sự thật, không có hiệp thông và rất xấu xa. Vậy thì làm thế nào người ta có thể chân thật, tốt lành và hiệp thông mà không cần kỷ luật. -151

(c) _ Năng lượng là gì? -153

(d) _ Tại sao chúng ta tìm kiếm sự nổi tiếng? -151

Chương 15

(a) _ Làm thế nào chúng ta có thể loại bỏ những lo âu tinh thần của chúng ta nếu chúng ta không thể tránh được những tình huống gây ra chúng? -160

(b) _ Làm thế nào chúng ta biết được chính chúng ta? -162

(c) _ Chúng ta có thể hiểu rõ về chính chúng ta mà không cần một người tạo phần khởi hay sao? -164

(d) _ Với tất cả những mâu thuẫn trong chính người ta, làm thế nào có thể đang là và đang làm cùng một lúc được? -166

(e) _ Vì quan tâm đến công việc chúng ta thích làm, liệu chúng ta có quên bổn phận với cha mẹ? -167

(f) _ Dù có lẽ tôi ao ước là một kỹ sư, nếu cha tôi phản kháng và không muốn giúp đỡ tôi, làm thế nào tôi có thể học ngành kỹ sư được. -168

Chương 16

(a) _ Làm thế nào chúng tôi có thể thực hiện điều gì ông đang chỉ bảo chúng tôi? -173

- (b) _ Tại sao những ham muốn của chúng ta không bao giờ được thực hiện trọn vẹn? Tại sao luôn luôn có những trở ngại ngăn cản chúng ta không làm điều gì hoàn toàn như chúng ta ao ước? -175
- (c) _ Tôi nhận ra rằng tôi dốt nát, nhưng những người khác nói rằng tôi thông minh. Điều gì nên tác động tới: nhận thấy của tôi hay là nhận xét của họ? -177
- (d) _ Tại sao chúng ta lại hư hỏng? -178
- (e) _ Tôi quen uống trà. Một giáo viên nói rằng nó là một thói quen xấu, và một người khác lại nói uống trà cũng chẳng sao. -179

Chương 17

- (a) _ Điều gì làm cho chúng ta sợ chết? -186
- (b) _ Người ta nói rằng trong mỗi người chúng ta đều có chân lý vĩnh cửu và không thời gian; nhưng, vì sống chúng ta rất ngắn ngủi, làm thế nào có chân lý trong chúng ta? -187
- (c) _ Tôi có thể có một ý tưởng hoàn hảo hay không? -189
- (d) _ Tại sao chúng ta lại muốn trả thù bằng cách gây tổn thương người đã gây tổn thương cho chúng ta? -189
- (e) _ Tôi có niềm vui khi chọc ghẹo những người khác, nhưng chính tôi lại tức giận khi bị chọc ghẹo. -190
- (f) _ Công việc của con người là gì? -190
- (g) _ Tại sao chúng ta thờ phụng Thượng đế? -191

Chương 18

- (a) _ Ngày hôm qua sau gặp gỡ chúng tôi thấy ông đang nhìn hai đứa trẻ nhà quê, nghèo, đang chơi đùa bên đường. Chúng tôi muốn biết tình cảm nào nảy sinh trong cái trí của ông khi ông đang nhìn ngắm chúng? -197
- (b) _ Làm thế nào cái trí có thể lắng nghe nhiều sự việc trong cùng một lúc được? -198
- (c) _ Tại sao chúng ta lại thích lười biếng? -198

(d) _ Ông nói rằng chúng ta nên phản kháng xã hội, và cùng lúc ông lại nói rằng chúng ta không nên có tham vọng. Ham muốn cải thiện xã hội không là tham vọng hay sao? -200

(e) _ Tại sao tôi lại căm ghét mình khi tôi không chịu học hành? -201

(f) _ Thậm chí chúng ta có sáng tạo một xã hội mới bằng cách phản kháng lại xã hội hiện nay, liệu rằng sáng tạo một xã hội mới này không là một hình thức khác của tham vọng hay sao? -203

Chương 19

(a) _ Liệu cậu bé hư hỏng sẽ thay đổi qua sự trừng phạt hay qua tình yêu? -209

(b) _ Làm thế nào một người có thể trở thành thông minh được? -211

(c) _ Tôi là một người Hồi giáo. Nếu hàng ngày tôi không tuân theo những truyền thống của tôn giáo tôi, cha mẹ tôi đe dọa sẽ đuổi tôi ra khỏi nhà. Tôi nên làm gì đây? -212

(d) _ Ông bảo với chúng tôi rằng không nên có kháng cự trong chú ý. Làm thế nào có thể có được? -213

(e) _ Tại sao chúng ta thích đặt những câu hỏi? -215

Chương 20

(a) _ Nếu tôi có tham vọng trong thời niên thiếu, liệu tôi có thể thành tựu nó khi tôi lớn lên? -220

(b) _ Trong hệ thống xã hội hiện nay liệu không khó khăn khi thực hiện điều gì ông đang nói hay sao? -221

(c) _ Ông có ý nói gì qua từ ngữ một thay đổi tổng thể, và làm thế nào có thể nhận ra được nó trong thân tâm riêng của người ta? -222

(d) _ Thừa ông, tự bành trướng là gì? -224

(e) _ Tại sao người giàu có lại kiêu ngạo? -224

(f) _ Tại sao chúng tôi lại luôn luôn bị trói buộc trong “cái tôi lệ thuộc” và “cái thuộc về tôi,” và tại sao chúng tôi lại cứ duy trì những cuộc gặp gỡ của chúng tôi với ông bằng những vấn đề do tình trạng của cái trí này sinh ra? -226

(g) _ Tại sao phụ nữ thích ăn mặc chung diện như thế? -226

Chương 21

- (a) _ Tại sao chúng ta lại dễ dàng quên đi điều gì chúng ta thấy là khó khăn khi học hành? -230
- (b) _ Ý nghĩa của từ ngữ “tiến bộ” là gì? -230
- (c) _ Tại sao chim chóc lại bay đi khi tôi đến gần? -233
- (d) _ Sự khác nhau giữa ông và tôi là gì? -234
- (e) _ Tại sao giáo viên tức giận khi tôi hút thuốc? -235
- (f) _ Tại sao con người săn bắn cọp? -236
- (g) _ Tại sao chúng ta lại bị chất đầy đau khổ? -236

Chương 22

- (a) _ Tại sao luôn luôn có quá nhiều người giàu có và quan trọng được mời vào những chức vụ của trường học? -242
- (b) _ Ông nói rằng Thượng đế không ở trong hình ảnh chạm khắc, nhưng những người khác lại nói rằng Thượng đế có thật ở đó, và rằng nếu chúng ta có sự trung thành trong quả tim thì quyền năng của ngài sẽ tự thể hiện. Sự thật của việc thờ phụng là gì? -244
- (c) _ Vào một ngày trước ông đã nói rằng chúng ta nên ngồi yên lặng và nhìn ngắm những hoạt động của cái trí riêng của chúng ta; nhưng những suy nghĩ của chúng ta biến mất ngay khi chúng ta bắt đầu ý thức để quan sát chúng. Làm thế nào chúng ta có thể nhận biết cái trí riêng của chúng ta khi cái trí là người nhận biết cùng lúc với điều được nhận biết. -246
- (d) _ Con người chỉ là cái trí và bộ não, hay một cái gì đó còn hơn thế nữa? -247
- (e) _ Sự khác nhau giữa nhu cầu và tham lam là gì? -248
- (f) _ Nếu cái trí và bộ não là một, vậy thì tại sao khi một suy nghĩ hay một thôi thúc nảy sinh mà bộ não bảo cho chúng ta rằng là xấu xa, cái trí thường vẫn tiếp tục nó? -249

Chương 23

- (a) _ Khác biệt giữa sự ý thức và sự nhạy cảm là gì? -255
- (b) _ Tại sao chúng ta lại cười cợt khi một ai đó trượt chân ngã? -257

(c) _ Một trong những giáo sư của chúng tôi nói rằng điều gì ông đang nói cho chúng tôi là hoàn toàn không thực tế. Ông ấy thách thức ông nuôi dưỡng sáu cậu trai và sáu cô gái với số tiền lương là 120 rupees. Câu trả lời của ông cho lời chỉ trích này là gì? -258

(d) _ Sự tốt đẹp của giáo dục là gì nếu trong khi đang giáo dục chúng ta cũng đang bị hủy hoại bởi những xa xỉ của thế giới hiện đại? -260

(e) _ Tôi có một làn da rất đen, và hầu hết mọi người đều ngưỡng mộ một làn da sáng hơn. Làm thế nào tôi có thể giành được sự ngưỡng mộ của họ? -261

Chương 24

(a) _ Tại sao người Anh lại đến cai trị người Ấn độ? -266

(b) _ Thậm chí trong khi thiên định người ta dường như không thể nhận biết sự thật là gì; ông làm ơn chỉ cho chúng tôi biết sự thật là gì? -269

(c) _ Nếu chúng tôi phạm một lỗi lầm và một người nào đó vạch ra cho chúng tôi, tại sao chúng tôi lại phạm cùng lỗi lầm đó? -270

(d) _ Sống là gì, và làm thế nào chúng ta có thể được hạnh phúc? -271

(e) _ Tại sao chúng ta lại đấu tranh lẫn nhau? -272

(f) _ Tại sao cái trí lại cư xử không đúng đắn với những người khác và cũng cư xử không đúng đắn với chính nó? -273

(g) _ Cái trí tìm kiếm sự thành công có khác biệt với cái trí khám phá sự thật hay không? -274

Chương 25

(a) _ Tôi muốn làm một việc nào đó, và mặc dù tôi đã cố gắng nhiều lần nhưng tôi đã không thể thành công khi thực hiện nó. Tôi có nên từ bỏ sự gắng sức, hay nên kiên quyết trong nỗ lực này? -279

(b) _ Tại sao theo căn bản chúng ta lại ích kỷ như vậy? Chúng ta có lẽ cố gắng hết sức để không ích kỷ trong cách cư xử, nhưng khi có những lợi ích riêng chen vào thì chúng ta lại bị mê đắm trong chúng và dừng dung đến những lợi ích của những người khác? -281

(c) _ Tại sao từ khi sinh ra cho đến khi chết đi, một cá thể luôn luôn muốn được thương yêu, và nếu anh ấy không nhận được tình yêu này

anh ấy sẽ không thể bình tĩnh và đầy tự tin như những người bạn của anh ấy? -283

(d) _ Tại sao những người lớn lại ăn cắp? -284

Chương 26

(a) _ Làm thế nào con người lại có nhiều hiểu biết như thế? Làm thế nào con người tiến hóa thuộc vật chất? Từ đâu con người có được năng lượng vô biên như thế? -291

(b) _ Tại sao cha mẹ tôi tức giận khi tôi nói rằng tôi muốn theo một tôn giáo khác? -293

(c) _ Cách thực sự để xây dựng nhân cách là gì? -295

(d) _ Tuổi tác cản trở con đường khám phá Thượng đế như thế nào? -296

Chương 27

(a) _ Tôi muốn làm công tác xã hội nhưng tôi không biết phải bắt đầu như thế nào? -302

(b) _ Tại sao người ta lại nhẫn tâm như thế? -303

(c) _ Liệu người ta có thể kèm hãm không làm bất kỳ việc gì mình thích và khám phá con đường dẫn đến tự do? -304

(d) _ Liệu đúng rằng chỉ có những người thuần khiết mới có thể thực sự không còn sợ hãi? -305

(e) _ Con người là nạn nhân của những ham muốn riêng của anh ấy, mà tạo ra nhiều vấn đề. Làm thế nào anh ấy có thể khám phá một tình trạng không còn ham muốn? -307

***

Dịch xong: 2006 - Sửa lại lần 1: 2008

Sửa lại lần 2: 13:00 ngày 2-10-2012

In sách-đọc lại sách: 20-10-2012

Sửa lần cuối 13:12 11-3-2013

Đã dịch: [\[www.jkrishnamurtiongkhong.com\]](http://www.jkrishnamurtiongkhong.com)

- 1 – Sổ tay của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Notebook
- 2 – Ghi chép của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Journal
- 3 – Krishnamurti độc thoại (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti to Himself
- 4 – Ngẫm nghĩ hàng ngày cùng Krishnamurti
Dịch 2005 - Sửa 3-2013
Daily Meditation with Krishnamurti
- 5 – Thiền định 1969 (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Meditation 1969
- 6 – Thư gửi trường học (Dịch 7-2008 – Sửa 3-2013)
Letters to Schools
- 7 – Nói chuyện cuối cùng 1985 tại Saanen
Dịch 2007 - Sửa 2012
Last Talks at Saanen 1985
- 8 – Nghĩ về những điều này (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Think on these things
- 9 – Tương lai là ngay lúc này (Dịch 9-2008)
The Future is now
- 10 – Bàn về Thượng đế (Dịch 10-2008)
On God
- 11 – Bàn về liên hệ (Dịch 2008)
On Relationship
- 12 – Bàn về giáo dục (Dịch 2007 - Sửa 10-2012)
On Education
- 13 – Bàn về sống và chết (Dịch 2-2009)
On living and dying
- 14 – Bàn về tình yêu và sự cô độc (Dịch 2-2009)
On Love and Loneliness

- 15 – Sự thức dậy của thông minh- Tập I/II
Dịch 2009 - Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 16 – Bàn về xung đột (Dịch 4-2009)
On Conflict
- 17 – Bàn về sợ hãi (Dịch 7-2009)
On Fear
- 18 – Vượt khỏi bạo lực (Dịch 6-2009)
Beyond Violence
- 19 – Bàn về học hành và hiểu biết (Dịch 8-2009)
On Learning and Knowledge
- 20 – Sự thức dậy của thông minh-Tập II/II
Dịch 2009 – Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 21 – Nghi vấn không đáp án (Dịch 2009)
The Impossible Question
- 22 – Tự do đầu tiên và cuối cùng (Dịch 4-2010 - sửa 2013)
The First and Last Freedom
- 23 – Bàn về kiếm sống đúng đắn
Dịch 1-2010 - sửa 3-2013
On Right Livelihood
- 24– Bàn về thiên nhiên và môi trường (Dịch 5-2010)
On Nature and The Environment
- 25– Tương lai của nhân loại (Dịch 5-2010)
The Future of Humanity
- 26– Sự kết thúc của thời gian (Dịch 5-2010)
The Ending of Time
- 27– Sống chết của Krishnamurti (Dịch 2009)
The Life and Death of Krishnamurti
A Biography by Mary Lutyens
- 28–Trách nhiệm với xã hội (Dịch 6-2010)
Social Responsibility
- 29– Cá thể và xã hội (Dịch 7-2010)
Individual & society

- 30- Cái gương của sự liên hệ (Dịch 11-2010)
The Mirror of Relationship
- 31- Bàn về cái trí và suy nghĩ (Dịch 8-2010)
On mind & thought
- 32- Tại sao bạn đang được giáo dục? (Dịch 2-2011)
Why are you being educated?
- 33- Bàn về Sự thật (Dịch 3-2011)
On Truth
- 34- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập I/II (Dịch 5-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 35- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập II/II (Dịch 6-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 36- Truyền thống và Cách mạng (Dịch 7-2011)
Tradition & Revolution
- 37- Khởi đầu của học hành (Dịch 8-2011)
Beginnings of Learning
- 38- Giáo dục và ý nghĩa của sống (Dịch 9-2011)
Education and Significance of Life
- 39- Cuộc đời trước mặt (Dịch 10-2011)
Life Ahead
- 40- Gặp gỡ sự sống (Dịch 11-2011)
Meeting Life
- 41- Giới hạn của suy nghĩ (Dịch 12-2011)
The Limits of Thought
- 42- Lửa trong cái trí (Dịch 2-2012)
Fire in the mind
- 43- Nói chuyện tại Nhà bếp (Dịch 2011)
1001 Bữa trưa cùng J. Krishnamurti
The Kitchen Chronicles
1001 Lunches with J. Krishnamurti
- 44- Nói chuyện cùng sống Tập I/III (Dịch 2012)
Commentaries on living-First Series
- 45- Bàn về tự do (Dịch 12-2012)
On Freedom

46-Thâm nhập Thấu triết (Dịch 3-2013)

Exploration Into Insight

47- Nói chuyện cùng sống Tập II/III (Dịch 3-2013)

Commentaries on living - Second Series

48- Nói chuyện cùng sống Tập III/III (Dịch 4-2013)

Commentaries on Living-Third Series